

14

67 4917

ed. princeps

12. m. Aug. A. G. 5. m.
Rosina, p.

12. m. Aug. A. Co. 5. m.

Refine, p.

[illegible]

11. 7. 09 tu

Aje n'fon G. A. m'ni

Satt auf d. Grakten

May 9. 77 255

von Albrecht

Fr 2, 7.

For the 1st time

Libris Doli ~~scribitur~~

11. 2. 10. - 10. 10.

Foras Lamiarum cum Doh.
num. lit. 2. fol. 180.
DE *Vagantia lamiarum. lib. 2.*
fol. 219.

PRAESTIGIIS

DAEMONVM; ET IN *Somniafora.*
fol. 222.
cantationibus, ac uene- *De incubis & somniis.*
lib. 224.
ficijs, Libri v.

Authore IOANNE VVIE-
RO Medico.

Totius Operis Argumentum in Præ-
fatione comperies.

Sunt Danielis Pappi Trijuntensis. 3
1. 14. 1. 2

Nolite uos consortes esse demoniorum.

1. Corinth. 10.

Resistite diabolo, & fugiet à uobis.

Iacobi 4.

Cum Cæsareæ Maiest. gratia
& priuilegio.

BASILEAE, PER IOAN-
nem Oporinum. 1563.

1. 30. Bge. 2

ILLUSTRISSIMO
ATQUE EXCELLENTIS-
simo Principi ac domino, D. Guilielmo,
Cluivæ, Iulia & Mont. Duci, Comiti
Marchiæ ac Rauesburgi, Domino in
Rauestein, &c. suo Domino Clemen-
tissimo perpetuam in Chri-
sto IESU felici-
tatem.

N tam perniciofa varie-
tate fanaticarum & pesti-
lentium opinionum, qui-
bus ævo hodierno mise-
rè orbem concutit Chri-
stianum satan, non minimum pondus
eam habere sentio, Princeps illustrissi-
me, quam idē ille uelut perditissimum
seminarium, mētibus hominum inse-
uit incantamentorum nomine. Etsi e-
nim multifariam in religionis nostræ
cōtrouersijs, uel ob ceremoniarum ri-
tus, uel non æquè intellecta Scripturæ
loca, animi distrahantur, sententiæq;
2 2 uariant,

Satan.

*In can-
ta men-
ta.*

uariant, faces subdēte antiquo serpen-
 te: non tamē perinde deploranda hinc
 subsequitur calamitas, quā ex semel
 imbibita, ipsius instinctu, persuasione
 de eo mali genere, quod hominibus
 & bestijs citra ueneni uel propinatio-
 nem uel applicationē, inferre credun-
 tur quædā dementatæ anus, quas La-
 mias uel sagas nuncupant. Vt enim ex
 prioribus quidem disceptationes hinc
 inde oriuntur diuersæ pro hominum
 uel affectu, uel prout quilibet in suo
 abundare sensu uidetur, aut pro talen-
 ti à Deo donati pondere & qualitate:
 tamen momenti tātum eæ sæpius non
 habebūt, ut uel animæ salutem aliquo
 attingant modo, uel etiam amicitias
 omnino turbent aut dirimant. Quā
 uerò execrabilē à Deo alienationem,
 coniunctissimamq; cum dæmone ne-
 cessitudinem, quanta inter proximos
 odia, quā rixosas uiciniarum factio-
 nes, quas rusticorum simultates, quæ
 urbium dissidia, quā frequentes in-
 fontium cædes, parente tragædo dia-
 bolo, gignat foecundissima illa calami-
 tatum

Lamia.
 Saga.

Dotz.
 12.

tatum mater, opinio nimirum concepta de Lamiarum maleficij (non inquam ueneficij) prodigiosa potestate, quotidiana docet experientia. Et quum pauci sint morbi, quorum causas ad Lamiarum opus non referat, peruersè in religione Christiana institutum vulgus: vix alij comperiuntur, quibus uniuersum hoc impietatis negocium penitus innotuit, & iustior de hoc actione instituendi occasio incumbat, quam medici, quorum ab eo incredulitatis genere ita turbantur animi & aures raduntur, ut nihil in ijs equè concrepet apud ægrotos, quam mordax illa falsaq; innocentium muliercularum ob inflictum eiusmodi malum criminatio. Quam Camarinam aliquandiu non tam virulentum expirantem foetorem, cum paulatim sana ex Dei uerbo institutione prorsum interituram spes esset, eam denuò gratuitè motam, ut contagionis virus longè lateq; cum plurimorum perniciè, procellarum spiritu horribiliter afflante, exhalet, indies magis ac magis experior. Tanta uigilantia quam-

cunq; obseruat occasionem ueterator
 ille, somnolenter illius artes permitten-
 tibus ijs, quorū intererat die noctuq;
 doctrinæ Euangelicæ machinis, ipsius
 propugnacula concutere, funditusq;
 euertere. Propterea operæ preciiū fa-
 cere uisus sum, dum ad grauem hanc
 impietatem silentio conniuent Theo-
 logi pleriq; omnes: opinionum falsita-
 tem in morborum causis, eorumq; im-
 pijs curationibus tolerant Medici: sen-
 tentiasq; ex persuasionē, longâ anno-
 rum serie & præscriptione non ita di-
 scussa, quàm uelut præiudicio citra cō-
 traditionē cōfirmata, hic pronuntiāt
 Iurisperiti: nec ullum hominem exi-
 tiali medendo uulneri, aut Labyrinthi
 huius explicationi manum admoliri,
 ad multorum interitū, audiatur: si ego
 uelut *λολοῖος γὰρ τοῖς μέσσις*, garritu sal-
 tem alijs ueternū excussēro: & arduam
 hanc rem, qua nostræ religioni Chri-
 stianæ summa sit cōtumelia, altius per-
 scrutandi, discutiendiq; qualemcunq;
 ansam fusiori deductione & qualicun-
 que demonstratione subministrāuero.

Quan-

Καταλα

βica,

gracia,

Mone

4^a la

Avis, p.

Mone 4^a la, p.

Quamquam non ignorem, prauæ opinionis sine ratione pertinaciam, inexpiablem esse tincturā, & quæ eluinequeat, scitè à Galeno nostro cēseri his uerbis: ὅτι δὲ ἡ δειμία βαφὴ δ' δυσποιοῦς οὕτως, ὡς τὸ τὸ αὐτὸ λογισμὸς πρὸς τὰ μοχθηρὰ δόγματα πάθος· ὃ γὰρ ὅτι μεταπίσσει αὐτοῖς γ' ἡ τραφγνίτης. Sic enim educatos, ad resipiscentiam aut ueritatis frugē non posse reduci arbitrat̃ur. Tam non facile esse, nouam rem ad communem hominum mentē & assensum accommodare, haud inficior.

Praua opinio, inexpiables tinctura.

Nec tamen hoc meum institutum quisquam calumniabitur, quasi nimis Suffenus, minusq; tenuitatis meæ conscius, quicquā prae alijs intelligere aut posse, mihi temerè præsумam. Quàm sit mihi curta supellex, probè noui, & me certius nemo: atq; hoc scio, quod nescio. Nemini hic preiudicatur. Accedunt quotidianę medicationes, & perfectiones assiduę, quę certè ferias eius modi lucubrationibus sedulò donandas præcīdunt: ut hoc nomine superioribus uenationibus Hambachi institu-

tis, dum tuæ Cels. atq; eiusdem illustri
generosæq; soboli ex officio inseruire,
huic potissimum studio uacauerim.

Innumeros itaq; alios infinitis parti-
bus longè meam hanc infantiam exu-
perare potuisse ueritatis inquisitione
penitiori, oratione lucidiore doctio-
req;, & demonstratione euidentiore,
magisq; neruosa, ob ingenij acumẽ, do-
ctrinæ excellentiam, & ocij accessio-
nem, libèter fateor: at ieiuno meo scri-
pto foelicia illa ingenii prouocatum iri
sperare uolo, ut dicẽdo, me rectius eru-
diant, qui eiusmodi collationum solet
esse fructus: uel, ut tacẽdo, mea hæc sen-
tẽtia ab inolita religioso illo seculo opi-
nionẽ *οἷς διὰ πᾶσιν* dissiliens, cõpro-
bari uideatur. Hac ratione reportasse
ex laboribus usuram satis uberem con-
fidam: nec me præstitæ pœnitebit ope-
ræ, si saniore doctrina in ueritatis co-
gnitionẽ reuocor, uel in rara paucisq;
audita opinione confirmor.

Veritas in
profundo
abstrusa.

Naturam in profundo ueritatẽ pe-
nitùs abstruxisse, rectissimè docuit De-
mocritus: hanc uigilantius inquirere,
inuesti-

inuestigare & rimari decet. Id siquidē cum maiori æquitate coniunctum est, quàm sententiam, quam temerē quis amplexus sit, pertinaciter defendere.

Argumentum est partim Theologicum, quo diaboli & studia, sacrarum literarum testimonijs prodūtur: & quo ijs modo tutissimē obuiam iri possit, docetur. Partim etiā Philosophicum, dum naturalibus conuincuntur rationibus satanæ ludibriorum uanitas, & sagarum corrupta imaginatio. Partim item Medicum, ubi secundum naturę legem, morbos, eorum causas & symptomata Lamījs perperam imputata, oriri demonstratur. Partim id etiā Iurisperuentiæ placita spectat, quum de magorum infamium, lamiarum & ueneficorum punitione, pro delicti qualitate & magnitudine, alio quàm hactenus usurpatum est modo, agatur.

Ne autem hic mei ingenij metas & professionis limites temerē præfractaque opinione, nimis proprio sis cerebro, transilisse censerer, hæc mea *ωα-ε&δλοφα* plerisque doctissimis, etiam ex

Argumentū operis Theologicum.

Philosophicum.

Medicum.

Iuridicum.

turæ Celf. familia uirís, Theologis, legū
peritis, & collegis excellentissimis, eo
animo legenda excutiendaq; propo-
fui, ut horū censura, illa uel castigaren-
tur, mutarentur, starent: uel caderent,
repulsamq; paterentur.

*Malleus
m. f. in
corp.*

Si Maleficarum malleum hoc absol-
uisse p̄sum quis obijciat, is amabò il-
lius libri congestas à Theologis Hen-
rico Institoris & Iacobo Sprēger ine-
ptias absurdas, sæpe etiā impias, legat:
& cum hoc nostro scripto, affectu om-
ni seiuncto, conferat, iudicetq; & sen-
tentiam omnino aliam, imò contra-
riam me sustinere ac defendere intelli-
get. Penelopes enim telam retexere,
actūq; agere, profectò lubet minimè.
Pauca quidem in hanc rem dixit Vlri-
cus Molitor, Sigismundi Bohemiæ re-
gis consiliarius, in Dialogis de Lamīs
& Pythonicis: nōnihil quoq; de Strigi-
bus scripsit Ioannes Franciscus Picus,
abbas itē Spanheimensis Ioānes Trite-
mius quæstiones quinq; Maximiliano
Cæsari proposuit: quo autem iudicio,
operis nostri collatione innotescet.

Cæterum

Cæterum præter multiplicem ratio-
nem, quæ ut tuæ Cels. hanc meam qua-
lemcūq; fortunā consecrarem, me im-
pulsit, hæc quoq; iuuit potissimū: quòd
quum iam decimūtertium annum tuæ
Cels. à medicinis sim, ac uariā sæpenu-
mero in tuæ Cels. aula audierim de La-
miarum iam dequò in amplissimis di-
tionibus tuis renatarū, potentia & in-
cantamenti sententiam: uix à nemine
tamen certiozem, meæ consonam & e-
ueritatis fontibus erutam penitius,
unquam hic cognoscere licuit: quàm
aliquoties à tuæ Cels. ore his me hausis-
se auribus, uelim nolim fateri cogor:
nimirum Lamias nemini ulla uolunta-
te maligna, quacūq; dira imprecatio-
ne, aut intuitu malitioso nocere posse:
at uitiata dæmonis conatu occulto
phantasia, eas tanquam melancholia
agitatas, in mentē sibi inducere, quæ-
cūq; mala ab ipso satana illata, uel na-
turali occasione ex abstruso Dei consi-
lio prognata, abs se perpetrari. Vbi e-
nim actionum modus ad trutinam uo-
catur, & earum organa indagine circū-
spectio:

quin ardentè prius fufis ad Deū præci-
 bus, à facra lectione te totū, tuęq; Celf.
 commiffam Spartā, ipfius patrocínio
 fideliter cōmiferis. Nihil addā de tem-
 perantia in potu, quo unico nomine
 nō modò tuis fubditis omnibus nume-
 rofiffimis exēplar exiftis admirabile:
 fed & tui ordinis illuftriiffimis, eisdēq;
 potentiffimis heroibus optimo prælu-
 ces iure: ut ebriā tuā Celf. uidiffe nemi-
 nem, non minima laus fit: imò ratā eſſe
 uelis Affueri regis legem, qua ne quis
 poculorum certamen urgeat, feuerè ca-
 uetur. Longum itē eſſet recensere, tuę
 Celf. omnes eſſe exoſos, qui aſſiduīs
 ſuis deierationib. tremendū Dei nomē
 prophanare non erubescunt: qua blaſ-
 phemia omnes propemodum horribi-
 liter concrepare aulas, eſt quòd Chri-
 ſtianæ religionis homines meritò do-
 leant, lugeantq;, plagas hinc enatas pa-
 lām conſpicientes. Taceo continuos
 in quorumcunq; libellorū ſupplicum,
 & aliorum ſcriptorū quotidie affluen-
 tium lectione, maturaq; reſpōſione la-
 bores: quo uel unico incōparabili exē-
 plo;

Impia

Esliber

He tar,

plo, uerè paternū affectum erga com-
 missum tuæ tutelæ subditorū gregem,
 quis nō demiretur? quibus ut nec con-
 temptum hīc Carlorū nomen in aliorū
 ore innatans assidue, unquā à tua Cels.
 usurpatum fuisse, quis audiuit, ita sæpe
 numero eos blandissimo filiorum no-
 mine dignaris: nec quicquam usquea-
 deò tuę Cels. studio cureꝑ esse norunt
 omnes, quā tuā republ. in summa
 tranquillitate perpetuò conseruare: id
 quod cum rara, imò diuina prudentia
 proximis aliquot annis turbulentissi-
 mis, unde quaqꝑ bellico strepitu circū
 maximas tuæ Cels. ditiones sæuiente,
 nec eas concutiente, testatus es. » Nec
 » postremam meretur laudem, quinimò
 apud omnem posteritatem propagan-
 dam, quòd uelut unicus doctorum ui-
 rorū Mecœnas, singularē facias inge-
 niorū delectū in ijs, quos ad exteras re-
 giones & præclaras in quacūqꝑ faculta-
 te Academiās tuę Cels. impēsis ablega-
 ri, ali, studiorumqꝑ curriculum feliciter
 perficere, ut tuæ Cels. & reip. decori
 usuiqꝑ esse quandoqꝑ queant, prouidē
 admo-

Smntas,

Erstho,

admodum uolueris: ut eāratione insignibus doctrina, prudentia, existimatione, & rerum cognitione usuq; uiris, illustrem illam tuæ Cels. familiam esse ornatam, ad reliqua celeberrima tuæ aulæ ornamenta, non immeritò referri debeat. Nec id tamen mirū est, quum ipse doctus, eruditos semper eo prosequutus sis studio, ut quibuscūq; honorarijs & stipendijs honestis eos in tuam amplissimam pellicere accireq; familiam, à regni primordijs non intermiseris. Sic prouidentia non uulgari factū est, quòd hic in uenerādo ordinis Senatorij cōfessu, primo sit dignata loco tua Cels. uirū doctrina multijuga, nec uulgari prudētia, rerūq; uariarū usu & eximijs animi corporisq; dotib. clarissimum, D. HENRICVM BARZIVM, Olisle gerū nuncupatū, Ll. doctore & Cancellariū Cliuensem uigilātissimū, patriæq; amātissimū: sit is certè *τολῶν αὐτάξιος ἄλλων*. At prorsus calamo hic imperasse præstat, quàm leuiter oratione ieiuna uerè heroicas tuæ Cels. uirtutes, omnem omnium laudem post se relinquen-

Enco. m

etv. e

Ch. cis,

D. Henricus
Barzius Cā
cellarius Cli
uensis.

linquentes attigisse: quas non aliorum
 relatu cognoui, sed hisce oculis in tua
 Cels. uelut in lucidissimo speculo quo
 tidie contueor. Tali itaque ac tanto
 Principe patrociniū nō dēnegante,
 mordaces uitilitigatorum insolescen-
 tium dētes haud difficulter uicturum
 me confido: præsertim cum à meis par-
 tibus in procinctu stare inuictam ueri-
 tatem non dubitem. Precor Deum
 opt. max. patrem Domini nostri I E-
 S V CHRISTI, ut quod pro sua boni-
 tate immensa in tua Cels. feliciter cœ-
 pit, maiore sui Spiritus accessione ube-
 rius augeat, ad nominis sui gloriā,
 Cels. tuæ salutem, & florentissimarum
 ditionum tuarum fœlicitatem.

Tuæ Celsitudinis
 obsequentissimus,
 Ioan. Vuierus
 Medicus.

Joh: Wehler,

Mec, p.

Te, p.

gdt m.

victa

tuas!

A V T H O R A D

Lectorem.

Omnigenas uasri præpono demonis artes,
 Quid potis est, & quæ iure negata sient.
 Quid magus infamis monstratur, sagaxq; mente
 Turbata, hinc meritò quæq; uenefica erit.
 Ordine succedunt uarijs cruciatibus acti
 Astu demonij, nec renuente Deo:
 Hi quibus auxilijs licitæ sanarier artis
 Ritè queant sine ui carminis, inde uides.
 Post, quæ poena Magis statuenda est, quæ Lamij sue,
 Quæue ueneficijs, ultima classis habet.

I O A N N E S E V V I C H

Doct̃or Medicinæ.

Demonis exortum, studium, uiresq; dolosq;
 Qui uelut in media luce uidere cupis:
 Qui quæ carminibus sit uis, & quanta nocendi;
 Si desint sacris philtra parata modis:
 Qui miserè uarijs homines cruciatibus actos
 Nosse cupis, quæq; hos arte leuare queas:
 Tandem quæ poena infandæ legitima sectæ;
 Infonti ut parcas, constituenda fiet:
 Hunc lege quem Ianus Vucierus condidit arte;
 Iudicio & magna sedulitate, librum.
 Viue opus eximium, meritumq; attolle trophæum;
 Victa est Circeæ turba prophana scholæ:
 Viue etiam æternos, author, foeliciter annos,
 Non erit ingenij fama sepulta tui.

Argtm

Sore

7th 3rd

Thor. m.

JOAN. EVVICH

Brst. 9

tute

Licentiatus, ad Lectorem.

Cum Deus immensi spaciōsa uolumina cœli
 Conderet, & medio suspenderet æthere terras,
 Ornaretq; polum stellis, atq; æthera nimbis:
 Ille sibi pariter famulos, diuina creauit
 Corpora, qui tenues ferrent sua iussa per auras,
 Quiq; procul curis agerent terrestribus æuum.
 Horum de numero genitor iustissimus unum,
 Sic meritum, Stygias cœlo detruxit ad undas:
 Illic & manicis & dura compede uinctus,
 Ad scelerum pœnas sedet, æternumq; sedebit,
 Tristia commissæ persoluens crimina culpæ.
 Quas tamen interea fraudes, quasq; improbus artes
 Noctē dieq; struat miseris, quæ retia tendat:
 Quiduē potis, si fortē tibi cognoscere curæ est,
 Hoc lege, Lector, Opus, docti monumenta Vueri:
 Hinc optata feres, hinc te tua uota docebis.
 Insuper & magicis quæ sit fiducia rebus
 Attribuenda, modò crudelia pharmaca desint:
 Quauē ueneficijs presso medicaberis arte,
 Quamūē satis dignam pendet sub iudice pœnam
 Sagarum furiale genus, miro ordine narrat.
 Sed tibi cur tantos memorande Vuiere labores
 Sumpseris, haud equidē sat adhuc discernere possum.
 Publica me, dicis, mouerunt commoda. Sed quis
 Publica nunc curat, præclaraq; pectora uulgo
 Suspicit, & meritos rebus persoluit honores?
 Tu tamen hoc fessam nimium solabere mentem,
 Quod tua non ullo moritura est tempore fama.

Opus

P. 1. a

q. n. t. a. o.

f. u. t. e. o.

P. 1. o. o.

P R A E F A T I O A D L E

*ctorem, de totius Operis
argumento.*

» **R**Em profectò arduam, & lon-
gè tenuitatis meæ vires exu-
peratè aggressum me esse
fateor, qui cum fraudulen-
tis spiritibus, largis & mun-
di dominis in theatrum prodire, luctariq;
audeam: quum tot illi habeant modos fal-
lendi incōprehensibiles, & cuniculos, oc-
cultosq; elabēdi recessus, quibus ob essen-
tiæ subtilitatem, motus celeritatem, uitæ
longissimæ usum, & peruersitatem uolun-
tatis, longè lateq; crassitiem nostram ter-
ream eludant, ut quibuscūque eos adoria-
ris rationibus, defraudatum te esse palam
uideas. Quanquam uerā hæc esse non in-
ficiar: in alia tamē enutritus schola, atque
ab alijs institutus præceptoribus, quàm
Plato ethnicus apud superstitiosos suos
Aegyptios & uates Memphiticos, uel Pro-
clus apud suum Marcū, dæmonum clien-
tem, ex D. Pauli, uasis electionis & pugilis
aduersus spirituales astutias in cœlestibus
inuieti consilio, manibus indubitatae fidei
firmissimis arripui doctrinam Conditoris
b. 2. cœli

ut ex.

Fgndy

sata

sit!

Aet. 9. no.

Philip. 2. coeli & terræ, omniumq; quæ in eis sunt,
& uerbū Christi (in cuius nomine horum

Ephes. 6. spirituum genua flectuntur, ipsiq; dicto ci-
tius fugantur) gladiū quippe spiritus anci-
pitem, tentaturus quid cum diuini lumi-
nis radio & rationū machinis, in luce cum
rektoribus tenebrarum seculi huius pote-
ro, in eo potissimū fraudiū genere, quo
illi haftenus tam densas hominū oculis
offuderunt nebulas: ut quò se conuertere
securè debuerint, tanquam in ipsa caligine
palpitantes, ignorarint quamplurimi. Id
autem existit ille incantamentorum laby-
rinthus: ex quo ut, uelut inuento quali-
cunque filo, se explicādi demonstrarem
uiam multo aliam, quàm haftenus obser-
uatam uidere licuit, hoc institui Opus. Ne
uerò obscuritatem gigneret orationis per-
petuitas, in quinque illud distribui libros,
ut eius ordo tamen, quasi rectè instituta re-
rum œconomia, suis conuenienter cohæ-
reret partibus.

*Occasio ope-
ris.*

*ARGV M
libri primi.*

Cæterū quū uniuersum id negóciū
sit dæmonum præstigijs ac dolo implica-
tum, ut ad eorum quæ in reliquis dicetur
libris intelligētiā sternatur uia: in Primo
libro, diabolus quid sit, quæ eius origo,
qui primi dolosi eius conatus, perniciosiq;
progreſ-

progressus ab Eva in rerū primordijs, usq;
 in hæc tempora; quæ item ipsius potētia,
 quid etiam prorsus non potest, & quodd li-
 mites illi à Deo præfigūtur, ultra quos fer-
 ri nequit, describitur. Hinc, quid per suam
 clientelam operetur, ostēsurus: ad magos
 infames, dæmonum operâ quascunque
 præstigias oculis nostris destinato studio
 multifariam obijcientes, diuinationumq;
 uarijs laruis deludentes alios, & medicinę
 sacra suis imposturis sathanicis fœdè cōspux-
 cantes, progredior: quos etiam à Lamijs se-
 grego, ut quæ sexu inconstātes, fideiq; lu-
 bricæ, & ætate non satis mētis compotes,
 diaboli ludibrijs magis sint obnoxix, qui
 in illarum uim imaginatiuam siue uigilan-
 tibus siue dormientibus se insinuās, quas-
 cunque formas ipsis inducit: ea dexterita-
 te concitatis in hunc dolum humoribus
 & spiritibus, ut nihil aliud illæ sciant, aut
 fateri cogantur, quàm rerum à dēmone ex
 Dei abstrusa uoluntate uel consensu pera-
 tarum, aut plagarū hominibus bestijsue
 inuectarum, siue designatorū flagitiorum,
 aut malorum pronatorum naturæ ductu,
 se effectrices esse: quemadmodum mētem
 quoque lædi, multifarijsq; imbui imagini-
 bus: sæpe in ijs, quorum cerebrum atra bi-

Secundi.

† La
 mīs,

lis uel eius uapor uitiarit, spectamus. Nullos quoque libros eæ habet, nullos exorcismos, characteres, aut similia monstra, uelut magi infames: nullos etiam præceptores alios, præter læsam à dæmone mētem, aut corruptam imaginationem. Hinc à Magis illis infamibus nō parum eas differre, omnibus erit perspicuum. Illi namque uiri sunt sæpe docti & cordati, sed curiosi, longius etiam peregrinantes, ut artem imbibant dæmoniacā, qua saltem præstigias & rerū ludibria præter naturalem morem ostentant: hæ uerò ut plurimum fœminæ, eadēq; uetule, & mēte titubantes, domiq; latentes: in quarum, uti organorum conuenientium, phantasiā propè torpidam, uelut sedem suis studijs accommodatam, in melancholiæ morbo, mœrore, uel extrema desperatione, ut spiritus est, illabitur, nec ita præstigijs deludēs, quā quæcunque hominum infortunia, calamitates & interitus tanta uehementia imprimens, ut qualia quantaq; ea sint, se perpetrasse, ut dixi, arbitrentur: à quibus tamen hæ tam fuere alienæ, insontesque, quā quiuis alius. Has itidem à ueneficis, quos *φαρμακονόμοι* Græci dicūt, separo: qui ueneno uel propinato uel illito, uel eo loco ubi habitus feriat,

Officia

m

Maga

e-

Lamias,

ac

Venefici.

tute.

su feriat, collocatio, homines uel bestias le-
 dunt. Sic plurimum interesse inter prophe-
 tas magos, Lamias & ueneficos intelli-
 gitur: de quibus tamen, uelut ijsdem, haec-
 nus confuse actum est, disputatum, & pro-
 nunciata sententia. Vt autem haec inno-
 tescerent clarius, Tertio libro eos qui La-
 miarum maleficio affici putantur, propo-
 no, demonstras eos omnes à dæmonibus
 exerceri, uel obsessos esse, ex occulta Dei
 permissione, citra ullam ullius Lamiæ aut
 hominis alterius cooperationem. Hinc
 iusto ordine, libro Quarto, ad eorum qui
 eiusmodi maleficio collisi creduntur, cura-
 tionem, infinitis partibus aliâ quàm huc-
 usque obseruatum sit, me confero: ubi,
 quæcunque curationes illicitæ à dæmo-
 nijs in sui regni confirmationem efficiant,
 per ueritas coniurationes, characteres, li-
 gaturas, periapta uel appensa, annulos, si-
 gilla, imagines, & similes umbrarū furias,
 sacrosanctæ Scripturæ autoritate & ratio-
 num pondere conuincuntur, explodun-
 turque: ut ab ijs facibus, uelut expurgato
 Augiæ stabulo, liberatæ mētes, in quacun-
 que afflictione ad ordinata à Deo media
 posthac confugiant, puris manibus in cœ-
 lum sublati, ac medicinæ sacra in hoc ne-

TERTIUM

QUARTUM

Quo

mat

ficio

gocio incorruptius conscientia synceriorē tractentur. Qui præcipuus fuit huius instituti mei laboris scopus.

Magor.^m

9

Fr.^m

hio!

In hac tamen graui meditatione aliquādiu suprā quā dīci potest occupatus, doloribusq; immēsis excruciatuſ (nouit ille quē nihil later) quōd uetulas illas demētatāſ, à dæmone illuſaſ, Lamiaſ uulgo dictaſ, quæ nihil flagitiij ſingulariſ commiſſent (non autem loquor de ueneficiſ) tam atrociter, ſine ulla cōmiſeratione multīſ in lociſ in caliginoſoſ ſqualidoſquē carcerēſ, horrida umbrarum hoſpitiā & dæmoniorum domicilia incōſideratiuſ præcipitari, inde in carnificinā truciſcentiūſ rapi, ac demum flammīſ deuorandaſ temerē obijci uiderem: propriæquē amentium anicularum confeſſioni ſtari, nec ſatiſ inter Lamiaſ & ueneficaſ diſcerni: & Magoſ ſacrilegoſ, in lege ueteri mulctatoſ grauiter, jam impunitiūſ, imò cū laude apud pleroſque uerſari: non potui non inquam argumenti ratione, conſcientiæ impulſu actūſ, meam hac de re ſententiā qualem

QVINTI. cunque, quatuor ijs libris adiūgere: Quin toquē libro uelut appēdice declarare, quid & quibuſ rationibuſ nixuſ, ſentiā de punitione Magorum infamiūſ, à CHRISTI ueritate

ueritate rempublicā cum Simone & Eli- Aet. 19.
ma auertentium, eamque sedatam turban-
tium: quid itē de modo puniendi Lamias
à diabolo seductas, uelut melancholia agi-
tatas, uix autem hæreticas: (eę enim men-
te illæsa, sed præfracta constant) postremo
etiam, quid de ueneficorum supplicio sta-
tuam, subiunxi: ubi locum habet promul-
gatum ex Dei uoluntate Moſis edictum,
Græcè à Septuaginta ſenioribus redditū,
& uelut explicatum in uaria illa Hebrai-
carum uocum ſignificatione, *φαρμάκους ὁ
περιβιάσεται*, Veneficos (uel, ut Hebræi ha-
bent, ueneficas) non ſinetis ſuperuiuere.

*Contra ue-
neſicas edi-
ctū Moſis.*

Nec ſibi hic leges à me arrogātius præ-
ſcribi crimentur magiſtratus, aut legum
periti: hoc enim meum fuiſſe inſtitutum
minimè, teſtor Deum: ſed ex commiſera-
tione meditationem meam ſolummodo
alijs cordatioribus & pijs, ueritatis in-
quiritæ potius, quàm opinionis inconfide-
ratiuſ multis ſeculis imbibitæ, affectu de-
ſendendæ ſtudioſis excutiendam ſereno
mentis oculo, ſummiſſè offero. Qui ope-
ræ precium me præſtituiſſe agnoſcent, in-
genuam hanc libertatē benè interpreten-
tur: qui ſecus cenſebunt, ignoſcant bene-
uolenti. Interim mea qualiacunque argu-

*Unſej 24
ſm nq. 1
P*

menta, quibus toto hoc Opere nitor, con-
ferri posito affectu cupio, dū in consilium
uocantur Speculator & Iohan. And. titulo
de Sortilegijs: aut Summistæ, Hostiens.
Gotfridus Reinerius in Summ. de sorti-
legijs, Canon in c. 1 & 2. ubi Alb. post Ioh.
And. de sortil. in antiquis, Alb. conf. 55. 1.
uolum. incip. Casus talis per Olbrad. con-
silio illo 210. incip. Regularis: uel etiam
recentiores post gl. in c. accusatus. § de hæ-
retic. initijs, Alber. de Rosatis in Dictiona-
rio super uerbo Sortilegium: siue Bonif. de
Vitalin. in tit. de sortilegijs, in tractatu cri-
minalium, aut Matth. de Afflict. in consti-
tution. Neapolit. de malis & noxijs medi-
camentis parte tertia: itē auditor eius Gril-
landus, aut etiam 2. lib. Syluestri Prieratis
de Strigomagus: seu Bonauent. super 3.
Sent. Quibus autem firmamentis sua scri-
pta munierit quilibet author, horum li-
brorum collatione manifestius intelliget
æquus Lector.

Porro de re ipsa & materia quoniam ad
ueritatis doctrinam, & Ecclesiæ CHRISTI
quietem, ac proximi utilitatē spectat, non
est quod multis agam: quum ea sit huius-
modi, ut quantūlibet inelegantem sit sor-
cita artificem, satis tamen ipsa per se, om-
nium

malis

e

Noxijs

Medicam

medicis

nium oculis sese queat & debeat commen-
dare: præsertim ob res nō paucas in lucem
magis erutas, quæ hætenus uel ut incogni-
tæ, uel ut obscuræ latuere. Solitum uerò es-
se apud Græcos olim prouerbij loco, ho-
minibus parum scitè in re præclara uersan-
ribus obijci. Proba quidem materia, si pro-
bum nacta fuerit artificem, non ignoro: at
cuilibet liberum permitto de artificis ope-
re statuere, quod illi libitum erit. Quod
enim ad me attinet, ut nullius uel nasuti
Momi aut perspicacis Aristarchi reprehen-
sionem, siue seueri Catonis censuram de-
precor, si merear: ita nec auram popularem
aliam uel laudem magnopere uenor, bona
fretus consciētia, qua hanc aggressus sum
telam. Dies erit, quando unicuique à Do-
mino laus sua accedet: dūmodo illius ac-
crescat gloria, & satanæ tyrannis im-
minuatur, abunde satis erit fa-
ctum meis uotis,

Agdgm
Arac-
Itm.

G. 15. M. Ang. & A.

72. 177. G. Mæ

m nū Alfonso, p.
p. fute, p.

DE DIABOLO,

EIVS ORIGINE,

STUDIO ET POT-

tentia, Liber I.

Dæmonum præstigias & incantamenta explicaturus, à primario eorum authore diabolo, huius artibus, studijs & potestate exordiar: ut eo cognito, illiusq; autoritate ac existimatione perspecta, euidentiùs de omni ipsius opere censeatur: atq; cunctas eius actiones unusquisq; dilucidò mentis oculo introspicere, & posthac minus impedite penitusq; peruidere queat.

Religionis autem Christianæ sacram amplexus doctrinam, fideiq; indubitata confessionem, quemadmodum Aristotelis Peripateticorumq; nō esse demones in rerum natura contendentium, placita prorsus reijcio: sic & Platonis commenticiam distinctionem omnino approbare, aut etiam Porphyrij, Pselli, Procli, Plotini, Iamblichi, copiose quidem de demonibus, uerum multa quæ non uidere, tanquam rei natæ historiam conscribentium, opinionibus subscribere nequeo.

Omnipotentem itaq; uniuersi architectum Deum, ante aspectabilis huius mūdi opificium, incorporeum illum admirandis spirituum ordinibus in ministerium pulchrè ornatum condidisse, ex Mosis, diuinæ Maiestatis legati,

Non esse demones, putant Aristoteles.

De demonibus sinxerunt multa Platonici.

Genes. 1.

Hebr. 1.

Angeli quæ creati.

statis legati, atq; fidelissimi scribæ (cum quo facie ad faciem quasi cum amico loquutū esse Deum, perhibet sacrarum literarum ueritas) historia sancta, firmiter credo. Boni uerò hi spiritus erāt omnes, quemadmodum omnia à summo bono creata: naturæ nimirum intelligentes, absq; corporibus: essentia diuinæ naturæ quadantenus conformi, sed finita: à quibus agnosceretur & coleretur Deus eo: quo ipse uellet & præscriberet, modo: quibus & suam uicissim bonitatem in omni æternitate communicaret. quare illis excellentem intelligentiam, eximiam perspicaciam, notionesq; æternæ & immotæ iusticiæ suæ illustres, tanquā radios de æterna sapientiæ suæ luce accenso, indidit.

Sed ubi quidā, ob dotes quibus condecorati erant, præstantissimas, proprio efferrentur arbitrio, & insolescerent, seq; Deo assimilarent, non seruantes suam originem, relinquentes suum domicilium, ac peccantes: hos honoribus nudatos, ministrorum suorum numero exclusi iratus Deus, repulit ac præcipites egit, uinculisq; perpetuis sub caligine ad magni illius diei iudicium seruauit. Huc Esaïæ prophetiam de Babylonis regis (quem Luciferum uates nuncupat) fastu & altissimo lapsu contorquent quamplurimi. Hic draco ille magnus, in terram proiectus cum suis angelis, serpens antiquus, qui uocatur Diabolus & Satanās, ut Ioannes ait, tortuosus serpens Esaïæ. Hunc casum, non solum nostri & Hebræorum Theologi docent: uerum etiam Assyrij, Arabes, Aegyptij & Græci suis dogmati-

Exodi 33:

Angeli
quid

Demonstratio
origo.
2. Petr. 2.
Iud. epist.
Iob. 4.
Lu. 10.
Esaïæ 14.
Apoc. 12.
Esaïæ 27.

dogmatibus confirmant. Pherecydes dæmonum lapsum describit: & Ophim, hoc est serpentem dæmoniacum, rebellantis, & à diuinæ mentis placito deficientis exercitus caput & antesignanum fuisse tradit. Eandem ruinā & Trismegistus in Pimandro depingit: & uetustissimū Empedoclem, dæmones οὐρανὸν καὶ γῆν, cœlo ruentes uocantem, eorum casum nouisse, significat Plutarchus in sermone de Fœnore.

Hebr. i.
Psal. 103. &
104.

Hi ergo spiritus antea diuini, cœlestes, puri, lucidi, nullius maliciæ conscij, Dei solius nutum obseruātes, in ministerium emittēdi propter eos qui hæredes futuri essent salutis, angelicam essentiam non omnino perdiderunt: sed perditissimè, lumine gratiæ priuati, uitiarunt, denigraruntq; , ut iam aerei, mundani, obscuri, tenebricosi, & (uno uerbo) immundi maliq; dicantur & sint: ac licet lumen intellectus naturalis etiamnum obtineant, lapsus tamen pcenam infinitis partibus duriores, obscurata offuscataq; diuinæ sapientiæ luce sustinēt, & grauiorem expectant, quā ex transgressione genus humanum. Quāquam si hoc quoq; supremæ prudentiæ radios, quos in primorum parentum animis de suo æterno lumine Deus incenderat, retinuisset, plurima acumine mentis perspicacissimo intueretur clarius, penitius intelligeret, certiusq; diiudicaret: quæ nunc hebetato mentis oculo, ceu solis faciem, per densas nubes aut atra in aere nebulas conspicit.

Ephef. 2. 6.
1 Corinth. 2.
Zahcar. 13.
Matth. 8. 12.
Marc. 1. 3. 5.
Luc. 8. 9. 11.
Act. 19.
Iudic. 9.

Porro ex hac sui exclusione, repulsa, ac ignominiosa ex

iniosa ex patrijs sedibus deturbatione, tam ingens & Diaboli erga
 immedicabile erga Deum odium conceperunt hi spi- Deumodum
 ritus, ut quæ eum offendere, uel eius gloriam labefa- immedica-
 ctare, aut quod admiranda prouidentia fabricatus bile.
 fuerat mundi opificium, deformare, uitiare & cor-
 rumpere posse uiderentur, acerrima indagine inuesti-
 gare, et studio indefesso conari cœperint. Ac primum
 nobilissimam inter creaturas, clarissimo sapientiæ cœ-
 lestis lumine illustratam, absq; labe Deo fœdere con-
 sociatam, primam parentem nostram Euam adoriun-
 tur: quam à Deo alienare, suiq; exitij sociam reddere
 satagunt, deluduntq; astu quàm blandissimo, ubi nul-
 lus uidebatur subesse fucus, submota mortis minarū
 opinione his quippe uerbis, Nequaquam moriemini. Genes. 3.
 Deinde fraudulentè elusis & abiectis præceptioni-
 bus à Deo impositis, Euam erigunt falsis pollicitatio-
 nibus in spem longè maiorum ornamentorum, excel-
 lentiorisq; potentiæ, hoc modo scilicet: Deus nouit,
 quòd ipso die quando comederitis ex ipsa arbore,
 aperientur oculi uestri, eritisq; sicut dii, scientes bo-
 num & malū. Sic perfecerunt tandem, ut hæc à man-
 dato descisceret, sequereturq; consilia in ipsius inter- Eua trans-
 necionem contra Deum instituta atq; ordinata. Nam gressio.
 satan iam malus, malumq; transgressione edoctus, &
 causæ sui lapsus probè conscius, quòd nimirum præ-
 scriptas sui ministerij metas fastu transilire cogitasset,
 in idem studium Euam pertrahere conatus est gratæ
 persuasionis illecebris, quòd ab esu uetito oculis Eue
 & Adæ.

*Hostis dei factus
homo ex
inobedientia.*

*Diabolus
quid*

Et Adæ reſeratis, dijs adæquarentur, ſcientes bonum
antea ſolummodo cognitum, & malum nondum no-
tum. Nec illi, ſubſequutura ex inobedientia calamita-
tis præſcio, labor fuit inanis: licet illa ſe à ſerpente fal-
ſam, ſerò agnoſceret: confitereturq; uiolata ſiquidem
obedientia factus eſt hoſtis Dei homo, in pœnas illa-
pſus transgreſſioni diuinitis conſtitutas, condemna-
tionem nempe, & diaboli tyrannidem, ac mortem
æternam: atq; exutus honoribus, dignitate & domi-
natu, quibus maxima cum authoritate ipſum orna-
rat Deus. Scitè admodum hinc Auguſtinus ſcribit
ad Iulianum Comitè: Diabolus eſt angelus per ſuper-
biam ſeparatus à Deo, qui in ueritate non ſtetit: &
doct̃or mendacij, quia ab ipſo primum inuentum eſt
mendacium. Ipſe eſt aduerſarius effectus generis no-
ſtri, inuentor mortis, ſuperbiæ inſtitutor, radix mali-
ciæ, ſcclerum caput, princeps omnium uitiorum, per-
ſuaſor turpium uoluptatum. Hinc ergo, cum illum
primum hominem à Deo factum, Adam patrem om-
nium noſtrū intueretur, uideretq; hominem ex li-
mo terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia orna-
tum, temperantia compoſitum, charitate circunda-
tum, immortalitate ueſtitum: æmulus atq; inuidus tam
tam beatitudinem hominē accepiſſe, quam ipſe dunc
angelus eſſet, per ſuperbiam agnoſcitur amiſſiſſe, in-
uidit ſtatim inſatiabilis homicida, primumq; paren-
tem noſtrum tantis & talibus bonis expoliavit, &
nos interemit.

Hoc auspicio primi conatus successu effrenatus insolescentes hi maligni spiritus, potissimum recepto à Deo rursus in gratiam homine, multa imposita, ac promissione facta de CHRISTO, mulieris semine caput serpentis cōtrituro, *λύτρω* & mediatore apud Deum, pro genere humano aduersus eorū uiolētiam: deinceps porrò furere, uarijsq; modis ferocius insidia ri occipiunt, & machinari omni arte doloq; ea quæ ad promissionis huius deprauationem abolitionemq; in Dei contumeliam, & hominū perniciem facerent.

Sic Cainum, tertium hominem, inuidiæ facibus mox inflammant in Abelis iustis, numero quarti, crudelem cædem, homicidæ ab initio: sic deinde uniuersum generis humani figmentum paulatim ea maliciæ exuberantia & enormitate deprauarunt, ut Deum fecisse hominem pœnituerit: cumq; prorsus, exceptis octo in arca conseruatis, aquarum inundatione absorpserit. Hic deleto propemodum homine ob prosperas horum spirituum machinationes, triumphum se acturos ipsi sperabant. Quapropter siccata aquarum diluuiæ, statim in alterius huius mundi renascentis quasi infātia, in Nohe patris inebriati irrisiōnem, uerendis eius denudatis, Chamum filium minorem, ut inde patris execrationem audierit, extimulāt: cuius filium Misraim, ab his spiritibus haud dubiè institutum, magiæ infamis blasphemam impietatem primum comperisse, atq; hinc Aegyptiorum, Babyloniorum & Persarum duci originem, postea intelligitur. Ad Nohe

Cain Abelen fratrem occidit.

Genes. 4.

Ioann. 8.

Dilunio mundus interit.

Genes 6.

Execratio Cham.

Genes. 9.

Magia infamis quando cæperit.

Clem. lib. 4.

Recog.

c item

*Iouis Hæmoni
oraculū à
Chamo dedu
ctum.*

*Dodonæum
à Dodanim
Nohe nepo
te.*

*Epirus prius
uocata Do
dona.*

*Sodomæ &
Gomorræ
exitium.*

Genes. 19.

Esaïæ 13.

2. Petr. 2.

*Loth ebrij
incestus cū
filiabus.*

Genes. 27.

Genes. 37.

Genes. 39.

2. Regū 24.

1. Parahp. 21.

item sobolē, Iouis Hammonis oraculū, tanquā à Chamo (quod nomen Hebræi aspiratione paulò duriore pronunciant) refertur alicubi: quēadmodū Dodonēū ad Dodanim, Nohe nepotē, qui Epirum, Dodonam prius uocatū, occupauit, excoluit, suoq; insigniuit nō mine: ut sanctas patrum Ecclesiæ sedes in prostibula dæmonū, impediō flagitiosa, degenerasse sit uerisimile. Horrēdas uerò idololatrias cōfestim à diluuio, Noha adhuc superstite, indefesso dæmonū studio in Ecclesiā Dei irrupisse, quas in sua posteritate non sine ingenti animi dolore miserū senem cōtueri & tolerare oportuit, cum prohibere nō posset, testatur sacra Historia. Inde tā inauditis turpißimæ libidinis furijs, populosissimas Sodomorū et Gomorræ ciuitates exagitat ille spirituiū coetus, ut ne decē quidē in tanto numero inuenti sint iusti: et missis à Domino de cœlis sulphure & igne, subuersæ sint ciuitates illæ, & in cinerē redactæ, cū tota illa planicie, omnibus quoq; habitatoribus illarū urbiū, simulq; germine terræ. Hinc euestigio Loth egressum, ebrietate & incestu cū filiabus nefario grauiter uulnerat. Nōne & Esau de innocētis fratris Iacobi nece inferēda, strenuē sollicitatē? Pōst et in iustū Iosephū æmulatione fratres excitauit, propemodū fratricidas factos: illū etiam, obiecta adulterij occasione captiosa, tādē perdere uoluit. Nōne quō Israelē numeraret, Dauidem excitauit satanas: ut pestilentia inde ceciderint uirorū septuaginta millia.

Eiusmodi denuò felicibus auspicijs audaciores red
diti dæ-

diſiti demones, in huius mundi principatū exules pro-
teruius graſſati ſunt, cultusq; ſimul multifarios & o-
racula inde diuerſa diuinis contraria effinxerunt, ac
ad ea inuitarunt pellexerūtq; animas uacillātes, ita ut
uniuerſum propē orbē pedetentim quaſi obſidione
quadā ſubiugarint, obſtrepuerintq; diuinæ legi, cōtu-
macem, idololatriarū & contēptus eorū quibus mo-
rē gerere decuit, ac cuiuſcunq; uicioſitatis plenū redi-
derint. Eò demū audaciæ & petulantis faſtus excre-
uit horū insolentia et ars, ut pro dijs haberi apud pe-
ritos imperitoſq; uoluerint, et præſidere regionibus,
populis, inſulis, mōtib; locis, urbibus, uicis, familijs,
tanquā dij proprij, tutelares & patrij: quorū nomen
claturas partim Hiſtoria ſacra, partim Origenes, Ter-
tullianus, Apuleius, Diodorus, partim alij recēſent hi-
ſtoriographi et ſcriptores eximij. Eorū uerò nominiū
explicatione, ut plurimū ſtudia demonū prodi obſer-
uamus. Sic Bel, uetuſtum, nihil confuſum ſonans, Ba-
byloniorum habebatur deus: Eſaiæ 46. Daniel. 14.
Beelzebub, dominus muſcæ: qui omnibus retia ten-
dens, muſcā ſaltem, id eſt infirmum capit. Spurciſſimū
Accaronitarū idolū, qui ſunt quidē in regione Iudææ,
ſed impij: 4. Reg. 1. Ab hoc, principē demoniorū Beel-
zebub nūcuparūt Hebræi: Matth. 12. Luc. 11. Plutonē
Græci Δαυμονάρχην dixerunt: à gentibus Priapus
appellabatur. Serapin & Proſerpinam malignorum
demonum primarios uocat Porphyrius.

Baal, idolum aut dominās uel ſubijciens, aut poſ-
ſidens,

Tertull. in
Apolog. ad
uerſus gentes
ca. 23.

De dijs gen-
tium ingens
opus extat
Lilij Greg.

Gyraldi: itē
tres libri de
Cognomini-
bus deorum;

Iuliani Au-
relij Leſſ.

Dæmōes pro
dijs habiti, et
eorum nomi-
na.

Beelzebub.

Lactant. li. 2:

cap. 15. de

orig. err.

Trismegi-
ſtus.

36 De præstigijs dæmonum

Baal.

fidens, nomen idoli à Sidonijs ad Iudæos profecti, Samarie & Moabitarum numinis: Martem Græci putant. Num. 22. Rom. 11. Id Gedeon destruxit, Iudic. 6.

Beelphegor, dominus hians, aperiens, nudus, aut dominus hiatus siue nuditatis, Moabitarum deus: Osee 9. 22. Num. 25. Deuter. 4. Sic & Phegor: Num. 25. Deut. 3. 4. Iosue 22.

4 Reg. 17.

Adramelech, pallium regis, siue magnitudo uel potentia regis uel cōsiliij, idolū Sepharuaim: 4. Reg. 17.

Anamelech, afflictio siue responsio regis, deus Sepharuaim. Succot Benoth, tabernacula filiarum, Babyloniorum numen.

Nergal, explorans, aut lucerna tumuli, idolum Cuthæorum.

Asima, delictum, idolum uirorum Emath.

Nibhas, prophetans, aut potius loquens uisionem, aut fructus uisionis, deus Heueorum.

Thartac, cōcatenatus, Heueorū numē: 4. Reg. 17. Nisroch, tentatio delicata, idolum adoratum à Sennacherib: 4. Reg. 19.

Chamos, quasi palrans, aut quasi recedens, uel auferens, Moabitarum numen: Num. 21. 3. Reg. 11. 4. Reg. 23. Ierem. 48.

Melchom, rex uel cōsiliator eorum, idolum quod colebant filij Ammon: 4. Reg. 23. 1. Paral. 20. Ier. 49.

Dagon, frumentum, aut dolor, uel denique piscis eorum, Philistinorum idolum: Iudic. 16. 1. Machab. 10.

Astarte, quod à caula sine grege dici uidetur, nomen deæ

Dagon,

men deæ Sidoniorum, à Salomone cultæ: 3. Reg. 11. 4. Reg. 23.

¶ Sumpsisse præterea quandoque nomina hos spiritus à peſsimis hominibus, aut peſsimorum hominum habitationibus, in literis Sacris comperimus: sicut Astaroth, Palestinorum fuit deus, Iosepho teste: quem sustulerunt Iudæi Solomonis iussu, 1. Reg. 7. Item deus à Solomone adoratus, 4. Reg. 23. Et quanquam significet greges, aut etiam diuitias, faciens explorationem siue tineam legis: fuit tamen olim nomen ciuitatis Og regis Basan, in qua habitarunt Gigantes: item urbis Amorrhæorum.

*Astaroth.
Li. 6. ca. 14.
antiq. Iudai.*

Leguntur & aliæ in Biblijs, horum numinum nomenclaturæ. ut Baalim, plurali numero: 1. Reg. 7. 2. Paral. 28. Ierem. 2.

Baalim,

Baalberith, dominus fœderis: Iud. 9. Rêpha: Act. 7. Remmon, id est altitudo: 4. reg. 5.

Adonis, in Hebræo Thamuz, hoc est consumptus, seu incendium, Syrum est: Ezech. 8.

Narrat Philo, fuisse Amorrhæis septē simulachra aurea, quas uocabāt nymphas sanctas, quæ inuocate ostenderūt Amorrhæis per singulas horas opera eorum, & nomina eorum: nomina mulierum, quæ fuerunt uxores septem uirorum peccatorum, qui eas cōsecrauerunt post diluuium, uidelicet Chanaan, Phut, Selath, Nembroth, Abirion, Elath, Desuat.

Nyga

Adorabantur & uituli aurei: 3. Reg. 12. Militia cœli: 4. Reg. 17. Regina cœli: Hierem. 44.

*Prouincia-
rum dij.*

Coluerunt & reliquæ prouinciæ suos deos: Aegy-
ptij, Osirim & Isidem: Aethiopes, Meroen incolètes,
Iouem & Bacchum: Arabes, cum Baccho Venerem,
& Diasarem: Bœoti Amphiaraum, Aphri Mopsum,
Scythæ Mineruā, Naucratiæ Serapim, Syri Astar-
ten, Norici Tibilenum, Mauri Iubam, Macedones
Gabirum, Pœni Vranum, Samos Iunonem, Paphos
Venerem, Lemnos Vulcanum, Naxos Liberum. In
Diomedia insula, Diomedem: in cuius templo, mirabi-
li obsequio aues aquam rostris adferunt, aduenas ex-
teros infestè persequuntur & pellunt: Græcos homi-
nes non solum admittunt, sed ipsis etiam adulantur,
idq; dæmonum instinctu: quorum interest persuasisse
deum factum esse Diomedē. Sic Delphi colunt Apol-
linem: & quemadmodum canit Ouidius in Fastis,
Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hysipylæa colit:

Iunonem Spartæ, Pelopeiadesq; Mycenæ:

Pinnigerum Fauni Mænalis ora caput.

*Græcorum
idololatria.*

Græci adhæc, quorum post Aegyptios uanitas
præcipua & superstitio celebratur, cœlo Iouē, mari
Neptunū, intimis terræ cauernis & recessibus Pluto-
nem præfecerūt. ac horū singulis aliōs infinito nume-
ro adiunxerunt. Saturnum & Cybelē Ioui, item Mer-
curium, Apollinē, Martem, Iunonē, Mineruam, Vene-
rem, Dianam Ephesiorū deā, Act. 19. Neptuno Ne-
reū, quem ἀλκυόνα & πώγων nominarunt, Latini
Portumnū, et cohortes Nympharū. Imò singulis in
natura

natura corporibus adesse peculiare numē, ut credere
tur, persuasit diabolus: eamq; opinionē, numinū illo-
rum sese specie ostentans, auxit & confirmauit.

Nec ferè pauciores deos Romani habuerūt, inter
quos numerantur ab antiquorib. pro euocadis fulmi-
nibus, Statores, Tonantes, Feretrij, Jupiter Elicius: de
inde dij maiorū gentiū, Iuno, Vesta Troianorū dea,
quā profugus Aeneas in Italiā transtulit: item Miner,
ua, Ceres, Diana, Venus, Iupiter, Mars, Mercurius,
Neptunus, Vulcanus, Apollo: Penates, Iuno & Miner,
ua: dij cōmunes, Mars Latio uenerādus erat, quia prae-
sudet armis: itē Bellona Victoria: dij geniales, Terra,
aqua, aer, ignis, sol & luna, quibus natali die quisq; sa-
crum faciebat, quod rerū gignendarū & producēda-
rum uim obtinere existimarentur. Genij duo, Lares,
quos priuatarū rerū, triuiarū uiarumq; et urbiscurā
agere opinio erat. Vnde & appellabantur inferiores
ac minorū gētiū dij, & Praestites Ouidio 5. Fast. dicti,

Romanorū
dij.

Statores.

Tonantes.

Feretrij.

Dij maiorū

gentium.

Vesta.

Penates.

Dij geniales.

Genij.

Lares.

Praestites.

Quod praesent oculis omnia tuta suis:

id est, quod res omnes conseruent & tueātur in aedi-
bus: pccato enim & quieto numine domum posside-
re putabantur.

Affinxerant & deos indigetes: qui ex hominib. ob
eximias belli & pacis artes et bene merita, inter deos
erāt relati. His accedebāt dij patrij & tutelares, et re-
liqua familia Faunorū, Syluanorū, Satyrorū, Lemu-
rum. Potētissimū suū numē Thor appellarūt Gothi,
alterū Odhen, tertiū Frigga. Varro, qui Ethnica nu-

Indigetes.

Dij patri &
tutelares.

Olaus Mag.
li. 3. cap. 3. hi-
stor. Septēt.

*Commenticio-
rum deorum
numerus.*

*Sacrificiorū
numerus a-
pud. Aegy-
ptios.*

mina singulari cōquisiuit diligētia, supra triginta mil-
lia cōmenticio-
rum deorū reperisse se, literarum mo-
numentis tradidit. Hinc etiam ritū & sacrificiorum
excreuit numerus, quorum sexcenta sexaginta sex ge-
nera Aegyptijs in usu fuerunt: Græcis & Romanis
non multo pauciora. & quanquā hi ab illis deorum
numero & sacrificijs olim superati putantur, factam
tamen temporis successu multā uicijsitudinem, Roma
nosq; superstitiōis uictoria potitos esse, dolēs ucreor.

*Dij gentium
dæmonia.*

Psal. 95.

Prolixior uerò in recitando gētiliciorum deorum
catalogo fui, ut in suis exorcismis & preculis sub bar-
bararum & ignotarū uocū pallio sæpe dæmonia tegi
meminerint, qui illas usurpant liberius. Deos gen-
tium dæmonia esse, affirmat regius ille uates Dauid:
quæ dicuntur etiam in Sacris literis dij gētium, terra-
rum, & dij populorum terræ: 2. Paral. 32. dij popu-
lorum, 1. Paral. 16. Dij terræ, Iud. 3. Idola nationum,
Sapient. 15. dij mōtium, 3. Reg. 20. dij filiorum Seir, 2.
Paral. 25. dij Damasci, 2. Paral. 28. Dij autem alieni
frequenter nuncupantur, quales ex æde Domini ab-
stulit Manasses, 2. Paral. 33. item Iosias, 4. Reg. 23.

*Idololatria
in pop. Dei.*

Genes. 31.

Genes. 35.

Nec solum abominanda hæc idololatriæ portenta
inualuerunt, peruagataq; sunt omnes gentes: uerū
etiam in populum Dei, molimine diaboli peruaserūt,
uirusq; seminarium sparserunt. Nam deos Laban pa-
tris sui, & soceri Iacobi, furabatur Rachel fugiens.
At Iacobus tandem domui suæ & omnibus qui secum
erant, præcepit inquires: Abijcite deos alienos qui
sunt

sunt inter uos, mundamini, & immutate uestimenta uestra. Itaq; eos illi cum inauribus quæ in illorum auribus erant, dederunt Iacobo: quos subter quercum, quæ erat iuxta Sichem, ille defodit. Vituli item simulachrum adorant, eiq; sacrificat populus Israel in deserto, dicens: Isti sunt dii tui ô Israel, qui fecerunt te ascendere de terra Aegypti. Ac tria millia uirorum è populo ob hanc impietatem interficiuntur à Leuitis, uno die. Et Iudic. 10. filij Israel rursus fecerunt malum in oculis Domini, colueruntq; Baalim & Astaroth, & deos Aram & Syria, deos Zidon, & deos Moabitaram, & deos filiorum Ammon, deos deniq; Palestinorum: deserueruntq; Dominum, & non seruiuerunt ei. Item, particeps idolorum Effraim, Osee 4. & Ezech. 8. 18. & multis alijs locis. Imò sub hoc fraudulento blasphemiarum, sacrificiorum & uaticiniorum prætectu (quod magis deplorandum) teterrima flagitia & horribiles cædes fabricatus est mille artifex ille, in cœtu Israelis sancto: ut is abiectis contumacissimè legibus cœlestibus & oraculis, sanguine humano litauerit, filiosq; & filias per ignem duxerit, in gratiam & cultum Moloch idoli Ammonitarum, in ualle Gehennon, crudelitate plus quàm ferina.

Quum etiam Græcis & Romanis, in nefanda ac multiplici idololatria, multa sint communia, & ut alia plura, ita quoque ritus certorum sacrorum Romani à Græcis sint mutuati: eò demum insanie & inhumanitatis utrosq; redegit diabolus, ut ad sua ipsius

Exod 32.

Vituli
an
reg, p.

Soma
Tmei 4. a

Humani sanguinis meli-
ma.
2. Paral. 33.
Hierem. 32.
Psal. 106.

Sapient. 14.

iussa humano quoq; sacrificarēt sanguine. Hoc enim
 authore, uaticinia Tiresiæ & Calchātis iubebāt ma-
 ctare humanas uictimas: sanciebantq; præsentē ei δὲ
 λουανίαν, atq; prodigiosam illā de plurium deorum
 numero opinionem. Tiresias pollicetur Thebanis ui-
 ctoriam, sed ea lege, ut Creontis filius mactatus sit ui-
 ctima pro patria. Calchas uaticinatur de Troiæ exci-
 dio, & successus spōdet: at simul Agamēnonis filiam
 Iphigeniam immolari iubet. Ionibus remedium desi-
 derantibus ab oraculo Delphico, aduersus seuissimā
 luem in tota uicinia horribiliter grassantem: respon-
 det Delphicum numen, non remittendam pestem, ni-
 si offeratur Dianæ Triclarie Menalippus cum Co-
 methone, quam in Dianæ templo ipse stuprauerat:
 & nisi annuatim eodem tempore pro Menalippo
 elegantissimus iuuenis, pro Comethone puella uenu-
 sissima ad Dianæ aram mactetur. Idem in Messenijs,
 in longo illo & diuturno bello quod cum Lacedæmo-
 nijs gesserunt, consulentibus de exitu, prædicit uicto-
 riam: uerū ea conditione, si uirginem incorruptam
 de Aepytidarum familia Deo sacrificarent. Ibi cum
 Aristodemus, unus ex præcipuis familie Aepytida-
 rum, gratificaturus patriæ, filiam quam habebat uni-
 cam, destinasset immolationi: alius quispiam amore
 puellæ adactus, quò miseram seruaret, ex se graui-
 dam esse, & idcirco Deo litari nō posse, fingit. Quo
 audito, pater effreni exardescens iracundia, euestigio
 interemptam filiam dissecat: paulo pōst noctu secun-
 dūm quie-

*In olo
 Fagn.*

dum quietem fœda specie sauciata & concisæ filiæ à sathana representata, grauitè animo deiectus, ad tumultum eius semetipsum iugulat.

Nationem esse omnium Gallorum admodum deditam religionibus, scribit Cæsar. atq; ob eam causam, qui sunt affecti grauioribus morbis, quiq; in prælijs periculisq; uersantur, aut pro uictimis homines immolant, aut se immolatueros uouent, administrisq; ad ea sacrificia Druidibus utuntur: quod pro uita hominis nisi uita hominis reddatur, non posse deorum immortalium numen placari arbitratur, publicaq; eiusdè generis habent instituta sacrificia. Alij immani magnitudine simulachra habent, quorum contexta uiminibus mēbra uiuis hominibus cōplent: quibus succensis, circumuenti flāma exanimantur homines. Supplicia eorum qui in furto aut latrocinio, aut aliqua noxia sint cōprehensi, gratiora dijs immortalibus esse arbitratur. Sed cum eius generis copia deficit, etiam ad innocentium supplicia descendunt. Gothi quoq; suū maiorem deum Odhen, id est fortiorem, armis præsentē, semper crudelissimo placare cultu, morte scilicet captiuorum: arbitrati, bellorum præsidem conuenientius humano conciliari cruore, à quo omnem belligerandi industriam tam absolutè didicissent, ut deuictis Europæ & Asiæ potentissimis imperijs, summum fortitudinis nomen reportarint. Item Froe, Vpsalensis deorum satrapa, deus sanguinis postea habitus, humanorum corporum hostias mactauit.

Li. 6. de bello Gall.

Olaus Mag. de gentibus Sept. li. 3. ca. 3.4.

44 De præstigijs dæmonum

Talia certè non ab illa æterna mente, iusta, casta, misericorde, rerum tam conseruatrice quàm conditricè: sed proculdubio ab authoribus dæmonibus ori-
bantur, qui ueri Dei odio, inde usque à rerum primordijs, in conscientias & corpora hominum quauis occasione immanissimè sæuierunt, & multiplici eorum cæde plurimum delectati sunt. Hinc philosophi tradunt, dæmones nidoribus sacrificiorum affici: incantationibus item, quæ plerunq; sanguine fuso, suffumigationibus adhibitis celebrabantur, præfuisse. At ô misera deceptionis errorem, tale numen colere, quod hominum morte placatur: ut Cassiodorus in Epist. ait.

*Diuinatione
ex uisceribus
mactatorum
hominum.*

Atqui ἀνθρῶπων μαυτέα, id est diuinatione ex mactatorum hominum uisceribus, primum solumq; diaboli insigatione usum Heliogabalum Imperatorem, turpissimum & flagitiosissimum monstrum, accepimus: qui paulò post huius immanitatis plusquàm beluinae poenas dedit, quando crudeliter interfectus, & in latrinam abiectus, inter excrementa computruit.

Enthusiastæ.

Vt uerò Empusæ tragœdia idoneis dein cohonestetur organis, & suis undiquaq; communita membris constet, enthusiastas & uatidicos ministros quoq; finxit demon: emulatione ueri Dei, qui per prophetas sanctos cū patribus loquutus est: ne cedere Deo uideatur scilicet, & in grauiorem hominum ruinam.

Pythiæ uates.

Adhibuit insuper eiusdem artis sœminas, uates Pythias, quæ penè apud singulas fuisse gentes: atq; adeò
Dei po-

Dei populum etiam conspurcarūt, ut Moses lege lata strictissimè cauerit, ne consulerentur, easq; lapidibus obrui iusscrit. Eiusmodi consultationis diras luit pœnas Saul rex. Hæc pertinent pleraq; famosæ Sibyllæ, à dæmone uelut cōductæ, ad ipsius regni quod in genere humano instaurarat, conseruationem & confirmationem: ex quarum libris ad uarias insanias compellebantur Romani, ut apud alios plerosque tum apud Zozimum uidere est, à quo multa citantur carmina Gentilium superstitione plena: licet Sibyllæ uel Erythreæ uel Cumane opus heroico scriptū carmine, CHRISTI præconia declararit. Ex prophetarū enim uaticinijs, potissimum Esaie & Dauidis, non obscure ea colligere potuit diabolus. Mansit tamen eiusmodi uatum præcipua authoritas & obseruatiō usq; ad CHRISTVM, æterni Dei filium: quo nato, prodeunteq; ut legationis suæ ministerio, ex patris cœlestis uoluntate perfungeretur, cessarunt passim in orbe terrarū oracula, & quæcunq; impiorum diuinationum genera: testibus Augustino, Eusebio, Lactantio, Plutarcho, Plinio: conticueruntq; demones ubiq; & tanquam ranæ Scriphie obmutuerunt: ac desertis quibuscunq; enormis suæ nequitie latebris, cessarunt, non quidem ultrò, uerū compulsi, partim quidem horrendo metu omnipotentie uindictis CHRISTI, partim uerò condemnationis sui, quam præforibus iam esse cernebant. Quandoquidem eò CHRISTVM missum probè norant, ut
satane

Leuit. 19. 20.

1. Reg. 28.

Sibyllæ.

Christo nato cessarunt oracula, conticuerunt demones.

Aug. de ciuitate Dei. Euseb. li. 7. ca. 6. & li. 5. ca. 1. 8.

Plutarch. de abol. Orac. Plin. lib. 30. cap. 1.

46. De præstigijs dæmonum

Zachar. 13.

satanae opera pessundaret, demolireturq; & genus humanum in integrum restitutum vindicaret aduersus diaboli technas, rabiemq; ex his Zachariae uaticinijs diuina uoce longè antea traditis: Eritq; die illo, dicit Dominus exercituum, excindam nomina idolorum è terra, ne ultra eorum fiat mentio: & pseudo-prophetam & immundum spiritum de terra auferam. Si postea tamè adhuc fuisse audita responsa quis obijciat, ea certè tam fuerunt rara, læsa, manca, & omnino inutilia, ut nullo haberi loco debeant.

In cuiuscunq;
materiæ uel
nominis idola
colitur diabolus.

Sapiët. 14. 15.

Tandem & hoc non sine singulari studio & ratione machinatus est diabolus (quanquam peculiare quasdam ceremonias coluisse plerosq; non diffitear) ut non solum in longissimè distitis totius orbis partibus, uti olim apud Gallorum Druidas, & remotissimos Indorum Gymnosophistas, unus idemq; eius cultus obseruaretur: sed & (quod multo magis mirandum, uel potius dolendū) in Christiana nostra Europa apud diuersissimas regiones, in cuiuscunq; materiæ uel nominis idolis, non dissimili ritu honor sibi haberetur. Hanc cæcitatem apud comoda suis præstigijs organa auxit, uoce, cantu, capitis nutu, auersione, inflexione ad latera, manuum gestulationibus, aut alijs motibus: eoq; modo indicia propitiæ uel auersantis atq; abhorrentis uoluntatis edidit ex statu: prophanauitq; loca, quæ certè erant domicilia & sedes doctrinæ cœlestis, sanctissimæ scholæ patrum & *ἡ τοῦ ἀγίου, καὶ ἡ τοῦ πνεύματος τῆς θεῆς*, in quæ uelut conuersa

conuersa suæ impietatis & superstitionis latibula,
 suas blasphemias in Deum contumeliosas, & homi-
 num generi exitiales cructare atq; euomere conatus
 est. Imò in hac mundi senecta nutantibus technis illis
 manifestis, se in uero Dei templo collocat, & homi-
 num mentibus dominatur, in lucis angelum transfor-
 matus. Hac ratione, se grauiori diuinæ maiestatis con-
 temptu, atq; hominum exitio magis ulciscitur. Ita ho-
 minum credulitatem (ait scitè admodum Lactantius)
 mentita diuinitate deludunt dæmones: quòd illis ue-
 rum aperire non expedit. Hi sunt, qui imagines & si-
 mulachra fingere docuerunt: qui ut & hominū men-
 tes à cultu ueri Dei auerterent, & fictos mortuorum
 regum uultus & ornatus, exquisita pulchritudine
 statui consecrariq; fecerunt, & illorum sibi nomina
 quasi personas aliquas induerunt. Sed eos magi, & ij
 quos uerè maleficos uulgus appellat, cum artes suas
 execrables exercent, ueris suis nominibus cient, illis
 cœlestibus quæ in sacris literis leguntur. Hi porrò in-
 cesti ac uagi spiritus, ut turbent omnia, & errores hu-
 manis pectoribus infundant, serunt ac miscent falsa
 cum ueris. Ipsi enim cœlestes multos finxerunt esse,
 sed ueritatem mentitis nominibus inuolutam ex ocu-
 lis abstulerunt. Et paulò post: Illi autem qui descie-
 runt à Dei ministerio, quia sunt ueritatis inimici &
 prauaricatores, Dei nomen sibi & cultum deorum
 uendicare conantur: nō quòd ullum desiderent (quis
 enim hōnor perditis est?) nec ut Deo noceant, cui no-
 ceri non

*In uero Dei
 templo se col-
 locat diabo-
 lus.*

1. Cor. 3. 6.

2. Cor. 11.

*Lib. 2. ca. 17.
 de orig. err.*

*Magi.
 Malefici.*

Inuēta
sēta
q̄nta!

48 De præstigijs dæmonum

ceri non potest: sed ut hominibus, quos nituntur à cul-
tu & noticia ueræ maiestatis auertere, ne immortalitatem adipisci possint, quam ipsi sua nequitia per-
derunt. Offundunt itaq; tenebras, & ueritatem cali-
gine obducunt, ne Dominum, ne Patrem suum norint.
& ut illiciant facile, in templis se occultunt, & sacrifici-
ijs omnibus præstò adsunt. Eduntq; sæpe prodigia,
quibus obstupescit homines, fidem commodent simu-
lachris diuinitatis, ac numinis. Et post: itaq; sibi apud
homines qui eos nesciunt, authoritatem ac timorem
pariunt. Hac uersutia, & his artibus, noticiam ueri
& singularis Dei apud omnes gentes inueterauerunt.
Suis enim uitijs perditæ seuiunt, & grassantur ut per-
dant. Idcirco etiam humanas hostias excogitauerunt,
ipsi hostes humani generis, ut quàm multas deuora-
rent animas. Plura ibidem. Nec mirum, ait Saxo
Grammaticus de Rugianis, si illorum numinum, po-
tentiā formidabant, à quibus stupra sua sæpenumero
punita meminere. Siquidem mares in ea urbe Ka-
rentina, cum fœminis in concubitu accitis, canum
exemplo coherere solebant: nec ab ipsis morando di-
uelli poterant. Interdum utriq; porticis ediuerso ap-
pensi, inusitato nexu ridiculum populo spectaculum
præbuere. Ea miraculi fœditate solennis ignobilibus
statuis cultus accessit: creditumq; est, earum uiribus
effectum, quod dæmonum erat præstigijs adumbra-
tum: qui statuis demolitis, Rugianorum templa &
urbes destituerunt.

Sic de-

Obscenū diā
boliludibriū.
l. 14. de reg.
Danie.

Sic demonem, eiusq; studia depingit Tertullianus: *Tertull.*
 Agnoscimus unde talia suggerantur, quis totum hoc
 agitet: & quomodo nunc astutia suadendi, nunc du-
 ritia seuiendi, ad constantiam nostram deiiciendam
 operetur. Ille scilicet spiritus demoniacæ & angelicæ
 paraturæ, qui noster ob diuortium amulus, & ob Dei
 gratiâ inuidus, de mentibus uestris aduersus nos præ-
 liatur, occulta inspiratione modulatis & subornatis
 ad omnem, quam in primordio exorsi sumus, & iu-
 dicandi peruersitatem, & seuiendi iniquitatem. Nam
 licet subiecta sit nobis tota uis demonum, & eiusmodi
 spiritus: ut nequâ tamen serui, metui nonnunquam
 contumaciam miscent, & ledere gestiunt, quos aliâs
 uerentur. odium enim etiâ timor spirat: præterquam
 & desperata conditio eorum ex prædamnatione, so-
 latium reputat fruendæ interim malignitatis de pœ-
 næ mora: & tamen apprehensi subiguntur, & condi-
 tioni suæ succidunt: & quos de longinquo oppugnant,
 de proximo obsecrant. Hos Augustinus describit spi-
 ritus esse nocendi cupidissimos, à iusticia penitus alie-
 nos, superbia tumidos, inuidientia liuidos, fallacia cal-
 lidos: qui in hoc quidem acre habitent, quia de cœli
 superioris sublimitate deiecti, meritò irregressibilis
 transgressionis in hoc sibi cōgruo uelut carcere præ-
 damnati sunt. Proinde eos potissimum infestant, qui-
 bus beatitudinem, quam ipsi amiserunt, promissam
 cognoscunt. Item in Sermonibus communibus: *Serm. 4.*
 Quid prauius, quid malignius, quidûe aduersario no-
 stro ne-

Tertullianus,

A Christo
 uult adorari
 diabolus.

Simile quid-
dā apud Gre-
gorium legi-
tur lib. 29.

Moralium,
super illud
Iob: Diuidi-
tur astus su-
per terram.
itē apud Leo-
nē Pont. ser.
8. Natiuitat.

stro nequius? qui posuit in cœlo bellum, in paradiso fraudem, odium inter primos fratres, & in omni no-
stro opere zizania seminauit. Nam in comestione po-
suit gulam, in generatione luxuriā, in exercitatione
ignauiam, in conuersatione inuidiā, in gubernatione
auariciam, in correctione iram, in præsulatu siue do-
minatione superbiā. In corde posuit cogitationes ma-
las, in ore posuit locutiones falsas, in membris opera-
tiones iniquas, in uigilādo mouet ad praua opera, in
dormiendo ad somnia turpia. Letos mouet ad disso-
lutionē, tristes autē ad desperationē. Sed, ut breuius lo-
quar, omnia mūdi mala sunt ipsius prauitate cōmissa:

Matth. 4.
Marc. 1.
Luc. 4.

Daniel. 4.

Ioann. 13.

Ne quid uerò incredibili dæmonis audaciæ & fa-
stui incōparabili decederet, atq; ut adoratione, pecu-
liari dei prærogatiua honoraretur, uel CHRISTVM
certius cognosceret, ipsum etiā Dei filiū in solitudine
tētāt: illiq; in præaltū montē adducto, omnia mūdi re-
gna, ac eorū gloriā ostēsam, se daturū, si se prostratus
adorauerit, ausu plusquā sacrilego pollicetur: quū
diuinā maiestātē in hominū regnis atq; imperijs, so-
lā dominari, eaq; cui libet tradere cōstit. Porro CHRI-
STVM iam certò cognitū, perditum etiā uoluit. qua-
re ut tū proderet, in cor Iudæ Simonis Iscariotæ im-
misit: in quem, post offūlam à CHRISTO porre-
ctam, ingressus est. Tantū enim huius solertiſſimi ar-
tificis contra Deum & genus humanū est odium, ut
quicquid machinetur, sit in Dei contēptū, & homi-
nū detrimentum perniciemq; fraude & extremo do-
lo cautē tectum.

Quum

¶ Quum autē hi spiritus aeræ aut qualiscunq; al-
terius tenuis sint substantiæ, sua tenuitate, subtilitate,
celeritate incredibili, sensuum acrimonia, & lumine
naturæ lucidiore, quibus omnibus terrenorū corpo-
rum inhabilitatem & sensuū tarditatem longè lateq;
præcellunt, eos multa Dei permissu, partim uere, par-
tim prestigiosè intelligere & posse, fatendū est. Qui-
bus accessit, teste Augustino, diuturnioris temporis
beneficio, quo eorum uita à primo æuo protenditur,
comparata insignis rerum longè maiorum experien-
tia, quàm hominibus ob breuitatem uitæ momenta-
neam potest euenire. Idcirco quædam admiranda fa-
ciunt: & quædam, potissimum ob Scripturæ sanctæ
& uaticiniorū cognitionē, prædicunt, uel etiā proba-
bili coniectura cōsequuntur: nōnunquam etiam quæ
ipsi facturi sunt, prænunciant, quibus homines alli-
ciunt, inescant, seducunt & defraudant: quo nomi-
ne illis mirabilem prudentiam, acutum ingenium &
tenacem memoriam tribuit Plato in Epinomide.

Quapropter tradit Clemens, istos, cum sint demo-
niaci spiritus, & multo citius scire aliqua, & mul-
to perfectius: non enim tarditate corporis degra-
uantur. Et ideo quæ medici longo tempore & la-
bore plurimo assequuntur, hæc illi, tanquam spiri-
tus, absque mora ulla, & sine difficultate cogno-
scunt. Non ergo mirum est, si plus etiam aliquid
quàm homines, sciunt: sed hoc metuendum est, quòd
ea quæ sciunt, non ad salutem, uerum ad deceptionem

Vnde tam ad
miranda pos-
sunt dæmō-
nes.

De spiritu &
ani. ca. 28.

Lib. 4. re-
cogn.

In apologet.
aduersus gē
tes ca. 22.
Diuinitas
demonū
unde.

Daniel. 8.

proferunt animarum, ut per hæc eas cultum falsæ religionis edoceant. Hic Tertullianus sic differit: Omnis spiritus ales est, hoc angeli & dæmones, igitur momento ubiq; sunt. Totus orbis illis locus unus est: quid ubiq; geratur, tam facîle sciunt, quàm enūciant. uelocitas diuinitas creditur, quia substantia ignoratur. Sic & authores interdum uideri uolunt eorum quæ annunciât, & sunt planè malorū nonnunquam, bonorum tamen nunquam. Dispositiones etiam Dei & nunc prophetis concionantibus excerpunt, & nunc lectionibus resonantibus carpunt. Ita & hinc sumētes quasdam temporū sortes, diuinitatem æmulantur, dum furantur diuinationem. In oraculis autem quo ingenio ambiguitates temperent in euentus, sciunt Croesi, sciunt Pyrrhi. Sic præsciuit diabolus ex Esaïæ & Danielis oraculis (quorum uterq; adulescentem Alexādrum expressè delineat) eum ipsum Alexandrum, superato Dario, potiturum Asia uniuersa, & translaturum imperium à Babylonijs ad Græcos. Propterea Delphicam uatem consulenti, & ab inuita responsum extorquenti, tandem ipsa in hæc uerba prorumpens respondit: Inuietus eris Alexander. Postea ad Persas exercitum traducēti, prodigia offudit multa. In aditu Asiæ, simulachrum Orphei sudore maduit. Hinc Alexandro ad extremum cū Dario confligente, aquila è sublimi supra eius uerticem sese librare, & in aduersos hostes traicere uisa est. Ludibria haud dubiè dæmonij hæc erāt, adornata ad prodigio-

prodigiorum & auguriorum, quibus tunc fidebatur, observationes confirmandas. Darium ediuerso, anticipibus somnijs in falsam uictoriae spem erexit. Praenouit ex Esaie prophetijs, fore ut Tyrus destrueretur à Macedonibus. Ita enim ille ait: Ululate naues maris, quia uastata est domus, unde uenire consueuerant. De terra Cethim reuelatum est eis. Terram uero Cethim Macedoniam esse asserunt plerique, & ab Homero *μακεδόνες* Macedones uocatos. Quidam tamen per terram Cethim, Cyprios intelligunt. Inde quum, fuso fugatoque Dario, copias ad Tyrum adrouisset Alexāder, praemonuit quendam, qui ciuibus praenunciaret, Apollinem ciuitatem deserturum esse: ut quum euentus responderet, idolorum existimationem stabiliret. Ex iisdem Esaie & Danielis uaticinijs praesciuit, fore ut Assyriorum monarchia pessum iret, & in potestatem redigeretur Medorum ac Persarum: & quidem à Cyro, cuius nominatim Esaias meminit. Vnde coniectatus est, Croesum etiā de regno Lydiae periclitaturum esse. Quare & aliquāto antè τὸν περσικὸν ἀπὸ γογοῦ Gygis, quod in Cyri tempora incidere eum prospiciebat, amissurum regnum Lydiae praedixit, cōsultus ex oraculi Delphici sede: & postea cū regnum adeptus esset Croesus, ut opum suarum fiducia insolescentem, superbientem & regnum Persicum affectantem euerteret, *χρησμῶν κερδίζων*, uictoriam in speciem ipsi annuente, ad bellum Cyro inferendum perduxit: quo modo uictus, captus & regno exutus, uitam in Persia

Esaie 23.

Vide Ioseph.
lib. 1. antiq.
Iud. ca. 6.

Esaie 44.

finiuit. Infinita eiusmodi in historijs obseruantur exempla: sed ad posteriora, nec obscura, cōuertamur.

*Christum, & ad quid mis-
sus esset, prius
norant dæmo-
nes, quàm
Apostoli.*

Perhibet sacræ Scripturæ authoritas, diaboli prius CHRISTVM penitus nouisse, quàm ipsi quibuscum ille loqueretur & familiariter degeret, Apostolis ut etiam ante CHRISTI mortē resurrectionemq; sciuerit, testatusq; fuerit inuitus, ad quid uenisset CHRISTVS: nimirū, quò cognitū faceret satanā eiusq; fraudes: illius actiones demoliretur, atq; regnū euerteret. Quapropter metu iudicij diuini æternarumq; pœnarum contremiscens, & penè deficiens, in obfesso ante CHRISTVM procidente, magna

Marc. 1.

Luc. 4.

exclamauit uoce: Ah, quid rei nobis tecum est IESV Nazarene? uenisti ad perdendum nos. Noui te qui sis, nempe sanctus ille Dei. Et increpauit illum IESVS, dicens: Obmutescere, & exi ab homine. & cum proiecisset illum dæmon in medium, exijt ab illo, nihilq; illi nocuit. Et post: Exhibant & dæmonia à multis, clamantia & dicentia: Tu es CHRISTVS ille filius Dei. Et increpans non sinebat ea loqui, quòd sciebant ipsum esse CHRISTVM. Hic Anastasius: Dæmonis, inquit, sermonem compescebat CHRISTVS, ne simul cum ueritate etiam suam iniquitatem promulget: ut nos etiam assuefaciat, ne talia curremus, etiamsi uera loqui uideantur. Illud alijs etiam pios postea latuisse, Sacrarum literarum testimonio docetur: ut alij eum Heliam, alij Ioannem baptistam, alij Hieremiam, alij unum de prophetarum numero esse di-

Matth. 16.

Marc. 8.

Luc. 9.

Ioan. 6.

esse dicerent. Petro autē pronuncianti, Tu es CHRI-
STVS ille filius Dei uiuentis: respondit CHRI-
STVS, Beatus es Simon bar Iona, quia caro & san-
guis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis
est. Id quod Petro à patre cœlesti hic reuelatum asse-
rit CHRISTVS, hoc ipsum & satan nouit, &
palàm testatus est, non rogatus. Hinc ipsius inge-
nij acumen liquet, cuius ope res etiam abstrusissi-
mas, nostrisque sensibus apprimè alienas, nouisse
potest.

Huc facit illud puellæ Pythiæ, de Paulo & Barna- Act. 16.
ba clamantis testimoniū. Isti homines serui Dei ex-
celsissimi sunt, qui annunciant uobis uiam salutis.

Atq; id genus testimonia ab Astaroth & Berith ido-
lis, & à demonio obsessis, de Bartholomæo aposto-
lo, Thoma, & alijs data legimus. Veritatem uerò hic
confitentur, non ut populum ad audiendam ample-
ctendâque eorum doctrinam permouerent: & ex-
horrescentes & reformidantes ministerij Euange-
lici uirtutem, & sui condemnationem ac expulsio-
nem ex obsessis: quæ hospitia si obtinuissent, statim
Apostolorum ministeria seditione potuissent contur-
bare, aut inchoata pòst opprimere, nouis rumori-
bus disseminatis per Pythiam uatē, obsessos & idola
quæ apud stultū uulgus magno habebantur loco. Ad-
datur & illud mali spiritus respōsum: Iesum noui, &
Paulū scio, uos autē qui estis? Itē: Quid rei nobis tecū
est IESV, fili Dei altissimi? Venisti huc ad crucian-

Act. 19.
Matth. 8.
Marc. 5.

Luc. 8. dum nos ante tempus. Obsecro ne me torqueas.

Genes. 3.

Michæ 5.

Matth. 1. 2.

Luc. 1. 2.

Esaiæ 7.

Enimvero semen mulieris contritutum caput serpentis, prophetarum de CHRISTO nascituro etiam in Bethlehem Iudææ uaticinia, præfinitū huic tempus, IESVM in Diuæ uirginis utero, superueniente Spiritu sancto, & uirtute altissimi obumbrante conceptum ex angeli Gabrielis annunciatione, admirandam eius natiuitatem, longinquum magorum ex Oriente iter, ut eum adorarent, sciuerat dæmon. quapropter inter spem & metum, Herodis animum diris contra IESVM inflammauit facibus, ut inter infantium Bethleemiticorum bimulorum ætateq; iuniorum deplorandam cladem, IESVS simul internectione absumeretur: atqui salutifero magis Dei consilio suos collabescere conatus, infringiq; reipsa expeditur diabolus.

Diaboli stulticia & potentia.

¶ Cæterū ut instituti mei ratio certius citiusq; innotescat, paucis, ueluti fasciculo uno, quædam ex dæmonis actionibus & potentia colligam. Quum angelica eius essentia non interierit, sed malè propriæ uoluntatis affectu degenerarit, accreueritq; tam diutino tempore eximia rerū observatio & usus insignis, magnæ illum esse constat uirtutis, calliditatis incredibilis, sapientiæ plus quàm humanæ, perspicacitatis acutissimæ, uigilantiæ summæ, artificij technas struendi perniciosissimas fūco speciosissimo incomparabilis, malitiæ infinitæ, odij erga genus humanū ἀσάν-
δης λόγῳ ἀννέσας: atq; hoc nomine cum sæpenumero
(permit-

(permittente, uel saltem conuiuente Deo) admirandas facere res, & se in bestias, statuas, specus, latebras, cauernas ingerere, in quercus Dodonæ Molossidis in Epiro, unde Dodonæum oraculum frequentatum est, insinuare: apud Aegyptum ex Hercule, Apolline, Minerva, Diana, Marte, Ioue, Api boue, Latona in urbe Buti, furiosis sacerdotibus Apollinis in Colophone, Thebis in Bœotia, & in Læbadia ex Tropho nio, ex uacca Memphi, ex boue Mneo Heliopoli, ex crocodilis in Arsinoe, ex Amphiarao uate in Attica, responsa dare: humana uoce, nutu, alioque gestu, affi-ctis subinde gestibus furentium, nonnunquam ebrio-rum, aliàs tremantium, aut ridiculè gesticulantium: quandoq; somnijs, amphibolijs interdum, plerunque & ænigmatibus: quia ignorat diabolus quò usq; to-leraturus sit Deus, aut permissurus, quæ intendit & struit. Potuit & ad Iouis Hammonis oraculum in-quirendum in extremo sinu Libyæ, apud Garamantes ultra Cyrenen in solitudinibus uastis, torridis ac sicci-tate sterilibus, Cambysem Cyri & Alexandrum insti-gare: item Pythium Delphis præ cæteris, cultu, reli-gione, fama, opibus & donarijs celebratius reddere. Novit & uaticinari ex certis indicijs uel coniecturis, siue rerum retroactarum obseruatione, ut hinc etiam cogitatus & sensa peruidisse quandoque credatur: quanquam interim fallat & fallatur, tenebras offun-dat, ueritatem caligine obscurat, atq; etiam mētiatur. Nam rogatus dæmō, Porphyrio testis, etiam quæ non

*A quo
Tota, p.*

*Diabolus
quomodo uat-
tinetur.*

58 De præstigijs dæmonum

Clem. lib. 4.
Recog.

nouit, constanter affirmat: & quæ nouit, si semel uerè, decies illa falsò refert. Potest quoq; plerisque locis in simulachris sua exercere ludibria, ut ea uenerentur incauti, adorent, eorum opem implorent in rerum angustijs, in ualitudine aduersa, & quacunque afflictione: quo à ueri Dei cultu & inuocatione ad suas imposturas in interitum eos auocet. Nec illi difficile est, animarum corporis mole exutarum figuram mentiri, circa monumenta uersari, in cœmeterijs oberrare, spectris perterrefacere hæredes aut alios, ut ad illicitos cultus, uetitam religionis ergò peregrinationem, iustorum & parentalium præscripta forma persolutionem damnosam, imperitos minusq; Deo fidentes cogat. Conatur itidem imbecilles fide præcipientes agere, fortes uerò diuersis modis semper impugnare, si qua ratione eos agere transuersos posset: item desperantes, credulos, maleq; sanos pollicitationibus & gloria ditare, in spem feliciū successuum illectos perimere, aut tristiū euentuum metu iniecto cruciare. Nouit adhæc uarias ostentare formas, inania idola arte mira conformare, uisus organū turbare, oculos perstringere, falsa pro ueris singulari dexteritate ne agnoscat̃ur proponere: quæ uerè sunt, ut non appareant, uelare: & quæ reuera non existunt, ut esse appareāt exhibere: se in mille species transformare, Proteūq; agere: & ut canit Poeta, Tum uariæ illudunt species atq; ora ferarum: Fiet enim subito sus horridus, atraq; tygris,

Mich. Psal.
lus.

Virg. 4.
Georg.

Squammo.

squammosusq; draco, & fulua ceruice leæna,
Aut æcrem flammis sonitum dabit:

Omnia transformans sese in miracula rerum,
Ignem, horribilemq; feram, fluuiumq; liquentem.

Consuevit & hominum mentes multifarijs phan-
tasmatum ludibrijs uitare, uigilâtes perturbare, dor-
mientes insomnijs terrere, peregrinantes à recto iti-
nere seducere, errantes atq; etiã alios quandoq; ride-
re, aliàs terrore concutere, multa labyrinthis opinio-
nū inextricabilibus implicare & innectere, tetrora
mala plerūq; boni specie serere, & ueritatis cōfessio-
ne in suā illicere nassam, grauiusq; fallere. Solet quoq;
lac uaccarum cohibere, & ne in butyrum coalescat
impedire: uinum aliunde adferre, claustra reserare:
præterea ocyssimè res uarias, uelut pāni lacinias, os-
sa, ferramenta, clauos, acus, aciculas, fila, eorumq; glo-
bulos, intortum capillitium, ligna, idq; genus porten-
ta in uiuorum extremas fauces, nec penitius, quò ore
reijciantur, ingerere: in mortuorum uentriculum &
partes alias præstigijs aptas, & post mortem sectas,
ligna, cultros, & quæcunque uis alia, fallaciter arte
dolosa inter secandum inserere: ex parte postica im-
plicatos crines, arenæ copiam, & similia præstigijs
mouere, offuscata interim oculorum acie: insecta au-
ribus furtiuè immittere, quæ posita uel prodeant, uel
euolent. Hæc à me uisa sunt alata, ex auribus cuius-
dam puellæ miserè à demonio exagitata desum-
pta. Procliue illi quoque est, ulcere corpus defœda-

re, pu-

Obi-
na
una
Mach.
na
meta

60 De præstigijs dæmonum

re, pudenda meliccride uel ulcere sanioso inficere,
eurationis persuasionem falso inducere, corpora to-
ta obsidere, eaq; sursum ac deorsum distrahere, quan-
do & quamdiu à Deo permittitur. Illam uirginis
 prædictæ uiolentam sublationem in arce Caldenbro-
 ce apud Geldros, Deo iuuante, aliàs intrepidè relu-
 ctando impedire ualui: à morsus tamen interim in-
 flictu, quo manus meas mirè impetebat, in horribili
 illa subuectione, anxie cauendum erat. Cur enim non
 tam meos promouere conatus in iuuando, quàm dæ-
 moni permittere sua studia in lædendo, potuit Deus?
Assuevit præterea uariè corpora transferre, eorūq;
humores commouere, originem neruorum in cere-
bro turbare, quò atrocissimis rarissimisque conuulsio-
nis speciebus, iactu tractuq; incredibili, & quasi cre-
pitantibus sonitu horrifico iuncturarum compagi-
bus, in admirationem, diffidentiam, sinistram de alijs
opinionem, ad mendacia, uetita auxilia & cædes, ho-
mines compellat. Ad hunc modum neruos & muscu-
los præter uoluntatem inordinate crudeliterq; con-
uellere potest: plerunq; τέτανον cire, ut ceruix unà
cum corpore immobilis maneat, & in neutram infle-
ctatur partem, sed iuxta in utramq; partem intenda-
tur: subinde ἐμπροσθέντος uel tensionem ad antero-
ra excitare ualeat, ut caput, ceruix, reliquumq; cor-
pus, iugularibus uenis mirum in modum circum col-
lum distentis, contrahatur: quandoque ὀπίσθεντος
uel tensionem ad posteriora citare tam uehementem
 solet,

solet, ut caput in dorsum & scapulas grauitè conuclatur, cruribus interim contractis: item diuersas horribilium conuulsionum facies, multifariā & inaequaliter in membris producere: nonnullis totum corpus, ceu articulis tormento luxatis diuulsisq; eneruare, aut palpitantium, trepidantiumue musculorum speciem inferre: quibusdam os & oculos truculenter intorquere, septum transuersum in homine ita constringere ut spiratio uix difficulter duci queat, arterijs interim pulsantibus leuiculum inferens impedimentum, sed uentriculum singultibus frequentibus conuellens: quas omnes & id genus plures crudelium conuulsionum species, nuper in nobilium uirginū occluso cœcenobio Cœtorpio, iuxta Hammonem urbem, in tribus & decem uirginibus demoniacis obseruarunt uiri doctissimi, & artis medicæ usu dexterrimi, D. RENERVS Solenander, collega coniunctissimus, & D. THEODORVS Bircmannus. qui etiam hoc addiderunt, eas fœdissimum ore halitum spirasse in ipso, & paulo post ipsum paroxysmum: qui alias semel interdiu, aliquando sæpius inuadebat, aliquoties in horas aliquot multas protrahebatur. In accessione mali conuulsæ intelligentes erant, audiebant, astantes etiam internoscere se pleræq; postea affirmabāt: nam in accessione, propter spiritalium partium & linguae conuulsiones, loqui minus poterant. Istæ non æquè ferociter torquebantur, neq; uno modo, sed aliæ alijs mitius. Sed hoc cōmune propè omnibus erat, ut cum

ex ijs

*Virginum in
cenobio Cœ-
torpio cōuul-
siones graues.
Renerus So-
lenander me-
dicus.
Theodorus
Bircmannus
medicus.*

82 De præstigijs dæmonum

ex ijs una agitaretur, cæteræ quoq; in seiunctis etiam cubiculis correptæ solū tumultuantis strepitū audientes, simili miserrimo modo uexarentur. Nec ita pridem dissimiles conuulsiones Busciducis, in collegio iuxta adē D. Ioanni Baptistæ dicatā, in uirgine uestali uidi: cuius et fauces ne cibū admitterent, cōprimere satanam, & linguā inhibere quandoq; ne proloqui posset, uocesq; etiam excitare & ridiculas & horrendas animaduerti. Interim hic præstantissimos sæpe medicos ludificat, qui eiusmodi morborum dirā cōtuiti symptomata, imò laruas, ad naturales ea referentes causas, frustra curationē medicamentis tētant.

Joseph. li. 8.
antiq. Iudai.
ca. 2.

At aquam etiam coniurationibus sacratam se formidare impense, gestibus & uoce in corporibus quæ obsidione coerces regitq; , simulat: quemadmodum se naribus extrahi, uirtute radicis incluse annulo ex Solomonis doctrina, naribus admoto. Deinde multa obseruare assolet, artificioseq; imitari, seu uerè seu fāsō: plurima eorum quæ acta aut prodita sunt, incredibili solertia ratiocinari & colligere: uaria ex notis naturalibus argutissimè elicere, penitissimeq; eruere: diuersa in imperiorum & hominū priuatorum negocijs moliri, mira astutia contexere telam longam, uariam, nobisq; inextricabilem, qua inopinatò insperatoq; implicantur & irretiūtur certè plurimi: tandem homines, bestias, aerem conturbare, prodigia meteoris similia in cœlo effingere, figurās confligentium exercituum exprimere, clangores tubarū, armorum strepitus,

Strepitus, ferientium se mutuò & ex ictibus collabentium sonitus: uoces ejulantium aut exultantium imitari, sceleratè abuti natura rerum ad generis humani perniciem, callidè exitiosas præstigias physicis effectibus conformare, & multa in ordine causarum suo tenore progressuq; agentium confundere, mala quantà potest calliditate attrahere & urgere, in ceruices nostras cògere & contorquere, bona abigere atque excludere, imò cœlum terræ miscere & inuoluere.

Proinde in Apologetico scitè testatũ reliquit Tertullianus, iniciens: Dæmonum operatio est hominis euersio. Sic spiritalis malitia à primordio auspicata est in hominis exitium. Itaq; corporibus quidem & ualetudines infligunt, & aliquos casus acerbos, animæ uerò repentinos & extraordinarios per uim excessus. Suppetit illis ad utramq; substantiam hominis ledēdam subtilitas & tenuitas sua multum spiritualibus uiribus, licet & inuisibiles & insensibiles in effectū potius quàm in actū appareant. Si poma, si fruges nescio quòd auræ latens uitium in flore præcipitat, in germine exanimat, in pubertate conuulnerat: si cæcitate tētatus aer, pestilētes haustus suos effundit: eadem igitur obscuritate contagionis, aspiratio dæmonum & angelorum mentis quoq; corruptelas agit furoribus & amētijis, fœdis ac sæuis libidinibus, cū erroribus uarijs: quorū iste potissimus, quòd eos ipsos captis & circūscriptis hominū mētib. comedat, ut et sibi pabula propria nidoris et sanguinis procuret, simula

chris

Aduersus gē
tes ca. 22.

chris imaginibus oblata, & quæ illi accuratioꝝ pascua est, qua hominẽ e cogitatu ueræ diuinitatis auertat falsis præstigijs, quas & ipsas quomodo operetur, expediam. Omnis spiritus ales est. Reliqua Tertulliani uerba supra recitantur.

Pfellus de dæmonibus.

At fusioꝝ, ea quæ diximus, aliaq; similia agendi modum & rationem, Michaeli Psello explicauit quidam Marcus, dæmonij cultor eximius, in Chersoneso Græciæ contermina uitam solitariam degens. Dæmones (ait) licet sexu & propria lingua careant: corpus tamen illud aereum sibi concessum, pro arbitrio uelut nubes uento flante, in uarias formas mutant; contrahuntq; atq; extendunt, quemadmodum lumbricis uidetur accidere ob substantiam meliorem, ductuq; faciliorem: neque solum magnitudine diuersitas in eis accidit, uerum etiam figuras coloresq; uariat multiformes. Corpus enim dæmonis ad utrũq; est natura paratum. qua enim ratione est natura facile ccdens, sic in uarias figurarum species transformatur: qua uerò aereum est, diuersos aeris instar colores subit. Sed aer quidem extrinsecus coloratur; corpus uerò dæmonis iuxta animi sui affectus species colorũ mutat, uelut & hominis: sed longè melius, ut quod animæ sit obedientius. Omnia tamen celeriter dilabuntur, ob corporis mobilitatem, tenuitatemq;. Sic tanquam uir apparet; & mox occurrit ut scæminæ leonis more fremit, saltat ut pardalis, latrat ut canis, atq; ad utris uasisq; formam se aliquando transfert.

Lubet

Lubet non inelegantem hoc loco historiam aptè
interponere. Refert Helinandus monachus, se audi-
uisse ab Ebaudo patruo suo, qui à cubiculis erat Hen-
rico Remensi archiepiscopo, Ludouici Gallorum re-
gis fratri: quòd Henrico archiepiscopo aestate qua-
dam in itinere somnum meridianum capiente, miles
quidā inter ceteros aperto & hiantē ore post pran-
dium dormiret, ē cuius ore uisa est ab alijs uigilanti-
bus quēdam alba bestiola mustelæ similis exiisse, atq;
ad uicinum ibi riuulum procurrisse. Cumq; sursum
deorsum in ripa riuuli anxia cucurrisset, nec trāseun-
di uiam inueniret, quidā ex āstantibus accedens, eua-
ginatum gladium riuulo angusto ueluti pontem fa-
ciens imponit. Bestiola ilicò riuulum super gladium
transgrediens, longius procurrit, & sese subduxit.
Paulo post redire uisa, cum iterum notū pontem quæ-
reret, atq; eo iam sublato discurrens transire non ua-
leret, idem ille qui antea, rursum riuuli ripas imposi-
to gladio coniungit, atq; abscedit. Tum transit bestio-
la, & ad dormientis adhuc patulum os rediens, uidet
tibus omnibus ingreditur: ac ilicò qui dormierat ex-
pergiscitur. rogatusq; num quid in somno passus es-
set? respondit, se fessum esse, & fatigatum, tanquam
ex difficili & longo itinere, in quo bis super pontem
ferreum flumen transiisset. Vnde socij collegerunt;
eum (quæ ipsi uiderant) uerè somniasse. Mihi uerò
diaboli ludibrium esse uidetur, qui ut uigilantes so-
cios falleret, aut animam hominis corpoream esse,

Libro Chro-
nicorum 13.

*Mustela simi-
lis bestiola ui-
detur ex mili-
tis dormien-
tis ore egredi,
rursusq; in-
gredi.*

c ideòq;

ideoq; interituram cum corpore ipsis ostēderet persuaderetq; , idolum hoc, exiens dormientis corpus, & ingrediens, oculis obiecit.

Simile quiddam de Guntiano rege legitur. neque id mirum est: nam ut idem Marcus loco paulo antè citato deinde refert, spiritui qui nobis inest, phantastico propinquant dæmones, utpote qui & ipsi spiritus sint: uerba perturbationum & uoluptatum nobis insinuant, non emittentes quidem uocem, pulsatione quadam & sonitu, sed sermones suos absque sonitu immittentes. At quoniam pacto inquam (respondet Psellus) sine uoce sermones nobis ingerere possunt? Quid mirum (ait Marcus) si modò illud animaduertas, quemadmodum uidelicet qui loquitur, si procul loquatur, uehementiore clamore eget: factus uerò propinquior, in audientis aurem susurrando subloquitur: qui si posset cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret: sed sermo eius uoluntate conceptus, nullo penitus sono audienti illaberetur. Et paulo post: Sicut aer præsentē lumine colores & formas accipiens, traducit in illa, quæ naturaliter accipere possunt, sicut apparet in speculis, rebusq; quasi specularibus: sic & dæmoniaca corpora, suscipientia ab ea quæ intus est essentia phantastica, figuras atque colores, & quas-cunque ipsi uoluerunt formas, in ipsum animale nostrumq; spiritū transmittunt, multa nobis negocia præbent, uoluntates & consilia suggerentes, formas subindi-

subindicantes, suscitantes memorias uoluptatū, simulachra passionū frequenter concitantes uigilantibus atq; dormientibus: nonnunquā uerò femina nobis & inguina titillātibus incitātes, insanos & iniquos amores subiiciūt & subacuūt: præcipuè autē, si humores calidos humidosq; ad id cōducentes nacti fuerint. Sed hi Plutonis galeam subinducētes, perturbant animas arte quadam & sophistica fraude. Haecenus Marcus.

Lib. 8. epist.
ad Suram.

¶ Memorabilia uariæ formæ laruarum & actionum dæmoniacarum exempla describit C. Plinius iunior in hæc uerba, primum de Curtio Ruso: Tenuis adhuc & obscurus obtinenti Africam comes hæserat. Inclinato die spaciabatur in porticum: offertur ei mulieris figura, humana grandior, pulchriorq;: perterritus, Africam se futurorum prænunciā dixit. iturum enim Romam, honoresq; gesturum, atque etiam cum summo imperio in eandem prouinciam reuersurum, ibiq; moraturum. Facta sunt omnia. Præterea accedenti Carthaginem, egredientique nauem, eadem figura in littore occurrisse narratur. Ipse certè implicitus morbo, futura præteritis, aduersa secundis auguratus, spem salutis, nullo suorum desperāte, proiecit.

Dæmon mulieris formā
Curio Ruso
apparet.

Iam illud non ne & magis terribile, & nō minus mirum est, quod exponam ut accepi? Erat Athenis spaciōsa & capax domus, sed infamis & pestilens: per silentium noctis sonus ferri, & si attenderes acrius, strepitus uinculorum longius primò, deinde proximè reddebatur. mox apparebat senex

Sabellic. lib.
10. Exempl.
cap. 3.
Dæmonis idolo
infamis domus
Athenis.

idolon, macie & squalore confectus, promissa barba, horrenti capillo: cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq; inde inhabitantibus tristes diræq; noctes per metum uigilabantur: uigiliam morbus, & crescente formidine mors sequebatur. Nam interdiu quoq; quanquam abscesserat imago, memoria imaginis oculis inhærebat, longiorisq; causa timoris timor erat. Deserta inde & damnata solitudine domus, totaq; illi monstro relicta: præscribebatur tamen seu quis emere, seu quis conducere ignarus tanti mali uellet. Venit Athenas philosophus Athenodorus, legit titulum. auditoq; precio, quia suspecta uilitas, percunctatus, omnia docetur: ac nihilominus, imò tanto magis, conducit. Vbi cœpit aduersperascere, iacet sterni sibi in prima domus parte: poscit pugillares, stylum, lumen, suos omnes in interiora dimittit: ipse ad scribendum, animum, oculos, manum intendit, ne uacua mens audita simulachra & inanes sibi metus fingeret. Initio, quale ubiq; silentium noctis: deinde concuti ferrum, uincula moueri. ille non tollere oculos, non remittere stylum: sed obfirmare animum, auribusq; prætereundum crebrescere fragor, aduentare etiam, ac iam ut in limine; iam ut intra limen audiri. respicit, uidet, agnoscitq; narratam sibi effigiem. stabat, innuebatq; digito, similis uocanti. hic contra, ut paululū expectaret, manu significat, rursusq; ceris & stylo incumbit. illa scribentis capiti catenis insonabat, respicit rursus idem quod prius inuentem:

Athenodori philosophi obfirmatus contra dæmonis terricula-menta animus.

puerum: nec moratus, tollit lumen, & sequitur. ibat illa lento gradu, quasi grauis uinculis: postquam deflexit in aream domus, repente dilapsa deserit comitem: desertus, herbas & folia concerpta signum loco ponit. Postero die adit magistratus, monet ut illum locum effodi iubeant. Inueniuntur ossa inserta catenis & implicita, quæ corpus æuo terraq; putrefactum, nuda & exesa reliquerat uinculis: collecta publicè sepeliuntur, domus postea reconditis manibus caruit.

Item, apud Actium M. Antonij fractis copijs, Cassius Parmensis, qui partes eius secutus fuerat, Athenas confugit. Vbi concubia nocte cum sollicitudinibus & curis mente sopita, in lectulo iaceret, existimauit ad se uenire hominem ingentis magnitudinis, coloris nigri, squallidum barba, & capillo demisso: interrogatumq; quisnam esset, respondisse, *ἡ ἀνοδαιμόνα*. Perterritus deinde tam tetro uisu, & nomine horrendo, seruos inclamauit: sciscitatusq; est, si quem talis habitus aut intrantem cubiculum, aut exeuntem uidissent? quibus affirmantibus, neminem illuc accessisse: iterum quieti & somno se dedit: atq; eadem animo eius obuersata est species. Itaq; fugato somno, lumen intro ferri iussit, puerosq; à se discedere uetuit. Inter hanc noctem & supplicium capitis, quo eū Cæsar affecit, paruulum admodum tempus accessit. Facile huius mortem poterat diabolus prænouisse, ex Cæsaris in hanc rem apparatu & uerbis. Describit quoque idem Valerius, Iulij simulachrum, quo

Nota.

Valer. Max.
li. i. ca. 5. 5.
ἡ ἀνοδαι-
μόνα appa-
ret M. An-
tonio.

Lib. i. ca. 6. 9.

post mortem C. Cæſio ſuo interfectori apparuerit.

Dionysii Sy-
racuſani ex-
territi ſpe-
ctum.

Dionysius Syracuſanus breui antea quàm interi-
meretur, conſedit in ſua domo, cogitationibus mole-
ſtis grauatus: tum illi apparuit imago illa deformis,
habitus ſatanici, ſcopis domum uerrens & expur-
gans. unde ille uſque adeò extimuit, ut noctu ſolus in
ædibus manere noluerit: ſed quosdam amicos roga-
rit, qui cum ipſo pernoctarent.

Plutarch. in
uita Cæſaris
paulo aliſer.

M. Brutus, quū ex Aſia contra Octauianū & An-
tonium aliquid graue moliretur, cōtigat ut in ſuo cu-
biculo apud lumē conſideret, ardua meditatūſ & ani-
mo uolutās: interim animaduērtit aliquē ad ſe in cubi-
culū ingredi. Apertis oculis circūſpiciebat, nū aliquis
ex familia uel miniſtris aliquid uellet: inopinatò uidet
imaginē formidabilē & admirandā, corporis tyrāni-
ci & agreſtis. Hic Brutus multo animoſior liberiorq;
Dionysio, ſciſcitabatur, Nū ſpiritus eſſet, uel aliquis
deorū, & quid uellet? Cū occulto murmure reſpōdet
ſpiritus: Diabolus ſum, et ſpiritus malus: in Philippiſ
denuò me uidebis. Inquit Brutus ingenuē, ut uir Ro-
manus, magnanimus: Imò ſine metu te iterū uidebo.
Quum autē ex famulis ſtudioſē inquireret, nū ingre-
di aut egredi aliquē obſeruaffent? reſpōdebant, Non.
Hinc perterritus Brutus, inſœlicem inſtituti ſui præ-
lij ſucceſſum uerebatur: quemadmodum euenit.

Contra dia-
boli magni-
tudo M.
Bruti.

Lib. 4. Hiſt.

Saxones armatos, tradit Saxo, à Sclauis horren-
da forma, tanquam bono & optato omine, ſuperne
in uertice montis uiſo dæmone, fuiſſe interēptos: quia
eo mon-

eo mōstro ueluti diuinitus dati ducis aduētū firmati,
sumptis uictoriæ auspicijs, ex improuiso Saxones eos
dem prorsus occiderūt. Quum bellū inter se Roma
ni Albāniq; generet, & utraq; in procinctū iā staret
acies, extitit repētē quidā mōstrofa specie, pelle ami-
ctus furua, uociferās: Iubere Dītē patrē, deamq; Pro-
serpinā, fieri sacrū sibi, priusquam cōmitteretur præ-
liū. Quo perterrefacti uiso Romani, protinus arā sub
terra ædificarūt: & statim sacrificio factō, pedū uigin-
ti aggere contexerunt, ut ea ab omnibus præterquam
Romanis ignoraretur. Alexāder ab Alexādro scri-
bit, quendā suū familiarē, nō ambigūæ fidei hominē,
amici funus curasse: et cū inde Romā reuerteretur, no-
cte adueniēte in hospitium uie proximū diuertisse, &
ibi se animo & corpore fatigatū quieti dedisse. Cūq;
solus degeret, & adhuc uigilaret, fert repētē amici nu-
per defuncti imaginē summo pallore & macie, ac eo
fermē habitu oris, quali illū cū egrotaret dimiserat,
ad se accessisse: quē quū fuisset intuitus, et præ timore
nec animo nec mēte satis cōstaret, quisnā esset, inter-
rogauit. Ille autē cū nihil respōdisset, exutis ut uideba-
tur uestibus, in eodē cui ipse incūbebat lectulo se collo-
cauit, ac propē accessit quasi eū amplexurus. Alter ue-
rō cū ferē iā metu exanimis uideretur, ad lectuli spō-
dā secessit, illumq; propius accedentē abegit: qui se re-
pulsam pati uidens, alterū toruo & minus familiari
uultu aspectat: resumptisq; mox uestib. ē lectulo surre-
xit, et cinctus calceatusq; inde abiēs, nūquā postea ap-

Ang. Pol. in
Mis. ca. 58.
Mōstrofa spe-
cie apparet
diabolus.

Li. 2. Genial.
dierū cap. 9.

Spectrum mi-
rum.

paruit. Quo timore familiaris ille perculsus, graui corripitur morbo, ut propemodum interierit. Addebat his, dum in lectulo cum illo luctaretur, se nudum illius pedem usq; adeò gelidum contrectasse, ut nulla glacies huic frigori potuerit comparari. Adhæc, Gordianus amicus meus spectata fidei homo mihi retulit, quum Aretium cum familiari suo proficisceretur, & ab itinere, ut fit, longè aberrassent per difficilia & deuia loca, ubi nihil uiderent culti, sed saltè nemora, saltus niuei & inaccesi obijcerentur oculis, & ipsa terreret solitudo: uergenteq; ad occasum sole, labore fessifredi consediissent: tandem hominis uocem procul audiri uisum est, quam sequuti, in proximo fastigio trium hominum conspiciunt imagines immanes & formidabiles ultra humanum modum, nigris & demissis tunicis, in ueste lugubri funestaq; barba capilloq; summisso, horribili facie. qui quum uoce gestuq; ad se ipsos aduocarent, ac iam propè illexissent, ingente interim corporis mole, longè humana maiores apparuerunt: atq; alius specie non absimili nudus, mirificos edidit saltus gestusq; indecoros. Quo spectaculo consternati fugam hi cæpere: uiamq; arduam & præcipitem emensi, uix rustici demum uile hospitium, ubi diuertèrent, inuenere.

Tres uisi dæmones.

Genial. dier.
li. 4. ca. 19.

Idem Alexander eiusdem argumenti historias describit lib. 4. in hæc uerba: Nuper amicus meus summus, ingenio & fide singulari, rem dictu admirabilem sibi euenisse narrauit, eius ueritatem multorum compro-

comprobanſ teſtimonio: ſe uidelicet, cum apud ſibi fa-
miliarem & coniuētiffimum Neapoli diuerteret, &
nocte intempeſta hominis in uia clamantis, opemq;
implorantis uocem audiſſet, accenſo lumine accur-
riſſe, quid rei eſſet inquiſitum. ibiq; dæmonem & di-
rum quoddam numen tetra & horribili ſpecie con-
ſpexiſſe, quod iuuenem uociferantem & reluctantem
in uia infeſtis manibus inuadere nitebatur. Ad hunc
propè accedentē miſer ille accurrit, ueſtemq; & ma-
num quàm potuit tenaciſſimè apprehendit: multūq;
& diu fruſtra reluctatus, inuocato numinis diuini au-
xilio, uix tandem à dæmone ſe uiudicat. Quum uerò
iuuenem animo turbatum in domum recepiſſet, ut ab
ipſo dimitteretur, aut palliū relinqueretur, nūquam
potuit effici: tantus enim illum inuaſerat horror, ut
mente euicta ſui non eſſet compos, quum illi perpe-
tuo ob oculos uerſari uideretur illa ſpecies. Vbi tan-
dem ad ſe rediſſet, rem omnem quo pacto habuerat,
expoſuit. Fuerat autem ſcleratae uitæ, contemptor
Dei, & parentibus immorigerus: quos tunc obiur-
garat, contumeliasq; & intoleranda probra in eos
congeſſerat, ut ab illis conſecratus diris execrationi-
bus abierit. At ne cui hæc uana fiſtaq; appareant,
Thomas monachus, homo minimè malus, cuius fi-
dem probitatemq; in rebus non paucis expertus ſum,
ſeriò mihi retulit, quum in monaſterio & ſacris ædi-
bus, ſitis in Lucanis montibus, cum pluribus alterca-
tus fuiſſet, & poſt multa conuicia rixasq; animo per-

De iuvene
parentibus
immorigero,
& ab illis exe-
crato, inſigne
exemplum.

Monacho dæ turbato solus secessisset per nemora, se speciem ho-
mō *apparet.* minis uultu tetra, aspectu deformi sæuoq; nigra bar-
 ba, promissis tunicis, obuiam habuisse. qui rogatus,
 quid solus per deuia oberraret loca? respondit, se
 equum, quo uehi solet, amisisse, & sua opinione in
 proximos excurrisse campos: cumq; per sinus inuios
 equum unà quæsitum pergerent, ad riuulum in cu-
 ius alueo gurgites latebant formidabiles, deuene-
 runt. Quare monachum calceos exuentem in faci-
 liorem transitum, magnopere urgebat alter, ut in
 ipsius conscenderet humeros, transferendus ab eo
 qui maior erat corpore. ille acquiescens, collumq;
 amplexus alterius uada inquirentis, pedes ipsius non
 humana, sed tetra & deformi specie contuetur.
 Qua re animaduersa, terrore percussus, diuinam
 implorat opem: atque euestigiò dæmonem & si-
 mulachrum illud dirum, audita inuocatione diuina,
 murmuræ querulo & turbine usqueadeò ualidò
 profugisse asseuerat, ut imminentem quercum in-
 genti colliserit impetu, & infractis ramis radici-
 tibus euerterit: se autem consternatum, & uelut e-
 xanimum diu iacuisse: & nisi præuidisset, diabo-
 lum in uertices & uoragines fluuioli præaltas præ-
 cipitaturum fuisse, atque interempturum, persua-
 sum habet. Sed præ omnibus quæ audiuerim
 aut uiderim, res est admiratione digna, quam re-
 centi memoria euenisse Romæ comperimus. Quum
 apud Gabios quidam infimæ sortis & obscuris na-
 talibus

talibus adolescens, furiosus, corruptorum morum
 & facinorose uitæ, parentem obiurgasset, con-
 uicijsq; proscidisset, ijs agitated furijs dæmonem
 inuocat, cui se deuouerat, Romamque meditatur,
 ut grauius aliquod flagitium in patrem moliretur.
 In itinere dæmonem facie hominis truculenta, sor-
 dida barba & capillo, uesteq; obsoleta & squali-
 da obuiam habuit: qui comitatus, tristitiæ & an-
 xietatis causam ex iuvene percunctatur. Hic, sibi
 quid altercationis fuisse cum patre, & scelus ali-
 quod iam animo constituisse respondit. Cui dæ-
 mon, sibi eandem obuuisse sortem ait, pergen-
 dūque ut suas simul ulciscantur iniurias. Cū-
 que nocte appetente ad urbem peruenissent, in
 proximo diuerterunt hospitio, unaque incubue-
 runt. Iuuenis uerò somno oppressi iugulo manus
 inijcit pestilens ille comes: quod iam infregisset, ni-
 si alter expergefactus, Deo supplicasset. Vnde fu-
 riam illam teterrimam tanta stridula ui & impe-
 tu cubiculum dicitur exeundo collisisse, ut tigna
 & tectum diruerit, tegulasque penitus persfrege-
 rit. Hoc spectaculo perterritum, & ferè mortuum
 adolescentem, uitiositatis & anteactæ uitæ pœ-
 nituit: qui alio afflatus spiritu, perosus scelera,
 boni exempli uitam procul à populari tumultu
 egit.

*A dæmonio
 exagitatus
 iuuenis parē-
 tib. immori-
 gerus, resi-
 piscit.*

Sunt item qui referunt, episcopum quendā die in so-
 litudine uidisse Benedictum octauum pontificem 151.
 post mor-

*Platina de
 uitis Pontif.*

post mortem equo nigro insidentem: cumq; interrogasse, quid causæ esset, cur mortuus equo nigro uehretur? tum Benedictum hominē rogasse, ut pecunias quas occultauerat (locum indicat) pauperibus suo nomine erogaret: quæ antea datæ fuerant eleemosynarum nomine, nihil ei profuisse, quia ex rapinis paritas constabat. Facit mādāta episcopus, & statim episcopatu se abdicat, monasticam amplexus uitam. Id genus similia & alia tum uetera tum recentia terriculamentorum ludibriorumq; diabolicorum testimonia possem recensere multa: at quum ea infinita multifariaq; sint, & cuius obuia, cognitaq; ijs lōgiori enarratione immorari, superuacaneum existimo: potissimum, quoniam multiplicem eius argumēti historiam, commodiori occasione, sequentes suppeditabūt libri. In Vitis patrum quoq; ut D. Martini, Antonij, Eulogij, atq; aliorum, exempla extant non pauca.

Machinationum diaboli finis.

Lib. 2. ca. 15. de orig. err.

Atqui miraculorum, machinationum, & apparitionum diaboli quis finis unquam, et uelut ex professione alius, quàm erroris furorisue manifestè impij, blasphemij, & in Deum contumeliosi: aut sceleris alicuius confirmatio, præceptio ue, aut approbatio uel porrectio? Hinc eleganter Lactantius scribit: Hi spiritus (inquiens) contaminati ac perdit, per omnem terram uagantur, & solatium perditionis suæ perdendis hominibus operantur. Itaque omnia insidijs, fraudibus, erroribus complent. Adherent enim singulis hominibus, & omnes ostiatim domos occupāt, ac sibi

ac sibi Geniorum nomen assumunt: sic enim Latino sermone *dæmonas* interpretantur. Hos in suis penetralibus consecrant, hos quasi terrestres deos uenerantur, & quasi depulsores malorum, quæ ipsi faciunt & irrogant. Qui quoniam spiritus sunt tenues & incomprehensibiles, insinuant se corporibus hominum, & occultè in uisceribus operti ualitudinem uitiant, morbos citant, somnijs animos terrent, mentes furoribus quatiunt, ut homines his malis cogant ad eorum auxilia decurrere.

*Genij.
Dæmones.*

¶ Ut porro latius eorum innotescant studia, citiusq; finiam, paucas obiter huc spectantes, nec ad nostram institutionem inidoneas Patrum sententias annectere placuit. Amare, docet D. Clemens, immundos spiritus inherere corporibus hominum, ut ipso-
rum ministerio cupiditates suas explicat: & ad ea quæ ipsi desiderant, inclinantes animæ motus, suis eos parere libidinibus cogant, ut efficiantur ex integro uasa dæmonū. Et lib. 4. Dæmones habere desiderium immergendi se corporibus hominum, hæc causa est. Spiritus sunt, habentes propositū conuersum ad maliciam: per cibos ergo & potus immoderatos ac libidinem, perurgent homines ad peccatum, eos tamen qui peccandi propositum gerunt: qui dum uidentur naturæ necessaria uelle complere, non tenentes inodum per luxum, ingrediendi in semetipso dæmonibus faciunt locum. donec autē naturæ mensura seruetur, & modus legitimus custoditur, Dei clementia ingrediendi

*Lib. 2. recog.
Cur hominibus
corporibus se
immergere
cupiant dæ-
mones.*

*Quomodo in
corpora in-
grediendi lo-
cus datur dæ-
monibus.
August. su-
per homil. 1.*

grediendi in homines non eis tribuit facultatem. Vbi
 uerò aut mens ad impietatem declinauerit, aut cor-
 pus immoderatis cibis & potibus adimplebitur, tan-
 quam uoluntate & proposito eorum qui se ita negli-
 gunt inuitati; quasi aduersum eos qui à Deo positam
 legem soluerint, accipiunt potestatem. Et post: Dæ-
 mones quantum uiderint fidem in homine crescere,
 tantum ab eo refugiunt. Si tamen in aliqua infideli-
 tatis parte resederint, cum tempus inuenient, cogi-
 tationes subiiciunt cordibus hominum: & illi nescien-
 tes unde hæc ueniant, suggestionibus dæmonum, qua-
 si animæ suæ sensibus credunt. Suggestunt ergo alijs,
 occasione corporeæ necessitatis delicias sequi: aliorum
 iracundiã excusant per abundantiam fellis, aliorum insa-
 niam nigri fellis uehemētia colorāt, sed & stulticiam
 quorundā ob phlegmatis multitudinē extenuāt. Quod
 etsi ita esset, tamen hæc singula molesta esse corpori
 non possent, nisi ex ciborum potuumq; redundantia:
 qui cum iusto amplius sumuntur, abundantia eorum
 quam decoquere naturalis non sufficit calor, crude-
 scit in uenenum quoddam, idq; in uisceribus uenisq;
 omnibus sentinæ in modum redundans, motus corpo-
 ris insanos reddit, & turpes. Docet Augustinus, il-
 los spiritus qui decipere uolunt, talia procurare cuiq;
 qualibus irretitum eum per suspensiones & consensio-
 nes eius uideant. Rectè itaq; Lactantius: Illicita,
 inquit, desideria immittit dæmon, ut aliena contami-
 nent, quibus habere propria sine delicto licet. Obijcit
 quippe

Lib. de doct.
 Christi. cap.
 24.

A 96.

800a

fgt.

quippe oculis irritabiles formas, suggeritq; fomenta;
 & uitij pabulum subministrat: tum intimis uisceri-
 bus stimulos omnes conturbat ac commouet, & na-
 turalem illum incitat atq; inflammat ardorem, donec
 irretitum hominem implicatumq; decipiat. Eadem
 sensit & prodidit Athenagoras philosophus Christia-
 nus: ὅταν ὁ δαίμων ἀνδρὶ προσαίνη κακὰ, τὸν νῦν
ἐβλάψῃ πρῶτον: Si quando daemon cuipiā cōparet
 mala, mentē labefactat prius. Tatianus scriptum reli-
 quit ad Gentes in Apologetico: δαίμονες εἰς πολλὰ κακία
ἐξηλείδαντες, τὰς μεμνημένων παρ' ἑμῶν
ψυχὰς διὰ ἀγνοίᾳ καὶ φαντασιῶν ἐξηπάτηναι:
 Dæmones, ait, in multū scelus prolapsi, animas apud
 nos initiatorum per inscitias & apparentias decepe-
 runt. Proinde uoluit Deus (authore Lactantio) qui
 homines ad hanc militiam genuit, expeditos in acie
 stare, & intentis acriter animis, ad inuisibilis hostis
 insidias uel apertos impetus uigilare: qui nos, sicut
 periti & exercitati duces solēt, uarijs captat artibus;
 pro cuiusq; natura & moribus sæuiens. Alijs enim
 cupiditatē insatiabilē immittit, ut opibus suis tanquā
 cōpedibus illigatos, à uia ueritatis excutiat. Alios in-
 flammat iræ stimulis, ut ad nocendum potius intētos à
 Dei cōtēplatione detorqueat. Alios immoderatis libi-
 dinibus immergit, ut uoluptati & corpori seruiētes,
 ad uirtutē respicere nō possint. Alijs uerò inspirat in-
 uidiā, ut suis ipsi tormentis occupati, nihil aliud cogi-
 tent, nisi eorum quos oderint felicitatē. Alios inflam-
 mat am-

Lib. 6. de uo-
 ro cultu.
 cap. 4.

mat ambitionibus. Ii sunt, qui ad gerendos magistratus omnem uitæ suæ operam curamq; conuertunt, ut fastos signent, & annis nomen imponant. Quorundam cupiditas tendit altius, non ut prouincias temporali gladio regant, sed ut infinita & perpetua potestate dominos se dici uelint uniuersi generis humani. Quos autem pios uidet, in anibus implicat religionibus, ut impios faciat. Iis uerò qui sapientiam quærunt, Philosophiam in oculos impingit, ut specie lucis excæcet, ne quis comprehendat aut teneat ueritatem. Sic hominibus obstruxit aditus omnes, & obsepsit omnes uias publicis latas erroribus: quos ut discutere possemus, ipsumq; authorem malorum uincere, illuminauit nos Deus, & armauit uera cœlestiq; uirtute. Et in proœmio de Opificio Dei: Ille colluctator & aduersarius noster, scis quàm sit astutus, & idem sepe uiolētus. Is hæc omnia quæ illicere possunt, pro laqueis habet: & quidem tam subtilibus, ut oculis, mentis effugiant; ne possint hominis prouisione uitari. Eius cibus est ebrietas, inquit Hieronymus, luxuria, fornicatio, & uniuersa uitia. Hæc blanda sunt, & lasciua, & sensus uoluptate demulcēt: statimq; ut apparuerit, ad usum sui prouocant.

Hunc autē, Lactantio teste, consituit homini Deus aduersarium, nequissimum & fallacissimū spiritum, cum quo in hac terrestri uita sine ulla securitatis requie dimicaret. Nam ut uictoria constare sine certamine non potest: sic nec uirtus quidem ipsa sine ho-

ste. Ita,

In epist. ad
Damasum.
Cibus diaboli.
Lib. de opif.
dei ca. 19. 20.
Quare demonem hominibus aduersarium constituerit Deus.

Atq;
Ambitio;

Cibi gra
stij, p!

ste. Ita, quoniam uirtutē dedit homini, statuit ei e contrario inimicum, ne uirtus torpens naturam suam perderet. Noluit enim Deus hominem ad immortalē illam beatitudinem delicato itinere peruenire.

¶ Sua uerò nomina, apte ipsius studium & fabricam proderant, sortitur diabolus tum alibi, tum maxime in sacrosancta Scriptura: quæ hic recensere lubet, ut præter nomenclaturas supra recitatas copiosius, quibus Deum mentiebatur satan, eiusq; sibi honorem assumebat, denominationibus nunc his qualis est affectu & opere cognoscatur plenius. ipsa siquidem nominum diuersitas, diuersa illius uitia commonstrat: ne quis præter ordinem, nouum hic demoniacorum nominum catalogum contexi arbitretur.

Elephas ubi in Iobo describitur, Behemoth uocatur, id est bruta, ut Græcis frequenter θῆρ. Et quidem plurali numero, designatur eius uastitas. Sub allegoria uerò elephantis, satanæ potentia docetur. Behemoth (respondens Dominus è turbine, ipsi Iobo inquit) fœnum comedat ritu bouis: hoc est, paleas igne comburendas. Ecce uirtus eius existit in lumbis eius, & robur illius in umbilico uentris sui. Illecebris enim ueneræ uoluptatis, quæ circa lumbos & umbilicum præcipuè sentitur, frequenter impugnat. ossa eius uelut fistule æris, & cartilago eius quasi laminæ ferri. Ad duritiem diaboli ista referuntur: quoniam à malicia, quam semel amplexus est, nequit dimoueri; ære & ferro obduratior. Quem arbuta tegunt umbræ

*via uir,
h. h. ar.*

Pa, p.

Iob. 40.
Demonum
nomina, ipso-
rum studia
proderant.
Behemoth.

f

f

Psal. 9. sua. Hoc illud est quod in *Psal.* legitur: Sedet in insidijs in occultis, ut interficiat pauperē, dū attrahit eū.

Leuiathan. De *Leuiathan* idem ferē alijs uerbis prædicatur, quod de *Behemoth*: & uis naturæ demoniacæ expri-
mitur, supra modum potens atq; uersuta: quæ utique
cuncta humana subuerteret, nisi diuini arbitrij habenis
coerceretur. Vnde integrū *Iobi* caput 40. & 41.
Sonat autem *Leuiathan*, sibi traditus, uel appositio:
qui uerbo Dei & rebus quibuscunque addit. *Esaie*
27. *Iob.* 3.

Asmodeus. *Asmodeus*, spiritus uel deus cæcitatē, destructor,
dissipator, aut delicti abundantia, uel peccatum abun-
dans, siue ignem mensurans. *Tobie* 3.

Mammona. *Mammona* uoce Syriaca, cupiditas pecuniæ aut
diuitiæ, *Matt.* 6. His ille imprudētium mētes implicat, ne
Deo seruire queant, cū māmone cœperint famulari.

Diabolus. *Diabolus* Græcis, calumniator. *Matth.* 4. *Ioann.*
8. & alibi sæpius.

Dæmon. *Dæmon*, ob scientiam: & dæmonium. *Matth.* 8.
Iacobi 2. uel ob terrorem, ut uult *Eusebius*.

Cacodæmon. *Cacodæmon*, peruersē sciens. Quoscunq; uetustas
deorum cultu uenerata est, omnes *Λανόδαίμονας*
fuisse, author est *Porphyrus*. Dicitur & malus dæ-
mon: & dæmon *βλαβερώτατος*, id est nocentissimus,
in *Symposio* septem sapientum.

Satan. *Satan*, Hebræis aduersarius, qui obsistit atq; ob-
turbat. *Iob.* 1. 2. *Zachar.* 3. item *Satanas*. *Matth.* 12.
Marc. 1. *Apoc.* 12.

Abaddon

Abaddon Hebraicè, perditor aut perdens: Græcè *Abaddon.*

ἀπολλύωμ, Apoc. 9.

ἀπολλύωμ.

Principatus, potestates, mundi domini, rectores tenebrarum huius seculi, spirituales astutiæ in cœlestibus, à Paulo inscribuntur hi spiritus, Ephes. 6.

Legio, quia multi sunt: Marc. 5. Luc. 8.

Item, Princeps cui potestas est aeris, qui est spiritus nunc agens in filiis contumacibus: Ephes. 2.

Deus huius seculi, sensus incredulorum excæcans. 2. Corinth. 4.

Princeps huius mundi: Ioann. 8. 12. 14. Habens mortis imperium. Hebr. 2. Qui seducit totum terrarum orbem. Apoc. 12.

Spiritus mundi. 1. Corinth. 2.

Rex super uniuersos filios superbiæ. Iob. 41.

Celsitudo quæ tollitur aduersus cognitionem Dei. 2. Corinth. 10.

Spiritus Dei, spiritus Dei malus. 1. Reg. 16.

Spiritus malus. Act. 19.

Spiritus ad uindictâ creati, qui in furore suo confirmauerunt tormenta sua, & in tempore consummationis effundent uirtutem: & furorem eius qui fecit illos, confundent. Eccles. 39.

Aduersarius noster diabolus, qui ut leo rugiens obambulat, quem deuoret inquirens. 1. Petr. 5.

Homicida ab initio, qui in ueritate non permansit: mendax, & pater mendacij. Ioann. 8.

Author peccati. 1. Ioann. 3.

f 2

Spiritus

84 De præstigijs dæmonum

Spiritus qui non confitetur Christum in carne uenisse, spiritus Antichristi. 1. Ioann. 4.

Spiritus Aegypti, & uertiginis, qui fecit errare Aegyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius & uomens. Esaie 19.

Spiritus Pythius, uel diuinationis. Leuit. 20.

Spiritus mendax. 3. Reg. 22.

Spiritus immundus. Luc. 11.

Spiritus impostor. 1. Timoth. 4.

Spiritus dæmoniorum. Apoc. 16.

Spiritus mutus & surdus. Marc. 9.

Spiritus iræ. Iob. 4. Psal. 17.

Spiritus procellarum. Psal. 10. 106.

Spiritus soporis. Esaie 29.

Spiritus timoris. 2. Timoth. 1.

Angelus Domini. Psal. 34. Ita uult Hieronimus.

furor Domini. 1. Paral. 21.

Angelus satan. 2. Corinth. 12. *Is. 7. mō.*

Angelus crudelis. Prouerb. 17.

Angelus abyssi. Apoc. 9. Habens iram magnam. Apoc. 12.

Accusator sanctorum fratrum. Apoc. 12.

Loliorum seminator. Matth. 13. Marc. 4. Luc. 8.

Malus. Ephes. 6. 1. Ioann. 2. Malus ille. Matth. 13.

Quoniam omnium scelerum princeps est, & inuentor, per excellentiam uocatur ὁ πονηρός.

Inimicus. Luc. 10.

Inuidus. Sapient. 2.

Meretrix

Meretrix Babylonica, bestia habens septem capita, &c. Apoc. 13. 14. 16. 17. 18.

Abominatio desolationis. Matth. 24. Daniel. 9.

Venator: illius astus, laqueus: timor nocturnus, sagitta uolans in die, pestis in tenebris grassans, exterminium meridianum. Psal. 90.

Volucres cœli. Matth. 13. quia semen uerbi Dei, quod in duro solo & nullo compunctionis uomere proficisso cecidit, rapiunt protinus, & absumunt.

Aspis & basiliscus illis dicitur, quos primo congressu superat: aspis quippe morsu, basiliscus aspectu statim perimit.

Leo, quia aperto Marte nos inuadit ut dilaniet: Draco, quia occultè nobis insidietur, uiroso afflatu perdens. Psal. 90. Apoc. 16. 20. Viro autem iusto promittitur: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.

Serpens, scorpio: Genes. 3. Luc. 10. Mera enim uenena sunt, quicquid diabolus suadet. Vnde tamen suos liberat Saluator dicens: Ecce dedi uobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones. Luc. 10.

Onocrotalus, ericius, ibis, coruus, struthio, onocentaurus, satyrus, Lamia, miluus, ululæ uel zijm Hæbraicè. Esaiæ 13. 34. Perdix, malleus, thaninim: Hieronymus in epist. ad Damasum.

Locustæ similes equis in prælium paratis, quia feroces demones: & super capita earum tanquam corone similes auro, quia superbi: facies earum uelut

36 De præstigijs dæmonum

facies hominum, & capilli sicut capilli mulierū, quia utrique sexui insidiantur: & dentes quasi leonū, quia quos uicerint, perimunt: loricas sicut loricas ferreas habent, quia in malicia obduruerunt: alis perstre-punt, quia uelociter omnia permeant: caudas scorpio-num aculeatas gerunt, quia unus eorum finis est nocendi hominibus. Et habent super se regem angelum Abyssi, cui nomen Hebraicæ Abaddon. Apoc. 9.

Greg. lib. 14.
Moral.

Iumentum ijs quos luxuria inflamat, auis ijs quos superbia euehit.

Diaboli mē-
bra et expres-
sa imagines.

Plerisque tamen hisce nominibus satanæ quoque membra nuncupari possent: uelut Ioannis 6. Iudas diabolus à Christo nominatur. Sunt & eius figuræ imaginesq; expressæ Pharaos, Antiochus, rex Baby-lonis, Assur, & omnes impij.

De spiritibus
quoque alijs
Suidas in di-
ctione ἐμ-
υσσα.

Diuersè, adhuc pro actionis uarietate frequenter Ethnici demonio commutarunt nomina. ut quod uarijs formis aut spectris sub meridiem, quando inferis parentatur, calamitosis iubente Hecate obuersatur, ἑκατακτα nominant: quæadmodum Aristophanis in-terpres docet. nominis ratio est, quia uno incedat pe-de, ut Eustathio placet: uel (ut alijs) quia alterū pedē habeat aneū. Id genus terriculamēta dicuntur quo-

Hecateæ.
ἑκατακτα.

que à Grecis Hecateæ, quod ab Hecate immittantur. Δέμδα, etiam uocant, quod terrorē incutiat repre-sentatione uel imitatione. Erant & demones quidam

λοβόδαοι.

Dionysiaci, asperi & immites, quos λοβόδαοι nuncu-parunt, quasi dicas ludificatores. Qui uerò demon

interuer-

interuertere & elidere res bonas ac salutare, calamitates autē & incommoda tū inferre, tum si impenderent, maturare atq; in capita nostra cogere, & uelut per præceptum agere, omninoq; ad scelera & flagitia propellere, indeq; in discrimina uitæ adducere, uel in subitū præcipitare exitiū putabatur, αἰετὴριον, προστροπῶν, παλαμῶν, & δαίμονα λυπῶντα τὰς ἀγῶνας appellarūt antiqui. Qui ad uitæ tædiū & dispendiū urgēt demones, πᾶσι δαίμονι, assessores illis uocantur. Diabolicā uirtutē, cuiusmodi fuerat in Simone mago, paredrū dici, annotauit Eusebius: & sic deinceps.

πᾶσι δαίμονι.

Ex officijs quoq; demones distinxēre Latini. ut hi qui regionū administrationi præsidere cēsentur, antē recitati, Penates dicantur: qui pacatius ædes possidēt, Lares: aut si quando exterreāt, domosq; incursionibus infestent, Laruæ. qui autē nobis singulis designati sunt, genij mali, itē manes: quos Græci Heroas indigitarunt. & iracundos occurrentibusq; infestos fuisse, Menæder signat. Hos Lemures Latini ueteres appellare solent, Italis Folleti dicuntur, & Empeduse.

Penates.

Lares.

Laruæ.

Genij.

Manes.

Heroes.

Lemures.

Folleti.

Empeduse.

Demones.

Poetici.

Dæmones ficticij & poetici, ut Matuta, Oceanus, Galacia, Phorcis, Saturnus, Opis, Iupiter, Iuno, memorantur à Platone in Timæo, à Marco in lib. de Vniuersitate. Ternistratores dicuntur etiam demones, quòd triplici calle ad animarum properent interitum: uerbo nempe cogitatione & opere.

Sunt ex Larum & Laruarum familia, qui uulgo nostrati dicuntur terrei uirunculi, iam detectis

Terrei uirunculi.

nonnihil manifestis dæmonum imposturis infrequentiores quàm olim. Horum duplex genus. Sunt enim aliqui mites, meritò Lares familiares nuncupandi, qui in domibus concubia potissimum nocte uersantur, atq; ministrorum munia peragere, auditui apparent, descendere scilicet è gradibus, ostia aperire, struere ignem, haurire aquam, cibum & quæcunq; alia cuiq; domui consueta apparare, quum prorsus nihil faciant. Horum pleriq; rerum quoq; futurarum exoccultis indicijs præscij, ea quæ paulo post comperimus perfici, antea administrare audiuntur: ut etiam breui adfore mercatores signis prænuncient, qui merces uenales sint allaturi. Id quod aliquoties in ædibus paternis obseruauimus puer, admodum territus, ubi quum in tabulato ingens lupuli asseruaretur copia, si quando uenturi essent emptores, præcedenti nocte per gradus deiici eo modo audiebantur sacci, quo ueritatem subsequens ostendebat dies. Omen id ut faustum, plausu semper excipiebatur. Quum enim de rebus suis statuunt mercatores, aliquò mercium causa profecturi, de ijs antea loquuntur, ingrediq; se earum nomine iter fatentur. Quod intelligens diabolus, sua his ad quos contendunt, antè ostendunt ludibria, quàm illi adueniant. Tempus siquidem suppeditat locorum distantia. Ita & prænouisse & prænunciare uidetur dæmon, quæ iam fieri cœpta sunt. Alij tetrici sunt, familiam quocunq; modo uel turbantes, uel exterrentes. Hos dæmones etiam in subterranearum, ut Theologis

Tetrici familiares dæmones.

logis placet, substantiarum numero habitos, in quibusdam uersari fodinis, tradit uir eruditissimus ac metallicarum rerum inuestigator accerrimus, Georgius Agricola: truculenti autem & aspectu terribiles, plerunq; metallicis infesti atque inimici sunt. Talis fuit Annebergius ille, qui operarios duodecim amplius flatu interfecit in specu, qui Corona rosacea appellatur: eo nomine relictus, quantumuis argento diues esset. Flatum uerò emittebat ex rictu. equi enim specie, habentis procerum collum, & truces oculos, dicitur uisus. Eiusmodi etiam fuit Snebergius, nigro cucullo uestitus, qui in fodina Georgiana operarium è solo sublatum, in superiore loco maximæ illius concauitatis quondam feracis argenti collocauit, non sine corporis attritu. Quæstuosam admodum fodinam deferre apud Turcas cogeatur Iudæus à dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capræ aurea cornua gerentis, apparente. Psellus certè, cum sex genera demonum definiat numero: hoc cæteris perius esse dicit, quòd ipsi amictui sit crassior materia. Quidam philosophi hos & similes dæmones, qui nocentes sunt, & natura improbi, nominant brutos, & rationis expertes. At sedatos illos Germanorum alij, ut etiam Græci, Cobalos uocant: quòd hominum sunt imitatores. Nam quasi læticia gestientes ridet, & multa uidentur facere, interim nihil planè efficientes. Alij uirunculos montanos nominant, staturam significantes, qua plerumq; apparent: nempe

In lib. de animant, subterraneis.

Annebergius dæmon.

Snebergius dæmon.

Cobali.

Virunculi montani.

90 De præstigijs dæmonum

mani, tres dodrantes longi. Videntur autem esse sen-
ciones, & uestiti more metallicorum, id est, uitteto in-
dusio, et corio circum lumbos dependente induti. Hi
damnū non solent dare metallicis, sed in puteis & cu-
niculis oberrāt: & quū nihil agant, se tamen in omni
laborum genere uidetur exercere, quasi modò fodiāt
uenas, modò id quod effosum est in uasa infundant,
modò machinam uersent tractoriam. Quanquā uerò
interdū glareis operarios laceſſunt, rarissimè tamen
eos ledunt. Nec ledūt unquā, nisi prius ipsi cachinno
aut maledicto fuerint laceſſiti. Itaq; non admodū sunt
abſimiles dæmonibus, tū his qui rarò hominibus ap-
parent, quum quotidie partem laboris domi perſi-
ciant, & curent iumenta: quibus quòd nostri causa be-
nignè faciant, generiq; hominum sint, aut saltem ui-
dentur esse amici, nomē imposuerunt Germani (Gu-
telos siquidem appellant) tum Trullis uocatis, quos
sexu tam mulieris quàm uiri emētito, cum apud aliās
nationes, tū maximè apud Suionas in famulatu fuisse
ferunt. Sed dæmones montani potissimū laborant
in his specubus, è quibus metalla iam effodiuntur,
uel ea effodi posse spes est. Quocirca à laboribus
non deterrentur metallici: sed omen inde capientes,
alacriori sunt animo, & uehementius laborant,
eosq; exoptant.

Guteli.

Dæmones mō-
tani.

Dæmones fa-
miliares.

Familiares quoq; referuntur dæmones, priuato-
rum hominū se nutū obseruare simulātes. Tali fretus
legitur Socrates: de quo uide Apuleij librū, et Serma-

nena

Berg-
man

lin

Liber primus.

91

Item 26 et 27 Maximi Tyrij philosophi Platonici.

Benedicti tertij pontificis Romani tempore, in urbe Moguntinensi demonium quoddam, sub cuiusdam sacrifici pallio, dum aquam lustralem spargeret, quasi familiaris esset, latitans, illum accusabat, quod ea nocte cum procuratoris filia concubisset: ut Sigebertus atq; Vincentius tradunt.

Huic numero accensendi demones, qui hominibus plerisq; peculiaribus tanquã familiares, morituri alicuius notas uel gemitu uel strepitu uel pulsatione in claudēda clauis theca futuri cadaueris, siue etiam in commonstrando pullato funeris adhuc ignoti, subsequuntur tamē comitatu, sub ipsa meridie ostentant.

Ludibria insuper quædam diaboli ad nostræ ætatis crepundia, ante doctrinam Euangelij, è superstitionum tenebris minus euolutam repurgatamq; in Germania nostræ locis plurimis obseruabantur, familiaria adeo, ut publicæ lemorum (albas mulieres, et Sibyllas albas, uernaculo sermone appellabamus) choreæ celebratæ hoc uel illo loco, narrarētur. Eratq; hoc laruarum genus apprimè infestum puerperis, et infantibus lactētibus, cunis adhuc inhærētibus. Quod etsi olim erat frequentissimū, cū satanæ præstigijs nimium tribucretur, Christoq; eius supplātatori ac nostro patrono unico ignauius adhærerēt animi, diabolus ludete, ridete, uarijsq; artibus, quibus ad se imperi tam multitudinē illexerat, impiū cultum stabiliente: tamen post puriorem feruentioremq; Euangelij prædicatio-

Præterea
Finitur
M. B. 2
D. 3.

Alba mulieres.
Sibylla alba.

92 De præstigijs dæmonum

dicationem mentibus hominū insonantem, id usque adeo euanuisse, est quod Deo gratias agamus summas, ut ne leuia quidem eius uestigia uideantur reliqua. Hoc dæmoniorum genus intellexisse apparet Hieronymum, ad Paulam super obitu Blesille in epistola sic scribentem: Quid causæ est, ut sæpe bimuli & trimuli, ac ubera materna lactantes, à dæmonio corrumpantur?

Deumus.

¶ Deumus nuncupatum cacodæmonem ueneratur rex emporij Indiæ celeberrimi Calchut, confisus illi factam à Deo potestatem iudicandi orbis terrarum, & tribuendi unicuique pro benefactis uidelicet & malefactis mercedem meritam. Eius imaginem ut monstrum horrendum ingens, sedentem capite redimito diademate, Romanorum pontificum modo, scribit Ludouicus Romanus Patricius regem habere in sacello suo. Hoc autem illi accedit, quod diadema ipsius ternis insignitur cornibus. Deum uerò maximum Tamerani appellant incolæ.

Lib. 5. nauigat. ca. 2.

Tamerani.

Agnan.

Agnan uocatum dæmonem nunc hac, nunc alia forma uidere Americos, ab eoq; multum infestari, tradit frater Andreas Theuet Angoulesme, in observationibus suis in America cap. 35. & 36.

Grigri.

Grigri dictum dæmonium apud eosdē in Canada & Guinea, maximè uerò in eorū syluis conspicitur.

Habent etiam suos dæmoniorū sacerdotes aut uates, Pages uel Charoibes uocatos: horū aliquis postquam dies nouē ab uxoribus abstinuit, in nouo quodam

dæmon

dam tuguriolo importatis ad uictum, ut regio fert, necessarijs, mundo lecto à uirgine annorum duodecim strato, totus decumbit solus, semoto populo inuocans dæmonem quem Houioulsira nuncupant, per horæ & amplius spacium, adhibitis suis ceremonijs. Facta deinde inuocatione, dæmon tādē accedit, inspirans quæ scire desiderabat uates. Exauditur etiam aliquoties aduenientis strepitus & rugitus ab astante populo, qui tum acclamat: Precamur ut uera proferas & denuncies prophetae nostro intus operienti. Paulo post rebus intus peractis prodit uates, ac à dæmone intellecta, longè explicat.

Houioulsira.

Nomina adhæc ridicula admodum, frequenter sibi dant dæmones rogati. Sic cum in obsessis nomē alter alterius haud ita pridem Hammonæ coram pastore inquireret, unus plumarū fascem uel plumifascem se nuncupari, alter planipedis sibi nomen esse, tertius Roseam arborem se appellari respondit. Commenciorum horum & futilium nominum, quorum nullus est finis, enarrationi diutius immorari tædet. Orā dus sedulò & ardentē Deus per Filium, ut nostros animos, natiuum suum templum, ab illius maligni conspurcatione & sordibus expiare, clementerq; conseruare dignetur.

Plumifascis.

Planipes.

Rosearbor.

1. Corin. 3. 6.

¶ Sunt etiam ex Theologorum schola, qui malos dæmones in nouem distribuūt gradus, ueluti ipsis nouem angelorum ordinibus aduersantes: quorum primi, & αὐτὸθεοί, hoc est falsi dij dicuntur, qui assum-

*Distinctio
dæmonum se-
cūdum Theo-
logos.*

& αὐτὸθεοί

pto di-

94 De præstigijs dæmonum

pto diuinæ maiestatis nomine, pro dijs coli uolunt, sacrificijsq; & adoratione honorari: sicut satan ille Matth. 4. Marc. 1. Luc. 4. Secūdo habetur loco spiritus mēdaciōrū: cuiusmodi fuit ille, qui egressus est spiritus mēdax in ore prophetarū Achab. Hoc dæmoniorū genus sese oraculis immiscet, & Pythiorū uatū diuinationibus ac prædictionib. homines ludificat. Tercio ordine censentur iniquitatis uasa, qui spiritus sunt inuentores malorū, omniumq; artū prauarū: qualis apud Platonē Theutus ille dæmō, qui ludos & aleam docuit. Vasa furoris, Esaia 13. uasairæ, Ieremie 50. uasa mortis, Dauidi Psal. 7. Quarto loco, ultores scelearū. Quinto, præstigiatores, qui miracula imitātur, & magis infamibus maleficisq; inseruiūt, atq; ita populū seducūt. Sextæ classi assignātur aeræ potestates, se tonitruis, fulminibus & fulguribus miscētes, corrūpētes aerē, pestilētias et alia inducētes mala. Septimā māsionē tenēt furia, seminatrica s malorū, discordiarū, bellorū et uastationū. Octauā, criminatores & explo ratores. Postremā, tētatores et insidiatores, qui singulis adesse hominib. credūtur, mali Genij idcirco nūcupati. Nolo hic dæmones in igneos, aereos, aqueos; terreos, subterraneos & lucifugos, in Iouiales, Saturnios, in oriētales, occidētales, meridionales, septētrionales, in diurnos, nocturnos, meridianos, in syluestres mōtanos, cāpestres, domesticos, cū Psello & reliquis Magis secernere: nec eorū itidē numerū & officia secūdū duodecim signa zodiaci iuxta decurios cœli, qui

harios;

Dæmoniū uaria apud diuersos distinctio.

narios, triplicitates, elemēta, planetas, et reliquā magorū, bonos interim demones prætexitū, cōmēticiā scenā recēscere: aut Marci cuiusdā imbibitas ex demōnū institutione opiniones, à Psello recitatas & creditas, enarrare inquā nolo: hic religionis nostræ (ut in exordio dixi) limitibus cōtētus. Philosophi qui demones esse crediderūt, trifariā eos diuiserūt. Alij immortales, & omnes malos esse putāt, ac imbecilles: ut Psellus, qui cū esset Christianus, Christianorū sentētiæ subscripsit. Alij mortales, aliosq; bonos, alios malos, potētes, sed qui metu mortis sibi prospicerent. Tertia Platoniorū est discretio, qui eos immortales potētesq; ac nobis familiares, partimq; bonos, partim malos esse affirmāt. Omnium adhuc philosophorum is est cōsensus, naturales esse demones, quos Plato ueneficijs, incantationibus, magicæ, yoxteia, sacerdotumq; artibus & oraculis præficit. Porro clarè & Proclo apertius bonos à malis demonibus distinguit Iamblichus de mystrijs: Dij (inquiēs) angeli, demones boni nō apparent phātaſtico modo, sed proprio prorsus, & uero: at spiritus mali, phātaſtico fallaciq; simulāt deorū præſentiā, demonūq; bonorū: idcirco cultorē suū iubēt esse iustū, ut ipsi uideātur boni, sicut & dij. Quoniā uerò natura sunt mali, rogati mala inferre, libēter inferūt, atq; nobis ad iniusta cōducūt. Hi sunt omnino, qui et in oraculis mētiūtur et fallūt, et turpia cōsulūt atq; peragunt. Dij autē boniq; demones neq; fallūt unquā, neq; cōferūt ad iniqua. Est insuper malorum natu-

*Demonum
differentia se
cundum phi-
losophos.*

*Bonorum &
malorum da-
monum di-
stinctio.*

*Clem. li. 4.
Recog.*

96 De præstigijs dæmonum

natura dæmonum sibi inconstans, instabilis, secumq; dissidens, aliàs alia suadens. Superiorum uerò natura sibi constat assidue, eundemq; seruat semper in actione tenorem. Dæmones malos arbitratus est bonos Plato interdum, & Porphyrius, & multi alij Platoniorum. nam Plato suam eã philosophiam ab Aegyptijs, cæterisq; barbaris, Plutarcho iudice, hauserat. Amussis autem qua interstinguuntur spiritus, ita proponitur à Petro apud Clementem lib. 3. Recog. Ille quia à malo est, signa quæ facit, nulli profunt: illa uerò quæ facit bonus, hominibus prosunt. Nam dic quæso, quæ utilitas est, ostendere statuas ambulantes: latrare æreos aut lapideos canes, salire montes, uolare per aerem, & alia his similia, quæ dicitis fecisse Simonem? Sed quæ à bono sunt, ad hominum salutem deferuntur: ut sunt illa quæ fecit Dominus noster, qui fecit cæcos uidere, fecit surdos audire, debiles claudos erexit, languores & dæmones fugauit, mortuos fecit resurgere, & alia his similia, quæ etiam per me fieri uidetis. Ista ergo signa quæ ad salutem hominum prosunt, & aliquid boni hominibus conferunt, malignus facere nequit.

Et quanquam Deus suo consilio & nostro merito, ut dæmon sua ludibria & tyrannidē in cuiuscunq; ordinis homines exerceat, quandoq; permittit: non tamen indulget ei, cōniuetq; ad omnia: nec infinitam, nullius ē astrictam limitibus licentiam concedit: alioqui uno momēto à diabolo enecti interiremus omnes.

sed metas

Plato.

bi In Dio

Præm.

Agendi limites diabolo constituantur.

sed metas constituit, quò usque illius actiones tolerare uelit (interea tamen nos clementissimè alarum suarum umbraculo complexos custodit, fouet & patrocinatur) quibus tam angustè satanam coercuit, ut citra eius assensum ne in bestias quidem aliquid possit, multo minus in homines. Exemplum habes Matth. 8. ubi porcos ingredi nequiuuit, nisi singulari CHRISTI permissione. Nec unquam illi Deus in homines uel tantillum concedit, nisi ut uel probentur, si boni sunt: uel castigentur puniaturq; si peccatores, præfixis terminis, ultra quos ferri non sinitur. Vt infideles (ait Clemens) à fidelibus, & pij discernantur ab impijs, permissum est maligno uti his artibus, quibus singulorum erga uerum parentem probentur affectus. Sic Deuteron. ca. 13. legitur: Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium se uidisse dicat, & prædixerit signum aut portentum, & euenerit quod loquutus est, & dixerit tibi: Eamus, sequamurq; deos alienos quos ignoras, et seruiemus eis: nō audias uerba prophetae illius, aut somniatoris: quia tentat uos Dominus Deus, ut palàm fiat an diligatis eū, an non. Pulchra Gregorij est sententia: Diabolo ex se uoluntas semper mala est: sed potentia eius quam à Deo habet, nunquam. Voluntatem etenim iniquam non permittit illi Deus, sed ut rectè agat, quæadmodum ipse uult. Propterea non est iniuste timendus, qui nihil quàm quod Deus uult & permittit, potest. Terminum uerò hunc statutum esse, author Clemens existit;

Citra Dei assensum, ne tantillum quidem potest satan. Quare diabolo aliquid in homines permittitur. August. in Euang. Ioan. tract. 7. item serm. 241. de tempo. lib. 2. Recog.

Li. 2. Moral.

Li. 8. Recog.

98 De præstigijs dæmonum

ut nisi quis prius fecerit dæmonum uoluntatem, dæmones in eo non habeant potestatem.

Exodi 7.8. Permittit Deus, ut præstigijs miracula quædam Mosis, adminiculo diaboli imitentur magi Aegyptij, uirgasq; in dracones uideantur uertere, flumina sanguine tingere, ranas ex fluminibus euocare: at cyniphes ex terræ puluere productos, uel muscas domus Aegyptiorum solas infestantes, uel fœda hominibus et pecorum ulcera, aut reliqua Mosis opera imitatione mentiri, minimè conceditur, ut à solo Deo ea profici

Daniel. 4. cisci cogercntur fateri. Annuebatur satanæ, ut regem Babyloniorum Nabucadnezar in furorem actum, & ab hominum usu in solitudinē propulsum, formamiserè defœdata, durissimè affligeret & exagitaret totum septennium: ne autē animæ uim faceret, prohibebatur. Interea nec penitus illum reijcit, nec pœnis obrutū deserit: sed exacto septēnio liberatum à furijs regno restituit. Itidem illi Deus assensit, ut in fortunas & corpus Iobi sæuaret: ne tamen animam illius lederet, mandato cauit. Concedit ut septem uiros Saræ uirginis uita priuet dæmon, propter effrenem in illam affectum, cuius illi erant indigni matrimonio: at

Iob. 2. in castum iuuenē Tobiam, nihil illi licuit. Petrum expectiuit satanas, ut cribaret sicut triticum: nec illi per-

Tobiæ 3. missum est. Nec ullo modo admittendum puto, uel leuissimum quiddam illum posse, cui ex sacrosanctis literis exemplum uel ἀναλογία non attestentur: quum

1. Ioann. 3. huc Veteris & Noui testamenti monumenta, prophetarum

phetarum concio, Christi aduentus spectent, ut diabolus, eius artes, conatus & potentia innotescant, illius neruus infringatur, opera dissoluantur, regnumq; pessum eat.

Ceterum quemadmodum mirificas satanae vires, actionesq; praestigiosas confessi sumus: ita quoq; machinetur, fabricetur, architectetur, moliatur, formet, reformet, singat, mutet quadrata rotundis, arte quancunq; iacet, oculos praestringat: plurima tamen illi *Diabolo impossibilia.* *im-* *possibilia.* *atque impossibilia proponam, constanter negans, illum aut illius angelos uel minimum corpus posse creare, siue res ex nihilo condere, aut uere pro suo nutu transmutare, uelut à Deo factum est. Nam coniugis Loth corpus in salis petram reuera immutabatur: in dracones, Moysis uirgarum essentia conuertebatur: & aquam in uinum à Christo uere mutatam legimus. At satanae seruos maleficos nec uirgas in dracones uere transformare, nec ranas procreare, nec cyniphes ex terra efficere, euidenter sequenti ostendetur libro. Nequit etiam diabolus cum suis membris, extinctos ad uitam reuocare: aut eorum animas in manu Dei existentes, & in Domino obdormientes, è sua quiete turbare, uel institutum diuinitus naturae cursum impedire (quemadmodum Iosue Amorrhæos expugnante, ac Domino nostro IESV patiente, reuera factum legimus) destruere aut mutare. Nec quoq; penitus destructa redintegrare potest, non cœlo deducere lunam, nec*

Genes. 19.
Exod. 7.
Ioann. 2.

Sapient. 3.
i. Thessal. 4.

Iosue 10.
Esaiæ 28.
Eccl. 46.
Dionys. ad
Polycat.

August. de
Diffinit. ec-
clesiastic. do-
gmatum.

quæ adhuc in herba sunt, aut satas aliò traducere mes-
ses: non honestos bonosq; homines diligere, non im-
probos odisse: non introspicere ac integrè pernosce-
re sensus & cogitata hominum, contra Platonem in
Epinomide: non duras, asperas & acutas materias,
per solidas corporis partes illasè, aut per strictiores
meatus magnitudini materierum certa proportione
aut dimensione secundum naturæ legem neutiquam
respondentes, in ipsa corpora immittere: nō ad ullum
malum (in quod nocte diuq; ipse totus malus, mali-
gnaq; uoluntate quoscunque pessimos mortales uin-
cens, sponte propendet, nec uitiata natura aliter po-
test) ullius hominis imperio uel arte, uel ex fœdere
compelli: non se in hominum corpora pro sua uolun-
tate, aut ad alicuius maliciôsæ & maleferiatæ anus ar-
bitrium imprecationem uel insinuare, nec eiusdem edi-
cto è corporibus egredi: non deniq; præuidere prius,
quomodo fata mundi, imperiorum aut priuatarum
rerum dispensaturus sit Deus, quàm illa uoce diuina
promulgantur, declaranturq;. In Decretis est: Quis-
quis credit posse fieri aliquam creaturam, aut in me-
lius deterius uel imminuari, aut in aliam speciem uel si-
militudinem transformari, quàm ab ipso omniū Crea-
tore, pagano & infideli deterior est. Omnibus itaq;
publicè annunciandum est, quòd qui talia credit, &
his similia, fidem perdidit. &, qui rectam fidem non
habet, hic non est eius: sed illius in quem credit, id est
diaboli. Nam de Domino nostro scriptum est: Omnia
per ipsum

2. parte. 26. q.
5. episcopi.

Ioann. 1.

per ipsum facta sunt. Scribit Psellus Platonius & Christianus, demonia saepe hominibus diuitias polliceri, item et gloriam, uictoriam, amorem, cum tamen tradere ex se non possint: quippe quòd nullum imperium habeant, sed uisu tandem quædam inania suis cultoribus asserunt, uaria prorsus & instabilia, quæ tamen impij diuina esse spectacula putant. Hinc multa, quæ tãquam uerè gesta, hætenus diabolo & illius mancipijs attributa sunt, ut fraudulentia aut præstigijs, uel non eo quo apparuere modo, reuera existentia, collabascere oportet: quemadmodum luculentis porrò demonstrationibus, fusius in sequentibus docetur libris.

DE MAGIS INFAMIBUS, Lamijs & ueneficis, eorumq;
potentiâ: Lib. II.

Q Vanquam mota interdum quæstione, uel disputatione instituta de Lamiarum actionibus, sacræ mox obijciantur Scripturæ testimonia, in quibus magi uel malefici, siue incantatoris aut uenefici, uel etiam præstigatoris, ut alij interpretantur, nomen legitur: eoq; denotari nuncupatas uulgo Lamijs uel sagas, mox indistinctius asseratur: comperio tamen, prodigiosos hos homines cum suis artibus, præstigijs, illicitisq; diuinationibus, uariè à Rabinis & Hebræis interpretibus exponi, diuersis etiam nominibus

Obt m.
nmn
vni 8/p.

24 d p
xœm
Imre!

Malefica, P.

102

De præstigijs dæmonum

minibus reddi à nostris Latinis: nec Hebraismo exactè, uel Latine translationi consonare Græcam. Manifestum id erit, si cōtextum Hebraicū cum quacūq; uersione non oscitanter contuleris, Rabinorumq; & interpretū iudicia attētius obseruaueris omnibus his locis, ubicūq; ulla horū portentorū fit mentio: uelut Exodi ca. 7. 9. 22. Leuit. 19. 20. Deuter. 18. Hier. 27. Daniel. 2. 4. Reg. 21. 2. Paralip. 33. Ob eiusmodi diuersitatē interpretū, & dissidia, prædictis in locis uirum undequaq; doctissimū, & linguarū peritissimū D. ANDREAM MASIVM consului, qui uoces Hebraicas, rem magicam spectantes, atq; hic usurpatis numero septē, his explicuit uerbis. Primam, uidelicet חַשַׁפַּח Chasaph, uideo cōstanter in uulgaribus Latinis Biblijs ita redditā, quasi id maleficiū significet, quo à dæmone demētati homines, per malas artes pecudibus, segetibus, imò etiā ipsis hominibus nocent, aut saltem nocere se existimant: à quibus facinoribus malefici uocantur, quos lex Mosi ē uita sublato uoluit Exodi 22. hoc decreto, מַכַּשֵׁפָה לֹא תַחַיֵּה: hoc est, Maleficam non patieris uiuere. Nomen enim מַכַּשֵׁפָה Mechassepha, quo lex hic utitur, à חַשַׁפַּח Chasaph deflectitur: positumq; est in fœminino genere, ut aiunt interpretes: non quòd uiros impunes lex esse uelit, sed quia ille sexus ob genuinā simplicitatem dæmonis insidijs frequentius patet. Quare Græca tralatio, quam Septuaginta senioribus ascribimus, decretum illud liberius reddidit, παρμανὲς ἡ ἐν ὁπλ-

κίωσις;

Mechassepha.

unfcj, o.

Unfic, p.

Græce: hoc est, Veneficos (ut masculino genere femininum comprehendam) non retinebitis in uita.

Animaduerto autem prædictū uocabulum חשא Chasaph, & quæ ab ipso deducuntur, uix usquam in prædicta translatione Græca aliter exponi, quàm ut ueneficiū significent: hoc est, hisce Græcis uocabulis, φαρμακός, φαρμακός, φαρμακός, & quæ huius sunt inflexionis. Nam & uulgo etiā creduntur illi quos uocamus maleficos, nefarias suas artes non sine medicamentis quibusdam rebus exercere atq; efficere: ut taceam

φαρμακός?
φαρμακός.
nōis.

autores tum Græcos tum Latinos. Aben Ezra autem apud Hebræos magni nominis scriptor, dicit uocem חשא Chasaph propriè ad præstigias spectare: hoc est eas delusiones, quibus res aliter atq; se habet, nostris oculis exhibentur. Quod ut ipsi concedamus, tametsi mihi sanè nō uideatur facile ex sacra Scriptura id euinci posse: tamē Danielis secūdo cap. ubi legimus, Nabugodonozere inter alios somnii sui interpretes adhibuisse etiā משיספח Mechassaphim: si præstigiatores uertas, nō uideo quid illi ad explicandū somnii adferre sua arte potuissent, quæ tota fallax & delusoria est. Quare eius loci interpres, Leui Gersonis filius, summus in illa gēte philosophus, ait Machassaphim esse eos qui artē profitētur, astrorū genios cælo deducēdi, atq; in characteres quosdā certis horis siderūq; cursibus fabrefactos cōcinnatosq; pelliciendi, & illectos in eorū hominū quos uelint, aut cōmodi aut incōmodū incitādi, uel ad quæuis etiā alia officia

8. 4.

adigen-

F. 2. g. 1. r.

Magi, p.

adigendi, ueluti ad præfagia significationesq; rerum
abditarum. Ego uerò, si meum iudicium etiam re-
quiris, putarim illud uocabulum latè patère, atq; ad
quamuis magicam artem spectare: & in hac senten-
tia uideo etiam esse uulgus Hebræorum. Secunda

Kasam. uox erat קסם Kasam. ea uidetur, etiã Hebræis au-
thoribus, peculiariter ad futurarum rerum præfagia
pertinere. Quare & in Græcis Biblijs ubique, quod
μακροθυ-
δαι. sciam, significatione uerbi μακροθυδαι, quod ratio-

cinari significat, redditur: ueluti Deuter. 18. Hierem.
27. & alibi. In Latinis uerò Biblijs (loquor autem
semper de uulgari tralatione) interdum uertitur
hariolandi, interdum diuinandi uerbo: ut in ijs locis

Onen. quos iam citauì. Tertia אונן Onen, in Latinis Bi-
blijs aliquando obseruare somnia, ut Deuter. 18. & 2.
Paralip. 33. aliquando augurari, ut Hierem. 27. inter-

διδωμι-
δαι. dum etiam diuinare, ut Micheæ 5. uertitur. In Græcis
uerò, nonnunquam διδωμιδαι, id est augurari, ut

ἀποφθί-
γειδαι. Hierem. 27. plerunq; etiam ἀποφθίγειδαι, oracula
edere, Micheæ 5. Veteres Hebræorum dicunt id uer-

Nahas. gerendis, alia infausta præscribunt. Quarta נחש Na-
has, Deuter. 18. & 2. Paralip. 33. Latine uertitur, ob-
seruare auguria: Græcè uerò, ut ea quæ proximè
præcessit; διδωμιδαι, uox est in Biblijs frequens. He-
bræi dicunt, ad eas cōiecturas accommodari propriè,
quibus rerum præsentium futurarumq; statum nimis

curiosa

pute,

curiosa & sanè delira religione conijcimus ex fortui-
to quopià euentu: uelut ex dextro aut sinistro auium
uolatu, aut animalis cuiuspiam occurſu, uel membri
nutu, tinnituue aut lapſu, ſternuatione item, ſingultu,
cantu, cribri motu: et quæ ſunt aliæ huius generis mil-
le ſuperſtitiones apud mulierculas in uaniſſimo uſu.

Quinta חֲבַר Habar, latine incantare, Græcè ἵπξις Habar.
traducitur. Utuntur Hebræi ea, quando arcana quæ- ἵπξις.
dam uerba à Magis muſſantur, quibus efficacia ineſſe
mira putatur. Quale illud eſt Vergilij noſtri:
Frigidus in prætis cantando rumpitur anguis.

Et ego iudi qui uerbis ſiſterent feras, teliq; iactum
expectare cogerent: & qui ſœdum illud & domeſti-
cum animal quod Rattum dicimus, ſimulatq; conſpe-
xiſſent, quouis loco quaſi attonitum aut ſtupidū ſub-
ſiſtere, nec ſe loco mouere compellerent (ſiue id uiſu
ſolo, ſiue incantatione effecerint) donec non ex inſi-
dijs, ſed protenſa manu apprehenſum ſtrangula-
rent. Quin & Dauid eiufcemodi miracula fieri per
incantationes, ſatis uidetur de aſpide ſurda ſignifica-
re, cuius mentionem facit Pſal. 57. aut iuxta Hebrai-
cos codices, 58. Quo loco utitur uerbo iſto חֲבַר Ha-
bar: & ſimul etiam uerbo לָחַשׁ Lahas, quod idem ſi-
gnificat. Sexta uox אֹב Ob, plerunq; redditur in
Latina translatione Python, aut Pythonicus ſpiritus,
ut Deuter. 18. Eſaia 19. 1. Reg. 28. & 4. Reg. 23. ac ali-
bi crebrò. interdum etiam, ſed ut mihi uidetur, minus
propriè, magus: ut 2. Paralip. 33. In Græca autem ſerè

Incantatio

Lahas.
Ob.

semper ἰγγαστέμβος: nisi quod 4. Reg. 21. & 23.
interpretetur δελυτῆς, & nescio an usquam alibi. Si-
gnificat uerò uox ברא Ob, Hebræis utrè aut lagenā:
unde & eos dæmonas qui obscuris uocibus, ex semo-
rioribus corporis humani partibus (ueluti ex axillis,
aut foeminarū pudendis) responsabant, quasi ex utre
aut lagūcula, ברא Ob, aut plurali numero Oboth, ea
gens uocauit. Græci uerò appposita uoce appellarūt
ἰγγαστέμβος, aut ἰγγαστέτας, eo quòd ex uentri-
bus hominum profarentur. Quam uocem Græci
imitati Latinorum quidam, non ineptè uentriloquos
dixere. Accommodantur autè illa uocabula propriè
ad ipsos malos spiritus: interdū tamen etiam ad ipsos
homines qui illos patiuntur. Eius generis dæmonium
nobilitauit olim apud Athenienses quendam Eury-
clem magum, ut author est Aristophanes in Vespi-
is: ubi ait, se supposititijs suis comœdijs multū commodi
attulisse Reipubl. Atheniēsīū, quas, Eurycles imitatus
oraculū & morem, in aliorū poetarū uentres ingres-
sus, clam recitandas curarit. Ab illo Eurycle (ut do-
ctissima cōmentaria Græca ostendūt) uates eius gene-
ris postea dicti sunt οὐρηκῆται, & ἰγγαστέμβος,
uel etiā ἰγγαστέται. Memini etiā me legere, Delphi-
cum illud celebre oraculū ē pudēdis foeminae reddi
solere. Puellā quoq; cuius in Actis Apostol. cap. 16. fit
mentio, uentriloquā fuisse, author est diuus Augusti-
nus in eo libro quē de Doctrina Christiana cōposuit.
Quin & Tertullianus, author grauissimus, affirmat,
se uen-

ἰγγαστέ-
μβος.ἰγγαστέ-
ται.

oraculū
degen.

se uentriloquas uidiſſe ſcæminas, è quarum pudendis
uocula quædam, dum ſedebant, excitabatur, reſpon-
debatq; ſciſcitantibus. Denique Cælius Ludouicus,
 patrum noſtrorum memoria ſcæminam ſe uentrilo-
 quam crebrò uidiffè Rhodigij, Italiæ urbe, ſcribit: ex
 cuius pudendis uocem immundi ſpiritus prætenuem
 quidem, ſed tamen prorsus intelligibilem, ſæpe au-
 dierit, de rebus præteritis aut præſentibus mirificam,
 at de futuris plerunque incertam, ſæpe etiam uanam
 & mendacem. Sed de hoc ſatis. Poſtrema uox He-
 bræa erat ידוני Iidoni, quam ab Hebræo uerba
 ידא iada, quod ſcire atque cognoscere ſignificat, de-
 ductam puto: quanquam non ignorem quas nugæ
 Hebræi adferant de animali quodam terrigeno, hu-
 mana forma, cui nomen Iadua ſingunt, & cuius offe-
 uaticinentur ij qui Iidoniū uocentur. Eſt enim illa
 gens nimis quam ſtulta, in eiufinodi animalibus deli-
 rijs & ſingendis & credendis. Vocabulū Iidoni uer-
 titur Latine aliquoties Diuinus, ut Deuter. 18. Leuit.
 20. & fortasſe alibi: nonnunquam etiam hariolus, ut
 Leuit. 19. item 4. Reg. 23. Eſaiæ 19. Græcè uerò inter-
 dum ἐπαροιδός, ut 2. Paralip. 33. Leuit. 19. & 20: in-
 terdum autem γωγῆς, quod illi (quam dixi) ety-
 mologiæ appoſitiſſimum eſt, ut 1. Reg. 28. 4. Reg. 21.
 & 23. Eſt etiam ubi uertitur, ὁ ἀπὸ τῆς γῆς φωνῶν
 qui è terra clamitet: ut Eſaiæ 8. & 19. Quod an ad
 oraculum è terra redditum ſpectet, an uerò ad ma-
 gnes ſepulchris exciendos, quale 1. Reg. 28. narratur
 factum

Ventriloqua

Iidoni.

Iadua.

Omnis

Ros

factum, non satis scio. Equidem putarim, uocabulum hoc Iidoni, omne dæmonum uaticinantium atque responsa dantium genus complecti: illosq; ab rerum omnium cognitione, quam profitentur, sic esse appellatos. eam uerò quæ hanc proximè antecedit, dico **אִדוֹנִי** Ob, horum certam speciem, ex uentribus scilicet aut axillis, aut alijs secretioribus humani corporis partibus obscura uoce profantium significare. Cuius rei uel id argumentum esse potest, quòd in uniuersis Biblijs hæc duæ posteriores uoces, uix altera sine altera scriptæ usquam habeantur: certè ultima hæc Iidoni, nusquā omnino nisi mox post illam penultimam. Atque ita fiet, ut illarum septem uocum quas commemorauimus, priores quinque ad hominum superstitiones uanitates, aut ueneficia etiam, quibus uel res abditas cognoscere, uel miracula efficere se posse putant, uideantur spectare: duæ uerò postremæ, ad ipsa malorum dæmonum, aut dæmoniacorum hominum (ut sic dicam) oracula. Hucusque Mafius. Nostris adhæc Germanis uno eodemq; nomine Zauberer nuncupatur magus illusor, saga uel Lania delusa, & uenenum usurpans ueneficus. Hinc euenit, ut quando sagarum fit mentio, uel ueneficorum, mox Pharaonis præstigiatores, longè à sagarum & ueneficorum actionibus alienos, opponant, æquiuoco Germanico falsi. In ea opinionum uarietate, ne tenebras offundat nominum confusio, ad hoc nostrum institutum uarijs de causis libuit, Magum infanem à Lania & uenefica

Magus illusor, et Lania delusa, & ueneficus, eodè nomine à Germanis explicantur.

nefica seiungere: ut clarius, exulceratissimo hoc nostro seculo, & adhuc (in hoc negotio) tam indocto, res innotescant (cui usui uoces seruire oportet) & hi internoscantur de quibus mihi sermo est: atq; palam uideatur, ubi ab aliorum male inolita opinione, rationis & sacrosanctæ Scripturæ basi innixus firmissime, non temerè dissentiam. licet his hominibus, ac eorum artibus, quædam esse cõmunia nō diffitear.

Magi itaque infamis nomen generalius erit, nec tam angustis constrictum cancellis: Lamiarum uerò & ueneficarum appellatio, strictioribus circumscribetur limitibus. Magum enim nuncupo, qui à dæmone uel ab alijs, aut è libris uoluntariè edoctus, præscripta aut barbarorum, ignotorum aut cognitorum uerborum formula recitata, submurmurata, applicata uel, uel characteribus quibuscūq; aut exorcismis, dirisq; execrationibus aut ceremonijs, solēnibus ritibus, aut rebus plerisque adiunctis, pro suo arbitrio, dæmoniū in præstigiosum, fallax, uel alioqui ludicrum ministerium, illicitè euocare conatur, ut asciticia sese uel conspicua ostendat imagine, ad quæsitāq; uel uoce uel surro respondeat, uel picturis, uel notis, uel quocunq; alio modo: uel qui aliud opus, simili ratione præter naturæ legem, perficere nititur. Sub hoc etiam nomine illos omnes comprehendo, qui ab Hebræis, Græcis & Latinis hic uarijs dicti nominibus, superstitiose modoq; uetito futura prædicunt. Ferè etiam ad hunc numerum, quanquam improprie, ob

Magus infamis.

Magiæ Aegyptiorum inauspicatam Calasiris apud Heliodorum de Histor. Aethiopica ex Aegypto neophytus, id est magiæ antistes, duplicem facit

110 De præstigijs dæmonum

θεῖαυ tamē, illorū quodā merito, eos ascripsero, qui uaticinijs his superstitionē, impietatē & dæmonē auctororē redolentibus fisci, eorum architectos consulunt.

Hunc magum γόντα uel ἐπωδον (licet hæc uox minus generale magorum sit nomen) Græcis dictum, supra naturæ ordinem sæpe etiam aliquid moliri apparet, in turbando multifariam aere, in quacumq; specie ostentanda, in mortuorū spectris educendis, in rerum abstrusarum aut alioqui longissimè dissitarum commonstratione; uel etiam de ijs diuinatione breuiter, miracula extra rerum naturā hic facere creditur. Magorum artē omnem ac potentiam aspirationibus dæmonum constare, perhibet Lactantius: à quibus inuocati, uisus hominū præstigijs obcæcantibus fallunt, ut nō uideant ea quæ sunt, & uidere se putent ea quæ non sunt. Sic Clemētis & fratrum oculos effascinarat Simō magus, ut patris Faustiniāni uultui facies uideretur impressa Simonis: Petrum uerò dēu dēre poterat minimē. Hoc uerē incantare, fascinare, effascinare dicitur: γόντα & ἐπωδον Græcis, ἐπείδω & βαρναβειν (quanquam duæ hæc uoces minus generales existāt.) qua dictione Paulus usus est: O insensati Galatæ, τίς ὑμᾶς ἐβάρνησεν; quis uos incantauit, & oculis ueluti præstigio imposuit, ut non crederetis ueritati? De oculis delusis Paulum intellexisse, testantur sequentia. Est autem planē præstigij genus, ut id quod sit, non uideas: tum quod non est, te uidere putes: ita uisus intuentiū præstringitur. Fascinū id fascina.

Li. 2. cap. 5. de
Orig. cfr.

Clem. li. 10.
Re cog.

Incantare.

Fascinare.

γόντα & ἐπωδον.

ἐπείδω & βαρναβειν.

Gal. 3.

Gal. 3.

Præstigium.

Fascinum.

fascinationē, incantationē, maleficiū uel carmē appel-
les licet: Magiā uoce Persica, magicen, magiā infamē,
magicā artē, immūdorū spiritu ū cōmercijs inauspica-
tā: Græcè ἐπωδήν & ἐπασιδὴν, quasi dicas excāta-
tricē: uel celebriori uoce γοντείαρ, incantationibus
& carminibus nefariæ curiositatis arte cōpositis con-
cinnatā: quā honestiore uocabulo etiā θεουργίαρ uoca-
re audent, licet quodā discerniculo: quasi illius cultor-
es, ut artibus illicitis deditos, putēt dānandos: huius
uerō patronos laudabiles. quāuis utriq; sint ritib. dæ-
monū fallacibus obstricti, sub angelorū nominibus.
Quandoquidē & Porphyrius quandā quasi purga-
tionē animæ per theurgiā, cūctanter tamen & pud-
bunda quodāmodo disputatione promittit: reditū au-
tem ad Deū hac artē præstari cuiquā, inficiatur omni
no. Quibusdā uerō cōsecrationibus theurgicis, quas
τελεταίς nuncupant, idoneā fieri atq; aptā susceptio-
nem spirituum & angelorū ad uidendos deos (uel cer-
tius, meo quidē iudicio, dæmones colludētes) arbitra-
tur. Hāc & Augustinus reiicit. At μαγίαρ esse boni,
ad bonum aliquod, demonis aduocationem, Græci
quidam fūco illito uolunt: cuiusmodi fuerunt Tyanei
Apollonijs uaticinia. γοντείαρ autē mortuos excitare:
unde etiam ἀπὸ τῶν γόων, id est à luctibus sit nūn-
cupata, qui ad sepulchra edi noctu assueuissent. at-
que noxios dæmones in subsidium permouere &
excire credebantur: & ob id illa aspergine lustralis
aquæ & tedarum igne expiabantur, ne dæmones ea
uel obfi-

Magia infamis.

ἐπωδή.
γοντείαρ.
θεουργίαρ.

Porphyrius.

τελεταί.

μαγεία quæ
runda Græcorum.

Athenæus apud
Clidamo,
lib. 9.

4. Reg. 21.
2. Paralip. 33.

uel obsiderent, uel laderent. Hanc artem omniū placita legum exterminant, execranturq;. Hinc inter sacrilega Manaſſis regis flagitia, quibus Deum irritauit, connumeratur, quod fuerit maleficus, magiam exercuerit, & Pythonem conſuluerit.

Magia origo.
Li. 4. Recog.
Lactant. Eu-
feb.

Cham.

Non multò ſe-
cus Berofus
ſcribit.

Huius artis originem ab angelis præuaricatoribus deducit apud Clementem Petrus: referens eos docuiſſe homines, quod dæmones artibus quibuſdam obedire mortalibus; hoc eſt magicis inuocationibus cogi poſſent: ac uelut ex fornace quadam & officina maliciæ, totum mundum, ſubtracto pietatis lumine, impietatis fumo repleuerint. Ita introductum diluuium. Cham uerò ſuperſtitis Noe filius, cuidam ex filijs ſuis qui Meſſraim appellabatur (à quo Aegyptiorum & Babyloniorum & Perſarum ducitur genus) male compertam magicæ artis tradidit diſciplinam. Hunc gentes quæ tunc erant, Zoroaſtrem appella-
runt: admirati primum magicæ artis authorem; cuius nomine etiam libri ſuper hac plurimi habentur. Hic à dæmone, quæ importunius fatigabat, igne ſuccenſus concrematur. Huius cineres, tanquam fulmini iſtus reliquias, colligentes hi qui erant primò decepti, deſerunt ad Perſas, ut ab eis tanquam diuinus è cœlo lapſus ignis, perpetuis conſeruarietur excubijs, atque ut cœleſtis Deus coleretur. Plura ibidem: & quomodo huic templa ſint conſtructa, imagines erectæ, myſteria, ceremoniæ ac ſacrificia inſtituta, ut eo licentius peccarint homines, idola nec uidere, nec au-
dire, nec

Joroa
A

Zoro
ast

2185.

dire, nec in aliquo moueri sciētes. Sic Plinius quoq; in Perside à Zoroastre (qui Persa Oromasi filius erat) ortam magiam commemorat: fusius eius originem; quādo & à quibus cœperit & celebrata fuerit, enarrans. Iustinus in sua Epitome, hunc Zoroastrem qui magicam reperit artem; Bactrianorum regem fuisse scribit, qui (teste Eusebio de Tēporibus, & in decimo de preparatione Euangel.) plus 800 serē annis ante tempora Troiana fuit: quo etiam tempore Abraham & Ninus uixerūt, cum ageretur annus ab orbe condito ter millesimus ac centesimus octogessimus quintus. Zabulum & Zamolxidem in illicitas artes pronos; hanc primos excogitasse, uel potius propagasse; ut à patre diabolo haud dubie natam, ferunt alij. Ex Perside in Græciam illatā prodiderunt Græci, à quodam Osthanē, qui Xerxem Persarum regem bellum Græciæ inferentem comitatus, semina artis portento & obiter disperserat, infecto quocunq; commeauerat mundo. Hunc ad rabiem, non auiditatē modo scientiæ eius, Græcorum populos egisse, certò asserit Plinius. Horū uestigia sequuti sunt Almadal & Alchindus ex Arabū turba, Abbaris itē apud Hyperboreos, Charondas, Dæmogorgon (alijs Damigeron) Eudoxus, Hermippus: extiterunt & alij clariores antistites; ut Trismegistus Mercurius, Apollonius Tyaneus, Dardanius, Gog Græcus, Germā Babylonicus, Porphyrius à posteriore gētilitate maximè cultus, & inter Platonicos ob excellentiam philosophus cognominatus;

Magi.

Cōtra Almadalem & Alchindum de effectu proietuque radiorum Ioā. Fr. Picus lib. 7. ca. 5. & 6. ex professo. Aduersus Apollonij Tyaneus, idē lib. 7. ca. 10. contra Porphyrium & illius lib. de respōsis, idē lib. 7. ca. 4.

minatus, sed hostis ille Christi asophos uel miso-
 phos potius appellandus, cuius præceptor Plotinus
Italicae scholæ Platonicae patronus, ut Iamblichus
Aegyptiacæ, & Proclus Asiaticæ: hic habitus omnium
 Platonis mysteriorum consultiſſimus, cuius librū de
 Sacrificio & magia nō minus grauitè quàm acerbè
 perstringit Ioannes Franciscus Picus lib. 7. cap. 5. de
 Prænotione superſtitioſa. Hi simul operam dedere, ut
 cum studio & labore insanirent, philoſophi alioqui
 ſua laude digni. Amphionem quoq; & Orpheū, magi-
 cis artibus ualuiffe, tradit Pauſanias. His adde Apu-
 leium, & Artephium: qui in Compēdio ſtudiij Theo-
 logiæ affirmat ſe peragrāſſe omnes Oriētis regiones
 exquirendæ ſapiētiae gratia, & ad Tantalum perue-
 niſſe in aureo thrōno ſedentem, deq; coeleſtibus, de na-
 tura, de moribus docentem, qui nihilominus ab Arte-
 phio ſit doctus. Illuſtrata hæc magia eſt, & ſerè abſo-
 luta, à Democrito Abderite, qui Dardani Aegyptio-
 rum magi peritiſſimi libros de Magia conſcriptos, in
 eius monumento abditos eruit, atq; iuſtis commenta-
 riorum uoluminibus ex diſciplina Apollonica Capti-
 denis & Dardani Phœnicum explicauit. Eodē Dar-
 dani exemplo duodecim libros à ſe de hoc præſtigia-
 rum genere concinnatos, in ſepulchro ſecum recondi
 uoluit Numa Pompilius, rex & pontifex Romanus.
 Extant & de hoc artificio Hermetis libri.

Ad hanc præterea artem diſcendam Pythagoras,
 Lib. 30. ca. 7. Empedocles, Democritus & Plato (Plinio authore)
 nauiga-

Io. Pic. lib. 2.
 c. 5. de Prænot.
 diui.

Democrito
 Crito,

naugarunt, exilijs potius quàm peregrinationibus
susceptis. Hanc reuersi prædicarunt, hanc in arcanis
habuerūt. Quin & Pythagorā, Platonemq; ob eam
capeffendam Memphiticos uates acceffisse, & penē
totam Syriam, Aegyptum, Iudæam, & Chaldaeorum
scholas perlustrasse, compertum est. Enimuero hanc
apud Chaldaeos, religionē in sapiētiā philosophi-
cam cōmutantes, Assyrios, Persas, Aethiopes, Arabes
& Indos plus ab initio cultā fuisse atq; celebratam,
quàm apud ullas alias gentes, constat. Aegyptios ad-
hæc natura supersticiosos, in aniles fabulas & histrio-
nica commenta religionem uertentes, in primis ea cla-
ruisse; quòd potissimum apud eos demonum uigue-
rit cultus: quibus nihil studio maiori fuit unquam, ni-
hil prius, quàm ut quibuscunq; possent modis, à uera
Dei & naturæ contēplatione abreptos transuersosq;
homines suis illaquearēt uasramētis. Ita Græci aman-
tes & perquàm studiosi nouarum & ingeniosarum
inventionum, in Pyrronias disputationes religionem
transfuderunt: quemadmodum Romani dominatio-
nis naturā cupidi, eam ad suos similiter inflexerunt;
attemperaruntq; affectus, & imperio conformarunt
politico: qua ratione utrique demonum artibus ma-
num quoque pronius dedere.

At quanquam naturalē magiā plerosq; eos coluis-
se authores obijciatur, plurimū tamen eosdem super-
stitionis impie infamisq; magiæ admiscuisse cōperi-
tur: ut naturalis illa goetie & theurgie illecebrīs cō-

Aegyptij
natura su-
perstitioni

Naturalis
magia quid,
& eius com-
mendatio.

fusa, malorumq; dæmonum imposturis irretita, non
satis secernatur: aliàs penitissîma illa rerum natura-
lium abstrusarum speculatio & cognitio, uera nîmi-
rum philosophia, sanctiorq; magia, à sapientibus so-
lenni plausu excipienda colendaq; à me hic non ele-
uatur, cui etiam nulla ex parte quicquam derogatum
uolo. Nam quos Græci sophos aut philosophos, Chaldei
etiam magos uocant, ut in Danielem testatur D.
Hieronymus: hos cōmēdat ueritatis historia, Matt. 2.
Superiorum uerò infamia uel hinc magis elucescet;
quod in Diuinationib. Cicero scribit, in Persis augu-
rari magos, & diuinare, congregariq; in phanō com-
mentandi causa, atq; inter se colloquēdi. Et quod grā-
uius multo est, in libro de Sacrificio & magia Pro-
clus, dum hanc naturalîū sympathiam cognationēq;
& si uoles, compassionem latissimē demōstrat, etiam
numinum aduocatione uti solitos magos, per huius-
modi rerum consensum, tradit. Eos quoq; multæ ido-
latriæ occasionem dedisse, fabricatos temerē super-
stitionum & falsæ credulitatis plurima genera, testa-
tur Laertius. Ex quo artis liquet ignominia, quod nu-
minis appellatione prætenta, ad dæmonum inclinans
uersutias, impeditissimis & ipsa erroribus obretita,
minus prouidos in interitum præcipites rapiat. Sed
utinam posterioribus Magis ea māsisset religio, quæ
Magorum Persarum erat, & Aegyptiorum sacerdo-
tum, & Druidum Gallorum: qui nefas esse arbitra-
bantur, ea magiæ sacra literarum monumentis com-
mittere,

Magia
Ethica,

Magia
Cabala

mittere, ne uulgo innotescerent. Ita tandem fuisset sperandum, illud prodigiosum diaboli artificium, atque generi humano exitiosum, prorsus interiturum: quemadmodum & iam Theologis & Medicis quocunque molimini genere conandum, ut artium hæc perniciosissima, fraudibus plena, è religionis nostræ sacris quam longissimè exulet, & è diuinæ Medicinæ castris omnino procul exterminetur, quum utranq; suis fucatis exorcismis, barbaricarum uocum preculis, obscurorum nominum recitatione, sacrosancti eloquij abusu, ligaturis, periaptis, carminibusq; ad salutis et uitæ hominum perniciem conspurcarit: sicuti apud Iudeos secretiorem diuinæ legis interpretationem Cabala nuncupatam, identidem ab ea defœdatam uitiatamq; legimus: ut Cabalistica cuiusmodi Magia, Christum incomparabilia effecisse miracula, astruere non exhorrescant perfidi Iudæi.

Cabala.

Et hodie adhuc titulis, quos præ foribus splendidos suspendunt hi magi, ementitis circumferuntur libri sub nominibus Adæ, Abelis, Enoch, (quem diuiniorum ante ceteros omnes fuisse asseruit uetustas) item Abrahamæ, Aaronis, Danielis ob somniorum explicationem, Solomonis (insigni coniectura ita ex Iosepho augurantur sacrilegi, indoctis auribus irreperentes) adhuc Zachariæ Babylonij, Pauli, Honorij, Cypriani, Thomæ, Hieronymi & Eboracensis cuiusdam: ut ob speciosa hæc nominum lenocinia magis arrideant, illiciantq; & citius fidem sortiantur.

Libri magici.

Enoch.

Li. 8. Antiq. Iud. ca. 2. uide sequenti lib. 4. eam de Solomone opinionem scite dilutâ.

Iustinus lib.
16.
Lib. 30. ca. 1.

Lib. 1. & 2. cõ
tra Apionẽ.
Magi pro-
phani.
In Rogeriũ
Bac. lib. 7.
ca. 7. & con-
tra Petrum
Apon. & Al-
bertum feri-
bit Io. Frãc.
Picus lib. 4.
ca. 9. & li. 7.
ca. 5. & 7. de
Prænot. su-
perst. uelut
& aduersus
Indorum
Brachmanũ
& Gymnoso-
phistarũ Ac-
thiopum ma-
gica, cap. 9.
lib. 7.

Verũ acrius intuenti, apertẽ se prodit horum furci-
ferorum circulatorumq; fallax præstigium, et nostro
æuo iam pridem conficta sese profitentur ipsa uolu-
mina. Ioseph quoque Israelis filio, ex peculiari Dei
munere uaticinanti, somnia interpretanti, in fratrum
ministerium à prouidẽtia diuina segregato, Christi-
q; typum gerenti, eam aspergit maculam Iustinus, illum
magicas nouisse artes, easq; ad Moysen & reliquos
peruenisse scribens. Idem de Mose tradit Plinius, &
Tacitus: quem etiam Aegyptium sacerdotem dixere
non ualde diligẽtes (teste Capnione) quidam rerum
scriptores, ut Strabo Cosmographiæ lib. sextodeci-
mo. Magum item & fallacem eum appellat Possido-
nius, & Lysimachus, & Apollonius Molon, & ple-
rique alij, similiter Apion: quos mēdacijs, ignorantie
et insanie insimulat Iosephus multis argumẽtis. Eam
labem in primitiua Ecclesia quoq; multis Christianis
illeuerunt gẽtes, qui tantũ differebant à Magis, quan-
tum à tenebris lux, à mendacio ueritas, ab ima uanita-
te, summa & sincera pietas. hos Origenes defendit.

Superiorum magorum nugamẽta insulse sequenti
sunt, Robertus Anglicus apud Heluetios miserẽ mor-
tuus, Rogerius Bachon, Petrus Aponẽsis Conciliator.
dictus, Albertus Teutonicus, Arnoldus de Villa no-
ua, Anselmus Parmensis, Picatrix Hispanus, uel au-
thor libri ad Alfonsum sub Picatricis nomine: Cicchus
Asculus Florentinus, Iulianus apostata, Apion Gram-
maticus, & pleriq; alij obscurioris nominis scripto-
res, de-

Liber secundus.

119

res, deplorati certè ingenij homines: qui quum se magiã tradere pollicètur, non nisi aut deliramenta quædam, nulla ratione subnixa, aut superstitiones, pijs omnibus indignas congesserunt: quorum plures etiam in hac arte florentissimos, fama mulctatos, & quam miserrimè hoc mundo defunctos fuisse, se partim cognouisse, partim testantibus fidelissimis hominibus audiuisse, asserit eximium illud olim Germaniæ decus Ioannes Reuchlinus, linguarum peritissimus. Quandoq; enim eiusmodi societatis iure deuinctos, uel ancipitibus falsisue præstigijs ad mentiendum per motos perdunt homines, & iudicibus uinciendos, excarnificandos enecandosq; produnt: uel ipsi tragico aliquo tristiq; supplicio interemptos abripiunt. Solènt eiusmodi quidem honore, tenebrarũ potestates suam afficere clientelam. Zaroës & Arfaxat magos in Persidis ciuitatibus ludificantes homines, ipsa hora martyrij Simonis & Iudæ Apostolorum fulguris ictu exustos fuisse, tradit Abdias Bab. episc. lib. 6. certam. Apostol. Sic & Cynopem Magorum principem, Ioanne Euangelista orante, fluctus absorpsisse legimus. Scribit Olaus Magnus, quòd Methotin quidã arte magica insignis, excellentem fictæ dignitatis uel potius diuinitatis opinionem sibi assumens, simplicium animos præstigiöse artis fama seductos, ad præstigiösa libamenta sibi pendenda adduxerit. Hic cum esset summus deorum pōtifex, sacrificia ceremoniasq; ita difinxit & ordinauit, ut discretus superum

Lib. 2. de
ho miris.Lib. 3. cap. 4.
de gent. Sc-
ptent.
Methotin
magus occi-
ditur.

cuique cultus & libatio obseruaretur, asserens deorum offensas communibus sacrificijs aut permixtis ceremonijs expiari non posse. Tandem sceleribus eius detectis, concursu populi occiditur: occisusq; pestifera cædauensis sui contagione plurimos perimēs, tumulto extrahitur, ac palo infigitur, quemadmodum uanitatis ipsius meruerant præstigiæ. Et eiusdem libri cap. 18. hæc narrat: Colebatur etiā inter alia Aquilonis numina magus quidam Holierus nomine, non minori fraude, quā singulari superstitione, diuinitatis opinionem & cultum sibi in gente curiosa uendicans. Is siquidem parem cum Othmo amplitudinem in medio deorum assecutus, adeo armorum & præstigiarum usu clarus euasit, ut ad traiicienda maria offe, quod diris carminibus obsignauisset, nauigij loco uteretur; nec segnius eo, quā celerrimo uelorum uentorumq; usu præiecta aquarum impedimenta superaret. Tandemq; ut diuinitas eius ostenderetur esse mortalis, ab æmulis suis truculentissima morte est interemptus. Præterea Oddonem Danicum piratam maximum, tradit absq; carina altum pererrasse mare, & hostilia sæpe nauigia concitatis carmine procellis euertisse: ac postremo peritior hoste circūuentum, gurgite submersum esse, qui marinos uortices præstigijs carminibus olim calcare consuevit.

Holierus magus
trucidatur.

Oddo magus
submergitur.

De prænot.
superst. li. 4.
cap. 9.

Alloquutum se plurimos asseuerat Ioannes Franciscus Picus, qui uana spe futurorum delusi ab apparente sibi dæmone, per inita pacta uocato, usq; adeo

uexati

uexati fuerunt postremo, ut optimè secum putarint actum, ne uitam amiserint. Alium quoque intellexit ab eiusdem socijs adhuc uiuis, à dæmone quinquaginta ferme abhinc annis uiuum ablatum, nusquam comparuisse, dum curioso cuidam & male sano principi Troiæ oppugnationem representare quasi in scena, pollicitus esset, Achillemq; & Hectorem introducere præliantes. Recenti adhuc memoria, anno 1530, sacerdoti in crystallo thesauros Noribergæ ostenderat dæmon: hos cum loco perfosso ante urbem quæreret sacerdos, adhibito amico spectatore, & iam in specu arcam uidisset, atque ad eam cubatè canem atrum, ingressus sacerdos in specum, opprimitur interficiturq; ruente cacumine & specum rursus complente. Saltzburgi incantator iactabat, se omnes in uicinia ad miliare serpètes posse in unam perducere foueam, & interimere: quod cum tentaret, tandem antiquus & ingens proserpit serpens, quem quum carmine in foueam compellere niteretur, ille exiliens incantatorem uelut cingulum amplectitur, trahitq; in foueam, & enecat. Hæc magiæ huius stipendia, hi simulatæ fructus amicitie, hæ ementitæ phialæ, annuli, carceres, ficti compedes, & uesana perniciosaq; ludibria.

Magus uiuus à diabolo ablatus.

Sacerdoti in crystallo thesaurus ostenditur à dæmone, & ab eodem opprimitur in specu.

A serpente magus enecatur.

Rectè igitur ac piè Petrus Lombardus ait: Dæmonum scientia & uirtute exercentur artes magicæ, quibus tamen tam potestas quàm scientia à Deo data est uel ad fallendum fallaces, sicut Aegyptios: & etiam in ipsos magos data est, ut eorundem spirituum ope

Li. 2. Sententiarum, dist. 7.

ratione uiderentur admirandi, à quibus erant dam-
nandi: uel ad monendum fideles, ne tale quid facere
pro magno desiderent, uel ad exercendum seu pro-
bandum iustorum patientiam. Nec putandum est dæ-
monibus hanc rerum uisibilem materiam ad nutum
seruire: sed Deo potius, à quo hæc potestas datur.

Libri ma-
gici.

Præterea non eximios tantum uiros, sanctos pa-
triarchas & Dei angelos tam sceleratorum execran-
dorumq; dogmatum iactant authores: uerum etiam
libros à Raziele & Raphaele, Adæ & Tobie ange-
lis, traditos ostentare non erubescunt, ut hoc fūco suā
pulchrè adornent Empusam: qui tamen libri, ut &
superiores, penitus introspicienti præceptorum ca-
nonem, rituum modum, uerborū consuetudinē, cha-
racterum genus, barbarum constructionis ordinem,
indoctam phrasim, sententiarum uim, res insulas, ma-
nifestè sese produnt, & inscriptiones esse adulterinas
suppositiciasq;, nec nisi meras nugas imposturasq;
eos continere, necnon ita pridē ex unius conspiratio-
nis uolutabro cunctos nostra ætate scaturisse, mini-
meq; Chaldæorum & Hebræorū linguā uetustatēq;
resipere, nec duplicē Aegyptiorū characterē, unum
in sacris, alterū in prophanis agnoscere, certū est: ac
interim à perniciosissimis abominationū architectis
ueræ sapientiæ ignaris fabricatos esse ex gentilitijs
quibusdam obseruationibus, nostræ religionis cere-
monijs, ueluti ex insidijs, ut circūueniāt citius, studio
immixtis, insertisq; multis ignotis nominibus & si-
gnaculis,

gnaculis, ut stupori terroriq; sint rudioribus, simplicibus & incautis. Congestos eiusmodi tenebrarum libros, ut damnabiles, improbate lectionis uocat Vlpianus, prorsusq; corrumpendos esse statuit. Eosdem ignibus absumi uoluit Paulus apostolus.

L. Cetera paragrafo 1. ff. fa. heret.

4 Act. 16.

Hic disciplinae & artis fons, origo & firmamenta ac sacrilegi negocij methodus, cuius tamen ui obedire manes, cogi numina, turbari sidera, elementa seruire, eiusq; inexpugnabili potestate & ceca numinū coactorum uolentia, stupenda supra naturam se opera perficere, sibi persuadent, iactantq; in sinu ridentes, his certe miseri homines: quod uani testantur exitus, & post immensa laboriosaq; studia frustrati euentus. Prestigias ostentant, non miracula: quae non Dei assistentia, sed Dei permissione ob hominū incredulitatem, & demonum pactione sortiuntur effectum.

Artes

*Non
toria,*

Huius scholae artes iactantur, ~~ars Almadel, ars No-~~
~~toris, ars Bulaphia, ars Artophij, ars Paulina, ars~~
~~Reuelationum,~~ & similia impietatis monstra plura, neutiquam toleranda: quae hoc ipso sunt magis exitilia, quo indoctis apparent diuiniora. Ex hoc magorum collegio etiam ingens haereticorum numerus in Ecclesiam irrepsit, qui sicut Iames & Mambres resistenterunt Mosi, sic & illi Apostolicae ueritati oblatrarunt. Horum princeps extitit Simon Samaritanus, qui Romae sub Claudio Caesare propter hanc rem statua donatus est, cum hac inscriptione, SIMONI SANCTO DEO. hic tandem uelut in

Magiae artes quadam.

2. Timoth. 3.

Simon Samaritanus, qui Romae sub Claudio Caesare propter hanc rem statua donatus est, cum hac inscriptione, SIMONI SANCTO DEO. hic tandem uelut in

Simon Samaritanus, qui Romae sub Claudio Caesare propter hanc rem statua donatus est, cum hac inscriptione, SIMONI SANCTO DEO. hic tandem uelut in

Abdias episc.
Bab. lib. 1.
certam. Apo
fol.

lut in aerē uolans, à dæmonibus uectus, Petro orante, exaltatus dilabitur, miserēque interiit.

Eius blasphemias prolixè recensent Clemens, Eusebius & Irenæus. Ex hoc Simone, tanquam ex hæresum seminario, per multas successiones, monstrosi Ophite, turpes Gnostici, impij Valētiniani, Cerdoniani, Marcioniste, Montaniani, & multi alij pullularunt hæretici, propter quæstus & inanis gloriæ aucupium, mentiētes aduersus Deum, nec quicquam utilitatis aut beneficiorum hominibus conferentes: at decipientes, & in errorem perniciemq; precipitantes. Huc pertinet famosissimi magi Cynopis historia, quicum Ioanni Euangelistæ, iussu Domitiani, in Pathmq; exulanti controuersia erat.

Incantatio-
num uarij
modi.

Incantationum uerò diuersi admodum omnibus seculis extiterunt modi, quorum unus alio crebrior, hoc uel illo tempore fuit, atque hisce uel alijs locis celebrior. Huc refer uniuersum illud præstigijs genus & illusionum, quibus malefici hi, qui se honestiori Magorum nomine appellari malunt, phantasmata phasmataq; edunt, multa miracula fraudulēter ostentantes, plerunq; Goëticis incantamentis, coniurationibus ineptis, illicitis gentilitijs sacrificijs, imprecationibus, mētiōe diuinorum nominum, recitatione uerborum sacrorum aut barbarorum, siue adhibito quocunque murmure: nonnunquam plantis, animalibus, eorumq; partibus, præter rem uel superstitiose uel dolose adinotis, interdum etiam certis suffumigijs, luminibus,

nibus, collirijs, & $\omega\pi\acute{\alpha}\pi\tau\omicron\iota\varsigma$ seu alligationibus & suspensionibus: insuper metallis, aut arte fabrefactis corporibus, simulachris, imagunculis, annulis, sigillis, characteribus hoc uel illo modo usurpatis, quibus admirandas rebus imprimi uires commētantur: item speculis, & similibus huius magicæ artis monstris organisq;: quibus licet interdum aliquid uirtutis naturalis inesse potest, tamen ut plurimum ad eorum constructionem aut usum adhibentur nefandè uel sacra Dei oracula, uoces siue sententiæ, uel blasphema uocum diabolicarū deblateratio, à quibus uim omnem manare propagariq; in hac media, ac ab ijsdem pendere confidunt, demonio interea colludente cooperanteq;: imò rem omnem Dei permissu, ob magi impietatem & astantium incredulitatem expediente, quam elusus incātator alioqui frustra machinaretur: quod equidem ad omnes horum hominum mirificas, naturalisq;: potentie cursum & modū exuperantes actiones, semel hic dictū responsūq; uolo. Quam eò usque horum hominum animos sathanicæ huius professionis œstrum peruasit, ut creditū sit, id genus imposturis demoniacis omnino perfici que requirūtur, aut naturis rerum uel nouas indiū uires, uel priores adimi, infirmari aut uegetari, siue naturæ cursum mutari, fulmina cieri, tonitrua, uentos, pluuias inopinatò concitari uel sedari, serpentes feritate uirulentiaq;: exui, bestias indōmitas coerceri, ferarum rumpi, morbos infligi & curari, manes ac umbras

In actionibus illis magorum, naturæ cursum sepe peratibus, de mō operatur, Dei permissu ob magi impietatem, & astantium incredulitatē.

bras euocari, & (ut Apuleius ait) animas agiles re-
 uerti, pigrūq; mare colligari, & noua corpora crea-
 ri. Nec portentosas eas res enumerare hic lubet, quas
 cum Coracesia, Callicia, Menaide, Corinthade, Apro-
 xi, à Pythagora celebratis herbarum nominibus, ad
 hoc certè aptis, si non excogitatis, ut sono terreant:
 & cū Democriti Chirocineta, Aglaophotide, Mar-
 maritide, Achemenide, Hippophanade, Adamātide,
 similibusq; terrificis plantarum monstris, apud ina-
 gos usurpatis, & iam singulari Dei bonitate in ho-
 minum utilitatem memoriæ excussis, penitusq; abo-
 litis, quandoque prorsus sublatas uolet Deus. Immen-
 sus siquidem est harum fallaciarum actionum et rerum
 numerus, quas latere præstat: saltem incautos nimisq;
 credulos præmonuisse utile est, ne impiè attractis di-
 uinis nominibus, uel sacre Scripturæ uerbis inique
 contortis fallantur seducanturq;, quemadmodum ha-
 ctenus factum animaduertimus, ut hoc nomine, quo
 grauissimè delinquitur, se purgent excusentq;, quòd
 nimirū nomina sacrosancta inuocent, uerbumq; Dei
 commisceant in hoc opificio diabolico, ubi scelere
 horribili sanctissimum Dei nomen prophanatur, at-
 que abusu abominādo Scriptura conspurcatur diui-
 na. Et quanquam iniquis impijsq; his rationibus dæ-
 mones se accersere, aut ijs imperare posse, maleferia-
 ti hi homines gloriosius iactent, & ad horum illicita
 murmura nutumq; illi obedire uideantur quasi ob-
 stricti compulsiq; interim tamen suos hos dominos
 & impe-

et imperatores, sibi magis deuinctos seruilesq; habet, ut quibuscunq; demonū spectris, laruis aut propostitis imaginū dolis seu ludificantibus formis, fidē adhibere cogantur: unde tamen nihil ipsis unquā cōmodi sperandum aliud, quā quo sibi hac ratione magis placeant, aliosq; in admirationē pertrahant, tāquam rerum non uulgariū, at curiosarum periti. Interim ab his cogi se simulant demones: quanquā uenire optēt, teste Porphyrio, ut suis deinde alios pręstigijs irretiāt. Sic quendā se uidisse Ioannes Fernelius scribit, uerborū spectra uaria in speculū deriuare, quę illic, quęcūq; imperaret, mox aut scripto aut ueris imaginibus (ut ille ait) ita dilucidē exprimerent, ut promptē & faciliē ab asidētibus omnia internoſcerentur. Audiebantur quidem uerba sacra, sed obscēnis nominibus spurcē contaminata: cuiusmodi sunt elementorum potestates, horrēda quēdā et inaudita principū nomina, qui Orientis, Occidentis, austri, aquilonisq; regionibus imperēt. Hęc ille. Etsi uerō huiusmodi formę & literę appareāt, à pręstigiatore mēdacijq; parēnte nostris oculis obiectę: nō tamen nō debent esse pręstigiōsę, mēdacesq; uel mēdacijs inuolutę, ut mercedem requisitā dignāq; curioso hominum studio reponat liberaliter, naturę suę immemor nunquam.

Huc referatur Caroli Bouilli testimonium de Ioanne Tritenuo Abbate Spanhemensi, cuius in hęc uerba meminit: Ad Tritemiū diuerti, quē reperi magum, nulla philosophię partē insignem. Eius Stenographiam

Litt. de abditis rerum caus.

In epist. ad Germanum Gauaiū Reg: consiliar. Tritemius magus. Stenographia Tritemij.

phiam euolui uelitatim, nonnullorum capitum perlegens initia: uix horas duas librum in manibus habui: abieci enim eum ilicò, quòd terrere cœperāt me tantæ adiurationes, ac tam barbara atque insolita spirituum (ne fortè dicam dæmonum) nomina: uuiuersa uerò huiusmodi nomina (quoad uidere uisus sum) ignotæ linguae sunt. Aut enim Arabica, aut Hebraica; aut Chaldaica, aut Græca: Latina pauca, aut ferme nulla. Innumeri autem sunt characteres, quibus adiurationes singulæ notantur. Quod in epistola ad Boscum Tritemius scribit, uerbâ esse plana; lucida, sine omni literarũ aut uocabulorum trãspositione, ita ut omnes legant & intelligant: secretum tamen illius quaecunq; erit, manere ignotum: hætenus uera loquutus sit. Nã in tota huiusmodi Stenographia passim sanctissimas ac pijsimas orationes inserit, quæ ad amicũ epistolarum loco mittantur: re autem uera lachrymæ sunt crocodili. Id enim mihi facere uidetur, quod D. Dionysius in epistola ad Sosipatrũ de Apollõphanẽ sentit: Diuinis aduersus Deum nephariè utitur, ac per mundanã inanemq; sapientiam, diuinam sapientiam euacuare molitur. Quod autem sine adiutorio spirituum omnia pollicetur se facturum; re-

Daniel. 13. Etè (ut ait Daniel) in caput suum mendacia confingit: manetq; puto angelus Dei bonus, ut secet eũ medium, dissoluatq; fœdus iniquum, quod cum nocentibus angelis inijsse ac sanxisse, palam ex ipso Opere declaratur. Porro, si ritè memini, hunc ipsum in

Stenogra-

Ordo Stenographia

Stenographia illa ordinē seruat: in primis spirituum
 ipsorum nomina digerit, hinc eorū adiurationes di-
 sponit, ac singulorum characteres subscribit: postre-
 mō figuras distinguit, è quibus pro adiurationibus
 singulis apta spirituum nomina, quoties necessitas in-
 gruerit, depromere atque elicere liceat. Partitur au-
 tem in huiusmodi figuris, spiritus ipsos in quatuor,
 Imperatores, Duces, Comites & Seruos. Imperato-
 res uerò totius orbis esse tātū duodecim, quotquot
& uenti à philosophis esse traduntur. Ex his quoque
 quatuor designat præcipuos, Orientis, Meridiei, Oc-
 cidentis & Septentrionis, quos ut magnos imperato-
 res appellat. Sub quolibet Imperatore statuit Duces,
 puto trigenos aut quadrigenos. Sub ducibus singulis
 rursus Comites, maiore numero: & seruos sub comi-
 tibus innumeros. Hoc igitur pacto, ad artis suæ ef-
 fectum conuertitur. Cum uult disito amico sua ape-
 rire consilia, (hæc enim sua uocat secreta) scribit
 epistolæ loco orationem quandam miræ sanctitatis
 & deuotionis fūco affectatam, eamq; characterē cu-
 iuspiam duodecim Imperatorū imprimit, & ad ami-
 cum, qui (ut ait) nouerit artē, mittit. Exceptam igitur
 chartā aperit is amicus: & in calce epistolæ, cha-
 racterem in primis cuius nam sit Imperatoris, atten-
 dit. Si est Orientis princeps, uersus ad orientem, lite-
 ras in eam cœli plagam patentes expandit, requiritq;
 confestim ex suis libris, quibus adiurationibus prin-
 cepti ille cogatur, ut suorum quempiam subditorum

NB.

Spiritus Imperatorum
 duodecim.

Duces 360. aut 480.

Comites.
 Serui.

N

o

ha.

ad se mittat. Elicit autē adiurationes duas, ac primam quidem super patentes adhuc literas: spectansq; in auroram profert. qua ritè prolata, mittit ilicò Imperator ille quendam suorum aut ducum aut comitum aut seruorum, qui protinus aduolans, fit uiro eminus uisibilis, uelut nebula aut caligo in aere pendula. Vbi deinde secundæ coniurationis uerba expleuit, spiritus ille propius accedit, cominusq; ad eius aures expleta amici secreta propalat et nūciat. Sunt autē (quod sentiam) adiurationes ipsæ haud continua oratio, sed aggregatio quedam nominum ipsorum spirituum, ad uarium quendam magicæ artis modum ordinatorum: suntq; huiusmodi nomina (ut dixi) omnia ferme ignota, uelut Arabica, &c. Memini item me in ipsius Opere ita legisse: Hi autem spiritus perniciosissimi sunt, & nequam. Odio quàm maximè habent lucem, tenebras diligunt. Forti adiuratione opus est, ut ad necessaria nostra cogantur. Quod si in his adiurandis territus, pauxillū trepidaueris, aut in explenda adiuratione (siue uocabuli omiſsione, siue seriei immutatione) aberraueris, te ilicò necabunt. Hos igitur tam in uindictam paratos, quis adeò erit mente captus, ut bonos clementesq; spiritus esse probet? Vi-
di in eo Opere adiurationes nonnullas, quas uocat po-
tentes, quibus possit unusquisq; qui assidue cupit spi-
rituum uti ministerio, alligare apud se spiritum, ac
cogere ut in eius domo maneat semper, eiq; in cun-
ctis famuletur. cæterum in semotiſſimo (ut ait) à tur-
ba loco

Simulat se li-
gari demon,
ut alios liget.

ba loco is spiritus locandus est, ne temerè ad se ingredientes necet, &c. Satis superq; me fecisse uideor, si tibi hæc exposui, quibus liquidius & uiri & artis quam pollicetur, fuci, ne dicam mendacia, tibi patefiant. Haftenus Bouillus.

Incantamentorum etiam peculiare modos apud Septentrionales obseruatos, his uerbis describit Olaus Magnus: Inter Bothnicos homines Septentrionis passim reperiabantur malefici ac magi tanquam in proprio loco, qui per summam ludificandorum oculorum peritiam suos alienosq; uultus uarijs rerum imaginibus adumbrare nouerant, fallacibusq; formis ueros obscurare conspectus. Nec solū pugiles, uerum etiam femine & teneræ uirgines pro uoto suo laruas liuido squalore terribiles, faciesq; adulterino pallore distinctas, ab aeris teneritudine mutuari consueuerunt: et rursus ablegato nubila inūbrationis uapore, prætentas ori tenebras sudis perspicuitate discutere. Tantumq; uim carminibus eorum adfuisse constat, ut rem remotissimè positā, & quantalibet nodorum confertione perplexā, è lōginquo soli sibi cōspiciuā ad cōtactū euocare posse uideretur. Talibusq; præstigijs idipsum hoc modo demonstrāt. Scire cupientes statū amicorum aut inimicorum, longinquo terrarū spacio quingentorum uel mille miliarium inde distantium, Laponem seu Finnonem huius rei peritum, dato munere, lineæ scilicet uestis aut arcus, rogant ut experiatur, ubi nam fuerint et quid agāt amici uel inimici. Quocirca

Lib. 3. ca. 19.
Histor. de
gēt. Septēt.
Incantationis
modi apud
Septentrionales.

Saxo Gram-
mat. in ian. 10
lib. 7. Hist.
Dan.

conclauē ingreditur, uno comite uxoreq; contentus, ranam æneam aut serpentem malleo super incidens præscriptis ictibus concutit, carminumq; murmure hinc inde reuoluit: continuoq; cadens in extasim rapitur, iacetq; breui tempore ut mortuus. Interea diligentissimè à prædicto comite, ne quoduis uiuens culex aut musca, uel aliud animal eum cōtingat, custoditur. Carminum nanque potentia spiritus eius malo dæmone ductore à longinquis signa (annulum uel cultellum) in testimonium expeditæ legationis seu cōmissionis reportat: ilicoq; resurgens, eadē signa cum cæteris circumstantijs conductori suo declarat. Idem

Venti Venales.

capite præcedente de Ventis uenalibus, illud miraculum tradit: Solebant aliquando Finni inter alios gentilitatis errores, negociatoribus in eorum littoribus contraria uentorum tempestate impeditis, uētum uenalem exhibere, mercedēq; oblata tres nodos magicos, non Cassioticos loro constrictos, eisdem reddere: eo seruato moderamine, ut ubi primum dissoluissent, uentos haberent placidos: ubi alterum, uehementiores: at ubi tertium laxassent, ita seuas tempestates se passuros, ut nec oculo extra proram in euitandis scopulis, nec pede in naui ad uela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris uiribus potirentur. His addit Olaus: Insana certè sunt documenta, quæ nostra excogitauit credulitas, ut acrius torqueremur. Utinam facesseret à mentibus hominum tale figmentum: quod esse falsum, & nullius momenti etiam

Nota.

etiam à maioribus est ostensum. Sed hæc gens Aquilonaris, arte hac post susceptam Christianæ religionis confessionem, legis inhibitione, nunquam uisa est uti palàm: nec alios eam, nisi cum uitæ discrimine, docuit. Multa alia eiusmodi maleficorum opera enarrat Olaus, impudenter satis, in eiusdem libri capitibus diuersis, quæ profectò non semper fidem merentur: proinde in ijs recensendis breuior esse uolui. Ventos tamen ita uendi, testatur Herodotus quoq; lib. 7. de præfectis Xerxis: quòd ij triduana tēpestate quadringentas naues amifere, donèc quarto die magi incisiones faciendo, & ueneficijs incantando, uentum Theti & Nereidibus sacrificando, tempestatem compescuerunt: siue eadem tempestas aliter cessauit. Interijciatur hic Apuleij commentum, cuius hæc sunt uerba: Athenis, proximè & ante Pœcilen porticum, isto gemino obtutu circulatorem aspexi equestrem, spatham præacutam mucrone infesto deuorasse: ac mox eundem inuitamento exiguae stipis uenatoriam lanceam, qua parte minatur exitium, in ima uiscera condidisse: & ecce ponè lanceæ ferrum, qua bacillum inuersi teli ad occipitium per inguen subit, puer in molliciem decorus insurgit, inq; flexibus tortuosis, eneruam & exossam saltationem explicat, cum omnium qui aderantus admiratione: diceres Dei medici baculo, quod ramulis semiamputatis nodosum gerit, serpentem generosum lubricis amplexibus inherere. His adde uarios incantationum ritus cultoris magicæ

Apuleij.
Lib. 1. de asino
no aurco.

*Ritus incantationis Ar-
tephij.*

*De uarietate
lib. 16. ca. 91.
Pasetes ludi-
ficator magi-
cus.*

*Menippus
Lycius delu-
sus à sua
sponsa.*

*Aqua cri-
bro hausta.*

*Lib. 28. ca. 2.
Valer. Max.
li. 8. In Apo-
loget. aduer-
sus gentes
cap. 22.*

stulticiæ maximi Artephij, à Cardano enarratos: ut hinc non solum dolosos, sed & mēte captos esse eius-
modi magos, quis iure censeat. Adhæc, à Græcorum
plerisque, literis proditum est, fuisse Pasetem quen-
dam, inter magicæ uanitatis confectatores primæ no-
tæ, qui carminum potentia refertissimū repente con-
uiuuium hospitibus discubituris præmonstrare consue-
uerit, idq; cum libuit: mox euanuisse rursus, ut nihil
omnino apparatus uideretur, discumbētibus omni-
bus fame & siti elusis. Si quid precio comparasset, id
agebat, ut erogati nummi in uenditorum oculis ap-
parerent, illis interim ludificatis. Simile quid passum
esse Menippum Lycium machinatione sponsæ, litera-
rum monumentis traditum inuenitur, in nuptijs: ubi
aurea supellex & imaginarium argentum, uelut
fumus effluxēre, administriq; & coqui ac reliqua fa-
milia increpata euanuit. Tucciam uirginem Vesta-
lem incesti criminis ream Romæ, cum precatione cer-
ta aquam cribro hausisse, anno urbis 609. comme-
morat Plinius. Huius & Tertullianus meminit in
hæc uerba: Quid ego de cæteris ingenijs, uel etiam
uiribus fallaciæ spiritalis edisseram? phantasmata
Castorum (qui scilicet toties Romæ uictorias nuncia-
runt) & aquam cribro gestatam, & nauem cingulo
promotam (à Claudia Vestali) & barbam tactu ir-
rufatam? ut & numina lapides crederentur, & deus
uerus non crederetur. L. Domitio rure quondam
reuertēti, iuuenes gemini augustiore forma ex occur-
su impe-

su imperasse traduntur, nunciaret Senatui ac populo uictoriam, de qua incertum adhuc erat. atq; in fidem ueritatis adeò permulsiſſe malas, ut è nigro rutilum eriq; similem capillum redderent: unde Aenobarborum cognomen. Suetonius.

Aenobarbo
ri cognomen
unde.

Habet etiam hoc hominum genus suos modos, quibus uinum uel butyrum, numerata prius pecunia, ad loca diſſita, ſatanæ opera adferri iubet. Magos quoq; ipſos, quibuſcum dæmon colludit, non eſt mirũ quandoque uel transferri ſubitò, uel ita apparere: quum pleroſque dæmonum uexationibus obnoxios, tranſuehi nonnunquam aliò ſciamus. ſic Pythagoram uno momento & in Thurijs & in Metapontijs fuiſſe, Apolloniũ adhuc è Smyria celerrimè Ephèſum uerbo dicto tranſlatum eſſe, ſerunt hiſtoriæ. Atqui meritò oninem dæmonum quauis arte cõparatam neceſſitudinem, cunctamq; harum deluſionum rationem, peſiferam fraudem eſſe, in extremum hominum exitium introductam, credimus.

Multa inſuper imperitioribus uiſa miracula, manuum expedita agilitate & induſtria quotidie ab hiſtrionibus et ioculatoribus fieri uidemus, miramurq;. Narrat Pomponatius, ſe Mantuæ & Patauij quendam eius generis hominem, Reatium nuncupatum uidiſſe, qui incredibilia operabatur, eaq; dæmonũ arte perfici uulgo credebãtur: quare ab hæreticæ prauitatis inquiſitoribus ſubditus quæſtionibus, bona fide occultò oſtēdit fraudulētās eſſe ſuas actiones, merasq;

Miracula
manuum agi-
litate quan-
doque à iocu-
latoribus edi-
videntur.

manuum agilitates, & multis secreta intelligentia col-
 ludentibus peragi. Proinde dimissus, interimitur tan-
 dem à quodam quem deceperat. Præstigiator qui-
 dam magicus Magdeburgi equulum in theatro fre-
 quenti per circulum transilientem ostentabat, certa
 stipe: in fabule exitu paucam se apud mortales colle-
 gisse pecuniam questus, se in cælum conscendere uel-
 le ait. Hinc in sublimi eiecto fune, consequitur in al-
 tum equulus: præstigiator quasi eum cauda retentu-
 rus, quoq; ascendit: cuius uxor maritum apprehen-
 dens affectatur, itidem ancilla, ut uiderentur ascensu
 contiguo uelut concatenati, simul aera petere. Hæc
 dum populus ad stuporem spectaret, cuidam ciui eò
 fortè declinanti, quærentiq; quid' nam rerum ibi age-
 retur, responsum est, circulatorẽ cum equulo in aera
 conscendere: hic se statim uidisse eum in uico ad diuer-
 sorium abeuntem asseuerauit. Illusos itaque se ubi
 animaduertent, discesserunt.

Ceterum ut omnium obtutui hæc magorum fabu-
 la & potestas, uel potius ludibria magis pateant, pe-
 nitiusq; cognoscantur, agite oculis non delusis con-
 templemur, solertiq; indagine inuestigenus magorũ
 uel maleficorum Pharaonis conatus, opera & poten-
 tiam: sic & illis satisfiet, qui, cum deceptorum men-
 teq; læsarum, quarundam muliercularum sit men-
 tio, confestim ad uoluntarios Pharaonis magos con-
 fugiunt, quasi eadem utrorumq; sit professio: quam
 longè lateq; differre sentio.

In manu

Præstigiator
magicus in
aere cū equu-
lo conscende-
re uidetur.

In manu Mosis, electi omnipotentis Dei ad Pha-
raonem legati, uirga reuera in uiuum, Dei uerbo,
transformatur draconem. Quo argumento se, à Deo
coeli & terræ, & omnium quæ in eis sunt, conditore
unico (cuius quippe solius est creare, & res uerè
transmutare) missum esse testatur. Quòd autem id-
ipsum à Pharaonis magis, carminibus factum dicit
Scriptura, rem altius introspiciens, non eandem quæ
à Mose uerè ostensa est, metamorphosim intelliget:
sed saltem draconis præstigiosam formam, obtutibus
regijs offusam apparuisse. quare etiam mendax dra-
conis magicæ uanitatis facies, in præstigijs reuelatio-
nem, à uero Mosis dracone deuorabatur: uti menda-
cium à ueritate absorbetur, uinciturq;. Propterea,
 Iosepho teste, Moses inquit: Iam declarabo manifestè,
 non esse hæc præstigias, ueritatis specie parum cautis
 imponentes, sed ipsissimam Dei uirtutem, argumen-
 tum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos
 futuram. & cum dicto, uirgam in terram mittit, iu-
 bens ut fiat draco: quæ mox dicto parens, Aegyptio-
 rum uirgas, quæ draconum specie reptabant, unam
 post aliam aggressa, omnes ad unā deuorauit. Enim-
 uero si uerus extitit magorū draco, demonis ope ex
 uirga ita transformatum esse oportuit. ineptam au-
 tem prorsus esse in uiuæ bestię transmutationem uir-
 gæ materiem, cuius liquidò constat: quemadmodum
 creare etiam ex nihilo, uel rem in multo dissimili-
 mam, aut etiam cōtrariam pro suo arbitrio transfur-

Exodi 7.
 Veritas trās-
 formationis
 in opere Mo-
 sis.

Præstigiama-
 gorum Pha-
 raonis.

Li. 2. ca. 5. an-
 tiq. Iudaic.

vires & te-
 ritatis!

dere essentiã, penes diaboli est minimè. Corporeans
 4 materiam non subijci potentie dæmonis, quãtum ad
 August. 34 transmutationem ipsius ad formam, confirmat Augu-
 Triait. stinus: Non est putandum, inquit, istis transgresso-
 ribus angelis ad nutum seruire hãc rerum uisibilium
 materiem, sed soli Deo. Fatendũ tamen, dæmones etiã
 4 celeritate incredibili, quibusdã rebus emotis, serpen-
 tes, dracones, uel quid aliud earũ loco subijcere posse.
Magi signa uidebantur potius facere, quã faciebãt:

Di. 3. Recog. ait Clemes. Rectè item Iamblichus de Mysterijs: Quæ
fascinati imaginamur, præter imaginamenta, nullam
 4 habent actionis & essentiæ ueritatem. Eiusmodi nãq;
 4 finis est magicæ artis, non facere simpliciter, sed usq;
 4 ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum
 4 mox nec uola (quod dicitur) nec uestigium apparet.

Eodem censendum modo de reliquis signis: quòd ni-
 mirum Moses eleuans manum, uirga ferierit flumi-
 nis aquam coram Pharaone & seruis eius, quæ to-
 ta mutata est in sanguinem: mortuisq; piscibus tan-
 tus extitit fœtor fluminis, ut Aegyptij de eius aqua
 bibere non possent, totaq; Aegyptus sanguine re-
 dundaret. Idem suis incantationibus Aegyptiorum
 magi effecerunt, à quibus plerique omnes Aegyptij,
 idololatriæ & idonea satanæ organa pendebrat: quo-
 rum oculis cuiuscunq; coloris aut imaginis spectrum
 fraudulenter offerre, Dei permissu, dæmonio facile
 erat, ut cor illud Pharaonis (quod Deus præuide-
 bat fore ut induraretur) iusto Dei iudicio, maiori oc-
 callefceret.

Aqua in
 sanguinem
 mutata.

callesceret duritie, meritāq; tandē lueret poenā. Magorum autem fuisse pręstigias facinus illud, uel hinc palām est, quod unicus ille Aegypti fluius Nilus in sanguinem conuersus erat, eiusq; pisces computruerant opera Mosis serui Dei. Nec ulla pręterea erat reliqua uniuersę Aegypti aqua non tinēta: ut Aegyptij omnes undique circum flumen aquam effodere cogerentur, quā biberent. Vnde proculdubio colligendum, magos tantūmodo pauculę aquę antea in uase cōseruata, uel effossę, rubicundā pręstigiose faciē ostendisse suis carminibus uel fascino, ut Scriptura testatur: hoc est, ludificāte dęmonum operatione, qui etiā agitatīs ad hanc delusionē commodis humoribus, spiritum opticū uel uisualē quibuscunq; imaginibus imbuerē queūt: quęadmodū plerisq; melācholicis usuuenire obseruamus, atq; in hypochymatis uel suffusionis oculorū initio ex humoris affluxu ad uisus organa ueluti pusillos culices obuersari intelligimus, interdū quasi lucētia quędā corpuscula, plerūq; ueluti caliginosa se oculis offerre, nōnullis tanquā lanarum filamēta & aranearū telas apparere, quibusdam circa lucernas circulos uideri: item regio morbo laborantibus, propter suffusam bilem omnia lutea & flauescētia sese ostendere: atq; hęc fiunt magis uel minus, hac uel illa forma, secundum humorum & spirituum uisiorum constitutionem, quemadmodum naturę peritis cognitum & perspectum est.

Nota.

Quid aliud dicendum de ranis ex Aegypti fluminibus

Exod. 8.
Rana Æ-
gypti.

Genes. 1.

Creare solius
Dei est.

nibus eductis, quibus terra cooperta est, Dei mandato, Aarone manu uirgam in fluuios & lacus protendente? Magorum ranas solummodo fuisse eadem ratione merè imaginarias, hinc luce meridiana clarius euadit, quòd tantam ranarum colluuiem eos creare oportuisset, munus Deo omnino peculiare, nec ulli unquam creaturæ, multo minus satanæ eiusc clientelæ concessum. Singularis hæc Dei ab initio fuit & mansit prærogatiua, qua neminem dignatus est. Præterea si ueras in terram ex aqua hi produxissent ranas, utique & reducere uniuersum hoc ranarum genus, eadem arte potuissent. Procliuius etenim multo fuit, uis in natiuum naturalemq; suum locum, fluuium nimirum & lacus repellere, quàm in domos, penetralia, cubicula, cubilia, furnos, cellas, loca hisce animalibus aliena, imò aduersissima, primum eas nō apparentes excire, ubi illis moriendū est, quum in aquis (ut designato his uiuario) liberi uictitent: aut saltem uitam illis adimere, quibus donasse uidebantur, facillimum fuisset. Vcl quam sortitos credemus magos nocendi aut perficiēdi potentiam, si ne ranas quidem ledere, aut carminibus, quibus eductæ putabantur, tantum abigere ualuerunt? Hoc usque adeò nequiuerunt, ut Pharaon rex posito priore supercilio, coactus fuerit suos aduersarios Aaronem & Mosem hortari, ut Deum pro depellendis à se suoq; populo ranis deprecarentur. Quod etiam ita factum est, definitoq; die ranæ sunt exterminate à domibus: ijsq; mortuis in cumu-

in cumulum coaceruatis fœtebat regio. Sic Pharaonem etiam inuitum Domino Deo incomparabili honorem deferre oportuit: quemadmodum et ipsos magos, penes quos ea potestas minimè fuit. Nam quum Deo non amplius præstigijs permittente, cyniphes uel pediculos, tum homines tum bestias infestantes, producere, Aaronem et Mosem imitati, frustra tentassent: coram Pharaone confessi sunt, Digitus Dei est hic. quasi dicerent, Digitus uel potentia Dei est, quæ uerè progignit et condit ex puluere, uel etiam nihilo, quicquid pro suo arbitratu uult, et quâdo illi placitum est. Id uerò quod à nobis effectum uidisti, satanæ digitus est, qui nihil unquã reuerà procreare, sed phantasticam saltem rerum imaginem dolose ostentare potest. quare nos eius clientes, ministrorum ipsius omnipotentis Dei ueritatem imitati sumus. præstigijs, quibus te ac tuum populum hactenus illusimus, Deo uero ob tuam incredulitatē et cordis duritiem conuiuente. At cessat iam illa permissionis hora, ut non amplius satanæ ludibrijs supersit locus, sed Dei uiuentis ueritati testimonium perhibere cogamur. Ita Dei manum iam agnoscunt, qui ei antea suis imposturis derogarunt: Dei gloriam prædicant, qui eam suis ficis prius obscurarunt. Nec postea uiuum usque adeo glorificassent Deū, nisi antea impediti, frustra suam tentassent artem. Nec Deo tam iusta puniendi contumaces occasio fuisset reliqua, nisi prius ad præstigijs conuiuisset, deinde impedisset, quo se suamq; potentiam

Digitus. n.
qndra
bna, p.

potia
qj. p.

In 2. parte,
caus. 26. que-
stio. 5. epi-
scopi.

tiam notam faceret, ostenderetq; illā longè esse aliam;
ac ueluti ex diametro pugnantem cum ea, quā Aegy-
ptij idololatra & magi in ueri Dei contemptum ha-
ctenus adeò uenerati essent. Non abs re hic Decreto-
rum testimonium acciuero, in quibus hæc leguntur:
Nec mirum de magorum præstigijs, quorum in tan-
tum prodire maleficiorum artes, ut etiam Mosi in
illis signis resisterent, uertētes uirgas in dracones, &
aquam in sanguinem. In gentilium etiam libris legi-
tur, quòd quædam maga Circe socios Vlyssis mutauē-
rit in bestias: item de sacrificio quod Arcades de suo
Lyceo immolabant, ex quo quicumq; sumerent, in be-
stiarum formas conuerterentur. Sed hæc omnia magi-
cis præstigijs potius fingebantur, quàm rerum ueri-
tate complerentur. Vt ergo ipsi errores ignorantibus
manifesti fiant, de eorum proprietate atq; inuen-
toribus iuxta traditionem maiorum patrum dicere
cōgruum arbitramur. Magi sunt, qui uulgo malefici
ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi sunt;
qui permissu Dei elementa concutiunt, turbant men-
tes hominum minus confidentium in Deo, &c. Huc-
usque Decreta.

In Hinc, ut ad mulierem in Endor maleficam uel Py-
thonis spiritu imprægnatā, meo proposito obijciē-
dam, confugiatur, per me licet: quū nullum hic æquē
atque sacra Scripturæ testimonium admittam. Ea Sa-
muelem excitasse legitur, è terra ascendentem, soli-
to corporis habitu & uestitu, ac futura in Dei manu
adhuc

1. Reg. 28.

adhuc posita prædicentem. Ecclesiastici quoque au-
thor tradit, ipsius Samuelis hæc acta & uaticinia
fuisse, quum ait: cum dormiuisse, regi notum fecis-
se finem uitæ suæ, exaltauisse uocem suam è ter-
ra, & uaticinatum esse, delendam esse impietatem
gentium.

Et si uerò historiæ circumstantiæ, & Iesus Syrach
asserere uideantur, ipsum apparuisse Samuelem: pe-
nitius tamen rem intuenti ostendam, non ipsum Sa-
muelem, sed illius imagine diaboli spectrum, Pythiæ
fœminæ libenter obsequutum, ut ludificaret, uisum
fuisse: ubi ob Pythiæ uocem præmonuero, Pythium
quibusdam dictum Apollinem, ob nocentissimum
draconem *πύθωνα*, in infantia, eius iaculis inter-
emptum: unde spiritus ille, quo afflati futura præ-
dicebant, Pytho uocari cœptus est. Alijs Pythium
oraculum *ἀπὸ τοῦ πυθωνεύδα*, id est, à sciscitan-
do, sortitum nomen putatur, quod de futuris occul-
tisq; & ignotis consulebatur. Ab oraculo autem op-
pidum, cui alioquin Delphorum nomen erat, *πύθω*
& Apollo, quem hominis specie ex solido auro con-
flatum, in templo uenerabantur, ac præsidere loco
fugebant, Pythij nomen adeptum est. Mulierem quæ
cum halitu demonem excipiebat, atque ipsius incita-
tione Græcè uaticinaretur, Pythiam ob eandem cau-
sam, & *πύθωντις* uocabant. Chrysostomus de Py-
thia, uel Apollinis oraculo ita perhibet: Dicitur hæc
Pythia fuisse fœmina, quæ super tripode cruribus
diuari-

*A Pythia
fœmina non
Samuel, sed
huius iragi-
ne spectrum
diaboli exci-
tur.*

*Pytho unde,
& Pythium
oraculum.*

*Pausanias in
Phocicis.
Strabo li. 9.
Pythia mu-
lier.
πύθωντις.*

Act. 16.

diuaticatis malignum spiritum inferius immissum; partesq; genitales è quibus loqueretur, subeuntem excipiens, furore repleretur, & crinibus sparsis spumansq; ore debaccharetur, funderetq; insana oracula. Diuinado etiam magnum præstabat quæstum suis dominis puella illa in Actis Apostolorum, Pythonis spiritum habens. Iam ad laruati Samuelis explicationem progrediamur.

A mortuis
non quæren-
da ueritas.

Leuit. 19. 20.

Deuter. 18

βολέλυμα.

Primò disertè seüeroq; edicto à mortuis quæri ueritatem uetuit diuina uox, multa mortis constituta: nec per eos doceri uult uiuos, nec ab ijs aliquas expectare patefactiones. Non inueniatur in te consulens mortuos: qui hoc facit, est βολέλυμα deo suo: hoc est, res talis quam odit Deus, abominatur, & in æternam abiicit damnationem. Proinde nos suo uerbo, in quo sese & uoluntatem suam expresse declarauit, inniti firmissimè uoluit Christus, inquit: Mosen habent, & prophetas.

Luc. 16.

Magorū car-
minibus non
obediunt bea-
torū animæ.

Adhæc, animas maleficarū carminibus è designata à Deo sede euocari, & in corpora inhumata compelli, uel falsissimum est: uel ne in sinu quidē Abrahæ, loco beatis assignato, tutæ existunt eorum animæ, in Domini manu conseruata. At satanam nihil unquam ab hac morte in sanctorum animas potuisse, nec bonos spiritus magicis artibus obedire, nec secretas semel à corporibus & collocatas in definitis sedibus si reuocentur redire, ut Ethnicis persuasum erat, confessum est hætenus: sed ascititia se illarum imagine ostentant

ostentant daemones. Quocirca non à mortuis ipsis,
uerum à Dæmonibus illorum habitu uestitis *νενομασται*
μας responsa accipiebant: quæ, si illi integris & *ταλαι*
expressis mortuorum corporibus cernerentur, *νενομασται*
ταλαι: sin uerò tenues, nebulosas & euanidas *ταλαι*
sibi circumfunderent umbras, *νενομασται* nuncu-
pabantur. Verè D. Chrysostomus ait: Non anima de-
functi est quæ dicit, anima talis ego sum: sed daemon,
qui hæc, ut homines decipiat, sic confingit.

In Matt. hō
mil. 29:

Antea quoque Samuel plus minus biennio mortuus
fuerat, & eius corpus si non omnino computruerat,
tamen ita deformatum fuisse certum est, ut eximia illa
specie uiua, qua antea innotuerat, & qua se nunc de-
nuò fictus hic sislit Samuel, apparere nequiuert: neq;
etiam decorum magnificentiam referre potuisse cada-
uerosum corpus, quilibet nouit: quum tamen deos è
terra ascendere, se contueri affirmaret diuinatrix.
Quorsum etiā Samuelis pijsimi uatis tam diu sepul-
ti corpus, pallium consuetum eodem momēto, ex im-
pie fascinatricis mulierculæ imperio incorruptum
assumpsisset? Hoc autem sanctissimi uiri spectrum
ostentare, facile fuisse illi, inficias ire nolo: qui se in lu-
cis angelum transformat, cū primis apud impium
regem, tum perditā satanæ seruulam. Deinde quum
ipsa historia paulo antè testetur, Deum cōtūmaci &
abiecto regi se consulenti, responsa dare noluisse, uel
per uiuentes prophetas aut sacerdotes, uel per som-
nia: multo minus per diuinum uatem ex morte susci-
tatum;

2. Corint. ii.

tatum, uel per angelum e cœlis missum, respondit regi, quem in furore suo omnino repudiabat. qui hoc etiam nomine motus, Pythiam diuinatricem, professionis ergò, publico edicto iuxta Dei uoluntatem ex Israel exulantem, furtiuè uerò latentem, iniqua ratione consulere uoluit: quasi indignabundi animi institutum fuisset,

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.

Ideo non potuit non odisse & execrari hoc factum Deus, et iusto iudicio deploratam illusionem dæmoniaca Saulis impietate cōtra suum & ipsius præceptum, contra etiam conscientie testimonium designatam punire, ut in præfracti Saulis mētem satanæ fascinum meritò permiserit. Nec nouum aut inauditum hoc est: ubi quos pertinacis impietatis homines esse præuidet, præscitq; magis solet excæcare, indurare, & in reprobam tradere mentem. Exemplo sit

Exod. 7. 8. 9. Pharaonis inuicta pertinacia, & extrema punitio.
10. 11. 14.

Quòd porro historia commemoret, Samuelem indignè tulisse, quòd e sua quiete excitus esset, atq; eum Sauli regi uaticinatum fuisse: hinc non conuincitur, uerum extitisse Samuelem hoc spectrum, quòd diabolò non sit difficile quiduis fingere, simulare, & de futuris iam antea uaticinio patefactis prædicere: maxime uerò, de quibus manifesta præludia, & euentus minimè dubij indicia in foribus ferè uidebantur. Nec ignorauit satan certissima esse quæ Sauli uaticinatus fuerat uir dei Samuel: ideo à Samuele antea prædicta repetit.

repetit, potuitq; non temerè coniecturam facere ex apparatu hostiū magnifico & instructis copijs, item ex dictis, factis & circumstantijs reliquis belli præsens, quam sortem in eo conflictu assequeretur Saul: potissimum quū ipsum à Deo abiectū, nec resipiscen- tem, & aduersus Dei mandatum postremo Pythiani uatē diaboli mancipiū consulentē, in sua haberet po- testate, atq; pro suo impellere nutu et præsens prae- lii obijcere posset exitio. Ideoq; Saulem mortuum te- statur Scriptura in transgressione sua, qua prauari- catus erat contra Dominum: nempe contra Domini uerbum, quod non custodiuit, & quod Pythonē con- sultuit interrogando, neq; requisiiuit Dominū, ob hoc interfecit eū, translato regno ad Dauidē filium Isai.

1. Paralip. 10.

Porro si Iesu Syrach testimonium urgeatur, quan- quam (Hieronymo teste) illi ab Ecclesia non conce- datur authoritas dogmata confirmandi ecclesiastica, nec rerum earundem cōtrouersias dirimendi: hæc ta- mē quoq; addere libet, ne pia huius libri insitutio ele- uari putetur, Iesum Syrach solummodo ex primo Sa- muelis libro historiā proponere: quod factū est, sim- plici enarrare oratione, quæadmodū legitur, ut ad aui- ta uirtutis æmulationē posteros inuitaret prouoca- retq; Samuelis laudes succinctē recēserē: minimē dis- serere uoluisse, uerāne an ficta fuerit Samuelis appa- ritio. Inter Hebræorum Rabinos autem quanquam pauci aliter sentiant, tamen Pythonum opus esse, ferē omnes censent: & nihil aliud præter præstigias, uani-

Iesu Syrach
authoritas:

N. 1.

Illusionē fuisse
se Samuelis
apparitionē,
censent He-
bræi.

tatem, mendacium & deceptionem. Samuelem intelligunt spiritum Pythonicū, qui induerat Samuelis speciem: item Samuelem uisum esse dicere Sauli. Mulier uidebat Samuelem, neque tamen audiebat eum alloquentem Saulem: sicuti nec Saul uidebat Samuelem, hoc est, illusionem illam diabolicam, quæ uidebatur illi Samuel. Sunt inter eos qui hæc omnia mulieris putant arte conficta, quæ ex certis coniecturis sic deluserit Saulem. Kimhi contra aduersarios sic arguit: Si Deus suscitauit Samuelem, ut futurum euentum indicaret Sauli: cur euentum illum non magis reuelauit per somnia, aut per prophetas, aut per sacerdotum oracula, quàm per maleficā mulierē? Saadias uerò, & Aias, quòd ipsa mulier, cum præter solitum morem miranda uideret, stupefacta, cœperit magna clamare uoce, hanc ueram fuisse uisionem, non quidem mulieris arte, sed Dei uirtute apparentem, falso existimarunt.

Ceterum ut huic nostræ sententiæ roboris aliquid accrescat, audi argutissimū sanctioris Theologiæ cen-

Quæst. 27. sorem Augustinum, lib. Quæstionum Veteris & Noui Testamenti: Indignum facinus æstimo, inquit, si secundum uerba, historiæ commēdetur assensus. Quomodo enim fieri poterat, ut arte magica attraheretur uir & natiuitate sanctus, & uitæ operibus iustus? aut, si non attractus est, consensit: quod utrunque de uiro iusto credere, absurdum est. Si enim inuitus adductus est, nullum suffragium habet iusticia: si autem uolunta-

uoluntarius, amisit meritum spirituale, quod positus
in carne quæsiuerat: quod ualde absurdum est, quia
hinc qui iustus recedit, permanet iustus. Porro autem
hoc est præstigium satanæ, quo ut plurimos fallat,
etiam in potestate se habere confingit: quod Aposto-
lus inter cætera ait, Ipse satanas transfigurat se in an-
gelum lucis. Vt enim errorem faceret, in quo & ipse
gloriaretur, in habitu uiri iusti & nomine se suborna-
uit: ut nihil proficere spem, quam prædicabant Dei
cultoribus, mentiretur, quando hinc exeuntes iustos
finxit in sua esse potestate. Sed hoc quosdam fallit,
quod de morte Saul & filiorum eius nõ sit mentitus:
quasi magnum sit diabolo, ante diem, occasum corpo-
ris præuidere, quum signa solcant quædam appare-
re morituris, quippe à quibus Dei protectio amo-
ta uidetur: quanto magis diabolus, quæ angelica ma-
gistrate sublimem prophetica oracula fuisse testantur,
de cuius magnitudine Apostolus ait: An ignoratis al-
titudinem satanæ? quid mirum ergo, si imminentem
prope mortem potuit præuidere, cum hoc sit unde
fallit, & se in Dei potestate uult adorari? Nam tanta
hebetudine demens effectus est Saul, ut ad Pythonis-
sam confugeret. Deprauatus enim causa peccati, ad
hæc se contulit, quæ damnauerat. Sed si quis propter
historiam, ut ea quæ uerbis expressa sunt, putet non
prætermittenda, ne ratio historiæ inanis sit: rectè fa-
ciet quidem, si tamen minimè istud ad ueri rapiat ra-
tionem, sed ad uisum & intellectum. Saul nanque re-
probis

2. Reg. 28.

probus factus, poterat bonum intellectum habere. Historicus enim mentem Saul & habitum Samuelis descripsit, ea quæ dicta & uisa sunt exprimens: prætermittens, si uera an falsa sint. Quid enim ait? Audiens in quo habitu esset excitatus, intellexit (inquit) hunc esse Samuelem. Quid intellexerit, retulit: & quia non bene intellexit, contra Scripturam alium adorauit quàm Deum: & putans Samuelem, adorauit diabolum, ut fructum fallaciæ suæ haberet satanas. Hoc enim nititur, ut adoretur quasi Deus. Si enim uerè illi Samuel apparuisset, non utique uir iustus permisisset se adorari, qui prædicauerat Deum solum esse adorandū. Et quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, dicebat ad uirum pestilentie, dignum ardore gehennæ, Cras tecum eris? His duobus titulis subtilitatem fallaciæ suæ prodidit improuidus satanas: quia & adorari se permisit sub habitu & nomine Samuelis, contra legem: & uirum peccatis pressum, cum magna distantia peccatorum & iustorum sit, cum Samuele iustissimo futurum mentitus est. Verum potest uideri, si de Samuelis nomine taceatur, quia Saul cum diabolo futurus erat. Ad eum enim transiit, quem adorauit. In recitandis his Augustini uerbis copiosior sum studio: quòd haud ita pridem monachum audierim, qui in publica concione ipsius Samuelis spiritum uerè euocatum fuisse, ex Augustino defendere conatus sit.

Li. 2. quest. 3.

Idem ad Simplicianum, ubi ultro citroq; quæstionem de

nem de excitato Samuele agitasset, tandem ait: *Quamquam in hoc facto potest esse alius facilior intellectus, & expeditior exitus, ut non uerè spiritum Samuelis excitatum à requie sua credamus, sed aliquod phantasma & imaginariam illusionem, diaboli machinationibus factam: quam propterea Scriptura nomine Samuelis appellat, quia solent imagines, rerum earum nominibus, quarum imagines sunt, appellari. Quis est enim, qui hominem pictum dubitet uocare hominem? quandoquidē & singulorū quoruncunq; picturam cum aspiciamus, propria quæque nomina incunctanter adhibemus: ueluti cum intuentes tabulam aut parietem, dicimus, Ille Cicero est, ille Sallustius, &c. quā aliud nil sint quàm pictæ imagines. Et paulo post: Si uerò liquidò constat, nominibus earum rerum, quarum imagines sunt, easdē imagines appellari: non mirū est, quòd Scriptura dicit Samuelem uisum, etiamsi fortè imago Samuelis uisa apparuit, machinamento eius qui transfigurat se uelut in angelum lucis, & ministros suos uelut ministros iusticiæ. Iam uerò, si illud mouet, quomodo à maligno spiritu Sauli uera prædicta sint: potest & illud mirū uideri, quomodo demones agnouerint Christū, quem Iudæi non agnoscebant. Cū enim uult Deus etiā per infimos & infernos spiritus aliquem uera agnoscere, temporalia duntaxat, atq; ad istam mortalitatem pertinentia, facile est, & non incongruum, ut omnipotens & iustus, ad eorum pœnam quibus ista prædicantur, ut malum*

2. Corint. 11.

Matth. 9.

quod eis impedit, antequam ueniat prænoscendo præ-
 tiantur, occulto apparatu mysteriorum suorum, etiam
spiritibus talibus aliquid diuinationis impertiat: ut
quod audiunt ab angelis, prænuncient hominibus.
Tantum autem audiunt, quantum omnium Dominus
atque moderator uel iubet, uel finit. Vnde etiam spiri-
 tus Pythonicus in Actibus Apostolorum attestatur
 Paulo Apostolo, & euangelista esse conatur. Miscet
 tamen isti fallacias suas: & uerum, quod nosse potue-
 rint, non docendi magis quam decipiendi sine præ-
 nunciant. Et fortè hoc est, quod cum illa imago Sa-
 muelis, Saulem prædiceret moriturum, dixit etiam
 secum futurum, quod utique falsum est, &c. Hacte-
 nus Augustinus.

Nec uerò ex Israelis coetu hic solus deliquit Saul,
 nec etiam soli Ethnici dæmones mortuorum umbris
 inuolutos consuluerunt: quos, cum nescirent Deum,
 minus mirum est uarias exquirendæ uoluntatis diui-
 næ, placandorum numinum, & explorandorum fu-
 turorum rationes effinxisse: sed & in reliquum Dei
 populum peruasit furor ille, qui etiam usque ad hoc
 nostrum seculum in quibusdam malè sanis perdura-
 uit ingenijs. Vsitatissimam etenim superioribus annis
 fuisse consuetudinem acciendorum & interrogando-
 rum manuum, norunt maiores: & hac de re peculia-
 ria & magna uolumina fuisse consarcinata, eademq;
 in quibusdam scholis palàm proposita, sunt qui me-
 minerunt. Nobis autem cura mandata incumbit, ut
 omnem

omnem consociationem cum demonijs et eorum ministris execremur, ne eorum usu polluamur, & oscitantia uel securitate eorum retibus implicemur incauti. Apud Lucanum quoque, Erichtonem maleficam Thessalam fascinatricemq; euocasse mortuum narratur, qui belli Pharsalici euentum Sexto Pompeio denunciat. Dicitur & Apollonius Romæ uerbis occultè pronuntiatis, puellam nuptiarum die resuscitasse, cuius ille nobilis scriptor Philostratus testis est. Idem gloriatur se Achillis animam ab inferis euocasse, ut corporis sui molè sibi ostentaret, & ad interrogata de gestis in bello Troiano illi responderet: Non, inquit, sicut Vlysses terram effodiens agnorum sanguine, manes Achillis eduxi: sed omnes adhibui preces, quas placandis heroum animabus sacerdotes Indorum dici iubent. Appion quoq; Grammaticus memorie prodidit, se umbram Homeri euocasse, ut ab ea percunctaretur, cuias esset, & quibus parentibus editus. Sed eadem est ratio, & Dæmonij ludibria, si ea uidebantur ita acta esse. *νευρομαντεία* & *νευρομαντεία* hanc uocant, quæ sacrificijs solenni ritui institutis & peractis, atq; diris execrationibus ab Oreo manes educit, accitosq; de futuris sciscitatur. Hanc Aeneam exercuisse traditur, cum in Italiam uenisset, occiso Miseno tubicine.

Lib. 6.

Erichtone malefica.

Philost. lib. 4. in Apollonij uita.

Horat. lib. 1. Ser. sat. 8.

νευρομαντεία.
νευρομαντεία.

Porro ritus, quibus comoueri ex imo animas, produciq; arbitrabantur, item uariarum diuinationum monstrosas species, prodigiososq; modos, satanæ artificio

tificio in æternam hominum perniciem dolose confectos, in historijs annotatos, & ab Ethnicis usurpatos, eruditè in doctissimis suis, de Præcipuis diuinationis generibus, Cōmentarijs describit multijugæ lectionis uir GASPAR PEVCERV S: ubi plurima lectu dignissima, atque huc facientia, uberius comperies.

Λινανο-

μαρτεία.

Λινανομαρτεία describit Psellus, & eam fuisse in usu apud Assyrios ait: sed & Chaldæis & Aegyptijs familiaris fuit, ea etiamnum hodie utuntur Turcæ, licet nonnihil diuersè. In peluim aqua repletam imponebantur aureæ & argenteæ laminæ, lapidesq; preciosi characteribus certis signati. & postquam consuetæ essent prolata uerba, quibus dæmon exciebatur, proponebatur quæstio. tum primò quidem sonitus tenuis absq; uoce audiebatur, qui signum erat ingredientis dæmonis: post aqua inundatæ, uoces exiles ex ea emergebant, quibus ad quæstionem respondebatur: at opera data exiles admodum, ne mendacij coargui posset dæmonium, in his quæ non nouerat.

Γαργουμαρτεία.

Γαργουμαρτεία hoc à priori discrepabat, quòd non uoce, sed picturis respōsa expediebat. Collocabantur uasa uitrea, rotunda, aquis conferta limpidissimis, & circum collocabantur accensi cerei, cumq; euocatio dæmonis secreto murmure finita & quæstio relata esset, adhibebatur puer impollutus, aut mulier prægnans, quæ uitra studiosè accurateq; intueretur, ac circumspiceret, rogaretq;, imperaret & flagitaret responsa. Ea tandem imaginibus aquæ impressis,

Impressis, & per uitra pellucida remittentibus, diabolus ostendebat.

Κατοπτρομαντεία, ex nitidis tersisq; diuinat speculis, in quibus propositarum rerum imagines effusa, redditæ uē à diabolo fulgent. Ea usus est Didius Iulianus Imperator: & pleraque satanæ monitu præuidisse, quæ acciderunt, scribitur.

Χρυσταλλομαντεία, ex chrystallis fabrefactis atq; expolitis, colludente in his diabolo (in plerisq; enim minuta specie, aliàs materiæ alterius, conditus delitescit) depictas notas atque figuras euentuum ac rerum quæsitarum, quasi uaticinans suis magis renunciat.

Δακτυλιομαντεία appellatur, quando ex annulis ad certos cœli positis fabrefactis, uel diabolico ritu consecratis diuinant malefici. At qui uetitis his diuinationum demoniacarum modis utuntur, nimis impunè inter Christiani nominis homines degunt quàm plurimi.

ὕδρομαντεία uariè usurpabatur. Aqua implebatur cyathus, annulusq; filo suspensus ex digito librabatur in aquam, atque sic conceptis uerbis postulabatur rei quæsitiæ declaratio, uel confirmatio. Si quod proponebatur, uerum erat, annulus suo nutu, non impulsus, cyathum feriebat constitutis ictibus. Hanc exercuisse Numam Pompilium, & excitos in aquam deos consuluisse tradunt. Extant & alij eius modi.

ὀνυχομαντεία perficiebatur, oleo & fuligine in unguenti.

unguem pueri alicuius impolluti illitis, soliꝑ; obuerris, Confici enim ex mixtione olei, fuliginis & radiorum solarium simulachra rerum expetitarum, opinio erat: quæ tamen formabat mille artifex diabolus, ut ex hac mixtura in ungue reddi ac resfulgere uiderentur.

κοσμινομαντεία & *ἀξινομαντεία*, ad perstrigendos atque detegendos occultos scelerum authores, & res alias obscuras manifestandas, magi utuntur. Hanc securi perficiunt rotundo palo infixâ, aptatâq; ad normam, & cum præfatione, ordine enumeratis suspectorum nominibus. Ad cuius uerò mentionem securis uel leui impulsu se circumagit aut nutat, eum culpæ reum peragunt. Illam administrant cribro forcipi imposito, & forcipe binis tantum apprehenso atq; eleuato digitis: itidemq; præfatis precibus, & suspectorum nominibus recitatis, quocunq; nominato cribrum uel tremit uel nutat, uel uolutatur, eum reum statuunt, at quàm uerè, testatur omnis dæmonum ueritas. *λεφαλαιονομαντεία*, asini capite super prunis affato, nescio quibus perficitur ritibus. *κληρομαντεία*, sortilegium. Sunt autem sortilegi, qui sub nomine fictæ religionis per quasdam quas Sanctorum seu Apostolorum uocant sortes, diuinationis scientiam profitentur, aut quaruncunq; Scripturarum inspectione futura promittunt, secundum Isidorum. Huc sortes uariæ pertinent, puncta figuræ iactatæ, taxillorum iactus, plumbeæ figuræ in aqua proiectæ,

Lib. 4. Ety-
mol. & habe-
tur 6. q. 1.
Sortilegi.

proiectæ, in apertum librum repens oculorum intuitus: occurſus ex improuiſo ſententiæ, quæ ad quæſtionem conducat: & alia uæſana indicia, quæ uno ſortiũ nomine comprehenduntur. Superſtitionis autem genus eſt, cui occultò colludit dæmon.

Incantatores, ariolos, haruſpices, augures, Pythoniſſas, geneſianos, ſalitores, ſortilegos, diſcernit Auguſtinus lib. de Nat. dæmonũ. Habẽ itẽ 26. q. 4. igitur.

Diuini autem omnes dicũtur, quum uel inita cum demonibus manifeſta ſocietate uaticinantur: uel ſuperſtitioſis quibuſdam artibus, quæ ex occulto cum demonibus pacto ſcaturiunt, mancipati idẽ efficiunt.

Hodie adhuc in cœmiterio uel foro publico Conſtantinopoli diuinandi artem profitentur, uictũ hinc quæritantes Turcæ uiri & mulieres, cũ primis Aegyptiæ, ab initio idololatræ. Hi in arena notatis figuris, uel eiectis colligatis aleis, & notarum numero collecto, in libro neſcio quid legentes ſubmurmurantesq; uaticinantur: uel ceram cum oleo conſundentes, donec reſfixerit expectant, ex apparentibus deinde characteribus diuinant: nonnunquam ex aqua, ſpeculo, uitro, & id genus ſimilibus organis præſagiũt, haud dubiẽ ab impietatis & tũs & πiς ias magiſtro ita inſeructi, ut eos longa annorum ſerie quaſi ab uberibus maternis uirulentum eiufmodi lac exuſiſſe, minime hæſitem. Sic de quodam diuino Diophanes nomine, reſert Apuleius: Corinthi nunc apud nos paſſim Chaldæus quidam hoſpes, miris totam ciuitatẽ reſponſis

Diuini

Li. 1. de Aur.
aliis

ſponſis turbulentat, & arcana ſatorum ſtipibus emē-
rendis edicit in uulgum, qui dies copulam nuptialem
affirmet, qui fundamenta mœnium perpetuet, qui ne-
gociatori commodus, qui uiatori celebris, qui navi-
gijs opportunus. mihi denique prouentum huius pe-
regrinationis inquirenti, multa reſpondit, & oppido
mira, & ſatis uaria.

At omnes hi prædictionum modi ἀνὰ τὸ λόγον τοι
dicti, qui nullas in natura cauſas habent, ſeueriſſimè
in lege diuina prohibentur, ubi diuerſis appellantur
uocibus: ut ſemp̄r apud omnes gentes diuinationum
impoſitæ fuerunt uariæ. Mirandum uerò magno-
pere, cō uſque prudentiam hominibus eripi, ut audi-
re, dicto parēre, compelli ligariq; ſpiritum natura nō
biliſſimum, malicia autē ob rebellionem nequiſſimum
propria uirtute hominis, natura eo inferioris, & ma-
lignitate penē non imparis quandoque, arbitrentur,
quasi ſe homini præter naturam dedere uoluerit is,
qui Deo creatori natura inuitante ſubijci recuſarit.
Qui ergo naturæ fœdus uiolarit, hic ne in uſum no-
ſtrum unquam ſeruabit pactiōem? Adde, menda-
cem mendacijsq; parentem, quæcunque uera ad falſi-
tatem, & quæcunque bona ad malitiam intorquere.
Quis niſi luxata mentis huic fidat, ut de futura ueri-
tate percunctetur, quam uel nullo modo ſciat, quia
eius naturæ eſt minimè nota, uel de ſuper non reuela-
ta: aut ſi ſciat, malicioſo aſtu mēdacijs inuoluat. quod
ſi purè eam quandoq; proferat, uel coactus id facit.
uel ſi

uel si sponte atq; libenter, malo tamen animo, pessi-
moq; sine proposito, ut scilicet perniciosius offendat
in posterum, & ueritate qualicunque quæ in rebus
agendis parum emolumentum allatura sit, prolata, de-
mum sub alia (quæ nisi integrè pernoscatur, sit gra-
ue incommodum uel exitium paritura) atrocius læ-
dat, & mendacium ipsum ceu uenenatam escam &
exitialem hamum cautius tegat Tartareus ille pesca-
tor. Stultus itaque ille, qui hunc consultum abit: at-
stultior multo, qui inde redit, nisi resipiscat. Interim
non inficiar, cum ille rerum naturas cognoscat, mul-
ta ex causis naturalibus eum prius scire, quàm ab hu-
mano intellectu percipiantur: & tãto exactius, quan-
to eius ingenium est sublimius: ea autem ignaris uelut
fur prænunciat, præsertim quorum in actu uiderit
initia, ut uaticinari & occulta rerum prænouisse cre-
datur. Copiose, doctè & piè in hanc rem contra ma-
gicas prænotiones disputat libris nouem de Prænot:
maximè uerò li. 7. Ioannes Franciscus Picus, philoso-
phus insignis.

Atqui exquisitiorem artium harum diabolicarum
enumerationem permitto illis qui eas didicerunt, ac
magistri doctorisq; sui opera, ductu & consilio, exer-
cere perpetuo suo aliorumq; exitio audent, quos in
nefariorum suorum scelerum communionem perdi-
tissimè adducunt: proserpitq; hæc pestis immaniter
in totum Christianum orbem, grassaturq; nimis: ma-
ximè ubi uox Euangelij obscurius sonat, & nescio
quibus

Jos. F.
Pic. M.
Com

quibus gentilitijs, & dæmoniaco astu non dubiè in hominum deceptionem excogitatis superstitionum ritibus, diuini cultus ueritas conspurcari uidetur.

Suum tamen adhuc locū in familia turgidorū Pythio spiritu, hic inueniunt, magorum albo inscribendi meritò, nec ulla ratione prætermittēdi, pleriq; sacrifici & monachi ut indoctissimi, ita & incomparabilis impudentiæ, perditissimiq; impietatis homines (uiris pijs, quos unicè ueneror, nihil detractum hic uolo) qui medicinæ sacræ, quā ne primis quidem labris cos gustassē constat, cognitionem mentientes, facile cuius uulgari (Consulares, uel alicuius doctrinæ, iudicij, existimationis uel uiros nominare pudet) de morbo sciscitanti, consiliūq; querenti, è maleficio uel incantatione esse morbum progenitum, orē mendaci respondere, persuadereq; non uerentur. ac Pythij hi uates sæpenumero incantatricem uel sagam notoria sua arte per indicia, si dijs placet, indigitare nefariè audent: honestæ alicui, inculpatae ac piæ matronæ hoc cauterium crebrò inurentes, à quo illa nunquam, ne in multam quidem posteritatem, uel eius soboles, sanari poterit. Enimuerò non rerum suarum fategisse se arbitrantur, quòd morbum mendaciter commententur, nisi etiam insontes calumnijs opprimant, odiaq; plus quàm Vatiniana apud hoc credulum nimis hominum genus concitent, litibus integras uicinas personare faciant, amicitias diuellant, sanguinis necessitudine constrictum unionis uinculum dissoluant.

Sacrifici & monachi qui dam inepti, malefici morbum mentiuntur, & eius reas statuunt insontes.

soluant, ad pugnas promoueant, carceres procu-
rent, cades tandem uariè architectentur aut eorum
qui in fontem denotatam huius maleficij ficti effectri-
cem uel uindicare, uel illi patrocinari student: aut e-
tiam huius femine ab alijs cæsæ, siue à magistratû
instituto, punita. Horum uiuum si me testem dixe-
ro, mentiar minimè, etiamsi indignatione rumpan-
tur ilia Codro, aut eius sectæ affeclis. Ita hos eccle-
siasticos scilicet uiros, eximia sui instituti mancipia,
religionis potissimum pallio, strenuam sibi nauare
operam & experitur & gloriatur heros illorû Be-
elzebub: qui ob pecuniæ aucupium, aut falsæ existi-
mationis cupidine prurientes, hoc modo suas alio-
rumq; animas, demonibus prostituunt & deuouent:
medicinam artium ut uetustissimā, ita & utilissimā,
maximèq; necessariam, eiusmodi incantationum opi-
nione in naturalibus morbis ad uitæ & salutis perni-
ciem defœdantes. Ex horû numero quidam nugaci
Dialogo nuper Germanicè (Latinè etenim ob insci-
tiā non potuit) typis effuso scribit, mulieri cuidā
uentrem in eam extumuisse molem, ut uterum gere-
re censeretur. & cum ante Bacchanalia se partum e-
dituram speraret, eoq; frustraretur, hanc ad ipsius
opem confugisse: qui propinato pharmaco se expu-
lisse duos nucleorû cerasorum iam partim germina-
re inchoantium, partim ad digiti altitudinē natorû
cantharos (quartas uulgus dictitat, sex libris men-
sura propemodum æquivalentes) addito iuramento
asserit.

*Medicina ar-
tium uetustis-
sima.*

*Commentis
cuiusdam ph-
sion.*

asserit. Mendacij uerò impudentia hinc cognoscitur, quòd nusquā in alia cauitate huic excretioni idonea, quā intestinorum sinu contineri potuerint nuclei. si autem nouē circiter mēses, à cerasorū postremò natōrum tēpore, in illis impacti, tumorem tantum excitarint iam egerminantes: quæ uia quæso interea temporis per intestina artissimè nucleorum mole infarcta distentaq; naturalibus patuit excremētis? Mirum quòd eidem cōmento nō assuerit, seminā hanc medicamenti oblatis operatione, eadē opera nucleorū germen emittentiū aceruo agrū cōseuisse: uel nisi eos expulisset, potuisse actis loco benè stercorato (cū uenia id mihi dicere ob rei insulsiatē liceat) radicibus, post paucos menses leta gignere protrudereq; in apertū aerem cerasa. Idem ille in celebri apud Geldros oppido, ubi olim medicinā publico feci stipendio, in uirginū artius occlusarū cœnobio, uni ualeitudinis nō nihil afflictæ, maleficiū esse quo exerceretur, persuasit: nec id nisi missæ sacrificio super puellæ uentrē celebrato, tolli posse, addit: quo permissō, peractōq; eam primum maleficio cœpisse exagitari, quū leuiter antea naturali afficeretur malo, postea sæpenumero monasterij gubernatrix (quā matrē appellant) nobilitate, ætate & probitate ueneranda exposulauit. Suos interim qui ipsum, ob religionis fortassis nomē, admirētur, habet ridiculus hic actor et ineptiarū scriptor, etiam officio pastor: cuius, quanquā mihi intus & incute noti, nomini parcat calamus, ob conscientia, quæ modestiam

*Maleficiū
pastoris cuius
dam sacrile-
gum.*

Nota

modestiam imperat, aliorumq; uitia tegi uult. Quare
 & alios eorundem maleficiorum reos, eiusdem ordi-
 nis homines penitiis mihi cognitos, prudens prate-
 reo: qui nisi resipiscant, quod ex animo illis optarim,
 timendum ue de ijs dixerit Isaias, Percussimus fœdus
 cum morte, & cum inferno fecimus pactum.

Nec interim aliorum quoq; ineptorū hominum,
 medicinæ cognitionem impudenter doloseq; iactan-
 tium, unicum esse asylum inficias eo, ut quum morbi
 essentiam, multo minus eius curationē, ignorent, co-
 ganturq; ex imperitiā, uelut cæci de coloribus iudica-
 re, maleficiū mox esse affirmant: hoc uelamine suam
 tegentes in artis sacræ operibus inscitiam, elabētesq;
 non secus quā indocta illa chirurgorum turba, con-
 festim ad diuos, uelut Quirinū, Antoniū, uel qualem
 cunque alium refert gangrenam uel sphacelum uel
 phagedenam, aut ulcera alia maligna siue curatu
 contumacia, quæ tamen ab initio non usqueadeo fue-
 runt praua, quā paulatim illorum, saltem ex qui-
 busdam unguentorum formulis, incerta periculosaq;
 iunætiæ, medicantium ignorantia, in eiusmodi ma-
 liciam degenerarunt. At calumniam, aut potius iustē
 in eos instituendam actionem, hoc prætextu cautē
 declinant hi uerē malefici.

Huc referēdi, qui canis rabidi morsus curationem
 apud D. Hubertū Ardēnatē ex præscripto emēdican-
 dā impiē cēsant: & qui epilepsiā D. Ioāni, Cornelio,
 Valentino aut Egidio cōsecrant. Næ hos eorū qui ad

Isaiæ 27.

In diuos insci-
tiam suā &
errores refe-
runt indocti
chirurgi.

Diuis non est
ascribenda
morborū cu-
ratio.

l 2 diuinos

diuinos aut Pythiam familiam confugiunt, pœnam non inmeritò subituros timendum est. Non inconuenienter hic adducam obiter, sententiam ex senioris Hippocratis, uel alterius memorabilis uiri (ut uult Galenus) libello de Morbo sacro aut Comitiali, quam epilepsiam Græci dicunt: in quo, quum prius diuini nihil amplius huic inesse malo quàm alijs morbis demonstrasset, sic inquit: Qui primi hunc morbum sacrum esse pronunciarunt, tales homines mihi fuisse uidentur, quales etiam nunc sunt magi & expiatores & circulatores, & quidam arrogantes, qui se uehementer pios esse simulent, & amplius quid scire. Hi itaque consilij ac mentis inopiæ obuelantes ac prætexentes diuinitatem, quum nihil haberent quod exhibitū prodesset, ut ne manifesta fieret ipsorum ignorantia, sacram hanc esse affectionem pronunciarunt: & rationibus idoneis collectis, curationem constituerunt sibiipsis securam, expiamenta offerentes & incantamenta, & à balneis abstinere iubentes, & à cibis multis ac ineptis ad hominū ægrotorum esum, &c. Deinde pallium nigrum non esse habendum præcepere: niger enim color mortalis est. neq; pedem supra pedem habendū esse, neq; manum supra manum: hæc enim omnia curationis impedi-
menta esse. Omnia autem hæc diuinitatis gratia apponunt, uelut amplius quid scientes, & alios prætextus proferentes, quò si sanus æger euadat, ipsis gloria & dexteritas ascribatur: sin moriatur, in tuto po-
sita sint

Contra uersu
tos medicos,
& sacrilegos
magos, exi-
mia Hippo-
cratis senten-
tia

sitæ sint ipsorū excusationes: habeantq; prætextum, quòd ipsi non sint in causa, sed dij. Neq; enim medicamentum aliquod edendū aut bibendū exhibuerūt, ut ipsi in causa esse uideri possint. Et paulo pòst: Talia itaq; dicentes & excogitantes, amplius quid se scire simulant, & homines decipiunt, proponentes his lustrationes ac purificationes, quū uerba ipsorū magna ex parte se ad Deum & demoniū extendāt. Atqui mihi sanè non de pietate uerba facere uidentur, uelut ipsi putant, sed potius de impietate: & quòd Dei non sunt, pietasq; ac diuinitas ipsorū impia est ac scelestā, uelut ego docebo. Si enim & lunam abolere, & solem obscurare, tempestatēq; & serenitatē facere, pluuias itē ac siccitates, & mare sterile, itemq; terrā, & alia huiusmodi omnia, se scire profitētur, siue ex sacrorū mysterijs, siue ex alia quadā professione aut meditatione hanc potētiam iactent, qui talia studio habent, impij sanè mihi esse uidētur, & Deos non esse putare: neq; si sint, aliquid posse, neq; ullum aliquod extremū etiā malum prohibere. Quod quū faciant, quomodo nō ipsis infesti sint? Si enim homo incantamentis ac sacrificijs utens, & lunā abolebit, & solem obscurabit, & tempestatē ac serenitatē faciet: non utiq; ego horum aliquid diuinū esse putaue- rim, sed humanum, si diuinitatis potentia ab huma- na uoluntate superatur, & in seruitutem redacta est. Fortassis autem hæc non hoc se modo habent: sed ho- mines uictus indigi multa & omnigena moliūtur &

l 3 euariant,

Posteriores nimis
religiosi, ido-
lorum nomi-
na cū nostra
religionis di-
uis commuta-
runt, quibus
uarias illas
epilepsia spe-
cies dedica-
uerunt.

euariant, tum in alia omnia, tum in hunc morbum, in
singulis affectionis speciebus causam Deo ascribentes.
Non enim semel, sed sæpius eorundem mentionem fa-
ciunt. Siquidem enim capras imitentur, & si balatum
edant & frendant, & si dextris partibus conuellan-
tur, Matrem deorum causam esse aiunt. Si uerò acu-
torem & concitatiorem sonum emittant, equo assi-
milant, & Neptunum authorem esse dicunt. Sed si ali-
quid stercoreis etiā emittant, quod sæpe quibusdā con-
tingit præ morbo coactis, Hecates Enodia appella-
tio additur. Si autē tenuiorem & densiorem uocem
edant, uelut auicula, Apollo Nomius, id est pastor: si
uerò spumam ex ore remittant, ac pedibus calcitrent,
Mars causam habet. Quicumque porro pauores no-
ctu ingruunt, timoresq; ac deliria, et exultationes è le-
cto, terroresq; ac fugæ foras, Hecates insidias esse di-
cunt, et heroum insultus, expiamētisq; utuntur ac in-
cantamētis, & scelestissimū ac impijssimū (meo sane
iudicio) faciunt numen. Expiant enim morbo corre-
ptos sanguine, itēq; alijs sceleribus inquinatos aut in-
iustos, aut ab hominibus intoxicatos, aut qui scelestū
aliquod facinus perpetrarunt: quos cōtraria his face-
re oportebat, sacrificare nimirū ac precari, & ad tē-
pla progressos dijs supplicare. Nunc uerò horū qui-
dē nihil faciūt: uerū expiant, & alia expiamēta ter-
ra occultāt, alia in mare proijciunt, alia ad mōtes de-
ferunt, ubi nemo attingat, neq; conculcet. Oportebat
autem ea ad tēpla deferre, ac Deo contribuere, si qui-
dem Deus

dem Deus est author. Non tamen ego puto hominis corpus à Deo inquinari. sordidissimum scilicet à purissimo. Verum etiam si contingat ab alio inquinari, aut quid perpeti, cupierit utiq; à Deo purgari ac purificari magis quàm inquinari. Deus itaq; est qui maxima ac sceleratissima peccata purgat & purificat. Christiana Hippocratis sententia. & liberatio nostra existit: ipsiq; terminos tēplorū ac delubrorū dijs designamus, ut nullus qui nō purus sit eos transcendat: & ingressi respergimur, nō uelut qui inquinemur, sed si quod etiā prius scelus habemus, purificemur. Et de expiationibus quidem sic se res habere mihi uidetur. Hic uerò morbus nulla re diuiniore reliquis mihi apparet: sed naturam habet quam etiam alij morbi, & causam unde singuli gignuntur. Naturam autem & causam ab eodem Deo fieri, à quo etiam alia omnia. Haftenus Hippocrates: cuius argumenta, ut nostro instituto non inutilia, fusius commemorare uisum est.

At cum Plinio & Mosis edicto, telam enarrandis breuiter fallacium magorū operibus contextā absoluo. Tradit ille, etate sua principē Neronem uanas falsissimasq; comperisse artes magicas: Quippe, inquit, non citharæ tragicīq; cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarum summa gestiente in profundis animi uitijis: primumq; imperare dijs concupuit, nec quicquam generosius uoluit. Nemo unquam ulli artium ualidius fuit. Adhæc nō opes illi desuere, non uires, non discendi ingenium, aliāq; non patiente mundo.

Lib. 30. ca. 2.

Magicas artes uanas esse comperit Nero.

*Alias inui-
saugerat.*

*Leuit. 19. 30.
Deuter. 18.*

*Lamie cur
dicta, indicat
Duris Lybi-
corum lib. 2.*

mundo. Immensum & indubitatum exemplum est falsæ artis, quam dereliquit Nero. Magus ad eum Tridates uenerat, magos secum adduxerat, magicis etiam cœnis eum initiauerat: non tamen, quum regnum ei daret, hanc ab eo artem accipere ualuit. Proinde persuasum fuit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam ueritatis umbras: sed in ijs ueneficas pollere artes, non magicas. Nero in exquirendis magicis artibus paulo curiosior, quod nullum certæ ueritatis signum argumentumue perspexisset, eas sustulit. Eò etenim earum uanitas prosperperat, ut sapientibus etiam ethnicis odio essent, et execrabiles. Interdicuntur quoque & damnantur eorum affectatores seuerissimo Dei mandato in Leuitico, tum etiam Deuteron. Non inueniatur in te ducēs filium aut filiam in ignem, diuinans diuinationem, obseruans dies, non diuinans ex sortibus, non incantans aut exercens præstigias diabolicas: non consulens Pythonem, non interrogans mortuos: quia abominatio est Domino omnis faciens hæc. Ad Lamie, uulgo strigæ, à strige aue nocturna & infæusta, historiam me confero.

Lamia quid.

“ HANC APPELLO, quæ ob fœdus præstigiosum aut imaginarium cum dæmone initum, propria ex suo delectu uoluntate, uel maligno dæmonis instinctu impulsuue, illiusque ope, qualiacunque mala uel cogitatione uel imprecatione, uel re ludicra atque ad insti-

ad institutum opus inepta designare putatur: uelut
 aerem insolitis ignire fulminibus, tonitru terrifico
 concutere, damnosa grādinis insoliti multitudine fe-
 rire, segetem in agro letam aliò transferre aut depo-
pulari, morbos præter naturam hominibus bestijsq;
ciere & mederi, paucis horis longissimè euagari, cho-
reas cum dæmonibus ducere, epulari, succubum age-
re, homines in bestias commutare, & mille monstro-
sa rerum ludibria ostentare. Hanc & Sagam dicunt.
 Ad cuius longiorem descriptionem facient quorun-
 dam poetarum (licet peculiare illud nostrarum La-
 miarum genus, quod ob maleficij hominibus & bru-
 tis in exitium eo quo audietur modo illati opinio-
 nem, nostro seculo comburitur, eos non nouisse exi-
 stinem) uersus, ex peruersæ opinionis officina de-
 prompti: ut Virgilij lib. 4. Aeneid. ubi Dido ad An-
 nam sororem. ait,

Saga.

Hinc mihi Mafila gentis monstrata sacerdos,
 Hæc se carminibus promittit solucere mentes
 Quas uelit, ast alijs duras immittere curas,
Sistere aquam fluuijs, & flumina uertere retrò,
Nocturnosq; ciet manes: mugire uidebis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos,

Et in Damone:

Carminibus Circe socios mutauit Vlyssis. Item:
 Picus equum domitor, quem capta cupidine cōiunx,
 Aurea percussum uirga, uersamq; uenenis
 Fecit auem Circe, sparsitq; coloribus alas.

170 De præstigijs dæmonum

Omnipotentiam quoque Circes maleficæ prædicat Homerus. Item:

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Quibus non apud Ouidium gloriatur maleficæ

Cum uolui, ripis ipsis mirantibus, amnes

In fontes redire suos, concussaq; sisto,

Stantia concutio cantu freta, nubila pello,

Nubilaq; induco, uentos abigoq; uocoq;

Vipereas rumpo uerbis & carmine fauces:

Viuaq; saxa, sua conuulsaq; robora terra,

Et syluas moueo: iubeoq; tremiscere montes,

Et mugire solum, manesq; exire sepulchris,

Te quoq; Luna traho. Item de Medea legitur:

Verbaq; ter dixit placidos facientia somnos,

Quæ mare turbatū, quæ flumina concita sistūt. Itē:

Carmine lesa Ceres sterilem uanescit in herbam,

Deficiunt lesi carmine fontis aquæ.

Ilicibus glandes, cantataq; uitibus uua

Decidit, & nullo poma mouēte fluūt. Horatius:

Quæ sidera excantata uoce Theßsala,

Lunamq; cælo diripit. Et Tibullus de fascinatricē:

Hanc ego de cælo ducentem sidera uidi,

Fluminis ac rapidi carmine uertit iter.

Hæc cantu funditq; solum, manesq; sepulchris

Elicit, & tepido deuorat ossa rogo.

Cum lubet, hæc tristi depellit lumina cælo:

Cum lubet, æstiuo conuocat orbe niues.

Lib. 6. de bel
lo ciuili.

Item de incantationis ui copiose scribit Lucanus:

Mens

Mens hausti nulla sanie polluta ueneni,
Incantata perit. — Paulo pòst:
Cessauere uices rerum, dilataq; longa
Hæsit nocte dies, legi non paruit æther,
Torpuit & præceps audito carmine mundus.

Et paulò antè:

Carmine Theſſalidum dura in præcordia fluxit,
Non fatis adductus amor. Item:
Gens inuisa deis, maculandi callida cœli,
Quos genuit natura mali, qui sidera mundi,
Iurq; fixarum possunt peruertere rerum.
Nam nunc stare polos, & flumina mittere norunt,
Æthera sub terras adigunt, montesq; rcuellunt.

C. Manilius Astronomices suæ lib. 1.

— Linguas dixere uolucrum,

Consultare fibras, & rumpere uocibus angues,
Sollicitare umbras, inumq; Acheronta mouere,
In noctemq; dies, in lucem uertere noctes,
Omnia conando docilis solertia uicit.

Vbi uerò Lucanus agit de maga illa Theſſala ma-
nes euocante, maleficij materiem affingit:

Huc quicquid fœtu genuit natura sinistro,
Miscetur: non spuma canum, quibus unda timori est:
Viscera non Lyncis, non duræ nodus hyænæ
Defuit, & cerui pasti serpente medulla:
Non puppim retinens Euro tendente rudentes
In medijs echincis aquis, oculiq; draconum:
Et reliqua.

Quan-

Quanquam poetarum assertio, uel etiam contra-
dictio, parum ponderis hic apud me obtinet: tamen
ut curiosioribus satisfiat, libet paucis hæc tela obiter
eodē retorquere arcu. Si quid Medea, hac arte cum-
primis celebris, hic potuisset, minimè prætermis-
sura erat, à Iasone uincta, cum clamaret:

— Si possem, sanior essem:

Sed trahit inuitam noua uis. —

Maleficijs Medæ præponderabat Iasonis forma.

- ⁊ Adhæc Circe maga famosissima, quæ quicquid uellet,
- ⁊ posse repellere, allicere, ligare, impedire, euocare cre-
- ⁊ debatur, suum nequiuit remorari Vlyssē: magisq;
- ⁊ sine arte Vlyssi deuincta est, quàm Vlyssē cum om-
- ⁊ nibus suis artibus uel uinxerit, uel deluserit. Sic de

Lib. i. de Re-
med. amor.

Vlyssē cecinit Ouidius:

Nulla recantatas deponent pectora curas,

Nec fugiet uiuo sulphure uictus amor.

Quid te Phasiacæ iuuerunt gramina terræ,

Cum cuperes patria Colchi manere domos?

Quid tibi profuerint Circe Perseides herbæ,

Cum tibi Neritias abstulit aura rates?

Omnia fecisti, ne callidus hospes abiret:

Ille dedit certæ lintea plena fugæ.

Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis:

Longus in inuito pectore sedit amor.

- ⁊ Vertere quæ poteras homines in mille figuras,

⁊ Non poteras animi uertere iura tui.

Diceris his etiam, cum iam discedere uellet,

Dulichium

Dulichium uerbis detinuisse ducem:

Non ego, quod primum (memini) sperare solebam,

Iam precor, ut coniunx tu meus esse uelis:

Et tamen ut coniunx essem tua, digna uidebar:

Quòd dea, quòd magni filia Solis eram.

Ne properes oro, spacium pro munere posco:

Quid minus optari per mea uota potest?

Et freta mota uides, & debes illa timere:

Vtilior uelis postmodo uentus erit.

Quæ tibi causa fugæ? non hic noua Troia resurgit,

Non aliquis socios rursus ad arma uocat.

Hic amor & pax est, in qua malè uulneror una,

Totaq; sub regno terra futura tuo est.

Illam loquebatur, nauem soluebat Vlysses,

Irrita cum uelis uerba tulere noti.

Ardet, & assuetas Circe decurrit ad artes,

Nec tamen est illis attenuatus amor.

Ergo quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,

Deme ueneficijs, carminibusq; fidem.

Porro quod Virgilius in Damone dicat,

Carmina uel cælo possunt deducere Lunam:

Et saga apud Ouidium iacet,

Te quoque Luna traho: — hoc scitè ab Hippocrate Libel. de Epi
diluitur. lepsi.

Si enim, inquit, homo carminibus Lunam deducere cælo posset, tum certè Deus & mens diuina, astrorum conditor & rector, hominum potestati magorumq; incantamentis (quod dicere nefas est) esset obnoxius.

174 De præstigijs dæmonum

De præcept.
cōnub.

Luna unde
dicatur cælo
deduci.

obnoxius. Sed hæc fouet eiusmodi opinio causam. Agnoscere, ut Plutarchus refert, Hegetoris Thessali filia, siderū in plenilunijs defectus perita, ac temporis quo luna obiectu terræ umbra obambilaretur, gnara, quæ hæc mulierculis credulis præsaga futuri prædiceret, præcantatione lunam subducere cælo credebatur. Tamen Pirithoum primū à cælo detraxisse lunam, fingi à poetis, non ignoro. Hæc Propertius ita ridet: At nos, deductæ quibus est fallacia lunæ,
Et labor in magicis sacra piare focis:
En' agedum dominæ mentem conuertite nostræ,
Et facite illa meo palleat ore magis.
Tunc ego crediderim uobis, & sidera & amnes
Possent Cyrenæis ducere carminibus.

Quorundā poematū huius argumenti explicationem etiā circa libri sequētis finē cōperies. At apud hæc poetarū cōmēta locū meretur infinite historie, fabulis fabulosiores, XI libris Metamorphoseos siue lusus asini cōscriptæ à L. Apuleio Madaurēsi, philosopho Platónico. Ex ijs accipe duas, ut cū his cōferatur fidēq; sortiātur parē illa, quæ frequēter adhuc nostro hoc æuo à male credulo ac demētato uulgo tanquam uera narrātur, licet sint mēdacica mera, quibus etiā facile ab alijs datur fides. Cauponā reginam hoc modo describit: Saga est, et diuinipotēs, cœlū depone re, terrā suspēdere, fontes durare, mōtes diluere, manes sublimare, deos infirmare, sidera extinguere, tartarū ipsum illuminare. Amatorē suū, quod in aliā temerasset,

Lib. I. de Asino aur.
Apuleij fabula.

meraſſet, unico uerbo mutauit in ſerā caſtorem: quòd
ea beſtia captiuitati metuēs, ſe ab inſequētibus repræ-
ciſione genitaliū liberat: ut illi quoq; ſimile, quòd Ve-
nerē habuit in aliā, proueniret. Cauponē quoq; uici-
nū, atq; ob id æmulū, deformauit in ranā: et nūc ſenex
ille doliū innatās uini ſui, aduentores priſtinos in ſecce
ſubmiſſus, officiſis ronchis raucus appellat. Aliū de
foro quidē, quòd aduerſus eā loquutus eſſet, in arie-
tem deformauit: & nunc aries ille cauſas agit. Eadem
amatoris ſui uxorem, quòd in eam dicaculē probrum
dixerat, iam in ſarcinā imprægnationis obſepto ute-
ro & repigrato fœtu, perpetua prægnatione dam-
nauit. Et ut cuncti numerant, octo annorū onere mi-
ſella illa, uelut elephantem paritura, diſtenditur. Et
lib. 2. de Pamphile Miloni nuptui tradita hæc ſcribit:
Maga priui nominis, & omnis carminis ſepulchra-
lis magiſtra creditur, quæ ſurculis & lapillis, & id
genus friuolis inhalatis, omnem iſtam lucē mundi ſi-
deralis, imis tartari & in uetuſtum chaos ſubmerge-
re nouit. Nam ſimul quenquā conſpexit ſpecioſæ for-
næ iuuenem, uenustate eius ſumitur, & ilicò in eum
& oculum & animum detorquet. Minus morigeros
& uiles ſaſtidiens, in ſaxa & in pecua, & quoduis
animal puncto reformat. Alios uerò prorſus extin-
git. Longioris moræ in ijs recensendis me pudet,
quare ſegmentorum enarrationem obſignabo cum
is Apuleij uerbis lib. 1. Næ iſtud mendacium tam ue-
rum eſt, quàm ſi quis uelit dicere, magico ſuſurrami-
ne amnes

176 De præstigijs dæmonum

ne amnes agiles reuerti, mare pigrum colligari, uentos inanimes expirare, solem inhiberi, Lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctem teneri.

*Fœdus præstigi-
osum est.*

Iam ad ipsam rem, fœdus nimirum progredior: quod esse præstigiosum, phantasmate aut imaginatione, uel phantastico præstringentis spiritus corpore fallaciter apparente: uel neruis opticis seu uisorijs indita subdolè, quam satan uult, specie: uel sibilo, susurro aut murmure in organis auditus, uitiatæ formis imagini respondente, spiritus arte excito conflatum stabilitumq; ac inde nullius esse ponderis, facile cognoscitur: potissimum si diuersa contrahentiũ essentia, contractus forma, modus, & circumstantiæ, perspicaci mentis acie inspiciantur, atque rationis fideiq; nostræ æquilibrio exactius pensiculètur. Sic plerasq; omnes actiones Lamie hæctenus attributas, quas suas esse, male sana quoque fatetur, ex corrupta à præstigiatore uirtute imaginatiua, non Lamie, sed ipsius satanæ existere, palàm fit: cui minimè opus est alterius adminiculo in sua potentia ostendenda, aut actionibus declarandis, qui nec ullius uoluntate aut imperio cogitur quàm Dei, & huius ministrorum bonorum: malis non coactus, sed sponte & quidem libenter obsequitur malignus ille ueterator, secus licet fingat, simuletq; teste Porphyrio, ut suis præstigijs nos magis irretiat. Non autem strictè colligari pactum imaginarium, doloq; malo mendaciter ab altera parte initum necesse est, quàm à præstringente spiritu apud stupen-

Nota.

stupentem nec mentis compotem satis hominem, aliter fieri non potest. Præterea dolosa hæc stipulatio, maximè in perniciosum finem conficta, sine testibus aut uadibus contra Dei uoluntatem, si tantum habebit momenti, ut nulla queat rescindi ratione: at necessario eius uirtute alter alterius uoluntatem sequi, illiusq; præcepto morem gerere compellatur: quur pactum illud prius in baptismo ex peculiari Dei uoluntate & mandato, solènis uerbis uerè sancitum, & quidem interpositis fideiussoribus, tanquam prærogatiuâ non præponderabit? Atqui, fidem Christianam hic abnegasse animum miseram; obijcies. Et nos, quotquot aliam salutis uiam quærimus, quam Christum IESVM, eius præcepta obseruantes, uestigijq; insistentes, uiua in ipsum fide per dilectionem operante, fidem abiicimus: reipsa testati, mente sana, quòd illa uel ætate stupida, uel sexu inconflans, uel impotentia mentis lubrica, uel animi morbo desperans, aut imaginariè aut maligni arte delusa fecisse putatur. Aures Pauli uerbis, quibus fidem Christianâ uerè abnegantes scitè depingit, paulisper accommoda: Illud scito, inquit, quòd in extremis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines sui amantes, auari, fastuosi, superbi, malefici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, nescij foederis, calumniatores, intemperantes, inmites, negligentes bonorum, proditores, precipites, inflati, uoluptatû amantes potius quàm amantes Dei,

Propos.
Fidem Christianam abnegantes.

Gal. 5.

2. Timoth. 3.
1. Timoth. 4.

Pietatis uim
qui abnega-
runt, circa si-
dem reprobi,

tes Dei: habentes formā pietatis, sed qui uim eius ab-
negarint. Et istos auersare: ex his enim sunt, qui sub-
eunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas one-
ratas peccatis, quæ ducuntur concupiscentijs uarijs,
semper discentes, nec unquam ad cognitionē ueritatis
uenire ualentes. Quemadmodū autē Iannes & Mam-
bres resistebant Mosi, ita & hi resistunt ueritati: ho-
mines mēte corrupti, reprobi circa fidē. Sed nō pro-
ficient amplius. Siquidem amentia eorū euidenter erit
omnibus, quemadmodū & illorum fuit. hæc Paulus.

Exod. 7.

Chriftatis
uim si qua
est, non posse
externa ex-
emptione tol-
li.

Ad chrisma in fœderis cōtractu exēptum si consu-
giat, licet uel unico uerbo hic satisfacere possem: id ta-
men ne plus facessat negocij, tutius erit respōdere. Si
qua uis sit chrisomatis, eam non in externa illinatione
magis consistere, quā in externæ aquæ superfusio-
ne in sacramento Baptismi, qui fide intercedente sa-
crificatur, atq; ita confirmatur, ut si postea centies
aqua corpori infusa abluatur, imò tota cutis abra-
datur, nihilominus ex charactere fide impresso per-
manet baptismi essentia: etiam si eius uirtutem homo
quandoque lapsu abneget, tamen si resurgat, à pec-
catis ad uitæ emendationem pœnitundine conuersus,
eadem stabit baptismi semel administrati energia.
Ratio chrisomatis erasi erit eadem, apud resipiscen-
tē, si ita uoles: alioqui uel uulnere syncipiti inflicto,
aut putrido ulcere ea in parte exorto, illud quoq; in-
terire sequeretur: quanquam etiā non uerè synciput
in fœdere fortassis colliditur, sed imaginariè: quem-
admodum

admodum reliqua multa hic contingere animaduertimus, quò credulum hoc malesanorū hominum genus persuasione mala inducatur, ut se diaboli retibus iam inde implicitum usq; adeò seruumq; credat, quasi omnis resipiscentiæ uia deinceps sit præclusa, quò hac ratione tandē extrema cogitemoliaturq;. Quamuis nō magis huic, quàm quibusuis alijs grauiter peccantibus, conuersionis locus erit præcisus. Petrus siquidem, antea breui à Christo præmonitus, contra conscientie testimonium ter Christum, addito etiam iuramento, negat: atqui agnito errore, lachrymisq; fusis, in gratiam recipitur.

Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Ioan. 13.

Atqui ut omnia satanæ instituta minimè coherēt, uariaq; & mendacia comperiuntur: ita & professionis modus ineptus mancusq; est, ac diuersè à quolibet eius factioni reo, questionibusq; subiecto narratur. Exempla sunt obuia in Malleo maleficarū, libro sic inscripto, ubi legitur: Modus profitendi duplex est. unus solennis, per simile, ad uotum solenne: alius priuatus, qui seorsum dæmoni quacunq; hora fieri potest. Solennis inter eos fit, ubi Lamiæ in certam concionem statuto die ueniunt, & demonem in assumpta effigie hominis uident, qui quum de seruanda sibi fide admonuerit, successumq; in rebus mundanis prosperum & uitæ longitudinem promiserit, quæ præsentēs sunt, nouiciam suscipiendam ipsi cōmendant. Et dæmon si in abneganda fide, cultu Christianismi, & extensa muliere (sic enim beatissimam uirginem

Professionis
Lamiarum
modus ineptus, nec co-
hærens.

Professio duplex

Prima secun-
dæ partis
quæst. cap.
23.

Mariam nuncupant) & in sacramentis nunquā uenerandis inuenerit nouitiam seu discipulum procliuem, tunc dæmon manum extendit, ac uiceuersa discipulus seu nouitia stipulata manu, illa seruaturū se pollicetur: hinc dæmon subiungit, ea non sufficere, sed obmagium deinde petit cōtinens, ut anima & corpore se in æternū illi dedat, & pro uiribus alios quoscunq; utriusq; sexus illi adiungere uelit. Addit deniq;, ut certa unguenta ex osibus & membris puerorū, & præcipuè renatorū fonte baptismatis, sibi conficiat, per quæ omnia sua instituta ipsius adminiculo explere poterit. Hunc modū nos inquisitores (scribunt Mallei maleficarum authores) cognouimus in oppido Brisiaco Basiliensis diocesios, plenè à saga iuuenicula informati: Deinde post legitur: Præfato inquisitore mihi referente intellexi, in ducatu Lausannensi quosdam magos cōxisse & comedisse proprios infantes. Modus autem discendi talem artem fuit, ut dixit: quòd magi in certam ueniant concionem, & opere eorum uerisimiliter dæmonem in asciticia hominis specie conspicerēt, cui discipulus necessario dat fidem de abnegando Christianismo, de eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crūcē, quando latenter posset. Fuit insuper fama communis, Petro iudice in Boltingen narrante, quòd in terra Bernensium tredecim infantes à Lamijs essent deuorati: quamobrem etiam in tales parricidas satis duriter exarserat publica iusticia. Alius postea iuuenis,

uenis, tamen uxoratus, hunc refert ordinem: Oportet primò, Dominico die, antequam aqua benedicta consecratur, discipulum futurum cum magistris templum ingredi, & ibidem abnegare, &c. Deinde omagiū præstat magisterulo, id est paruo magistro: ita enim demonem, nec aliter, uocant. Sequitur postremò: De utre bibit, quem audies: quo factò, statim intrinsecus sentit se imagines nostræ artis concipere, & principalibus ritibus huius sectæ imbui, confirmariq;. Quum autem modum quo infantes comederent, à saga capta inquireret Petrus: hæc respondit, illum talem esse. Infantibus nondum baptizatis insidiamur, uel etiam baptizatis, præsertim quando crucis signo & orationibus non muniuntur. Hos in cunabulis, uel ad parentum latera iacentes, ceremonijs nostris occidimus: quos postquam putantur oppressi esse, uel aliunde mortui, ex sepulchro clam susurramur, & in olla decoquimus, donec euulsis ossibus, uelut cera ferè potabilis efficitur. De solidiore materia unguentum facimus, nostris uoluntatibus, artibus & transuectionibus commodum: de liquidiore uerò humore, utrem implemus, ex quo quicunque biberit, additis ceremonijs paucis, euestigio nostræ artis conscius redditur, & magister. Hæc ille.

Quàm hæc nō cohæreant, sint absona, indignaq; quibus fides uel leuiter adiungatur, quilibet, dummodò non omnino sit mentis inops, facile iudicabit: & præter reliqua paulo post diluenda, quòd ullis

*Unguentum
terribile.*

Potus tartareus.

Ceremonijs
non posse occi-
di pueros.

Infantes mor-
tuos ex sepul-
chris effodi,
delusorij est.

Potus ille Sty-
gius imagi-
narius.

ceremonijs pueros occidere quis possit, falsissimū est, meraq; satanæ suggestio, ac inanis credulitas. Item quod illos ex sepulchris clam effodiant, nihil esse nisi diabolicam persuasionem ex imaginatiua ui corrupta, aut alio somno uitiata, palam constabit, si monumenta inspiciantur, unde eos extractos esse narrant: ibi etenim reconditos adhuc comperient. Nec hæsitare uolo, eodem modo in mentem illis inductam esse infantis decoctionem in olla confectam, donec exemptis ossibus caro redderetur potabilis. Tam enim id existit inhumanum, tetricum, crudele, & creditu difficile, ut si uel meis intuerer hoc oculis, citius huius horribilis spectaculi fascino eos mihi præstrictos crediderim, quàm nefandum hoc et plusquàm tragicum, omnemq; exuperans fidem condimentum uerè apparatus esse fatear. Sed esto, quod ex Stygia palude proserpant eius unguenti artifices horridica striges, quæ omniæ humani sensus imaginem prorsus exuevint: cedo tamen, unde illi unguento ea uirtus, ut si quis eo inungatur, fiat sceleratarū uoluntatum, execrabilium artium, & transvectionum incredibilium particeps? uel si eo sedile aut lignum illinatur, mox alter huic innixus, per aera feratur, quemadmodum sage persuasum habent? Non libet hic anxie de mortuæ putidæq; huius carnis decoctæ temperamēto & uiribus disceptare, siquidem in rerum natura eam ita paratam non inueniri, firmiter credo: idem de liquidiore materie in utre, ut dictum est, cōseruatæ præparatione

paratione, potatione & uirtute dictum uolo. Interim negandum non est, miseras has mulierculas ita formis uirtuti phantastice impressis, à demonio dementatas, non aliter ac si hæc ita uerè fierent, scire: uti ferè omnes illarum præter naturam actiones, imaginariæ // saltem uidentur: & propterea quæstionibus adalectæ, // flammisq; propinquæ, sua apertè confitentur flagitia, per somnum uel simulachrum illis solummodo cognita. Id ipsum confirmatur in Decretis, ad hunc modum: Quædam muliercule inferuientes satanæ, demonum illusionibus seductæ, credunt se alia nefanda quoque agere, puta paruulos à lacte matris auellere, affare & comedere, domi per caminos seu fenestras intrare, & habitantes uarijs modis inquietare, quæ omnia & consimilia solum phantastice accidunt eis. Cum ea uerò, quæ fœssula facta, & lotio infuso uel aqua, digitoq; moto se tempestatem ciere arbitratur, colludit demon aerem turbās, ut illam sibi addictam in officio contineat. Huius ergo ex utre potionis tartareæ, sed imaginariæ in fœdere usus, ipsum quoque prestigiosum esse, præter multam eius diuersitatem, apertius demonstrat: uelut et pacti uanitatè id quoq; docet, quòd eo inito ceremonias quasdam contra Ecclesie statuta cogantur obseruare: quæadmodum diebus Dominicis ieiunare, aut sextis ferijs (ut aiunt) carnibus uesci, aut crimina in Confessione celare, uel tempore eleuationis in terram spuere, uel sub Missæ actione uerba proferre inutilia, uel aliquid simile de-

*Ex his fit miseria
mulier in decem
str.*
In secunda
parte, caus.
26. quæst. 3.
episcopi.

Pacti uanitas.

Die domini-
co utiliter ie-
iunari.

Matth. 17.

1. Petr. 4. 5.

1. Corint. 7.

signare: ita Mallei referunt fabricatores. Hæc qualia
& quanta sint delicta, quilibet pius, tenuiter modo
sacrarū literarū cognitione tinctus, intelligit. Etenim
quum dies Dominicus sit audiendo Dei uerbo, ora-
tionibus & diuino cultui cum primis consecratus, his
nemo fructuosius uacaret, quàm qui mentem à cibi ne-
bulis serenam conseruarit. Est (inquit Christus) ali-
quod dæmoniorum genus, quod non nisi orationibus
et ieiunijs eijcitur. Sobrios hinc nos esse iubet Petrus,
& uigilantes ad orandum, quia aduersarius noster
diabolus tanquam leo rugiens obambulat, querens
quem deuoret. Item Paulus docet suos Corinthios: Ne
fraudetis uos inuicē, nisi siquid ex consensu pro tem-
pore, ut uacetis ieiunio & precationi. Ita ieiunium
& oratio ferè coniunguntur, & quidem ordine opti-
mo: ut quod apud Tertullianum legitur, ieiunare die
Dominico, nefas existimari, non immeritò mirer.

Carnibus uis-
ci diebus à
pont. Ro. ue-
titis quando
liceat.

Matth. 15.

Quòd uerò carnibus uesci, urgente necessitate (si
modò absit offendiculum, contemptus & gula) liceat
diebus à Pontifice Romano uetitis, alij defendunt ex
his Christi uerbis: Audite & intelligite: non quod in-
greditur in os, impurat hominem: sed quod egreditur
ex ore, hoc impurum reddit hominem. item ex Paulo
ad Coloß. 2: Ne quis uos iudicet in cibo aut potu, aut
in parte diei festi, aut nouilunij, aut sabbathorū, quæ
sunt umbra rerum futurarum, corpus autem Christi.
Et post: Si mortui estis cum Christo ab elementis mun-
di, quid quasi uiuentes in mundo, decretis tenemini?

Ne tetige-

Ne tetigeris, ne gustaris, neque contrectaris: quæ omnia ipso pereunt abusu, iuxta præcepta & doctrinas hominum, quæ uerbotenus quidē speciem habent sapientiæ per superstitionem ac humilitatem animi, & lesionem corporis, non per honorem aliquem ad expletionem carnis. Ad Timotheum hic quoq; scribit: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus desciscunt quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio notatam habentium conscientiam, prohibentiũ cōtrahere matrimonium, iubentium abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerūt ueritatem: quòd quicquid creauit Deus, bonum sit, & nihil reiiciendũ, si cum gratiarum actione sumatur. Sanctificatur enim per sermonem Dei, ac præcationem. De his si commonefeceris fratres, bonus eris minister IESV Christi, enutritus in sermonibus fidei, bonæq; doctrinæ, quam usquē secutus es. Ceterum prophanas & aniles fabulas reiice. Hæc Paulus. Item: Omne quod in macello uenditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini siquidē est terra, & plenitudo eius. Adhæc, quòd ex pacto certa celare crimina in Cōfessione cogātur: quis amabò singula distinctè enarrabit peccata, quū plerunque omnes nostri cogitatus, uerba & actiones sint peccatorum labe conspurcata? aut quónam diuinæ uoluntatis testimonio, exacta illa nostrorum sce-

1. Timoth. 4.

1. Corint. 10.

Psal. 23.

Celare crimina in confessione.

Luc. 18.

Luc. 23.

In terrâ spue
re tēpore ele-
uationis.

Verba inuti-
lia sub missa
proferre.

Crucem cal-
care secreto.

Ante lustra
lis aquæ con-
secrationem
templum in-
gredi die Do-
minico.

Li. 1. de doct.
Christ. & le-
gitur 26. q. 2.
illud quod
est.

Eucheta &
Gnostici.

N

o

fq.

rum enarratione opus esse conuincetur? Quo ordine
ea recensuit publicanus ille in templo, aut latro in
cruce? Tam quoque graue est delictum, in terram
tempore eleuationis spueri, quàm sputum in ore con-
tinere: & æqualem pœnam merentur uerba inutilia
tam sine Missa, quàm sub eius actione prolata. Huc
adducatur, commissum in calcanda secreto cruce fla-
gitium: item, quòd die Dominico ante lustralis aquæ
consecrationem templum ingrediantur. Hic præsti-
giosi fœderis neruum palàm cernit quilibet pius.

Rectissimè ergo Augustinus ait: Omnes artes huius-
modi uel nugatoriæ, uel noxiæ superstitionis, ex qua-
dam pestifera societate hominum & dæmonum quasi
pacta infidelis & dolose amicitiae, penitus sunt repu-
diandæ. Superioribus nugamentis ex Psello accen-
sere libet de Euchetis & Gnosticis, qui nefanda sacri-
ficia perpetrare dicuntur, ut dæmonia toto cōcipiant
pectore. Conueniūt die quo passus est Saluator, uespe-
re statutum in locum, unà cum puellis sibi notis: &
post quædam sacra extinctis luminibus, mistim con-
grediuntur siue cum sorore, siue cum filia, siue cum
qualibet. Nono rursus mense reuertuntur, puellasq;
accersunt, et infantes iam natos ab his euellunt, perq;
totum corpus pueros circumcidunt, & circumfuso
sanguine phialas implent, corpora cremant, cinerem
cum sanguine miscent. Hoc condimento epulas & po-
eula condiunt, tum sua inter se, tum aliorū clàm qua-
rumcunque possunt. Existimant enim hoc sacrificij
& ali-

Et alimenti genere tanquam maximè profano, characterem diuinū nobis impressum, ac demonia procul arcentem, penitus aboleri, itaq; demonia liberius ingredi. Gnosticis (ut Irenæus attestatur, uir & Christianus & eruditus) præbuit incunabula Carpocrates. His enim præstigijs Simonis magi, non ut ille clām, sed publicè ac palām tradebat, & uelut pro summis ac optimis studijs laudem confessam & publicam de nefarijs actibus, à deceptis auditoribus requirebat, & magicas tenebras in luce publica perorabat de amatorijs duntaxat somnijsq; immixtis, ac demonijs parædrijs, alijsq; similibus fraudibus.

Carpocrates
magiam secretam publicè docuit.

Hic porro id hominum genus potissimum impetit, quod tali est temperamento, uel à causis externis, ut à dæmonis spectro appetitum: uel illius suggestionem tentatum, se uti organum illius uolūtati non receptum, ex fucata inductione facile præstet. Huiusmodi sunt melancholici, & ob iacturam uel qualemcunq; aliam causam tristes, teste Chrysostomo, cuius hæc uerba sunt: Omni diabolica actione potentior ad nocendum est mœroris magnitudo: quia demon quoscunq; superat, per mœrorem superat. Sunt item Deo diffidentes, impij, illicitè curiosi, peruersè in religione Christiana instituti, inuidi, maliciosi, uetule uix mentis compotes, similesq; lubricæ fidei (qui enim facile credit, facile & recedit) uel insignis malicie muliercule. His ut instrumentis congruis insidiatur quibuscunque potest modis, suo tempore &

Apta satana organa.

Li. 3. de prouidentia ad Stagirium monachum. Ob mœrorem multos superat demon. Clemens lib. 2. Recog. August. li. 2. de doctr. Christi. ca. 24.

loco:

183 De præstigijs dæmonum

4 loco: singulos, ut cuiusque animi studia & affectus
 4 ex certis iudicijs cognouerit, peculiari aliqua ratione
 4 adoritur, insectatur, illicit, uel assumpta plausibili
 forma, uel cogitatione imaginationeq; uariè agitata
 & corrupta, donec tandem ipsius proposito consen-
 tiant, se ipsius persuasioni dedant, quicquid in men-
 tem ille ingerat credant, tanquam fœdere obligati,
 ab illius nutu pendentes, ipsi obtemperantes, uera
 omnia esse quæ suggerit rati, formas in imaginatiua
 uirtute uel phantastica ab eo ingestas reuera substan-
 tialiter (ut sic dicam) existere confidentes sanctissi-
 mæ: nec aliter queunt, quum illorum mentem ex pri-
 mo assensu imaginibus inanibus uitiarit, consopitis
 uel concitatis in hoc opus corporis humoribus &
 spiritibus, ut hac ratione ad organa accommodata
 species aliquas inducat, perinde ac si extrinsecus ea
 occurrerent uerè, non solum dormientibus, uerum &
 uigilantibus: atq; hoc modo aliqua extrinsecus uel exi-
 stere uel fieri putentur, quæ tamen reuera nec sunt,
 nec fiunt, nec sæpe in rerum natura existunt. Ea est
 horum immundorum spirituum subtilitas incompre-
 hensibilis propè, & fraus insatigabilis, sensus homi-
 num eludens. Sic & ueterum Aegyptiorum sensus ob-
 sedisse dæmonem, docet apud Clementem D. Petrus.
 4 Plurimum uerò huc sexum femineum, nimirum tem-
 peramenti ratione lubricum, credulum, maliciosum,
 4 impotentis animi, & ob eius affectus quibus difficul-
 4 ter imperat, melancholicum: cum primis autem ef-
 fectas.

Li. 5. Recog.

Sexus femi-
 nel creduli-
 tas.

foetas, stupidas, menteq; titubantes uetulas inducit
 subdolos ille ueterator. Quo nomine Euam conue- Genes. 3.
 nientius suae persuasioni organum non Adam, in re- 1. Timoth. 3.
 rum primordijs, quum duo saltem existerent homi-
 nes, aggressus est: quam leui etiam disputationis ue-
 litatione uicit.

Porro ne imaginatiuae uirtutis instrumenta in his
 mulierculis hoc modo uitiari & oculorum aciem per-
 stringi, usque adeo absurdum uideatur, animaduerte Melancholi-
 melancholicorum cogitatus, uoces, uisa & actiones: corum corru-
 ac quam omnes sensus ex humore melancholico cere- pta imagi-
 brum occupante, mentemq; immutante, in his saepe natio.
 deprauatos uideamus, ut alij se esse bruta animalia
 credant, ipsorumq; uoces & gestus imitentur. Non-
 nulli se uasa fictilia factos esse putant: ob id occurren-
 tibus, ne collidantur, cedunt. alij mortem timent,
 quam sibi tamen consciscunt interdum. Plerique se
 criminis reos imaginantur, ut pauidi quencunque
 uiderint ad se ingredientem exhorrescant, ueriti,
 ne manibus ipsis iniectis captiui abducantur, & ad tri-
 bunalia supplicio afficiendi pertrahantur. Quidam
 senex nobilis, quandoque e sede exiliens subito, ab
 hostibus se imperi credebat: quos arreptos, retro se
 in firnum confertum, sua quidem opinione, intru-
 debat. Alius metuebat, ne Atlas, uniuersum terra-
 rum orbem sustinens suis humeris, defatigaretur, &
 onus excuteret lassus, cuius intolerabili ruina omnes
 opprimerentur. Vidi qui cibum & potum pertina-

citer

citer auersaretur. Sunt quos tã miserè exercet plena
 scrupulis consciëntia, qui nodos in leui scirpo quæri-
 tantes, culpam imaginantur ubi nulla est: & diuinæ
 misericordie diffidentes, se orco destinatos, lamenta-
 tione sedulo nocte diuq; deplorant. Noui, qui se fra-
 trem multis inde miliaribus degentem uidere diceret:
 item qui suis auribus semper obstrepere (masculo-
 rum concubitor) quemcunque obuium, etiam con-
 iunctissimum quereretur: atq; hoc nomine ad me is
 scribebat disertè, num quid consilij à me adhiberi
 ualeret, quum in auditus organo uitium esse alij exi-
 stimarent. Mens autem huic sacrificio erat lesa. Scio
 quoq; ubi sulphur & picem redolere aliquem oc-
 clamaret melancholie uitium patiens, & cibum ob-
 latum piper resipere iudicaret: quæ quàm alienissi-
 ma esse à rei ueritate, cognoscebantur. partes item
 pudibundas inflammatione putoreq; ita uitiatas as-
 ferebat, ut gangrænam suborituram pertimesceret,
 his interim locis ab omni uitio immunibus. Infinita
 alia huc coaceruari possent exempla, ubi sensus om-
 nes multifariam uitiatos cernas, ex unico illo humo-
 re, uel fuliginoso atræ bilis uapore, mentis sedem in-
 ficiente, unde phantastica illa procreari monstra con-
 stat. Imaginatricem quoq; interdum totam ex alijs
humoribus corrumpi, exoluiq;, docet Galenus de
 Sympt. differentijs: quemadmodum in catalepsi: ple-
 rumque autem uitari, ut in delirio: est quum deficit
 atq; debilitatur, quod in lethargo contingit. Quare
 idem non

idem non licebit diabolo, tanquā ſpiritui, ut Deo con-
 niuente, in ſenſuum organa ſeſe inſinuet, & humores
 ſibi commodos uel uapores commoueat, uel acrem
 idoneum conferat ad organa: maximè delectu habito
 ex temperamento, etate, ſexu, uel alia cauſa externa
 aut interna apta: unde nouæ ſpecies in imaginatiua
 ui conceptæ, plerunq; etiam ſpiritui uiſorio per uer-
 uum opticum communicentur, quò ſe uidiffſe uel de-
 ſignaffſe, mortis etiam periculo affirmare audeant,
 quæ nunquam uel uiſa, uel in rerum natura extite-
 runt? Leuia eius rei argumenta in hypochymate oculi
 lorum uitio apparēt. Meritò igitur Thomas frequen-
 ter allegat illud Auguſtini in lib. 83. q. Scripit hoc ma-
 lum dæmonis per omnes aditus ſenſuales, dat ſe figu-
 ris, accommodat ſe coloribus, adheret ſonīs, odorī-
 bus ſe ſubijcit, inſundit ſe ſaporibus.

De phātaſia ſic ſcribit Iamblichus: Phantaſia om-
 nibus animæ uiribus eſt adnata, omnesq; figurat atq;
 effingit ſimilitudines ſpecierum, & apparitiones, ui-
 ſaq; ſeu impreſſiones uirium aliarum tranſmittit in
 alias: quæ quidem à ſenſu micant, in opinionem exci-
 tat; quæ uerò ab intellectu, ſecundo loco offert opi-
 nioni, ſed in ſeipſa ab omnibus imagines ſuſcipit. Hæc
 utique omnes actiones animæ fingit et exprimit, atq;
 externas accommodat intimis. Hic Marſilius Ficinus
 Platonicus, in explicatione Priſciani philoſophi Ly-
 di, interpretantis librum Theophrasti de phantaſia
 & intellectu, ca. 2. ait: Imaginatio actiones rationis
 effingit

Phantaſia

effingit sub rerum sensibilium conditione, ac potest ultra sensum actus latius phantasmata promere. Superat sensum: quia enim nullo moucte, imagines edit. Imaginatio est tanquam Proteus, uel chamæleon.

Idem li. 13. ca. 1. de Theologia Platonica: Phantasiarum, inquit, quatuor sequuntur effectus: appetitus, uoluptas, metus, dolor. Hi omnes quando uehementissimi sunt, subito corpus proprium omnino, nunquam alie-

*Imaginatio-
nis uis.*

num afficiunt. Quid non foetui adhuc matri unito imprimit imprægnata imaginatio: ut si imaginetur malum granatum, illius secum notas proferat foetus.

Quum amarā potionem alicui offerri contueantur plerique, in ore mox amarorē sentiunt, quem hāud dubiē uehementem mouere imaginationem credendum est. Quibusdam eiusmodi cogitatione alius cie- tur: nonnullis, quod mirabile est, ex alicuius rei aspectu, uel etiam auditu (quod mihi usuiuenit) stupeſcūt dentes. Theodorus Bizantinus in ea est sententia, uiros fortes rarō uel nūquam spectra uidere, quod ipsi ob timorem hæc minime imaginantur. Nam solet ti-

*Imagines for-
tes gignunt ti-
mor et amor.
Spectra non
uident fortes.*

mor, præ omnibus alijs affectibus, firmas in nobis gignere imagines: post amor. Scythæ, apud quos homines occidere sacrificium est, cum fortes natura sint ac institutis, neque mortuos neque lemures uidet: sic nec latrones. eiusmodi autē simulachra frequētius obuia sunt pueris, mulieribus, uæcordibus, mollibus, atque ægotis, qui propter imbecillitatem animi & corporis assidua formidine uanisq; insomnijs quatiuntur.

Aristote-

Aristoteles lib. de Motibus animalium, secundum communem commentationem ca. 6. Alterant autem, ait, phantasia & sensus, meditationes. Phantasia uero & intelligentia habent rerum uirtutem: aliquo enim modo species intellecta calidi & frigidi, aut delectabilis aut tristis, talis existit, qualis quidem & rerum unaquæq;. Propter quod tremunt & timent intelligentes solum. Adde item, quod absentibus sensibilibus, phantasmata remanent, & imaginationes, teste Aristot. 2. Anim. & inde ex motu locali formarum sensibilibus remanentium in uirtute phantastica, cum humoribus in quibus sunt ut in subiecto, apparent aliqua quæ non sunt. Sic in libro de Sonno & uigilia idem inquit: Descendete plurimo sanguine ad principium sensituum, simul descendunt formæ in imaginatione conceptæ. Quæ ratione possunt demones humores mouere interiorum exteriorumq; sensuum, atq; ita ad organa species aliquas inducere, quasi extrinsecus occurrerent dormientibus nobis & uigilantibus.

Vt autem supradictis pondus accedat, Augustinum latius hic differentem adducere placuit: qui demones eiusmodi multa posse docet, duabus rebus ueluti quædam prærogatiua, sensus nimirum acrimonia, & motus celeritate: sicq; hominum sensibus uel ingerere, uel prænunciare, quæ ipsi demones facturi sunt, nec ita ab hominibus præ terreni sensus tarditate dignoscantur, discernanturue. Accipiunt enim, ait ille, potestatem & morbos immittere, & ipsum aerem

Lib. de Diuina-
nat. demonum
ca. 3. & 5. ite
lib. de spiri-
tu & anima,
ca. 28.

uitiando morbidum reddere, & peruersis atq; amatoribus terrenorum commodorū malefacta suadere, de quorum moribus certi sunt, quòd sint eis talia suadentibus consensuri. Suadent autem miris & inuisibilibus modis per illam subtilitatē suorū corporum, corpora hominum non sentientium penetrando, seq; cogitationibus eorum per quædam imaginaria uisa miscendo, siue uigilantiū siue dormientium. Aliquando uerò non quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futura prænoscent, quæ signa in hominū sensus uenire nō possunt, antè prædicūt, &c. Et post: Quid autem mirum, si quemadmodum medicus in corporis humani uel turbata uel modificata temperie, seu bonas seu malas præuidet ualetudines: sic dæmon, in acris affectione atq; ordinatione sibi notas, nobis ignotas præuidet tempestates? Aliquando & hominum dispositiones, non solū uoce prolatas, uerū etiam cogitatione conceptas, cū signa quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt, atq; hinc etiam multa futura prænunciant: alijs uidelicet mira, qui ista disposita non nouerunt. Sicut enim apparet concitator animi motus in uultu, ut ab hominibus quoq; aliquid forinsecus agnoscatur, quod interim secus agitur: ita non debet esse incredibile, si etiam leuiiores cogitationes dant aliqua signa per corpus, quæ obtuso sensu hominum cognosci non possunt, acuto autem dæmonum possunt. Adhæc lib. 3.

Cap. II, de Trinitate docet, facile esse spiritibus nequissimis per aera

per aera corpora facere multa, quæ mirentur animæ „
 terrenis corporibus aggrauatæ, etiam melioris affe- „
 ctus. Si enim corpora ipsa terrena nonnullis artibus „
 & exercitationibus modificata, in spectaculis theatri „
 cis tanta miracula hominibus exhibēt, ut hi qui nun- „
 quam uiderunt, talia narrata uix credant: quid ma- „
 gnū est diabolo & angelis eius, de corporeis elemen- „
 tis per aera corpora facere, quæ caro miretur: aut „
 etiam occultis inspirationibus ad illudendos huma- „
 nos sensus, phantasmata imaginum machinari, qui- „
 bus uigilantes dormiētes uel decipiat, uel furentes exa- „
 gitet? Quare ad Simplicianum scribit: Fallacia sata- „
 næ, atque imaginum simulandarum callida opera- „
 tio, decipiendis humanis sensibus multiformis inuigi- „
 lat. Fallit autem studio fallendi, & inuida uoluntate, „
 qua hominum errore letatur. Sed ne apud cultores „
 suos pondus authoritatis amittat, id agit, ut interpre- „
 tibus suis signorumq; suorū coniectoris culpa tri- „
 buatur, quando uel deceptus fuerit, uel mentitus. Vi- „
 tiatam quoq; phātsiā pulchrè depingit lib. de Cura „
 pro mortuis agenda, his uerbis: Similia sunt somnijs „
 nonnulla uisa uigilantiū, qui turbatos habent sensus: „
 sicut phrenetici, uel quocunq; furētes modo. Nam & „
 ipsi loquuntur secum quasi uerè præsentibus loquan- „
 tur, & tam absentibus quàm præsentibus, quorū ima- „
 gines cernunt siue uiuorum siue mortuorum. Sed „
 quemadmodum hi qui uiuūt, ab eis se uideri, & cū eis „
 se loqui nesciunt (neque enim reuera ipsi adsunt, aut

Li. 2. quæst. 3.

Li. de diuina
 dæmonum
 cap. 6.

Cap. 12.

ipsi sermocinantur, sed turbati sensibus homines talia uisa imaginaria patiuntur) eodē modo & hi qui ex hac uita migrarunt, sic affectis hominibus uidentur quasi præsentēs, cum sint absentes, & utrum eos aliquis imaginariē uideat, omnino nescientes. Huic rei simile est etiam illud, cum homines altius quā si dormirent, subtrahuntur corporis sensibus, & occupantur talibus uisis. Et his enim apparent imagines uiuorum atque mortuorum: sed cum fuerint sensibus redditi, quoscunq; mortuos uidisse se dixerint, uerē cum eis fuisse creduntur: nec attendunt qui hæc audiunt, similiter ab eis absentiu atq; nescientium quorundam etiam imagines uisas esse uiuorum. De phantasia deprauata in cogitatu alto, uel somno profundo, item an uerē dæmonum arte in bestias transmutari possent homines, quid idē explicatius dicat, fusius addam: Non solum, inquit, animum, sed nec corpus quidem ulla ratione crediderim, dæmonum arte uel potestate in membra uel lineamenta bestialia ueraciter posse conuerti: sed phantasticum hominis, quod etiam cogitādo, siue somniando, per rerum innumerabilia genera uariatur: & quum corpus non sit, corporum tamē similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus; aliorū sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perducī, ita ut corpora ipsa hominū alibi iaceant, uiuentia quidem, sed multo grauius atq; uehementius, quā somno suis sensibus obseratis: phantasti-

Li. 18. cap. 18.
de Ciuitate
Dei.

Idem ferē dicit
li. de Spiritu & anima
ca. 26.

*Phantasia uariē
corrum-
pitur.*

Phantasticum autem illud ueluti corporatum, in al-
cuius animalis effigie appareat sensibus alienis: ta-
lisq; etiam sibi homo esse uideatur, sicut talis sibi ui-
deri posset in somnis, & portare onera, quæ onera
si uera sunt corpora, portantur à dæmonibus, ut illu-
datur hominibus, partim uera onerum corpora, par-
tim iumentorum uera cernentibus. Nam quidam no-
mine Præstantius patri suo cōtigisse indicabat, ut ue-
nenum illud per caseum in domo suasumeret, & ia-
ceret in lecto suo quasi dormiēs, qui tamen nullo mo-
do poterat excitari. Post aliquot autem dies, eum ue-
lut euigilasse dicebat, & quasi somnia narrasse quæ
passus esset, caballum se scilicet factum, annonam in-
ter alia iumenta baiulasse militibus, quæ dicitur reti-
ca, quoniam ad retia deportabatur. quod ita ut nar-
rauit, factum fuisse compertum est, quæ tamē ei som-
nia sua uidebantur. Indicaui & alius se domi suæ per
noctem, antequam requiesceret, uidisse uenientem ad
se quendam Philosophum sibi notissimum, sibiq; ex-
posuisse nonnulla Platonica, quæ antea rogatus ex-
ponere noluiſſet. Et cum ab eodem Philosopho quæ-
situm fuisset, cur in domo eius fecerit, quod in domo
sua petenti negauerat: Non feci, inquit, sed me fecisse
somniaui. Ac per hoc alteri per imaginem phantasti-
cam exhibitum est uigilanti, quod alter uidit in som-
nis. Ad eundem modum prolixius hic de socijs Vlyſ-
ſis à Circe carminibus mutatis, & de Diomedcis uo-
lucris agit Augustinus: additq; huiusmodi præsti-

*Præstantij pa-
ter in longo
altoq; somno
se equum pu-
tabat factū.*

gias dæmonibus iudicio Dei permissas, non esse difficiles. Nisi uerò altius dormientem Præstantij patrem obseruassent, ipse omnino ratus fuisset, & narrasset, ea reuera à se gesta fuisse, quæ saltem per somnum cognouerat, atq; ita ueritatis opinionem apud multos

Cap. 28. fortitus fuisset rumor falsus. Huc facit, quod lib. de

✓ Spiritu & anima tradit Augustinus: Quædam futura

✓ prædicunt dæmones, & quædam mira faciūt, quibus

✓ homines alliciunt & seducunt. Vnde quædam mulier

cule post satanam conuersæ, dæmonum illusionibus

& phantasmatibus seductæ, credunt se & profiten-

tur nocturnis horis cum Diana Paganorum dea, uel

cum Herodiade, uel Minerua, uel innumera mulierū

multitudine equitare, uel earū iussionibus obtēpera-

re. Decreta interserunt, paruulos à lacte matris auel-

lere, assare & comedere, domos per caminos seu fe-

nestras intrare, & habitantes uarijs modis inquietare:

quæ omnia & consimilia solum phantastice acci-

dunt eis. Quapropter sacerdotes Dei prædicare de-

bent populo, ut nouerit hæc falsa omnino: & non à

diuino, sed maligno spiritu talia phantasmata menti-

bus fidelium irrogari. Ipse namq; satanas, qui trans-

figurat se in angelum lucis, quum mentem cuiusque

muliercule ceperit, & hanc sibi per infidelitatē sub-

iugarit, ilicò transformat se in angelum lucis, in diuer-

sarumq; formarum species & similitudines, & men-

tem quam captiuam tenet, in somnis deludens, per de-

uia quæque deducit. Et quoniam solus hoc patitur

spiritus

26. q. 5. epi-
scopi ex con-
cil. acq.

Lamiarū no-

strarum con-

fessionē phā-

stasticam esse.

ex August.

& Decret.

constat.

1. Corint. 11.

spiritus infidelis, nec in animo, sed in corpore euenire opinatur: idcirco nimis stultus & hebes est, qui hæc omnia quæ in spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur. Inter hæc quoq; Augustini uerba interponit Decreta: Quis enim in somnis et nocturnis uisionibus non extra seipsum deducitur, & multa uidet dormiendo, quæ nunquam uigilando uiderat? Hinc Synesius de Somnijs rectè inquit: Anima fasci- nata materiæ donis, perinde afficitur atque illi, qui cum liberi sint, ad certum tempus mercede conducuntur ad opus, ubi ancillæ cuiusdam pulchritudine capti, moras trahere uolunt, ipsius amatæ domino seruire constituentes.

De phantasticæ porrò mutationis hominum in bestias opinione, recentior est memoria nostrorū ferre temporum, quàm ut inter oblitterata possit nesciri. Refert enim Guillelmus Malmes, Bericësis monachus in sua historia, quòd tempore Petri Damiani fuerunt duæ uetulæ in uia publica qua Romam itur, quales Augustinus appellat stabularias, id est transeuntes ad hospitia pro mercede suscipientes (nam stabulum propriè hospitium uenale & publicum dicitur) Hæ in uno commorantes tugurio, una quoq; arte malefica imbutæ, hospitem quandoq; solū aduenientem, in equum uel suem uel asinum mutabant, & certo precio mercatoribus diuendebant. Quodam die iuuenem histrionicis gesticationibus uictum exigentem, hospitio exceperunt, & in asinum uerterunt,

Vincent. in Spec. natur. li. 3. ca. 109.

Stabulum.

Mutati in asinum inuenis figmentū.

multum eo lucrificantes, qui gestuum miraculo distinceret transeuntes: nam ad anus mandatū nutumq; quocunq; modo mouebatur. Non enim illi intellectus perierat, sed loquela. Ingentem inde quæstum fecerant uetule. Quo cognito, uicinus carè asinum redimit. Cautio tamen hæc à mulierculis adhibita est, ut custodiretur ne in aquam descenderet. seruatus diu ab aqua: & tandem incautiores nactus custodiam, in lacum proximum se coniecit, & ibi se aliquandiu uolutans, propriæ restituitur formæ. Cumq; ab eodē obuius sciscitaretur eius custos, num asinum uidisset, ille se esse respondit: famulus ad herum retulit: herus ad Apostolicum Leonem, uirum eo seculo sanctissimum, Conuictæ anus idem fatentur: dubitantem Papam cōfirmavit Petrus Damianus, uir eruditissimus, prolato exemplo de Simone mago, qui suam Faustiano imaginem impresserat. At hæc & similes nugæ eandem sortiantur fidem, quam Apuleij metamorphosis meretur. Ex Vincentio hic adde: pudicam feminam, in quam amore uesano exarserat Aegyptius quidā, à malefico in equam uersam, & à D. Machario Aegyptio heremita restitutam. Guilielmus Brabantinus scribit in sua Historia, uirum prudentē diaboli arte eò perductū fuisse, ut aliquibus anni temporibus nō secus sciuerit, quā se rapacem esse lupum, qui per loca syluestria & specus oberraret. ac maxime pueros persequeretur, & cum sepe uelut amentem per nemora uagari inuentum fuisse: qui tandem

Dei

Dei gratia ad mentem redijt. Melancholia exagitatū hunc fuisse, mea est sententia. Si qui uerò ob- *Vueruolff.*
uagari in Liuonia & locis proximis uideantur lupi noxij: quos Lamias putant, Germanis werwölff dictos: ij certè demones censendi sunt, ut qui eam assumpserunt formam, ut male credulum hoc hominum genus magis irretirent suis uasframentis, inson-tes grauarent, & sanguinis innocentis reum redderent magistratum. Nullum hic locum habet, quod *Sabell. lib. 9. cap. 8. de ostentis.*
de foeminis in mares uersis abstruso naturæ miraculo, Plinius, Sabellicus, Pontanus, & pleriq; alij scriptores non obscuri tradunt: quū hic saltem de phantasticis daemonum illusionibus agatur.

Cæterum uetule illæ, de quibus hic instituta est oratio, non absurdè ἐν γατινῶς assimilari possent, *ἐν γατινῶς.*
qui uelut rapti extra sese, sensuq; omni & motu priuati, iacent exanimis similes, & post ceu ex profundissimo expergefacti somno, aut à morte ad uitam reuocati, redeunt ad sese, & miras fabulas, miraque commēta narrant: at in has cogitationes se ingerens daemon, earum seriem texit, hancq; uariat mira arte & scitè, repetitis præteritis, annexis præsentibus, & aspersis etiam quibusdam admonitionibus de futuris, ne in suspicionem anilium fabularum aut temerè cogitarum ineptiarum ueniant, inducta etiam persuasione ut coràm spectasse quæ diabolus offudit, imagentur: ita dementat eos, quos ad talia usurpat ministeria, ut sui prorsus non sint compotes: sed ue-

λυτὰ ἀδελωθεύτες, ea agitent mente, in eaq; intueantur, quæ dæmon obijcit: ex sese nihil faciant, nisi quantum aliquando permittitur. At homines, Augustino teste, malarum rerum cupidi, occulto quodam iudicio diuino traduntur illudendi & decipiendi pro meritis uoluntatū suarū. illudentibus atq; decipientibus eos præuicatoribus angelis, quibus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum diuinæ providentiæ lege subiecta est. Id ipsum docent decreta his uerbis: His portentis per diabolorum fallaciam illuditur curiositas humana, quanto id impudenter appetunt scire, quod nulla ratione competit eis inuestigare. Hæc potestas immun-dis spiritibus ideo datur, ut perniciosos sibi aptet, hoc est prauos homines seducant: illos scilicet, qui spernunt ueritatem, & credunt mendacio, iuxta Pauli sententiam: Sanam doctrinam non ferent, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus: & à ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autē conuertentur, onerati peccatis, ducentur uarijs desiderijs, semper discentes, nunquam ad scientiæ ueritatem peruenientes. Hos Paulus uocat filios contumaces, in quibus agit spiritus ille cui potestas est aeris, eludens subtilitate & dolo inimitabili hæc sua instrumenta, in ipsius inductiones propendunt: nimirum has mentis acie lesas, effascinas, maleq; feriatas mulierculas, quas ita dementat, ut quicquid illarum phantasiæ suggerit, aut quodcunq; etiā malum ab

De doctrin.
 Christ. lib. 2.
 cap. 23.
 Dæmonis lu-
 dibrijs qui
 magis expo-
 siti.

In 2. Parte,
 cap. 26. quæ-
 stio. 5. episc.

2. Timoth. 4.

2. Timoth. 3.
 Ephes. 2.

lum ab ipso, uel etiā alijs, Dei abstrusa permissiōe, perpetratum est, aut quæcunque ludibria præstigijs conspicienda illis ostendit, eius male suadi suggestiōe à se designata (licet phantasmate uel in somnijs solummodo nota) perperam credant bis misera, quæstionibus subiectæ confiteantur, à propria confessiōe mortis sententiam audiant, dirisq; tandem flammis deuoueantur. Sic in ipsius uerba iuratis, animi & corporis oculorū aciem perstringit cacodæmon, sic sibi addictos demeretur, hoc deuotæ illi mētis auctoramentum. Hinc pulchrè Augustinus: Maligni (inquit) spiritus, quos isti Deos putant, etiam flagitia quæ non admiserint, de se dici uolunt: dum tamen humanas mentes his opinionibus uelut retibus inducāt, & ad prædestinatum supplicium secum trahant.

Delusionum eiusmodi modus, & quid in ijs dæmon ualeat, & quid item nequeat, non inscitè describitur in eo libro cui Fortalitium fidei, inscriptio est, ubi ita legitur: Decima differentia dæmonum est, eorum qui decipiunt quasdam uetulas, quæ xurguminae siue bruxæ nūcupantur. Sciendū ergo, esse quosdā homines apostatas in fide, hæreticos et falsos, qui seipsos uolūtariè offerūt diabolo: qui & eos recipit, traditq; artes inanes, quibus uidetur ducēta euagari miliaria, & quatuor aut quinq; horarū spacio redire: item destruere creaturas, sugētes eorū sanguinē, atq; alia perficere maleficia pro suo nutu ex dæmonis uolūtate. At à satana miserè decipiūtur, illudūturq; nō solū hi, sed & qui

Lib. 2. de Ciuit. dei ca. 10.

Li. 5. de Bello dæmonum.

et qui eis fidē accōmodant. Veritas autē rei sic habet. Quādo pessima hæc signēta usurpare statuerint male mulieres, se uerbis & unctiōibus cōsecrāt dæmoni, qui eis ad opus suū utitur, & cuiuslibet earū phantasiā regit, ducitq; per loca ab ipsis desiderata: corpora uerò earū sine sensu permanent, quæ umbra cooperit diabolus, ut nulli sint conspicua. Et cū in earum phantasijs impleta esse quæ uoluerūt, obseruarit, umbra sublata, proprijs motibus illas permittit. A loco autem non fuerunt amotæ, sed phantasiæ idolum extitit, quale cacodæmon efformauit. Nec mirum est hoc eius studium, quo miseras animas deridere conatur, uolēs imitari Dei opera per angelos bonos expleta: quemadmodum Abacuc prophetam coma capitis ex Iudæa in Babylonem reuerā trāslatū legimus. Atqui mutare essentiam creaturæ, aut efficere ut unum corpus per aliud, sine unius uel amborum iniuria transeat, aut maius corpus penetret per spaciū improporcionatum (ut sic dicam) loco, uidelicet quod per foramina domorum exigua ingrediantur tales feminae: siue unum corpus posse diuersis in locis existere, & similia: hæc dæmones omnino facere nequeunt, quum naturali philosophiæ repugnent, soli q; Deo sint possibilia. Suam quoque horum ludibriorum rationem annotauit Martinus de Arles Theologus, his uerbis: Non fiunt illa maleficorū operatione propria & immediatē, sed talia administrantur per dæmones, qui uiso opere, mox ex pacto dudum cum sagis inito

Phantasiam
Lamiarum
quomodo re-
git dæmon

Daniel. 14.

Lib. de Su-
perstit.

gis inito sciunt, qualem esse ctum ad sagarum intentionem producere oporteat. Exempli gratia, scopa quam in aqua intingit saga, ut pluat, non existit pluuiæ causa: sed uiso iudicio, eam demon procurat, qui (Deo permittente) potestatem habet in omnia corporalia, in aerem, uentos, nubes, eaq; statim excitare potest. Maga per scopā signum ostendit: sed ut pluat, per demonis actionē efficitur, cui mala fide & opere seruit saga, & se tradidit obsequijs illius. Item, si quando imaginem terream uel characteres uel simile aliquid, quo uelut maleficio alter lædi possit, conficit magus: uel si aliquando maleficio alicuius in aqua uel plumbo apparet, quicquid molestiæ tali infertur imagini, idem quoque (experientia teste) inferri illi cuius proposita est imago, siue sit punctura, uel alia læsio, imagini per magum uel aliū hominem impressa. Sed hominem maleficio affectū reuera modo non uisibili, Dei permissione, lædit demon, si meruerit alter. Admirabilem eius rei historiam ex Hectore Boethio historiographo addam, ab Hieronymo Cardano tamen refutatam, ut hinc de reliquis eiusmodi enarrationibus eodem cēseatur modo. eam ita refert. Duffus rex incidit in morbum, non tam grauem, quam cunctis uel eruditis medicis (Scotorum tunc uiuendi modi, corporeæq; constitutionis, quos nondum peregrini inuaseraut morbi, habita ratione) cognitu difficilem. Siquidem sine ullo signo bilis, pituitæ, alteriusue peccantis humoris redundantia, uel ab humano

Historia mira de Duffo rege maleficio læso: si uera.

humano temperamento lapsus, Duffum sensim affli-
xit. Noctu enim sub perpetua uigilia decubens, in su-
dorem immensum soluebatur: interdium uix dolore, quo
nocte laborauerat, leuatus, quieti se dabat. Corpus læ-
ta conficiebatur tabe, effæto simillimum. Hærebat cu-
tis rigida, uenas, neruos, & qua forma ac situ consti-
tuta essent ossa humana, spectantibus ostendens. Sua-
uis ac uniformis spirituum à corde motus: quod, tactu
cordialis uenæ arteriæ deprehendere, uitale humidum
nihil temperie excessisse demonstrauit. Viuidus illi
color, aurium oculorumq; uigor integer aderat, &
temperatus frequentior cibi potusq; appetitus. Hæc
sanitatis signa in languente, multoq; dolore afflicto
cum medici admirarentur, & quæ suarum erant par-
tium egissent, nihilq; inuenissent quo superfluum no-
xiusq; sudor coerceretur, aut quod somnum prouoca-
ret, sed rex in horas magis magisq; sudore & conti-
nua uigilia angeretur: uersi ad patientis consolatio-
nem (nam eorum sententia, huic soli locus supererat)
precati sunt ut bene de salute speraret, nec sibi dees-
set: fore ut externorum medicaminum medicorumq;,
quos ipsi ocys accirent, ope, quod peregrinus & pa-
rum eis cognitus esset morbus, aduentate uere, soleq;
(uitæ in animatibus assertore) ad nos redeunte, sanita-
tē consequeretur. Obortus est sub id tēpus incerto au-
thore rumor popularibus susurris, regē ueneficarum
mulierū arte dæmoniaca, et nō naturali morbo tabe-
scentē, per tā longa tēpora corpore et uiribus cōfici,
easdemq;

*Rumoris hu-
ius autor esse
potuit satan.*

eademq; apud Forres Morauiae oppidū, magicā & sortilegam artē in regis perniciem exercere. Horum fama ilico ut ad regis aures peruenit, ne auctus rumor, re propalata, fascinatrices ut supplicium euaderent, in fugam ageret: mittuntur in Morauiam, qui an uera essent quae ferebantur, perquirerent. Missi nunciij itineris causam dissimulabant, et ueluti incundae pacis gratia inter Duffum regem & coniuratos Morauos, Forres adire: noctūq; in arcē admissi (steterat ea adhuc in regis fide) ob quam uenerant causam Doneualdo arcis praefecto, ut imperatum eis erat, exponunt, eiusq; fidem & auxilium ad negotium conficiendum implorant. Milites qui in arcis erant praesidio, tenuit nonnihil huiusmodi rei suspicio. Nam exprostituta quadam (erat huic mater sortilega & incantatrix) dum blandiusculē eam tractaret amator, de regiae uoletudinis tempore, modo, perpetuitate, quibus sortibus, quibus magicis carminibus uterentur Lamiae, posteaquam nonnihil audiuerat, sodalibus indicauit, & illi Doneualdo, Doneualdus autem regis legatis: meretricemq; tempestiuam tanti facinoris nūciam (erat ea tum fortē in arce) Doneualdus ad se accitā, questionibus quo ordine cuncta gerebantur, & in quibus aedibus, ubi fateri coegerat, mittit intempesta nocte milites ad rem omnem explorandā. Hi in sortilegarum aedes foribus reclusis irrumpentes, sagarū unam cercū simulachrum ad regis Duffi imaginem demoniaca arte (ut credere

Quorūsimilae aliquis nouisset, nisi demon locū designasset, ubi demētatasanus ad fictitiū eiusmodi opus permouere se possesciuerat.

Sparso demonis operā, eo rumore, de Duffi uoletudine apud forres uitiatā a Lamijs, eas demētatas, dein in eiusmodi ludibriorum apparatus excitare potuit, ut Duffum et subditos in incredulitate confirmaret, eadem feminarum proceraret, nouasque in Morauos faces mendacijs incendret.

per erat)

*Vnde in seiv-
clisimo in-
teruallo vis
t ostionis, li-
quoris infusi,
simulachri et
carminum re-
recitatorum
in Duffum
resultare po-
tuit. Ob præ-
fractiores, in
figmentū hæc
amato.*

par erat) confectum, ligneo affixum ueru ante ignem
torrentem : alteram, carminibus recitatis liquo-
rem quendam fundentem sensim supra statuam inue-
nerunt. Prehensæ itaque ocius sagæ, coniectæq; in
uincula, & tractæ simul cum simulachro in arcem,
rogatæq; ad quid sub noctem carmina recitâtes, effi-
giem regis igni exponerent? responderunt, dum si-
mulachrum igni adhibitum torreretur, Duffum re-
gem in sudorem solui: carminibus uerò recitatis, per-
petua teneri uigilia, & ad liquecentem ceram in acie
confici: consumptam autem ceram, regis mortē con-
tinuò subsequuturam. ita se malos dæmones docuisse:
ad facinusq; exequendum, mercede à Morauorum
primoribus conductas fuisse. Perciti ira astantes ad
anus uerba, confRACTO simulachro, ut sagas scelus gra-
ui luentes supplicio, flamma consumeret, extemplò
curarunt. Ferunt, sub tempus quo hæc in Forressen-
si arce sunt acta, regem languore leuatum, & nocte
absq; sudore quieuisse: postridieq; redeuntibus uiri-
bus, quæ erant humanæ facultatis, promptè egisse,
perinde ac si nulla aduersa ualetudine antea fuisset
detentus. uerum ut res res se habuit, Duffus recre-
scentibus uiribus sanitati breui restitutus est.

*De uariet.
rerū lib. 15.
cap. 80.*

Post huius historiæ, atq; eius argumenti aliarum
enarrationē, in hunc scribit modum Cardanus: Do-
ceamus, an inter tot miraculorū cōmenta quicquam
ueri subsit. nam maximam eorum partem fabulosam
esse, atq; confictam, uel ipsi qui hæc constantissimè
astruunt,

aſtruunt, negare non audent. Quæ igitur Boethius
 reſert, condendæ hiſtoriæ haud iucundæ non ignauus
 author, alliciendi lectores cauſa conſcripſit: ut quos
 Scythica facta moresq; , tum regionis deſcriptio non
 delectarent, fabulæ ſaltem tedium minuerent. Ne-
 que id uitioſum hiſtorico: ſed ubi hiſtoria per ſe ſteri-
 lis eſt; licet eam locis ac fabulis exornare. Quan-
 obrem & iure ab his T. Liuius abſtinuit: & Herodo-
 tus iuſtè damnatur, & Saxo Grammaticus laudatur.
 Tū uerò maximè accedit, quòd hæc Boethius ſcripta
 inuenit, & factū ipſum extra hiſtoriā eſt. In ipſa au-
 tem hiſtoria enarranda; utpote moribus gentis, bel-
 lis, prælijs, numero cæſorum, aut nominibus eorum
 qui prælio interfuerunt, quū ſtrenuè ſe geſſerunt;
 familiarum initijs, cauſis bellorum, temporum ratio-
 ne, geſtis ac ſerie principum, quibus tanquam mem-
 bris hiſtoria conſtat, fuit diligentiffimus. Quinetiam
 in his quæ ad hiſtoriam pertinent, nihil tam exiguum
 fuit (talia autem ſunt, regionis & urbium ſitus, ma-
 gnitudo, oppida, inſulæ, nemora, montes, planta-
 rum noua genera, animalia quadrupeda, aues, ſer-
 pentes, piſces, ſoli fœcunditas, uentorum uiciſſitu-
 dines, cœli clementia, ſtagna, paludes, diſtantiæ, cæ-
 teraq; omnia quæ rara ſunt, intelligendæ hiſtoriæ ac-
 commodata) quod neglexerit, omiſeritue, aut ſecus
 quàm eſſet enarrauerit. In talibus uerò exiſtimauit
 ornandam hiſtoriam, ſeu quòd uera eſſe crederet, a-
 lioquin ſacris philoſophiæ haud initiatus. Quæ au-

Superioris hi-
 ſtoriæ de Duſſe
 ſo reſutatiōi

*Historia hu-
ius rustici li.
3. describitur*

tē Berna & Pumetus (quorū pōst ubi de Incubo agi-
tur, meminimus) & noster ille rusticus, uitrū capillos
clauosq; euomēs, et sonū confracti uitri in uentrē, &
horarum ictus in corde sentiēs, aut uidere, aut audire
sibi persuadebāt, partim uera, partim falsa esse reor:
nam uerē aliquid uidere, diuq; in uisione perseuera-
re, ni aliquid sit quod uideatur, absurdum est. Vident
tamen quēdā, tum audiūt: atq; causam horū in atram-
bilē reijcere oportet, quæ partim cibis & potibus, &
aëre & mœrore, timoreq; paupertatis, partim à cœli
constitutionibus, partim ex consuetudine aliorum de-
lirantiū cōtingit. Habebā ego olim amicum, cui con-
tigit, ut in una harū ualliū octodecim menses cōmora-
ri cogeretur. Vbi redisset ad me, multa de his incredi-
bilia, quamuis philosophiæ haud ignarus, enarrabat:
admonui hominē, ne amplius talia proferret, ni pro-
fatio haberi uellet, et uitæ periculū subire. Imminiscuit
itaq; se negocijs arduis: commutataq; uictus ratione,
dum aliorū consuetudine fruitur, ad se redijt. Seminis
quoq; ac mēstrui sanguinis retētio, pluribus causa est
huius morbi, aut ortus, aut incrementi. In uniuersum
tribus maximē hęc deceptio constat: atræ bilis imagi-
nibus, cōstantia ipsoꝝ qui hac labe correpti sunt, ac
fraude iudiciū. Nam olim permissum erat, ut ijdē accu-
sarent, condēnarentq; ad quos damnatorū bona redi-
bant. Vnde ne hos miseros adeò iniuste dānare uide-
rētur, multa fabulæ addebant. Cæterum in illorū exa-
mine, confēssionibusq; nihil non inane aut falsum, aut
incon-

incōstans, aut nullius momenti reperiebatur, præter contemptam religionē. Quædā enim Christum abnegabant, aliæ sacrificiū ipsum inter uestes consuebant: conspuebant aliæ imagines diuorū, atq; alia similia perpetrabant. Sublata primum in hos miseros ac insanos potestas fuit à sapientissimo Senatu Veneto: cum animaduerneret eò progressam illorū luporum rapacitatem, ut omnino insontes damnarent spe prædæ: neq; contemptor diuini cultus quærebatur, sed diuitiarum possessor. Inter hæc exorta est Lutheranorum secta: cumq; in hac, quod per urbes propagaretur, non iam miseri, sed opulenti deprehenderentur, omissa priorum cura, ad hos conuersi sunt. Sed nunc cū illis mitius agitur, ut omnia uel stulticiæ uel auariciæ plena esse cōperias. Hi ergo (ut ad propositū redeā) quandoq; sibi uidere quædā persuadebant, atq; audire: postmodum rem ipsam ex propria leuitate augebant mendacijs, tum uerò mutuis colloquijs (ut dici solet) è culice elephas exoriebatur. Nam ex plerisq; hominibus quandoq; aliqua insolita uidentur, audiunturq;: sed ea contemnētes, sanoq; iudicio abigentes negligunt. Hucusque Cardanus: qui interdum contigisse quoque perhibet, ut aliquis, quem maleficio affectū uoluerint hæ mulierculæ, naturali causa eodem tempore in morbum maleficio congruum inciderit: quo cognito, à ueneficio prognatum esse credebatur, quoniam morbi natura et tempus conueniebant. Sic anni dementatiæ falsa suggestionē phan-

Dominicani:

Opes aliorū, non religionē querunt ini- qui iudices.

Nota.

tasiam uitiat naturalis morbi, illiusq; exitus conscius dæmon, & reliquos ob incredulitatem eo modo illudi permittit Deus. Quum uerò censores à rerū naturalium cognitione essent alicui, minusq; in literis sacris exercitati, in historias (quicquid id est) ex sua opinione retulerunt: quod paulatim auctū, exornatūq; materiem uberē huic stulticiæ præbuit. Quæ ut omnium oculis euidentissimè pateat, ex Ioanne Grammatico ascribam bona fide historiam, ab eo ut ueram inter reliqua intextam: quam tamen merè mendacem, aut mendacijs egregiè excultam (quod equidē cum docti alioqui uiri uenia dictum cupio) facile is iudicabit, qui ad rationis trutinā reuocarit, nū grato epuli gustu, rationis atq; eloquētiæ summū munus, ac manūū feliciter conferendarum donum consequi quis possit.

Historia admirabilis, si uera.

Craca saga.

Ita scribit lib. 5. Historiæ Danicæ: Erant Ericus & Rollerus, Regneri pugilis filij, patre eodem sati, diuersaq; editi matre. Matrem quippe Rolleri, eandemq; Erixi nouercam, Cracam uocabant. Mittitur Rollerus à patre cognoscendi causa, quæ domi interim diū abfuissent, essent acta. Is ut maternum fumarē tugurium uidit, foris accedens, paruulumq; foramen furtiuā luminis applicatione traiiciens, introspecta æde, animaduertit matrē in furni cacabo coctilia pulmenta uersantem. Suspexit præterea tres colubras supernè tenui reste depensas, ex quarum ore proflua tabes guttatim humorem epulo ministrabat: duæ quippe calore piceæ erant, tertia squamis albida uidebatur,

reliquis

reliquis modico eminentius pensa. hæc nexum in cauda gestabat, quæ cæteræ immisso uentri funiculo teneretur. Ille rem maleficio consentaneam ratus, silentio quod uiderat pressit, ne matrem ueneficij ream astruere putaretur. Ignorabat enim innoctam anguium extitisse naturam, nescius quantum illo uigoris epulo pararetur. Superuenientes deinde Regnerus & Ericus, ut fumidam aspexere casam, ingressi discubitu petiuere. Quibus ad mensam sitis, Craca priuigno filioq; unâ cibum capturis, catillum discoloris dapis admouit. Pars quippe picea, sed croceis guttis interlita, pars albida uidebatur: quippe pro uaria serpentum specie, geminus pultem color infecerat. Cuius quum solam uterq; particulam delibasset, Ericus non ex colorum habitu, sed interni uigoris effectu epulas æstimans, uigrantem dapis partem, sed succo potiore confectam, catino quàm celerrimè uerso ad se transfudit, albidamq; sibi admotâ prius Rollero applicans, cœnam felicius gessit. Et ne mutationis industria notaretur, Taliter (inquit) æstuante freto puppim in proram referri solitam. Nec tenue uiri ingenium fuit, industrij operis dissimulationem à nauigij consuetudine mutuantis. Ericus itaque fausta iam dape refectus, interna ipsius operâ ad summū humanæ sapientiæ pondus euasit. Quippe epuli uigor supra quàm credi poterat, omnium illi scientiarum copiam ingenerauit, ita ut etiam ferinarum pescudaliumq; uocum interpretationem calleret. Neque

214 De præstigijs dæmonum

enim solum humanarum rerum peritissimus erat, uerum etiam sensuales brutorum sonos ad certarum affectionum intelligentiam referebat. Præterea tam comis atque ornati eloquij erat, ut quicquid differere cuperet, continuo prouerbiorum lepore poliret. At ubi superueniens Craca concham transpositam, partemq; pultis potiore ab Erico comesam cognouit, fortunam filio præparatam, priuigno cecidisse condoluit. Cui mox gemebunda supplicare cœpit, ne unquam sua fratrem ope deficeret, quem ipsius mater tot nouæ felicitatis opibus cumulasset: quippe sapido unius epuli gustu, rationis atque eloquentiæ summam, necnon gerendorum prosperè conflictuum gratiam assequutus uidebatur. Adiecit quoque, Rollerum propemodum consilij capacem, futurumq; ut destinati sibi opsonij prorsus expers nō esset. Monuit quoque, si suprema necessitatis uiolentia postularet, nominis sui nuncupatione remediū celerius esse querendum: affirmans, se diuina partim uirtute subnixā, & quasi consortem cœlitum, insitam numinis gestare potentiam. Ericus se ad astandum fratri, naturā pertrahi dixit: probrosum referens alitem, qui proprium polluat nidum. At Cracam magis propria molestabat incuria, quàm fortuna filiū grauaret aduersa. Artificem enim ingenio suo deludi, magnum olim ruboris incitamentum fuit. Hæc Saxo. Si confectum hoc uirulentum epulum ab Erico uoratum illis pollebat uiribus, quare in Rollerij filij usum nō denuo adornabatur.

ornabatur cautius? nisi mendaces huius condimenti uirtutes semel alicui edenti consecratas, cum benedictione qua Isaac filium suum Iacobum confertim extremè bearit, conferēdas ridiculè quis urgeat. Mirandum interim summo opere, tam manifesta mendacia à præclaris illis ingenijs inter res uerè gestas describi, citra præmonitionem commenti alicubi lecti uel auditi: sic tutior earum existeret lectio.

Genes. 27.

At fabularum pertæsus, factum uerum subnectam, non illepidum, nec à nostro instituto planè alienum, effœta cuiusdam mulieris phantastica. Phantasticos enim quandoque à communi sensu deuios appellat uulgus: & phâtasiam, intellectus uel rationis, uel cogitationis deprauationem. Ea misera in Vualdsassia conficiebat pharmaca, & uaticinabatur circa annum 1555. Quamobrem ab earum ditionum administro ad quæstionem uocata, uolens interrogata deludere, amentiam alijs exprobrabat, qui eam sectarentur. Quum uerò tormentorum minis grauius premeretur, se inquit ex eorum esse numero, qui uagabundi Germanis dicuntur spiritus; & quotannis quater corpus quasi exanime relinqui, spiritu interea longius euagante ad solennes coetus, cōuiuia & choreas, quibus quoque interesset Cæsar: atque sibi codicillorum à Cæsarea maiestate donatorum authoritate, licere medicari, futura prædicere, necnon spiritu euolante eos celebrare cōuentus. Iussa eos ostendere, protulit literas Latinas sacre initiationis N. Sacellani

Phantastici.
Phantasia.Historia 26.
ra.

Cæsareæ maiestatis, nūc episcopi, in expeditione uersus Saxoniam Egeræ perditas: item agyræ cuiusdam schedas addidit, quibus ille sua unguenta, & execandi calculi artem, idq; genus reliqua prædicabat. His testimonijs subnixæ maleferiata, ac à dæmone procul dubiò delusa (si uera narrauerit) anus, nihil non sibi licere in propinandis pharmacis & diuinationibus confidebat. Sed ut desisteret resipisceretq; admonita, exilio puniebatur. Interim tamen sibi restitui codicillos maximopere cupiuit, sine quibus nullum fœlicem successum ex arte consueta sperari posse, persuasum fortassis habuit. Corpus autem eius tanquam exanime uisum esse quum alij assererent, illi ignem adinueri, si denuò ita spectaretur, prudenter antea admonuerat Vualdsasiæ olim administrator D. HENRICVS VVESIVS, LL. Doctor consultissimus, qui hæc mihi ordine retulit.

In aere concitādo quomodo à dæmone illudantur Lamia.

Singulari insuper ratione in aere concitando illudantur hæ aniculæ à diabolo, qui simulatq; ex elementorum motu, & naturæ cursu citius faciliusq; quàm homines, mutationem aeris & tempestates fore præuidet: uel alicubi infligendam ex abstrusa Dei uoluntate plagam, cuius ipsum spectat exequutio, intelligit: tunc harum muliercularum mentes agit, uarijsq; imbuit imaginibus, & suggestionem multiplici, quasi ob inuidiam in proximū, uel ob uindictam aduersus inimicum sint aerem turbaturæ, tempestates excitaturæ, & prouocaturæ grandines. itaq; eas instruit,

struit, ut quandoque silices post tergum, occidentem
uersus proijciant: aliquando ut arenam aquæ torren-
tis in acrem conijciant; plerumq; scopam in aqua in-
tingant, subinde in olla porcorum pilos buliant, non
nunquam trabes uel ligna in ripa transfuerse collocēt,
& alia id genus deliramenta efficiant: atq; ut arctius
eas satan illaqueet, diem & horā his actionibus præ-
figit. Quum uerò successum hæ uidēt, nimirum quas-
cunque desideratas in aere turbationes: magis confir-
mantur, quasi euentus hic subsequatur ipsarum ope-
rationem, qua ne aquæ quidem stillā elicere possent.
Nec sanæ mentis hominem opinari decet, futili uespa-
narum muliercularum actioni obedire elementa, &
ad harum nutum institutam à Deo naturalium rerum
seriem impediri uel inuerti: quod haud dubiè contin-
geret, si harum arbitrio tempestates, pluuiæ, grandi-
nes & fulmina inseruiant, ut quodcumque & quo-
modo hæ iubeant, ea insequantur. Si autem mali-
gna imprecatione, aut certa uerborum obmurmura-
tione, se aliquid non uulgare perpetrare posse, in ani-
mum induxerint: cum Socrate dixerim, incantatio-
nes esse uerba animas decipientia humanas, aut secun-
dum interpretationem, aut secundum timoris incus-
sionem, aut secundū desperationem: quæ sanè ne pili
quidem facienda sentio, quum nullum effectum reue-
rà naturaliter producere queant, nec ob id etiam sa-
nitatem in morbum cōmutare, quanquam ijs se posse
falso arbitrentur uetulæ. at eiusmodi morbi à dia-

*Incantatio-
num uerba
nihil posse*

bolo, conniunte Deo, ob horum hominum incredulitatem, maleq; conceptam de sagarum potentia opinionem, sæpenumero accersentur, infligunturq;. Idem dictum uolo de frugibus, quæ nullo modo incantationum uerbis aut imprecationibus lædi possunt: sed à dæmone quidem, Deo concedente, uel ueneficijs. multo minus eæ queunt aliò traduci: aliam licet opinionem ex poetarum uberibus hauserint ueteres, ad nos quoque deriuatam. Hinc celebratur illa duodecim Tabularum lex:

Agrum non posse à Lamijs excantari, nec lædi nisi à dæmone uel ueneficijs.

Sub tit. de In iurijs, alijs q; delictis. l. 9. al. tit. II.

QVI FRVGES EXCANTASSET, POENAS DATO: NEVE ALIENAM SEGETEM PELLEXERIS EXCANTANDO: NE INCANTANTO, NE AGRVM DEFRVGANTO.

Ansam uerò huius incredulitatis pronam admodum obtulerunt rustici, fiducia in Deum uiua minus confirmati: qui multifariam hoc etiã tempore secundum eorum incredulitatem uexantur à satana, ut aliàs lãc ademptum, aliàs foetum, aliàs segetes, aliàs armentũ etiam interemptum à Lamijs putent: & uniuersam agriculturæ rationem non ad benedictionem Dei in uera fide, sed ad meras anicularum uoluntates referant.

Li. 16. de subtil. ex. 349.

Adijciam doctissimi uiri IULII SCALIGERI uerba ad Cardanum: Ais ad maleficij efficaciam conferre malefici constantiam: putasti cuiuspiã affectum agere in aliũ, quàm in eũ cuius affectus est? Neq; uerum est, ab homine homini noceri posse uerbis. Nam quis illa eum uerba docuit? Non homo alius,

Scaliger.

lius, Nam quis illum? Non coelestis intelligentia. Quis enim eam facere audeat authorem fascini? Ergo malus demon: non ut hominem faceret potentiorē, sed ut ipsum deciperet credulitate, atque socium haberet tum impietatis, tum æterni exitij. Ipse igitur agit demon: stultus ille ac uecors, putat suis sese uocibus agere.

Interdum porrò Empusæ exornandæ adhibentur etiam naturalia quædam pharmaca, quibus ubi se inunxerint, confricuerintq; ita à fraudulento magistro institutæ Lamie, per fornacem mox se euolaturas, ac per aerem longè lateq; euagaturas ad tripudia, dulcissima symposia, concubitus et gratissima rerum spectacula confidunt: quæ tamen per insomnia ipsis ingerit ille milleartifex, ubi ab inunctione somniferi omnino unguenti, in profundissimum lethargicumq; somnum dilabuntur insciæ. Hæc ne somnia uideantur, libuit adducere, quid solertissimus occultarum causarum indagator Ioannes Baptista Porta Neapolitanus lib. 2. Magiæ naturalis, siue de miraculis rerū naturalium scribit: Adeò dira, inquiens, cupido hominum mentes inuasit, ut quæ natura mortaliū commoditati elargita est, abutantur, ut multis horum simul coaceruatis componant Lamiarum unguenta: quæ quanquam ipsæ superstitionis plurimum admiscant, naturali tamen ui euenire patet intuenti: quæque ab eis acceperim, referam. Puerorum pinguedinem aheneo uase decoquendo ex aqua capiunt, inspissando

Naturalibus
use pharma-
cis quandoq;
deluduntur à
satana La-
mie.

Lamiarum
unguenta

spissando quod ex clixatione ultimum nouissimumq;
 subsidet. inde condunt, continuoq; inseruiunt usui;
 cum hac immiscent eleoselinum, aconitum, frondes
 populneas & fuliginē. Vel aliter sic: Sium, acorum
 uulgare, pentaphyllon, uerspertilionis sanguinem,
 solapum somniferum, & oleum: & si diuersa commi-
 scent, ab ijs non parum dissidebunt: simul conficiunt,
 partes omnes perungunt, eas antea perfricando ut
 rubescant, & reuocetur calor, rarumq; fiat quod
 erat frigore concretum. Ut relaxetur caro, aperian-
 tur pori, adipem adiungunt, uel oleum ipsius uicem
 subiens, ut succorum uis intrò descendat, & fiat po-
 tior uegetiorq;, id esse in causa non dubiū reor. Sic

n. non illum nocte per aera deferri uidentur ad cōuiuia,
 sonos, tripudia & formosorum iuuenum concubitus,
 quos maxime exoptant: tanta est imaginationis uis,
 impressiōnū habitus, ut ferè cerebri pars ea quæ me-
 moratiua dicitur, huiusmodi sit plena: cumq; ualde
 sint ipsæ ad credendum naturæ pronitate faciles, sic
 impressiōnes capeffunt, ut spiritus immutentur, nil
 noctu diuq; aliud cogitantes: & ad hoc adiuuantur,
 cum non uestantur nisi betis, radicibus, castaneis &
 leguminibus. Dum hic pensiculati perquirendo
 operam nauarem (ancipiti enim immorabar iudicio)
 incidit mihi in manus uetula quædam (quas à strigis
 auis nocturnæ similitudine Striges uocāt, quæq; pue-
 rulorum sanguinem è cunis absorbent.) sponte polli-
 cita breuis mihi temporis spacio allaturam responsa
 iubet

Striges.
 Historia me-
 morabilis.

ungt
 lamiar.

iubet omnes foras egredi, qui mecum acciti erant testes: spolijsq; nudata, tota se unguento quodam ualde perfricuit, nobis è portæ rimulis conspicua: sic soporiferorum ui succorum cecidit, profundoq; occubuit somno. fores ipsi patefacimus, multũ uapulat: tantaq; uis soporis fuit, ut sensum eriperet. Ad locum foras redimus, iam medelæ uires fatiscunt, flaccescunq;. A somno seuocata, multa incipit fari deliria, se maria montesq; transmeasse, falsa depromens responsa. Negamus, instat: liuorem ostendimus, pertinaciter resistit magis. Hactenus Ioannes Baptista. Lamiarum quoque unguentum propemodum simile tradit Hieronymus Cardanus, quod mirabilia uidere facit. Nam & de his quæ non sunt, & tamen uidentur, ibi sermo est. Constat pinguedine puerorũ, ut dicunt, succisq; apij, aconiti, pentaphylli, solani, ac fuligine. Sed tamen dormire creduntur, dum hæc uident. Spectare autem uidentur theatra, uiridaria, cœnas, ornatus, uestes, formosos iuuenes, reges, magistratus, imò res omnes quibus delectantur, quibus etiam se frui arbitrantur. cernunt item dæmones, coruos, carceres, solitudinem, tormenta. Hæc igitur sunt uiolentorum insomniorum causæ. Hinc etiam illas apio uictitare ait, castaneis, fabis, cepis, caulibus, phaseolisq; somnos turbulentos cientibus: sic magis per somnum ferri uidentur in diuersas regiones, atq; ibi multifariam affici, prout uniuscuiusq; fuerit temperies, unguento adiuuante. Cui non absimile ad inducendum

Nota.

De Subtil. li.
18. de mirabilibus.

*Somniferum
admodum
oleum.*

dum profundum longumq; somnum, adiungam hic
oleum. rec. semin. lolij, hyoscyami, cicuta, papaueris
rubei & nigri, lactuca, portulacæ ana unc. iij. sem-
fabæ inuersæ unc. j. ex his omnibus fiat oleum, & pro
qualibet uncia istius olei misceantur unc. ij. opij The-
baici. Hinc sumantur unc. ij. uel iij. & duorū dierum
subsequetur somnus. Eiusmodi quædam simplicia;
puta lolium, faba inuersa, opium, hyoscianus, cicuta
papaueris species, solanum furiosum, atque id genus
reliqua, naturalium rerum peritis non omnino igno-
ta inueniuntur, quibus intellectus uel aufertur uel tur-
batur, ut qui ijs utatur, loquēdo, audiendo & respon-
dendo amens uideatur, uel in somnum altissimum ad
dies etiam aliquot præcipitetur: at eorum usum, &
aquas, uina, pulueres, trociscos, olea, aliasq; formas
hinc conficiendi modum, silentio inuoluere malui, ne
ijs abutendi ansam alicui subministrasse uidear. Per-
petuò iuuandi, & non ledendi, animum donauit om-
nis boni author benignissimus.

*Opij frequēs
apud Turcas
& Persas
usus.*

Hic obiter ob raritatem, & rei quasi miraculum,
non erat prætermittendum, opij esum Turcis, & mul-
to magis Persis, tam esse familiarem, ut nihil propè
familiarius: quòd eo uorato se ualidiores esse, mi-
nusq; belli pericula timere persuasum habent: quem-
admodum in his regionibus, ebrios quoque intrep-
dus se quibuscunque naufragiorum & discriminum
fluctibus obijcere obseruamus. Quocirca ubi exerci-
tum colligit Turca, opio uniuerſa spoliatur terra, li-
cet quo-

et quotannis id incredibili colligatur copia ex pa-
 pauere albo leuiter uulnerato, postquam capita pro-
 truserit: unde lactis aliquot guttæ emanant, paulatim
 concrefcentes. Eius semine apud Turcas non minus
 terra conseritur, quàm in his ditionibus tritico, præ-
 sertim Acharæ, Caracharæ, Spartadæ, Emetetindæ,
 & in alijs uicinis oppidis Paphlagoniæ, Cappado-
 ciæ & Ciliciæ. Vix Turcam inuenias, qui opium non
 redimat: etiam si unius asperi ualorem tantum possi-
 deat, eius dimidietatem opio impendet, secum id tam
 togæ quàm pacis tempore collaturus. Quidam eius
 esui assuctus, semel drachmam mediam innoxie uora-
 bat: postridie uerò drachmam integram idem ille de-
 glutijt citra ullum aliud incommodum, quàm quod
 uelut ebrius appareret. Bellonius, qui huic nunquam
 assucuerat, eo sumpto, nihil incommodi sensit, quàm
 in uentriculi orificio calefactionem, leuē cerebri tur-
 bationem, & somnum inquietiorem. Tritum Tur-
 cis in obijcienda calumnia prouerbiū est, Opium
comedisti: ac si alterius prouinciæ homini exprobra-
 res ebrietatem. Optimum habetur, amarum ualde,
 gustu calidum ut os inflammet, ad modum pilorum
 leoninorum colore fuluum, odore molestum & gra-
 ue. In extremo refrigerandi gradu id designari, cum
 insigniter amaricet, inflāmetq; mirū est. Masschlah
 uulgares Turcæ nuncupant, Aphion peritiores. In
 usu quoque habent puluerem illis dictum Heiran
 luc: cuius circiter coclear quicumque sumpserit, ni-
 hil lo-

Vide etiam
 Dioscor. lib:
 4. c. 60.

Lib. 3. c. 15.
 Obseruatio-
 num.

Masschlah.
 Aphion.

Heiran luc.

224 De præstigijs dæmonum

hil loquitur, at continuo ridet, admiranda se uideretur ratus: atque hinc suos instituit gestus, ut ingentem omnibus spectatoribus risum moueat. qui ubi ad mentem redierit, se his uel illis fuisse locis, & mira uidisse rerum spectacula, asserit. Rogati illi, puluerem canabinum esse plerique responderunt: qui quanquam ex Galeni doctrina, largius paulo sumptus caput feriat, uaporem sursum ob multam calefactionem mittens: citius tamen suspicarer ex solano furioso paratum esse, cuius radicem ad drachmæ unius pondus ex uino potam, excitare species uanas, imaginesque non iniucundas, docet Discorides: sed duplicatum cum modum, ad tres usque dies mentis alienationem asserre, addit. His, & id genus similibus, fortassis quandoque utuntur nostræ Lamiæ.

Lib. 1. de aliment.

Solani furiosi radix imagines uanas inducit.

Lib. 4. ca. 69. Potus demens tantis & soporiferi ualde, meminit Paulus Venet. de reg. or. lib. 1. cap. 27.

Congressus dæmonis cum muliere imaginarius.

¶ Hinc iam incuborum succuborumque laruas aggrediamur, quid in his ueritatis foueatur, studiosè & latius inuestigantes: ut non modo è uulgarium, sed & prudentium animis, semel hoc falsæ persuasionis simulachrum excutiat. Quum itaque huius hæresis maleficio & præstigijs delusæ dementatæque; anus, à dæmone se comprimi, incubosque pati arbitrentur, hanc cōmixtionem, ut reliqua propemodum omnia, merè esse ex lesa mente imaginariam, uel saltem qualicunque affricu titillatione cieri, accedente rei imaginatione, nec uerè congressum fieri, rationibus demonstrabitur euidentissimis: ubi prius commonuero, nostris medicis morbum quendam dici Incubum, ab incuban-

Incubus.

incubando, quòd pondus quoddam nobis dormienti-
bus incumbere, & super nos consistere putamus, re-
spirationem opprimens, & ob id uocem impediens:
ita ut si uelimus clamare, non possimus, cum somnijs
horrendis & imaginationibus plurimis nos ab alijs
inuadi existimantes. Epilepsiam esse quidam sentiunt
diminutam, quæ sit in somnijs, de qua Aristoteles in-
tellexit lib. de Somno & uigilia: ἐφιάλτης Græcis ἐφιάλτης.
nuncupatur, id est insultor, quasi aliquis insiliat; uim
inferens, & eum comprimens, ut non possit moueri,
donec liberetur ab inuasore. quæ signa ab imminuto
calore proueniunt: & quum spiritus animales exi-
scentes in cerebro, ob uapores ascendentes à pituita
& melancholia obtenebrantur, ita ut uirtus oppri-
matur, & uideatur aliquid graue sibi inferri, quod
tamen reuera non fit. Contingit autem potissimum
resupino corpore iacente, plerumque ore uentriculi
aut pituita crassa lentaq; aut ciborum concoctu dif-
ficilium copia oppresso. Quum uerò sage sint ob se-
xum ut plurimum pituitosæ, & ob animi affectus me-
lancholicæ, cur non supinè cubantes, huiusmodi mor-
bo erunt obnoxie? atque accedente illo sensu commu-
ni, ab immundi spiritus assidua suggestione uitiatos,
putabunt, fatebunturq; uerè se passas esse, quod sal-
tem uel per somnum uel imaginatione intensa inno-
tuit. Conuenientem hic ex Iasone Pratenfi historiam
de ocioso quodam sacrificio ascribendam duxi: ita nar-
rat. Nuperrimè sacrificus quidam me conuenit. Do-

De cerebri
morb. ca. 26.

p mine, in-

*Incubum pas-
sus sacrificus.*

mine, inquit, nisi succurras misero & afflicto, actum
est, et prorsus perij: tabes me habet. Viden' quàm sim
emaciat, quàm exanguis, uix tenui pelle contegor.
succulentus esse soleo, speciosulus & bene habitus:
nunc foedum spectrum uideor, hominisq; inanis ima-
go. Quid, inquam, te cruciat, & quàm affectus tui
causam opinaris? Dicam, ait, intrepidè, & ualde ad-
miraberis. Sub quamlibet fermè noctem ad me com-
meat muliercula mihi non ignota, & pectori meo il-
labitur, ipsa uiolenter comprimit, atq; coarctat ani-
mæ meæ uias, ut ægrè respirare queam. Quin clami-
tare cupienti, uocis iter præcludit, ut quanquam præ
pauore nitor attollere, minimè queam. Nec manus
ad propulsandam iniuriã, nec pedes ad capeffendam
fugam expedire ualeo. Vincit me et affixum tenet.
Heus, inquam subridens, nihil admirandum prædicas
(ex narratione incubum intelligebam) merum est
phantasma, merum ludibrium. Nec plura moratus.
Phantasma, inquit: ludibrium, inquit, profectò nō est:
ita me Deus amet, quæ hisce oculis conspiciatus sum,
& quæ hisce manibus exercui, enarro. Equidem ui-
gilans, mentisq; compos, eam uideo coram, & inua-
dentem accipio, conorq; obluetari, sed præ languo-
re, metu, angustia & impacta ui, nihil efficio. Hac
de re horsum uorsum amens cursitauit, unumquem-
libet percunctans, 'posset ne succurere miserabiliter
pereunti. Minoritam consului, quem callidū uetera-
torem dicunt, ab hoc præsentaneam opem sperabam:
sed spe

sed spe mea frustratus sum planè, nullam is salutē attulit: tantum monebat, Deum optimum maximum, quem iam pridem precibus fatigarā, strenuè adorandum, ut digniretur infestam uexationem auertere. Adij uetulam quandam, pro fama populari, sagā atq; uersutam. Hæc aiebat, qui sub crepusculum diei statim ab excreto lotio matulam obturare dextra caligula, & fore ut eo ipso die malefica me inuiseret. Id etsi uanum uidebatur, nec parum me ab experimento absterret religio, uictus tamen impotentia & diurni laboris tedio, tentauī. Et per Iouem, accidit uaticinium. Veniens in domum meam, uesciæ cruciatum querebatur: nec potui ab illa aut preculis supplex, aut contētione minax impetrare. ne sub noctem ad me terrifica commicaret: sed implacabilis ueterem morem asseruat, semelq; constituit me fædo angore conficere. Hominem hunc uix quīuī ulla oratione ab insania reuocare: sed à secūdo tertioū congressu hilarior factus, morbum agnoscere cœpit, & sanationis spem fiduciamq; concipere. Iam ad congressum imaginarium.

Primum huius congressus uanitas, fucusq; apertissimis atq; adeò oculatis testimonijs, ac argumentis irrefutabili conuincuntur, si uirgo hoc deprauatæ imaginationis fascino agitata, ludibriaq; eiusmodi perpeffa, quæ à dæmonis initu corrupta creditur (qualem apud Hollandos uestalem, ex propria peractæ cum dæmone huius spurcicie confessione fientis ad-

Concubitus
demoniaci
uanitas.

Virgo Vestalis apud Hol-
landos ab in-
cubum preci-
pue exorta.

228 De præstigijs dæmonum

*Hymene do-
tata sunt o-
mnes uirgi-
nes.*

Deuter. 22.

mis adiudicatam scio) ab obstetrice perita, uel alia non indocta femina inspiciatur, contrecteturq;: eam enim adhuc uirginitatis zona, hymene nimirum munitam esse (si alioqui à uiri concubitu fuerit libera) comperietur. Ea siquidem omnes uirgines ab initio dotatas, obuinctasq; à conditore Deo fuisse, contra multorum secus contendentium sententiam ostendere uolui: primumq; generale Mosis ex Dei uoluntate consilium, de indicijs uirginitatis indubitata cognoscendis, si de uirgine matrimonio tradita, in læsa antea pudicitie suspicionē maritus uenerit, proponiam, explicaboq;: id tale est: Si duxerit uir uxorem, accesseritq; ad eam, & odisse eam cœperit, quæsieritq; diuortij occasiones, nomen pessimum ei obijciens, & dixerit: Vxorem hanc duxi, & ingressus ad eam, nō inueni uirginem, uel uirginitatis signa: tollent eam pater & mater eius, & proferent signa uirginitatis puellæ ad seniores ciuitatis qui sunt in porta. dicetq; pater: Filiam meā dedi huic uxorem, quam quia odit, imponit ei nomen pessimum, ut dicat, Non inueni tuā filiam uirginem. & ecce hæc sunt signa uirginitatis filie meæ. Expandent uestimentum coram senioribus ciuitatis, apprehendentq; senes urbis illius uirū, &c. Quod si uerum est uerbum illud, & signa uirginitatis in puella non fuerint inuenta, ducent puellam ad ostium domus patris sui, obruentq; eam ciues illius ciuitatis lapidibus, ut moriatur. Ad huius loci explanationem, & ut medicis in omnibus puellis hymena

non

non agnoscentibus satis fiat, ac meum interim prosequar institutū, breuiter paucorum sententias prius annotabo: obiter deinde, quæ à me in hanc rem obseruata sunt, adiecturus. Ad hunc modum scribit Auicenna: Ante uiolationem puellæ uirginis sunt in collo matricis panniculi cōtexti ex uenis & ligamentis subtilibus ualde, ortis ex omni parte eius: quos per rumpit mas, & effluit quicquid in eis est sanguinis. Item Almanfor: Os uirginis constrictum est, & rugosum: & in rugis colli uirgulares uenæ texuntur, subtiles: quæ quando corrumpitur uirgo, rumpuntur, & prædictæ dilatantur rugæ. Hymenis, in humani corporis exquisita dissectione incomparabilis

ANDREAS VESALIUS, leuiter ex Arabibus in hæc uerba meminit: Arabum nonnulli quinque numero uenulas in medium longitudinis uteri ceruicis diffundi astruunt, & dextrarū uenarum ora cum sinistrarum oris conuiuere, cōmittiq; ac ab illis puellarum hymena consitui docent, uenarum huc pertinentium copiam centonem nuncupantes. Explicatius de eo scribit doctissimus medicus Ioannes Guinterius: Vteri ceruicem, digitis in eam infertis, secabis ad os usque, si uenerem experta fuerit mulier: alioqui digitos haud ita facile propter hymenæi impedimentum inseras. Nam ceruix membranosa ex musculis ipsius textura conuiuet. Quæ ut disrumpatur, prima coitio acerrima est. Intra muliebri pudendum, siue in uteri ceruicis medio, engion est (ait

Li. 3. fen. 21.
tract. 1. ca. 1.
Hymen.

Li. 3. Fabricæ
Hum. corp.
cap. 9.

Lib. 1. Instit.
Anat.

Lib. 1. ca. 24.
anat.

Lib. 2. antiq.
lect. ca. 55.

Alexander Benedictus, & Cælius) siue hymen, integritatis uel uirginitatis argumentum. Ea uerò neruosa intelligitur exilitas, uenulis dispersa tenuibus, quam primus conuellat congressus. Virginei siquidem locelli artissimè circumquaq; sub coriaceis carūculis nymphe nuncupatis, membrana hymene Græcis dicta munuuntur, qua primo insultu disrupta, uenarum uteri orificia hic intexta desinentiaq; sanguinem fundunt, menstruum uulgò appellatum. Vnde nuptis uirginibus, prima concubitus nocte, ex huius membrane uiolenter ruptæ uenulis sanguis promanat: cuius lituris, ut uirginitatis uel uirginalium notis testibusq;, tinctæ quibus teguntur uel incumbunt lintamina, coram magistratu, suspicacibus, coniugesq; uiolatæ antea pudoris zonæ falsò insimulantibus maritis expandi ostendiq; iubet Moses. Hoc quoq; munimentum cognouit author carminis uulgo tritū:

Est magnum crimen, perrūpere uirginis hymen.

¶ Ad ualidiorē argumenti propositi assertionem, historiam cūctis seculis memorabilem hic ex Suida breuibus contractam, ascribere, uisum est nō inutile. Ea ita habet: Quo tempore Iustinianus imperium obtinebat, erat quidam inter Iudeos princeps, Theodosius nomine. Hic cum familiariter admodum uteretur argentario Christiano, cui nomen erat Philippo, qui ipsum crebrò ad amplexandam Christianam religionem hortabatur: tandem ingenuè fassus est, se nihil dubitare quin I E S V S, quē nos Christum colimus,

is sit

*Virginitatis
signa.
Mosis locus
explicatur.*

*In explicati-
one nominis
Ie u*

*Historia de
Christi diui-
nitate et Ma-
ria semper
uirgine. me-
moranda o-
mnibus secu-
lis, maxime
contra Iu-
daeos.*

is sit quem sacri uates mundi Seruatorē prædixerūt: uerū se animū inducere non posse, ut abdicatis quibus nunc apud suā gentē fungitur honoribus, nomen suū IESV Christo det. Ut autē ita de IESV Christo crederet, se non solū sacrorū uatū oraculis persuasum esse: sed mysterio quodā, quod apud Iudæos in arcanissimis scriptum adseruatur, cōpertum habere, idq; huiusmodi esse: Mos erat olim apud gētem Iudaicā, quo tempore ædes sacra in Hierosolymis extabat, uiginti duos perpetuō sacerdotes, quot scilicet linguae Hebraicæ elementa, & Veteris testamenti libri numerantur, habere: & quoties de eo numero unus aliquis mortem oppeteret, mox alium in defuncti locum allegare: allectumq; in codicem, qui ad eam rem in æde seruabatur, cū illius ipsius, tum parentis utriusque expresso nomine, referre, notatis etiam tum defuncti, tum suffecti diebus. Cum itaq; quo tempore Iesus Christus in Iudæa uersabatur, necdum tamen sese prodere, ueramq; fidem propalam docere coepisset, mortuus esset quidam ex dicto sacerdotum numero: nec post multa ac uaria suffragia, quispian satis idoneus esset repertus, qui in illius locum ascriberetur: tandem propositus est Iesus, Ioseph fabri (ut aiebant) filius, tanquam homo ætate quidem iuuenis, ceterum & uita & moribus & doctrina in primis commendatus. atque hoc suffragio ab omnibus deum approbato, uisum est matrem eius in confessum arcessere (pater enim obierat) cognoscendorum no-

minum gratia, quæ in codicem, ut dictum est, describenda essent. Illa igitur accita, & de filio eiusq; patre sedulo interrogata, respondit: se matrem quidem IESV esse, atq; ipsum peperisse. Nam eius rei testes sibi esse eas mulieres, quæ cum pareret, præstò fuissent. patrem uerò nullum illi in terris esse: quod ex me (inquit) quibus uultis discite argumētis. Dum enim uirgo in Galilea agerem, angelus Dei in domum, in qua uersabar, ingressus, non quidem dormienti, sed uigilanti mihi nūciabat, futurum ut è Spiritu sancto parerē filiū, iubebatq; nomē illi IESVS indere. Itaq; uirgo cum essem, per eam uisionem concepi, peperiq; IESVM, permanens uirgo in hunc usque diem. His auditis, sacerdotes iuebant adesse fidas obstetrices, easq; summa cura explorare, an etiamnum uirgo esset Maria. Ille uerò cognita ueritate ex ipsa re, affirmabant eam uirginem esse. Ad-uenerunt quoque & illæ mulieres, quæ fortè fortuna adsuerant parienti, conspexerantq; edentem infantem, quæ & ipsæ attestabantur filium eius esse IESVM. Quibus rebus attoniti sacerdotes, denuò rogabant Mariam, ut liberè profiteretur, quibus esset editus ille parentibus, quo ea ipsa parentum nomina possent in sacerdotum album referre. Ibi rursus Maria: Ego, inquit, reuerà eum peperì: uerū nullius conscia patris in terra, audiui ab angelo filium Dei esse. Filius est igitur meus, & Dei. Sacerdotes ergo cum hæc intellexissent, in allato codice scripserunt hæc uer-

*Maria post
partum &
mortuum Io-
sephū uirgo.*

hæc uerba: Eo die mortuus est sacerdos ille, illis na-
 tus parentibus: cooptatusq; est pro illo sacerdos com- *In sacerdotē*
 muni omniū nostrū suffragio, IESVS, filius Dei *cooptatus*
 uiui, & Mariæ uirginis. Porro hic codex ē templi *ē* *fuit Iesus.*
 urbis excidio à primatibus inter Iudæos uiris magno
 studio erectus est, asseruaturq; in Tyberiade, &c.
 Tandem subiicit author, se hæc ab ijs audiuisse, qui ē
 Philippi argentarij ore intellexerant.

Cæterū illa obfirmari membrana orificij uteri
 ostium seu uirginitatem, eo hic demonstrare proli-
 xius stat sententia: quòd id non infimæ sortis, usus
 atque existimationis doctissimi plerique medici infi-
 cientur: quum tamen in quatuor puellis me id obser-
 uasse ob incumbentem necessitatem, uiuis adhuc ocu-
 latisq; testibus comprobare, non fuerit difficile. Pri-
 mæ, circiter octodecim annos natæ, in ciuitate Gra-
 uiensi, chara mihi patria, ualida hæc mēbranula san-
 guinis saburra distendebatur, tumebatq; cum ingenti
 dolore: quam quū ex litura à uiuo colore aliena, uno
 in loco putrere iudicarem, uellicans leuiter, aperire
 frustra nitebar: ea tamen postea perrupta sponte, co-
 piofus profundebatur sanguis, unde paulatim conua-
 luit. Ad alteram puellam extremè Craneburgi de-
 cumbentē, matronæ uicinæ cum obstetrice accurren-
 tes, eam gestare uterum uno ore, foetus patrem quoq;
 denominantes, occlamabant (illa licet interposito
 etiam iuramento contradicente, ac se uirum nūquam
 admisisse, liberius affirmāte) usque adeò huic uterus,

*Hymene mu-
 nitas esse om-
 nes uirgines,
 contra mul-
 torum medi-
 corum opinio-
 nem proba-
 tur.*

234 De præstigijs dæmonum

potissimum in dextro uentris inferioris latere protuberabat. Ad hanc quoque uocatus, re apud mulieres & obstetricem desperata, eius scilicet partus doloribus intolerabilibus in tertiam septimanæ nocte diuq; perdurantibus, cum aliqua urinæ suppressione, uigilijs continuis, & appetitus deiectione, partem affectam secundum artis legem & postulantem necessitatem tracto. ubi tam ualidè obfirmatum illud munimentum comperi, ut ne subtilissimi etiam specilli cuspidem usquam, præterquam in oris uesicæ extremitate huic annexa admiserit (quemadmodum in superiore quoque contigit) tametsi diligenti indagine circumquaque tentaretur. Re autem penitus inspectâ, pensiculatâq; quum puellam hanc annum agentem uigesimalimumprimum, forma uenusta, florida uiuidaq; , constitutionis prorsus sanguineæ, antea expurgationes menstruas nunquam sensisse, præter leue paucarum stillarum indicium, quatuor antè annis matre defuncta, intelligerem: earum partium uenarum orificia magis hic introrsum reſerata, hunc in ea etate, temperamento, uitæ ocio (sartricula etenim erat) & anni uerno tempore, efferuescentem profudisse sanguinem, apud me collegi. Itaque anhelitum puellæ comprimere iubeo, retractis diductè cruribus, quo magis uirginitatis custos testisq; tenax pellicula renitetur, atque uestigio impresso in medio eius à perinaeo uersus uesicæ collum, & iusto utrinq; relicto in-

Hymenis in-
2260.

Et interstitio, chirurgum, ob casus illi inauditi raritatem tremebundum, ut rasorium mei nominis naufragio imprimeret adhortor, ac reiterata ob nervosam crassitiem bis sectione, supra octo sanguinis atri libras paulatim profluxisse, testabuntur plures matronæ. In eo decubitu eam ad tertium permanere diem propter hæmorrhagiam iubeo, licet se mox ab incisione maximopere levatam sentiret, de nulla debilitate ob largissimam sanguinis tanto tempore extra uenas in ijs partibus retenti effluxionem, conquesta. Elotis inde huius eluuii reliquijs, aqua hordei cum melle rosaceo syringe iniecta, post tertium diem suæ restituebatur libertati, ualitudinem pedetentim consequuta inculpata, ut uicesimo secundo die post incisionem legitimè cœperint fluere menses, suum deinde seruantes naturæ tenorem. Similem casum recenset Antonius Beniuenius, quanquam membrana hac omnes præmuniri uirgines ignorarit, quum dicat, naturalia seminarum interdum claudi. Siquidem munimentum illud uni homini in multis uirginibus obseruatu difficile est, quum raro sit obuium, si quando uenarum sanguinem menstruum fundentium orificia introrsum puellis fortè reſerari contingat, ac reliqua excretionis uia hoc sepius præcludatur. Ita narrat ille: Incidit in manus nostras puella quædam, iam matura uiro, iam plenis nubilis annis, cui naturalia ipsa clauderentur. Quæ cum ego huiusmodi malum curaturus inspicio, membranulam quandam uideo,

De abditis
Sanat. causis
ca. 28.

uideo, quæ ipsius uulvæ ori opponeretur. Quare duabus lineis inter sese transuersis eam incido, statimq; tanta ac tam ingenti impetu nigrior materia profluxit, ut grande lumen, quod tunc minister admo- uerat, extinxerit. Menses enim præteriti intus tene- bantur, qui & dolores etiam singulis mensibus exci- tarent. Tum reliquum curæ ex aliorum ulcerum mo- re prosequutus, haud multis post diebus puellā ipsam sanam, & coniugio aptam relinquo. Hæc ille. Proxi- ma adhæc hyeme, quum puellæ octo circiter menses natæ urina impeditius flueret, nisiq; hymen promine- ret, uteri orificio filiolam carere suspicata mater in- docta, eam mihi offert inspiciendam: ego aciculæ ca- pitello membrana hac circumscripta, & uesicæ colli extremitate ostensa, matrem rectius institui: & quid ad eliciendum liberius lotium faceret, edocui. Præ- terquam quòd in quarta uirgine quoque certissimè tegumentum illud solidissimum cognouerim, à pudici- tissimis mihiq; familiaribus matronis, quæ hoc pudici- tiæ munimentum prima admissione obseruarunt, id ipsum pudica collatione rescui: hæc, omnes uirgines eo donatas esse, ex feminis, quibuscum familiariter & occultè hac de re contulissent, se intellexisse, uno quoq; asseruerunt ore. Alias duas iam nuptui collo- catas, ab obstetrice perita sectas etiam noui. Mem- brana interim aliàs crassiore firmioreq; , aliàs tam ualida ut sectione opus sit, quasdam tenuiore fragi- lioreq; hic obseptas esse, minimè dubium est: plerisq; etiam

Alexand. Be-
ned. lib. 2.

Ana. cap. 4.

Hymen mē-
brana aliàs
crassior, aliàs
ualidior, ut
sectione opus
sit: aliàs fra-
giliores.

etiam putrescere eam ex humorum affluxu, & ex morbo perrumpi constat. Exemplo id testatum facile fecerim: uerum non est nostri instituti, longiorem huius argumenti hic contexere telam. satis sit indicasse, imò apertas ostendisse rationes, quibus succuborum incuborumq; falsitas detegitur: item Mosis locū non-nihil explicuisse, & medicis ansam subministrasse, membranam hanc oculatius obseruandi: cuius quidem uitiate prius nomine, uxorem secretò arguisse non immeritò maritum, olim memini.

Si quis iam præfractor, ad illam Mosis sententiā mihi obtrudendam confugiat, Quòd filij Dei ad filias hominū ingressi sunt, atq; hæc genuerint potentes & celebres uiros: & hinc cum multis alioqui doctis uiris inferre studeat, dæmones posse mulierū concubitu frui, atq; generare: huic Augustini Steuchi Eugubini, episcopi Kisami, uerba hæc, quibus errorem hunc solidè refellit, opponā: Illud, inquit, reijciendum separandūq; à natura dæmonum uera, & penè inter fabulosos dæmones cēsendū, quod nō modò è nostris quidā, sed etiam prophane philosophiæ professores pleriq; sibi persuaferūt, de filiis illius Dei, qui dicuntur apud Mosē filias hominū uidisse, accēsosq; in earū cupiditate, ex eis filios genuisse: qui quum dicantur Hebraicè Nephilim, ab Hebræis nescio quibus, & nostris, quimetiam externè philosophis, dæmones crediti sunt, qui partem diuinam atque humanā mistam habuerint. fueruntq; multi, filios illos Dei angelos su-

Genes. 6.

Locus Mosis explicatur, quòd filij Dei ingressi sunt ad filias hominum.

Lib. 6. ca. 32. de Perenni philosoph.

Genes. 6.

Nephilim.

gelos suspicati: è quibus, cum multis Hebræis, Iosephus in sua de antiquit. Iudaic. historia. quem tamen Zonaras historicus excusat, quasi angelos ille appellarit filios Seth, ut Deo placeantes, & angelorum uitam æmulantes. Fuerunt et alij in ea opinione, ut Lactantius: uideturq; antiquissimus error è libris Moysis non rectè intellectis haustus. Siquidem perhibet Plutarchus, Pythagoram, Xenocratem, Platonem, Chrysippum, superiores Theologos sequentes credidisse, dæmones fuisse hominibus quidem robustiores, uiribusq; longè præcellentes, diuinitatē (inquit) habentes neque synceram neq; puram, sed cum animæ natura & sensu corporeo coniunctam, uoluptatis & laboris capacem. Hoc etiam credidit Athenagoras philosophus Christianus, Iustinus item idem philosophus, & Tertullianus, omnes ambiguitate uocabuli ducti: arbitratiq; filios Dei, angelos, purosq; deos, genitos ex eis: alij dæmones, alij heroas uocantes eos, ἀπὸ τῶ ἐρωτος, amore illo quo illi filij Dei in feminas exarsissent, filiosq; eximie uirtutis & audaciæ genuissent, quod in Cratylo etiam retulit Plato. & Athenagoras in legatione scribit: Similis quoq; conditio fuit angelorū. Etenim cum omnes essent liberæ uoluntatis, alij in ea qua creati à Deo fuissent conditione permanserūt: alij naturam suam & conditionem uiolauerunt. Is ergo demon materie, & formarum quæ sunt in ea, imperator extitit, & cæteri qui ex his circa primum æthera uersantur.

Scitis

Heroes unde
dicti.

Scitis autem nihil absque testimonio nos prædicare, cum nitamur dictis Prophetarum. Illi igitur à carne uicti, & in concupiscentiam prolapsi: is autem neglector & prauus circa rerū sibi creditarum curam, est inuentus. Ex his uerò qui in uirgines exarserunt, nati sunt hi qui Gigantes sunt appellati. Itaque angeli lapsi de cælo, circa aerem & terram, prohibiti deinceps cælum repetere, uersantur: animi quoque Gigantum circum mundum. hæc ille. Tertullianus quoque eadem sensit. Quæ quidem doctiores melioresq; theologi, quibus filiorum Dei notior fuit appellatio, nunquam dixissent: non Hieronymus, non Augustinus, non Gregorius Nazanzenus, non prudentissimus Chrysostomus. Nec difficile est erroris fontem agnoscere: nec durum probare, solitas sacras literas filios Dei nuncupare dilectos illi, illumq; colentes. Vt de Israele: Ex Aegypto uocaui filium meū.

Et in Exodo: Filius meus Israel. In Psalmo quoq; clara existit differentia, cum homines sunt filij Dei, & cum non sunt: Ego dixi, dij estis, & filij excelsi omnes: uos autem sicut homines moriemini. Ecce eosdem filios Dei & homines appellat: sed filios Dei, quia creati ab illo, factiq; uelut dij, futuriq; si Deū coluerint: homines autē, in terrenā fragilitatē delapsi, regis cælestis imagine denigrata. Tales erāt illi elunio nis tēpore filij Dei, bona progenies ex Seth, quæ cō-
mista cū filiabus hominū, scilicet corruptissimis feminis, quæ sicut uxor Adam, deincepsq; sermē omnes,
sic mari-

Filij Dei qui

Osee. 11.

Numer. 24.

Matth. 2.

Psal. 81.

Filij Dei.

sic maritos suos corruerunt: unde corruptiores filij
 nati, origo mali, sanguinis pij cum impio commistio:
 propterea nati bellicosi, superbi, contumeliosi. Hæc
 sunt ueriora, à natura non abhorrentia: cum illa non
 absint à fabulis poetarum. Nec naturâ fieri potest,
 nec assentitur philosophia, spiritus corpore nudatos;
 amorē feminarum capi, aut ex eis generare potuisse.
 Habet enim fontem suum, & inferiores ortus, cupidi-
 tates: si desit causa, desit effectus. Vbi non sunt mem-
 bra genitalia, non est amor coeundi. Vbi non est ci-
 bus & potus, non est sperma. Vbi non fuit quæren-
 da succēssio & propagatio, non adhibuit natura cu-
 piditatē generandi. Sicut spiritus nudi sitire aut esu-
 rire non possunt, sic ueneris libidine nequeūt inflam-
 mari. Absurdum quoq; duo esse genera dæmonum:
 tum ipsos angelos lapsos in concupiscentiâ, tum ani-
 mas Gigantum. Fuerunt enim Gigantes homines, nec
 ex hominibus faciēdi sunt dæmones: nec casus eorū
 fuit, quòd exarserint in amorem. Erunt igitur fabu-
 losi dæmones, tam quos libido rapuisset, quàm gene-
 ratī ex eis. Tales erunt, quales Hector, Achilles,
 Aeneas, Hercules, ex hominibus & deis nati, apud
 poetas. Hæc Augustinus Steuchus. Se amore captos
 esse mentiuntur dæmones, ut amentes uicissim femi-
 nas in officio arctius constringant, ardentem anima-
 rum perditionem depereuntes.

Quod uerò peculiare dæmonis prius cum uiro,
 deinde cum muliere congressus figmentum commen-
 tentur

tentur nimis imprudenter, ac argumententur absurdè admodum pleriq; Theologi (ut Mallei maleficarum architecti, Henricus Inſitoris & Iacobus Sprenger ordinis Prædicatorū, ſacræ. paginæ doctores & hæreticæ peſtis inquiſitores, atq; Martinus de Arles theologiæ profeſſor, ac huius ſarinx alij) eundem ſcilicet dæmonem uiri ſclerati prius ſuccubum, effici in muliere deinde incubum: ſemenq; uiro antea ademptum, mulieris inde ſinui in ipſo actu inſtillari, atque hinc prolem concipi, progigni; næ id ridiculum nimis uidetur, quàm quòd multis debeat conſutari argumentis. Hoc ſolummodo dicam: illam ſeminiſ ex ſanguine et ſpiritu temperiem generationi aptam, in ordinatis à Deo locellis, extra propria conceptacula, qualicunq; præcipue trãſlatione corrumpi & interire. Neque hic credendum Alberti ſcholiaſtæ, quaſi per ſomnum referenti ſi ſemen emiſſum ad terram poneretur ad matricem, poſſibile eſſet quod conciperet: & ſæpius contingere, quòd in balneo, ubi uir ſperma emittit, muliere præſente, ipſa tanquam in coitu concipiat, quia matrix eſt maximè attractiua, & ſemen adhuc uigens, nec exhalatione impotens, atque ideo fœtum produci poſſe, idq; experientia comprobatum eſſe. Nam ſi ſemen ſuper ſaluiam effunderet felis, atq; ſaluiam hanc aliquis comederet, tum ex illo ſemine generarentur in uiri uentre felis, per uomitum expellendi. Abſurdiora hæc ſunt, & mendaciora, quàm ut lōgiori reſutatione indigeant.

Tract. de ſuperſtitiis.

De eodẽ dæmone ſuccubus & incubus
abſurdum quorundam Theologorum argumentũ.

Lib. de formatione hominis.
ca. 1. de Generatione embrionis.

Idem sit responsum feminae habitati in uicina Auerrois, qui scribit eam iureiurando confirmasse, quod infantem conceperit semine ex balneo attracto, quod profudisset lasciuiens masturebator.

Nec dubium est, alios mihi Augustinum hic de incubis dæmonibus obiecturos, ita scribentem: Quoniam creberrima fama est, multique se expertos, uel ab eis qui experti essent (de quorum fide dubitandum non est) audisse confirmant, Syluanos & Faunos, quos uulgo Incubos uocant, improbos sæpe extitisse mulieribus, & earum appetisse ac peregisse concubium: & quosdam dæmones, quos Galli Dufios nuncupant, hanc assidue immundiciam & tentare & efficere, plures talesque asseuerant, ut hoc negare impudentiae uideatur: non hic temere aliquid audeo diffinire, utrum aliqui spiritus, elemento aereo corporati (nam hoc elementum etiam cum agitur flabello sensu corporis tactuque sentitur) possint etiam pati hanc libidinem, ut quo modo possunt, sentientibus feminis misceantur. Hæc parum aut nihil facere contra nos, intelliget is, qui cum nostris rationibus supra adductis, exactius singula discussit, expenditque. Quæ enim rumore acceperit ille, duntaxat recenset, nec certi aliquid statuere audet. & si demus, spiritus aliquos elemento aereo corporatos esse: minime tamen hinc sequetur, ab aereo corpore, cum eo quod contempta quatuor elementorum permixtione consistit, naturalem, uel similem ei qui inter paria terrenam magis contem-

Lib. 15. de Ci-
uit. Dei ca.
23.

Li. 1. quæsti-
onum super

Genesim.
quæst. 3.

contemperatione imbuta contingit corpora, exerceri congressum. Præponderet itaque hic ratio, & ueritatis robur.

De Satyris illis salacibus qui etiã obtruduntur, & eandẽ cū Syluanis & Faunis rationẽ habent, an ueri fuerint demones, quid in Atticis scripserit Pausanias, breuiter adijciam. Equidẽ (ait) de Satyris qui nam sint, ut aliquid certius, quàm ab alijs traditum sit cognoscere, singula ex multis sum percunctatus. Euphemus Car tandem, uir non ignobilis, hæc mihi recensuit: se, cum in Italiam nauigaret, uentorum impetu in extremas Oceani oras delatum: ibi multas esse insulas desertas, quæ ab hominibus agrestibus incoluntur: ad alias insulas appellere nautas noluisse, quoniam antea in eas appulsi, à quibus tenerentur incolis, non ignorarent: sed tunc etiam præter eorum uoluntatem tempestate eò adactos, insulas à nautis Satyrides appellari: incolas rufos esse, & caudas non multo equi-

Satyrides insulae.

Satyri.

nis minores, infra clunes habere. Hos, ubi primum hospites sensissent, euestigio nulla edita uoce ad nauim concurrisse, ac mulieribus quæ in naui erant, manus iniectisse. nautas uerò paucifectos, mulierem Barbaram in insulam exposuisse: in quam Satyri, irruentes, non tantum eam quæ natura uiris exposita est, partem, sed aliam quamlibet petulantissimè appetiuisse.

De Satyro quoque animali hæc scribit Ant. Sabellicus: Ex Athenis Sylla per Thessaliam & Macedoniam ad mare descendit, mille & ducentis nauibus

Li 3. n. Enca. 6.

244 De præstigijs dæmonum

ex Dirrachio Brundusium transmissurus. Proxima est Dirrachio Apollonia, & circa hanc Nymphæum. Sacer ibi locus uirenti colle ac pratis, quæ fontes multifariam irrigant. Hic sub id tēpus, quo Sylla eò cum exercitu uenerat, Satyrum, animal humano ore, atq; ea forma qua pingitur, somno pressum, atque ita captum, locorum accolæ ad Syllam uinctum perduxerunt. Ibi haud una uoce interrogatus, quis esset, multisq; uariarum linguarum peritis ad hoc ipsum adhibitis, tantum uociferatus dicitur: uoxq; aspera ex eo profecta, inter balatum & hinnitum media. Sylla religionē tactus, datis comitibus, qui eū in solitudinem deducerent, missum fieri imperauit. Animalia etiam fuisse quæ Satyri dicerentur, scribit Hieronymus in uita Pauli primi heremitæ: eosq; locutos esse, & rationis officia peregisse. Refert quoq;, Satyrū quempiam Antonium quondam allocutum fuisse, & gentiliū errorem in se colendis animalibus damnaſſe. asſeruatq; unum uiuum olim productum in publicum, & mox ad Constantinum principem destinatum. His addit tamen, diabolo facillimū esse Satyri imaginem & nomen assumere. Apud Strabonē inde legimus de Satyris, Silenis, Bacchis, & Tityris, quos (inquit) dæmonas quosdā, deorumq; ministros Citretas nūcupāt. Nec solum (inquit Martinus de Arles theologus) apud maleficas, sed et circa alias probas mulieres accidit hæc incubi illusio. Nam ex sacerdotis cuiusdam relatu accepi, hoc tempore ipsi in confessione releuatū fuisse

Tract. de Superst.

Illusio incubi alijs quoque mulieribus probis accidit.

tum fuisse à quadam proba muliere nupta, cui sepe in somnis uidebatur, se reuerà super iumenta equitare per campos cum alijs: atque ita euagando super aquam, coire hominem cum ea, & intensam in actu se persentire uoluptatem: & hoc sepe ei accidisse phantasticè, illusionè dæmonis manifestum est. Vnde Augustinus super Genes. Illa enim quæ accidisse ut quidam recordarentur, in quorundam animalium corporibus, aut falsa facta narrarentur, aut illusionibus dæmonum hoc in eorum animis factum est. Si enim contingit, ut quis in somnis fallaci memoria recordaretur, se aliquid fuisse quod non fuit, aut fecisse quod non egit: quid mirum est, si quodam iusto Dei occultoq; iudicio sinantur dæmones in cordibus hominum tale aliquid posse?

Delusorij adulterij exemplum his accedat, apprimè ridiculum. Mercatoris cuiusdam uxor circiter sex uel septem miliaria à Vuittembergæ, Slesia uersus, absente negotiationis causa marito, peculiare solet admittere concubinum. Contigit itaque marito peregre agente, amasium noctu redire: & post curatam cuticulam, uenereamq; peractam uelitationem, ut uidebatur, hora matutina specie picæ assumpta momentò, concubinum insidere promptuario, ac cōcubinæ his uerbis ualedixisse: hic tuus fuit amasius, dictoq; citius euauuisse, nec rediisse unquā. Vuittembergæ ab eximio ecclesiaste id accepit insignis doctrinæ uir Ioannes LITHODIUS, medicus excellentissimus, ac

Adulterini congressus illusio diabolica.

Ioannes Lithodius medicus.

246 De præstigijs dæmonum

collega mihi singulari necessitudine coniunctus. Nullo ergo modo, ait Cassianus, credendum est, spirituales naturas cum feminis carnaliter coire posse. Nam si hoc aliquādo posset fieri, quomodo nunc uel nunquam uel raro uideremus, aliquos ex eorum concubitu de mulieribus absque uirili semine nasci? cum præsertim constet, eas libidinum sordibus delectari admodum, quas proculdubio per semetipsos potius quam cum hominibus exercere mallent, si illud ullo modo effici posset. Nec item immerito doctissimo philosopho & medico Iulio Scaligero libet cum sto-macho excipere, quæ de dæmonum coitu Psellus effudit. Quare cum Iamblichō concludamus: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta nullam habent actionis & essentie ueritatem.

Hinc constat, cunctas quoruncunque historico-rum enarrationes, commixtionis eiusmodi phantastica & diabolica figmentum comprobantes, ut fabulosas, ab omni ueritate excidisse, optimoq; iure pessum ire: & uel ab alijs primum fuisse chartis illitas, uel ex aliorum relatu à facile credulis deinde falso transcriptas, & ad posteritatem traductas: quarum aliquas, ne silentio eas sepelijsse studio uidear, hoc loco dignabor. Hanc describit fabulam Boethius historicus. In Marrea regione, uti ex his qui rem hanc conspexerant, accepimus, nuper puella nobilis formosaq; auersata coniugium, inuenta est grauida. Parentes cum stupratorem quærerent, passa est puella

Li. 16. de
Subtil. ad
Card. exerc.
355.

Li. de Myste-
rijs.

Incubum dæ-
monē appro-
bantes histo-
ria omnes fa-
bulosæ.

referre

est puella, nocte dieque secum formosissimum cubare adolescentem, nec se scire unde ueniret. Illi, tametsi parum fidei responso adhiberent, tertio die, indice ancilla, cognoscentes illum adesse, cum tedis ac facibus subito ingrediuntur refferatis foribus: horrendum monstrum, & supra humanam fidem terribile, in filiae complexibus conspiciuntur. Accurrunt ocyus uicini ad foedum spectaculum, atque inter illos sacerdos probatae uitae, nec sacrarum literarum ignarus, Euangelium beati Ioannis cum recitaret, eoq; peruenisset, Et Verbum caro factum est: demon asportans cubiculi tectum, incensa suppellectile, stridore emissio horribili abiit. femina post triduum peperit monstrum undequaque aspectu foedum, & quale unquam in Scotia uisum non est: quod obstetrices, ne in familiae dedecus seruaretur, extracta pira exusserunt. Huic simile admodum est, quod de Venerea Psyche uelitatione cum formoso deo Cupidine, qui alijs uenenatus serpens & saeuissima bestia dicebatur, scribit Apuleius. quare etiam eandem ueritatis opinionem iure meretur.

Psyche uelitatione uenerea cum Cupidine.

Lib. 5. de Asino aur.

Aliud idem Boethius recitat, quod suo tempore etiam contigit anno 1486. E' Phorteas aestuario cum solueret in Belgicam, tanta uis uentorum ac maris nauim quendam afflixit, ut uelis, malo, caeterisque quae ad nauis tutelam adhibentur, fractis, sola immines submersio expectaretur. Exclamat nauta, hoc demonum esse

q 4

factum,

factum, quod præter temporis rationem sit: siquidem sub æstiuo solstitio, quàm maximè eā Oceani partem tranquillam esse. Cum diu sic questus esset, audivit

Si uerū hoc uox mulierculæ, quæ ex imo navis accusat seipsam sit, potuit incubū in somno pati imaginariū: & ut idq; rogat, ut quando perniciem asserat omnibus, so-
cautius om- *la dedatur mari. Ea cum lachrymans exponeret, ade-*
nes illuderentur, eam po- *rat fortè sacerdos, qui hortatus feminam ad poenitu-*
stea à demo- *dinem, & ut de Deo nō desperaret, admonuit. Sic illa*
ne fuisse exci- *lachrymis, suspirijs, animiq; dolore peccatū horruit.*
tatā nubecula *inter im nubecula quædam è navis sentina expirans,*
lam cū sono *sono, flamma, fumo, foetore prodit dæmonem. Cuius*
& fectore. *recessu pacata tempestas, omnesq; cum rebus suis in-*

ssperatō salui in portum uenēre. Idem existimauit
Merlinum, cuius maxima adhuc fama est in Anglia,
sic genitum esse. Hinc quilibet palām uidet, quantum
hisce miraculis fidei debeatur. Vt autem rerum men-
dacium collatione clarius eluceat ueritas, ridicula il-
lius superstitiosæ ætatis commenta de Merlino, uelut
de Cygno quoque, illinere ex Vincentio, non pigebit.
Ab eo narratur, Vortigernum regem consilio capto
quid ad sui tuitionem facere deberet, iussisse acciri ar-
tifices, qui turrim fortissimam extruerent. Sed cum
eorum opera tellus absorberet, suusum est regi, ut ho-
minem sine patre inquireret, cuius sanguini lapides
& cementum conspergerentur, quasi eo modo stabi-
le redderetur cementum. Inuentus igitur adolescens

M erlinus

Merlinus nomine, qui cum matre adducitur coram rege, quæ illū ex spiritu in hominis specie conceptum esse fatetur. Merlinus hic multa obscura reuclauit, & futura prædixit. Aperuit enim, sub fundamento esse lacum: sub lacu duos latere dracones, quorū unus rubeus populum Britonū, alter uerò albus Saxonum designaret: & uter eorum in conflictu alterum superaret, uaticinatus est: atque Aurelium Ambrosium, deuictō Hengisto, & combusto Vortigerno, regnaturum. Ex Helimando idem hæc refert: In Colonienſi diœceſi famoſum & immane palatium Reni fluminis ſupereminet, Iuuamen nuncupatum: ubi pluribus olim congregatis principibus, inopinatō aduenit nauicula, quam collo alligatam cygnus argentea trahabat catena. Inde miles nouus & incognitus omnibus exiliit, cygnusq; nauem reduxit. Poſtea uxorem duxit miles, liberosq; procreauit. Tandem in eodem palatio reſidens, & cygnum inſpiciens aduentantem cum eadem nauicula & catena, ſtatim in nauem ſe recepit, nec uſus eſt amplius: progenies autem eius in hunc uſque diem perſiſtit. Hoc exemplo, ſpirituum quoque fieri cum ſeminis congreſſum, defenditur: & ex eo figmento in arce Cliuenſi (ubi & altiſſima turris uetuſta conſpicitur, Cygnea nuncupata, in cuius faſtigio cygni ſimulachrum uoluitur) antiquiſſimis tapetis intexto, originis illuſtriſſimorum ducum Cliuenſium uetuſtatem deducunt: quemadmodū potentiſſimorum regnorum & clariſſimarum familiarum

Merlini hiſtoria uel fabula.

Lib. 4.

Iuuamen.

Cygnus nauicula argentea trahens catena.

Cygnea turris Cliuenſis.

Obscura clariſſ. familiarum initia.

250 De præstigijs dæmonum

initia eiusmodi adornari lenocinijs solent, ut diuinitatis aliquid ijs inesse, citius persuadeatur. Ex Gaufrido Antisiodoro eiusdem fidei miraculū, lib. 3. idem ille Vincentius scribit, narrans decanum quendam sacerdotum, cum sorore ducis Burgundiæ regi Siciliæ Rogerio desponsata, aliquandiu in eo regno inhabitasse, qui se rem ibi comperisse admirabilem certissimè affirmaret: iuuenem uidelicet quēdam strenuum, & natandi peritum, circa noctis crepusculum luce lunæ in mari balneasse, & mulierem post se natantem crinibus apprehendisse, tanquam ex socijs aliquem qui eum mergere uellet. Quam alloquens, ne uerbum quidem extorquere potuit: quare opertam pallio, domum duxit, & tandem in uxorem sollemniter accepit. Increpatus aliquando à socio, quòd phantasma amplexus fuisset, expauescens, gladio extracto coniugi minitabatur, se filium quem ex ea susceperat interfecturū, nisi ipsa loqueretur, suamq; fate-retur originem. Quæ, Væ (inquit) misero tibi, utilem perdis uxorem, dum me effari cogis. Tecum mansissem: ac in rem tuā esset, si iniunctū mihi silentium permisisses. Nunc autem me posthac non uidebis: & euestigiò euauit. Puer autem adoleuit, & marinum cœpit frequentare balneum. Tandem die quodam coram multis puerum in eisdem fluctibus occurrentem rapuit phantastica illa mulier. Vlricus Molitor LL. Doctor, puerum hunc dæmonem fuisse in pueri forma apparentem, & matrem succubam, dæmonium scilicet,

In tract. de
Lamijs &
phytonicis.

scilicet, arbitratur: militem item incubum, & Merlinum ex matre delusa demonis artificio suppositiciū. At mihi fabulæ erunt. De demone succuba gratissimæ omnium formæ adolescentem infestante, memorabilem ex Boethio historiam etiam comperies libro huius Operis quarto.

Delusionis huius & fallaciæ diabolicæ duo adhuc exempla adiiciā, ex illustri philosopho Francisco Mirandula. Agnoui (inquit) uirū nomine Benedictum Bernam, ætatis annorum septuagintaquinque, eundemq; sacerdotē ex his quos presbyteros uocant, qui annis plus quàm quadraginta cum demone familiari sub forma feminae illi associato concumbebat, in forū deducebat, alloquebatur, adeo ut astantes qui nihil uidebant, eum pro fatuo haberent. Vocabat autem illam Hermelinam, quasi mulier esset. Alium quoq; Pinnetum (ait) nomine noui, qui ad octoginta et amplius annos peruenerat, cum demone alio, qui muliebri forma ei uidebatur, uocabatq; eum Florinae nomine, plus quadraginta annis uenereas uoluptates exercuisse. Sed is, dum hæc scriberem, uiuebat: alter pœnas iam dederat, confessus arcana se in sacrificio non protulisse, consecratum uerò munus mulierculis ad ueneficia præbuisse, pueris sanguinē exuxisse, atq; alia eiusmodi grauiā scelera, tormentorū tamen uine iocum fuisse credas. Atq; hæc aliāq; plura (ait Cardanus, post eorum recitationem) si uellem adiungere, absurda, uiroq; tā graui profectò indigna sunt, ac uana, & ab

*Hermelina
demon, ama
sia sacerdotis.*

*Pinneti ama
sia, Florina
demon.*

*De Varietat.
lib. 15. ca. 80.*

na, & ab omni ratione aliena. Primumq; ex ipsius exemplis illum cōfutare licet. nam iuencule illæ uel uera uidebantur corpora, cum non essent: quod non solum sensibus & naturali rationi repugnat, sed etiā Seruatoris authoritati. Si enim non solum uisus, sed etiam tactus hoc modo decipi potest, Christi dictum nihil concludit aduersus Thomam. Sin autem corpus fictum illis uidebatur, quod atrocius poterat esse tormentum, quā uelut damnatū à Mezentio, cum mortuo concumbere? Horret animus, mens stupet, ubi talia cogitat. Sed uir alioqui non imprudens, & nimium quorundam Platoniorum figmentis addictus, monachorum mendacia, uulgi famam, muliercularum nenas fabellasq; aureo asino dignas, sanctis philosophiæ sermonibus immiscuit, totamq; artem scœdisimè conspurcavit, nec Peripateticus usquam, nec satis hac in parte Christianus: nec Platoniorum celeberrimum, è quorum grege se unum fore existimauit, placitis consentiens. Eo igitur factum est, ut delectare potius lectores, atq; allicere, quā seriò tractare quicquam uisus sit. Sed & beatus Augustinus à tam absurdis narrationibus si abstinuisset, licet forsā pauciores habiturus lectores, grauioris tamen uiri opinionem assequutus fuisset apud eruditos. Sed ea fuit seculi labes, ut plurimi, uelut nunc de regno, sic grandioribus mēdacijs decertarēt: quæ ille uir sanctus pro ueris accipiens, ac quasi æmulatione gentiliū figmentorum, libris suis inseruit, itaq; illi tātum fidei habeo, quantum

quantum se oculis uidisse testatus est: in alijs, minimè. Iam enim constat unicuique, maiorem talium narrationum partem fabulosam esse. Sed unde tanta incrementa tam absurdis deliramentis, iam penè dictū est. Auaricia ipsorum quibus inquisitio talium, iusq; eas puniendi permissum est: uanitas ac stulticia delinquētium, nouitatis desiderium, & ignorantia causarum, euentuumq; naturalium. Hæc Cardanus. Meo tamen iudicio sacerdos & Pinnetus à diabolo illusi fuerūt, qui mentem utriusq; ita uitiarit, in illorū phantasiam illapsus, quā imagine mulieris imbuit perpetua, qua illi ualde delectati, facilius induci potuere.

Risu sanè excipiendum, quod in hac rem quidam, me præsentē, coram potentiſſimo, eodēq; prudentiſſimo Principe narrabat: famulum ſcilicet diluculo nuper rus conceſſiſſe, ut equos maturè domum e cam-
pīs reduceret: atq; in agro quandam eiſdem pagſe-
minam maleficij inſimulatam inueniſſe; ſupino decu-
bitu proſtratam, cui incubuiſſet dæmō. Ad hæc, quæ-
ritam fuiſſet dæmonij forma, ſciſcitabatur Princeps.
Reſpondit alter: Canis nigri. Hic ludibria eiſmodi,
præſtigias & uulgi opinionē falſe irridens Princeps:
Ignorabam diabolū canis nigro ſimilē eſſe, ait: alio
proſecto mentis acumine, quā uulgares cenſere ſo-
lent. Nec dubito, mulierē illam tunc temporis etiam-
num in lecto decubuiſſe: & ſimulachrum hoc ruſtico
à ſatana fuiſſe obiectum, ad ſiniſtræ de ea conceptæ
opinionis confirmationem. Vberior equidem fui ſtu-
diò, in

254 De præstigijs dæmonum

dio, in fœdissimo ludibrioſæ huius commixtionis negotio, ut quum omnis illa ſagarum turba ſe ea uitari confiteatur, & unaquæque ſuum certo indiget nomine procum, ſi huic congreſſui nihil ineſſe ueritatis obtinuero, promptius uniuerſa illa phantaſmatû dæmoniacorum machina collabatur, ueritas eluceſcat clarius, diaboli regnum eat peſſum altius, & unio in populo Chriſtiano citius renaſcatur, inuiolatiuſq; conſeruetur.

Ceterum ut tandem hunc fabulæ actum finire occipiam, quemadmodum hæ Lamie nec longiori peregrinatione, labore aut ſtudio, corruptæ mentis doctri-
nam cum magis ſcleratis conquirunt: ita nec ullos habent libros, quorum adminiculo in ſua profeſſione inſtituantur, promoucanturue: nullas etiam præſcriptas coniurationum formulas, quas ſequuntur: nullum adhæc annulo incarceratum, aut cryſtalli ſoliditate obſeptum dæmonem, in ſuum miniſterium, uelut plerique Magi, circumferunt: corruptam uarijs imaginibus ab immundo ſpiritu ingeſtis, phantaſiam ſolummodo doctorem uenerantur & colunt: cui ut plurimum propenſius confiſi, miſerè decipiuntur, ac in perniciem ruunt. Nec quidem præter uulgarem morem quicquam peculiare ob indolis craſſitiem & ſpirituum inhabitatem poſſunt, quod tamen dæmoni ob tenuitatem ſubtilitatemque erit faciliſimum. Et ſi ſuſtinuero, nuſquam dictarum nobis Lamiarum mentionem in uniuerſis fieri Biblijs ſacriſſ

Lamiarum doctor, corrupta phantaſia.

facris: non fortassis facile conuincar. Neq; etiam delusorum horum monstrorū sanationem restitutionēq; prætermisisset Dei filius in terris, si eo tempore dira hæc sæuisset pestis.

Quòd uerò hæc maleficiū, aut, si mauis, ueneficiū, etiam sine contactu inferre posse credantur, cum aliquo eius excremento cui nocere debet maleficiū (cuiusmodi est urina, stercus, sanguis, capillorum & unguium præsegmina) atque hæc generaliter includi membris cauis, similibus aliquo modo his quorum in homine sunt partes aut excrementa, claudiq; ossæ mortui hominis, ac in illius nomine sepeliri, alia quidem in uestibulo, alia in uijs crucis formam habentibus, alia in torrentibus: cum bona uenia mei olim heri & præceptoris uenerandi Agrippæ (qui ex hisce nugis librum consarcinauit) hæc merè inania esse, adeoq; ridicula cum Cardano liberè assero, atq; satanæ instinctu in usum uocari: quasi aliquid hic posset res prorsus inefficaces, friuolæq;, quòd à se designatum id quod apparet malum, à dæmone constructum, uel aliàs Dei occulta uoluntate aut naturæ uitiolum natum, credant non sanæ femina: potissimum quum eas noua imbui uirtute, ex inepta uel blasphæma aliqua admurmuratione, aut imprecatione maligna, falsa persuasionē opinentur.

Quòd etiam res uiles, aut noxia pharmaca alicubi recõdita, ex interuallo trāscensa aut præterita, noxā inducere, uel ex disiunctissimo etiā spacio, ceu neruo emissæ

Ridicula res, quibus sine contactu se ledere posse existimant uesana femina.

Agrippæ herus & præceptor Vueris

Li. 18. de Subtil.

Res uiles aut pharmaca in locis semotis sepulta non posse nocere.

256 De præstigijs dæmonum

emissa excussa; uolenter ferri in eos quos petunt, nonnulli arbitrentur etiam insignes et docti uiri, non mihi fit uerisimile. Si enim ingenita ueneni uirtute eiusmodi infertur uirulentia, eam quoscunq; uel transcendentes uel prætereuntes ferire necesse est. Secus autem experientia & res ipsa docet. Sin uerò quibus male uolunt illæ uetulæ, solummodo leduntur: non ueneni halitu continget noxa, sed maleficij ratione. Id porro nihil eatenus posse, iam demonstravi: quum tamen nocumentum hinc subsequi uideatur: reliquum est ut ab ipso satana, ex Dei assensu, ob hominis ledendi incredulitatem, uel etiam ut hic ipse cum Iobo probetur, id ipsum excitetur. Ille est qui excæcat, mutilatq;. Interim huic anui, quæ materiã uenenosam uel qualemcunq; aliam sepelijt, id, ut dixi, quod ab ipso perpetratum est, uel aliàs contigit, ita in mentem firmiter suggerit, persuadetq; dæmon, ut à se factū esse illa credat; asseratq;. Atqui ea diaboli ludibria ut plurimum uim suam sortiuntur ex impia hominum credulitate, qua in eiusmodi potentiam dæmonis consentiunt. Enimuero si serpens sub ostij limine repositus fœcunditatem amoliri potuit, ut in Maleficarum malloco legitur: cur in illis regionibus ubi serpentum numerus domos peruagatur, non omnes sterilescunt feminae? Si quoque olla in fundo putei arcis recondita, ad congressum reddere potuit impotentem quandam Comitē: cur non omnes ex cōmuni puteo aquam usurpantes elanguere? At organa generationi destinata præ-

Prima 2. part.
tis, quæst. 1.
ca. 1. 6. 9. 10.
11. 12. 13. 14. 15.
ubi uaria in
hanc rem le-
guntur exē-
pla: multatē
superstitiosa
& impia per
totum spar-
sa librum.

nata præpedijt dæmon (id quod uariè ratione naturali potest) donec ollam concremasset male credulus Comes, tum desistit ille dæmon: quò in falsam de uetula opinionem, Comitum reliquosq; pertraheret. Sic quoq; in felu (si uera sit historia) specie in operariu insilire potuit dæmon, atq; eodẽ tẽpore in operarij forma uerberare matronas, ut insonites tãquam maleficij reæ, hinc tandem cum iudicij periculo & animarum perniciè, ad supplicium cogerentur. Nec scopà aquæ intincta à muliere, & in aere sparsa, pluuiam accit: sed dæmon, ut supra dixi, ex præcognita aeris constitutione colludens, ut illam his ludibrijs demetata, in officio arctius detineat. Eadẽ ratione sunt reliquæ eius artes, dolo seq; actiones, et instituta in Mallico sparsim enarrata, exactius discutienda.

Si quædam fortè in Africa sunt uoce & lingua effascinantium familiæ (ut tradunt Isigonus, Meraphodorus & Solinus) quæ si impensius pulchras casu laudauerint arbores, segetes lætiores, infantes aëniiores, egregios equos, pecudes pastu cultuque opimos, emoriantur repente: uel eiusdem etiã generis fortè existunt in Triballis & Illyrijs, ut Isigonus adiicit, interimantq; quos diutius intueantur, iratis potissimum oculis, in quibus singulis pupillas (auctore etiam Cicerone) habeant binas, & hoc malum sentiant puberes: aut si quoq; inueniantur fortassis eiusdem sortis feminae in Scythia, quæ uocantur Bythia, teste Apollonide: uel in Ponto genus Thibioru,

Diaboli delusiones quomodo inuagigande.

Pluuiã non potest excitare Lamia.

Quæ occultè quibusdam conata sunt, nõ debent ad potestatiẽ Lamiarum deleliu habitũ referri.

sicut

Lib. 7. ca. 2.

De fascino
per oculos,
Plutarch.
Symp. 5. Gel
lius. li. 9. c. 4.

sicut & multi alij eiusdæ naturæ, æthore Philarcho;
qui eorum notas etiam prodit, in oculo scilicet altero
geminam pupillam, in altero equi effigiem: nec eos-
dem posse mergi, ne ueste quidem degrauiatos. siue
quoque haud dissimile ijs genus pharmacū in Aethio-
pia comperiatur, ut refert Damon, quorum sudor ta-
bem cōtactis corporibus asserat: horū causam priua-
tim reddit Plinius, naturā in quorundā toto corpore
in aliorū oculis uenena genuisse, ne quid usquā mali
existeret, quod in homine non esset. Atqui hæc rara,
& quasi miraculo priuatis quibusdā irrogata, ingeni-
taq; (quemadmodū & quibusdā cōtigit animalibus)
nullū hic habent locū: quippe non pro delectu & ar-
bitrio ex fœderis cum dæmone initi uirtute acquisita
quæ hic agitur questio. Idem de Psyllis & Marsis
(quos à Circes filio ortos ferūt) è uulgi opinione, gra-
tia sancti Pauli celebribus, dictū uolo. Huc accēsean-
tur effascinatrices gentes Paethæoborū, Pontū inco-
lentes, quas Plutarchus & Philarchus narrāt, nō pu-
sionibus modò, quorū habitus sit imbecillis, sed adul-
tis etiā, qui solido cōcretiori; cōstant corpore, pesti-
lēs esse, & intuitu soloq; haliū in tabē resoluerē,
morbosq; perimētes accire non solū his qui cōtinuò
adsunt, uerū et hospitibus, et qui ab eorū cōmercio
alienissimi sunt. Adijciantur & Telchines Rhodi po-
puli, qui omnia aspectu suo in peius cōmutasse legun-
tur. Peregrina hic quoq; erit, naturalis rubentium &
lipporum oculorū cōtagio. Nec enim ullū reperiri in
humani

humani corporis fabrica organū, quod tāta spiritūū
copia scateat, & ex quo eorū fulgor usque adeo emi-
cet, ut de oculi pupilla, certū est. Quin Augustus Cæ-
sar tam lucidos traditur habuisse oculos, ut in quos
paulo attentius eos defixisset, hos uelut ad solis ful-
gorē oculis conuiuere cogeret. Author quoq; Suetoni-
us est, Tiberiū Cæsarem expergefactum, etiā in te-
nebris, ut solem, uidisse. Scribit adhuc Gellius, in ul-
tima terra cui Albanie nomen est, incolas in pueritia
canescere, & noctu acutius quā interdiu cernere.
fulgore scilicet tenerā uisus aciem obtundente. Nec
est quod hic confugiatur ad Plutarchi ἀποπόσις, id
est uaporum defluxus, eorumq; potentiam, qua ignis
instar proxima quæq; depascant, dissipantq;. Nec
ingenita naphthæ uis, uaporem & scintillas allicien-
di: aut natiua proprietates occulta charadrij auiculae,
galguli latinis dicti, regio morbo laborantibus pri-
mum conspectæ, croceos bilis uapores attrahendi,
huc adducenda. Connata enim ea sunt at de quibus
hic rei uersatur cardo, ea delectu & uoluntate ha-
beri creduntur.

¶ Atqui iā ad Veneficos, uel si liceret, Venenificos
progrediamur, quos Græci φαρμακοίς, itē φαρμα-
κίτας, et φαρμακίτας feminas, perniciosissimæ
artis (quā Magiā ueneficā, si uoles, appellare licitū
est) conscias, dicunt. Hos pharmacis uel uenenis ex
quacūq; materie, siue ex metallorū, siue ex stirpū, si-
ue ex animantiū uel excrementorū genere, uel ex cor-
poribus

Charadrij
uirtus.

Helliodor. in
hist. Actio.
li. 3. Plutarc.
Sympol. 5.
cap. 7. Sui-
das in dict.

Charadrij
Aelia. lib. 17.
cap. 13.

Galienus.
Venefici.

260 De præstigijs dæmonum

poribus mixtis, propinatis, illitis, aut alicubi reconditis ut halitu feriant, periculosos ciere morbos cum atrocissimis symptomatibus: alios in corporis extenuationem uiriumq; imbecillitatē inducere, quibusdam iuncturarum compages dissoluere, uarieq; cruciatibus excarnificare, nonnullos diuturna torquere ægritudine: plerisque præcipitanter, quasi uitæ filo mox rupto, interdum & cum intolerabilibus doloribus uitam præsciindere constat.

Enneadis 4.
li. 4.

Veneficia horrenda.

Horrenda sunt quæ de Veneficis scribit Antonius Sabellicus in hæc uerba: Infamis inde annus secutus, M. Claudio Marcello & T. Valerio Flacco (siue Potito, ut alij scripserunt) consulibus, quum multi ex primoribus patrum simili morbo & euentu mortui essent, ancilla quædã ad Q. Fabium Maximũ Aedilem Curulem uenit, causamq; eius cladis proditurã se professã est, si fides sibi daretur, quòd id indicium apud dominos haud futurum esset sibi noxæ. Fabius re ad Consules delata, à Consulibus ad Senatum, fide, consensu ordinis, indici data, patefactũ est muliebri fraude eam cladem accidere: multas esse quæ in uirorum perniciem coquerent uenena: ac si secum eant, fore ut multæ ueneficio occupatæ deprehenderentur. Misi, qui ancillam sequerentur: hi quasdam medicamenta coquentes, apud alias recondita inueniunt. Quibus in forum delatis, uigintiq; numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehensum, publicè accersitis, & in his Cornelia & Seruilia patriciæ gentis: quæ

tis: quæ quum salubria esse contenderent, à confutante indice bibere iussæ, spacio ad colloquendum sumpto, inter se loquutæ, id haurire statuunt: medicamentum in conspectu populi epoto, ad unam interiêre. Inde ad centum septuaginta eiusdem sceleris conuictæ, capitali sunt supplicio affectæ. Atrocitas rei, quia ad eam diem in nullam de ueneficio unquam fuerat inquisitum, prodigij est loco habita; uelut alienatis furore mentibus, id flagitium perpetrari contigisset.

Veneficium quoque fuit, quod Casali, in urbe Salassie regionis Italiæ contigit. Circiter annum Domini millesimum quingentesimū trigesimum sextum coniurarunt uiri ac feminae, quadraginta ferè numero, inter quos & carnifex erat: ut quū pestis antea seuiisset, & iam cœpisset mitescere, unguentum conficerent, quo illitis portarum uestibus, inficerentur qui uestes tractarent: appararant & puluerē, quem uestibus clām inspergentes, noxam inferebant. Latuit aliquandiu dolus, sublatiq; multi, à coniunctis sanguine uel affinitate: data etiam ueneficis, ut ferebatur, pecunia hereditatis ergò. Sed cum cuiusdā Neci nomine fratrem atq; unicum filium enecassent, uixq; alij quàm domini ipsi domuum aut filij perirent: simulq; animaduertissent Androginā se in domos insinuare, atque eos maximè interire quorum ædes ingrederetur: deprehensa coniuratione, omnes exquisitissimis tormentis interempti sunt. Fassi etiam quòd in celebri cuiusdā Diui pompa subsellij perunctis,

r 3 uniuersos

uniuersos trucidare ciues decreuissent: paratasq; in hunc usum fuisse supra uiginti ollas. Idem postea Geneuæ tentarunt nonnulli, qui et poenas dederunt.

Alios etiam Mediolani uictos inuinxisse constat: sed questionibus subiecti, quum nihil confiterentur, nec quisquam obisset, dimissi sunt. Bassianus Landus scribit. Patavij monachū quendam cum alijs plerisq; identidem conspirasse, qui pestis tempore infecta lintheamina in domos occultè conijciebant, ut in multos deriuaretur contagio: sumptū quoq; ab his est supplicium.

In nobili familia de Petrinis Bononiæ, duo erant fratres, quorū alter maritus cum numerosa prole in eisdem ædibus cōmorabatur matri uiduæ: alter uerò iunior, spe consequendæ hereditatis uniuersæ, totam familiam e medio tollere statuit, coniecto in uini dolum arsenico. Ex cuius usu quum grauib; torquebantur symptomatibus, omnes accersebantur medicæ celeberrimi, Mattheus Curtius, Ioānes Maria Bettus, et Hispanus Philippaldus: qui in ueneni suspicionem mox uenerunt, quod iisdem cruciatibus uicinos quoque exagitari, qui fortè domum ingressi, uinum illud hauserant, intellexissent. Eorum itaque consilio uas infringitur, uinoq; effuso inuenitur arsenicum. Hinc curationem aggressi medici, omnes restituerunt, excepta matre, uetula debili, et puero infirmo. Fuga sibi consuluit ueneficus, atque ita ueneficij author innotuit. Facinus hoc contigit anno millesimo quingentesimo tricesimo octauo, in Augusto.

Socrui adhæc gener quidam cantarides, extractæ casia mixtas, obtulit Bononiæ. Quam uesica cruciæ mentis tam atrociter afflictam, ut etiam sanguinem largum ex uesica excreuerit, felici successu curauit D. Helideus Paduanus Foroliuiensis, clarissimus & in artis operibus exercitissimus medicus: quemadmodum recensuit D. Ioannes ECHTIVS medicus Coloniensis ornatissimus, illius olim discipulus, qui tunc temporis ipsum sectabatur, & superiori quoq; curationi interfuit. Huic quoq; narrarat D. Gisbertus Horstius, medicus experientissimus: Romæ quendam hydropicum diu decubuisse, cuius uxor tandem impensarum pertæsa, ueneno illum interimere decreuit. quare bufonis in olla usti puluerẽ ægroto propinat, unde ille copiosum reddidit lotium: hinc denuo eundem pulcrem exhibet, ut citius ille ærumnosam sumptuosamq; uitam cum præcipite commutaret morte, qui multo uberiore exonerata saburra aquea conualuit præter coniugis expectationem. Eandem ipse Gisbertus alias sensit calamitatem ab ijs, à quibus minime decuit.

Venefica itẽ crat Ioanna puella, quæ anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto, in Nouẽbri nobili & piæ matronæ Annæ à Virmont, dominæ in Vuell, optimè de ea meritæ, bis clandestinè arsenicum propinauit. Ego ad morbi, ex prioris ueneni assumptione, curationẽ accersitus, post alia feliciter administrata, ius caponis simplex ab ægrotâ sorberi uolui,

*Helideus
Paduanus
Foroliuiensis,
medicus.*

*Venenũ pro-
pinatũ An-
na à Vir-
mont, domi-
na in Vuell.*

264 De præstigijs dæmonum

Cui denuò, ut è medio (uellè nollem) tolleretur domina, arsenicū largius infuderat Ioāna, quæ illi à cubiculo erat. Eo autē non satis iuri immixto, gustu et uisu maxime, ob eius copiā, ab ægrota & me deprehēsum est uenenum. Necdū enim in animos antea irrepserat oblatis arsenici suspicio, sed uenenatū aliquid pisis ab ea comestis adhæsisse opinabamur. Inde, nū desinātū gliribus perimendis puluerē alicubi occlusisset ægrota, sciscitabar: qui cum altero collatus, certiores nos redderet. Nec defuit successus. Hoc etenim modo innotuit, uenenum dominæ denuò exhibitum: et postea à me & puero, ueneficij adornati ignaris, gustatum in iusculo. Concitato autem utrinque mox uonitu, & ijs quæ ueneni uim infringerent oblatis, additoq; antidoto, nullæ ueneni manserunt reliquæ. Veneficium confessa puella, morti adiudicabatur: aliorū tamen intercessione ob ætatem iuuenilem, qua uix decimumquintum attigerat annum, uitæ beneficio rursus donata, carceri perpetuo mancipabatur. unde post menses paucos effractis cancellis eam liberarūt milites. Vt quilibet hoc doctus exemplo, prouidè magis suis consuleret rebus, facinus hoc quam breuissimè commemorare libuit.

Hoc catalogo dignabor mulierem famosam, malicia non inferiorem quacunque uenefica, ob raritatem inauditam facinoris, in Septembri proximo anni sexagesimi secundi supra millesimum quingentesimum, recenter insituti ad hunc modū, in oppido circa Mosam

*Femina triū
uirorum no-
luit detrun-
care capita.*

q̃ Mosam in Brabantiae limitibus sito, Grauiā nuncu-
pato, loco mihi natalicio. Vt ex quinque captiuis tres
eodem die supplicio ob sua flagitia afficerentur, acci-
tur ex proxima ciuitate Geldrorum Neomagio car-
nifex, qui sperans eos ex magistratus decreto suspen-
dendos, subsequitur: pronūciatam autem sententiam
de capitum fericndorū p̃cena ubi intelligeret, de imbe-
cillitate sua apud satrapam Stheinhusium conquestus
est, quam ante annū contraxisset ex ueneno ipsi clam
propinato à suo famulo, ut in heri sui ministeriū pos-
sit surrogari, (quæ solet esse in dignitatibus & præ-
claris officijs inuidia), ne uerò diutius procrastina-
retur supplicium, se statim missurum ad coniugem
pollicetur, quæ suum collegam Arnhemia uocaret, in
sententiæ latæ exequutionem. cum eo enim se contra-
xisse de opera mutua, et communi lucro, asseuerabat:
quemadmodum plerumque fit, ut inter fideles artifi-
ces æquale redeat ex pacto emolumentum. Conserisit
præfectus, mittiturq; Neomagium ad tortoris uxo-
rem, ut euestigiò accerseretur Arnhemia publicus
eiusdem officij administer. Illa cōmodi cupida, aliud
statuit animo, mariti scilicet defectū suis supplere ui-
ribus: quare gladium eiusmodi postremo actui tragi-
co destinatum, pro marito impetrat, cultrorumq; fa-
bro dextrorsum exacuēdum mox desert: ipsa etenim
sinistra erat. Inde hora uestpertina sibi capillitiū clam-
secari iubet, & summo mane uestes uiri induta, impo-
sito capiti pileo plumis ornato, latoq; illo gladio ac-
cincta,

cincta, incunctanter Grauiam properat. Quam sa-
 trapa uidens imberbcm, Arnhemiensemq; ratus esse
 lictorē, rogabat num in ea iuuenili ætate trium simul
 truncare capita auderet? Hoc sibi committi debere,
 nec iam primum in illud se prodituram theatrum,
 quum eandem sæpius experta esset aleam, respondit.
 Itaq; ad captiuos ingressa, ab uno agnoscebatur: qui
 eam nomine appellans, sciscitabatur, num ipsa hoc
 statuisset exequi supplicium. Cui illa ait: Perinde ne
 est, quis exequatur? Ita illi tandem producti, ut mox
 gladio feriendas submitterent ceruices, publicè Stein-
 husium præfectum orant, ne ipsorum capita à scorto
 sineret truncari. Hic cum uniuerso comitatu ad stu-
 porem usque consternatus, re cognita, reos ad custo-
 diam reduci iubet: tantusq; est rumor exortus, ut nisi
 clam hoc feminei sexus monstrum se subduxisset, ne
 uel ab hominū turba in aquas proximas, detruderetur
 uel alioqui ab alijs oppidi maliciosis feminis trucidar-
 etur, uerendū erat. Reuersa autē Neomagiū, risu a-
 pud multos celebratur, uelut tātō facinore nobilitata.

Philtrum.

Huc quoque pertinet amatorium poculum aut
 pharmacum, Græcis φίλτρον nuncupatum, sensus
 uitians, ijsq; uarias species et amores concitans fu-
 riosos. Eius meminit Iuuenalis;

Satyr. 6.

Hic magicos affert cantus, hic Theßsala uendit

*Hippoma-
nes.*

Philtra, quibus ualeāt mētē uexare mariti. In hoc
 ueneficii genere est hippomanes, carūcula haud pa-
 rū famosa, caricæ magnitudine, specie orbiculatū, la-
 tiusculum,

iusculum, colore nigro, quæ in fronte nascentis pulli equini apparet, quam edito statim partu mater labendo abstergendoq; deuorat: & si præripiatur, animus à foetu penitus auersum habet, nec eum ad ubera admittit. ob hoc maximam esse uim eius ad amorem concitandum ferunt, quando in puluerem uersa, cum amantis sanguine propinatur in poculis: hinc equis innasci amoris ueneficiū, ait Plinius. Eius metione fecere Solinus, Aristoteles, & ceteri. itē Virgilius:

Lib. 8. c. 47.
4. Aeneid.

— Crines effusa sacerdos,

Ter centum tonat ore deos, Hecubumq; Chaosq;
Tergeminamq; Hecaten, tria uirginis ora Dianæ:
Sparserrat & latices simulatos, fontis Auerni,
Falcibus & messæ ad Lunam quærantur abenis
Pubentes herbæ, nigri cum lacte ueneni.

Queritur & nascentis equi de fronte reuulsus,
Et matri præreptus amor. — Dicunt & eodē nomine uirus illud lētū, quod ex equarū libidinis cestro stimulat irū pudendis defluit. à Virgilio ita describitur:
Hinc demum hippomanes uero quod nomine dicunt
Pastores, lentum distillat ab inguine uirus:

3. Georg.

Hippomanes, quod sepe male legere noueræ (lū:
Miscētes herbas, & nō innoxia uerba. Et apud Tibul
Hippomanes cupidae stillat ab inguine equæ. No-
uit Iuuenalis quoque, Hippomanes, carmenq; lo-
quor, coctumq; uenenum Priuigno datum. —
Nomen ueneno inditum ἵππομανες, quod effreni
equinæ cupidini similes hominib. amoris accēdat fa-
ces.

ces. Hinc Pausania & Aeliano authoribus, tantam in eo nouit uim Olympiæ Phormis Arcas, quod illo æri mixto & effuso equam posuerit, abscissa cauda, huic hippomanes incluserat, fabrica non tam accurata, ut ea falsitate tãtopere ad huius conspectum furij excitari oportuerit equos. Ita enim eos alliciebat, tantaq; agitabat insania, ut disruptis frenis in ipsam uiolentius, quàm in uiuam insilirent equam. Neque quòd ungule inherentes æræ statuae, lubrico eliderentur lapsu, idcirco cessabat appetitio, imò ardētius multo in his antè ore adhinniebant: neque prius ab æneo potuere depelli simulachro, quàm flagris & equisonum uiolentia abstraherentur. Est & Hippomanes, ut docet Theocritus, *πυτὸν ἰππῶν*, id est plāta siue herba, qua gustata equi in furias agūtur: unde & nomen. Inter amatoria adhæc uenena connumerantur, in extrema lupi cauda pilus, eiusq; uirga, remora pisciculus, felis cerebrum & lacerta, stellio cui stincus nomen: item os de rana uiridi, in fornicarum aceruo exesa: sinistri etenim ossis contactu amorem, dextri uerò disidium excitari tradunt. Vtero hyenæ sinistro lacerto quoque religato, si quis mulierem inspiciat, usui hic esse etiam perhibetur. Componuntur ea quoque interdum ex excrementis, aut animalibus è putredine genitis, aut ex connata nobis materie, quæ tamen ut illicita meritò mentem potius turbant, mutantq;, quàm ad amandum cogant: sic menstruus mulierum, præsertim biliosarum & rixosarum, potus, adeo

*Amatoria
uenena.*

tus, adeò bibentes effascinat, inficitq; ut lunaticos & amentes efficiat. Habentur & alia philtrea, à mortuorum uestibus, candelis, mensuris, acubus, & ijs uniuersim quæ funerum gratia parantur, sumpta: quæ eò libentius, quòd nugarum plus quàm ueritatis habeât, nomino. quemadmodum natiua illa uenena, nimisq; efficacia silentio hic sepelire malui, doctioribus medicis ex sexto Dioscoridis de materia medica, & reliquis itè Græcorum & Arabum, tum etiam quorundã recetiorum libris, atq; usu quòtidiano satis cognita.

Animantia adhæc, pharmacis pabulo iniectis, aut alicubi sparsis ut degustentur, uel halitu attrahantur; ledunt perimuntq; uenefici. Idem uel affrictu uel applicatione præstari posse, ut minimè nego, ita meminisse oportet, quosdam studio, lupi sterco clàm in præsepibus condere, quod olfactu animaduertentia pecora, uoracemq; hostem uerita, ob quandã antipathiam, miro exagitantur furore: ut maleficio ea torqueri, firmissimè credant ignari, apud ueneficij huius artifices consilium inquirentes. Eadem ratione dicunt, caudam lupi in bouum uel equorum præsepi suspensam, eos ab esu exterrere. Metu etenim ob odorem percussi, obliuiscuntur cibi esurientes: quemadmodum hominibus quoque in magnis timoribus usu uenire experimur. Fusius naturalia prosequi uenena, non est nostri instituti: quum huc saltem spectet orationis filium, ut actiones & morbi præter naturæ legem percellentes detegantur.

Veneficia perimunt animantia.

DE IIS QVI LAMIA-
rum maleficio affecti putan-
tur. Lib. III.

Maleficio af-
fecti qui.

Maleficio affecti dicuntur, qui uarijs & in-
solitis plerumque modis, præter naturam,
Dei assensione, à dæmone in suis corporibus exer-
centur; siue homines sunt, siue bestie: quum ille
ea aliàs uel subit, uel etiam non intrò subit, aut
utiles corporis humores exagitat & inficit, aut
noxios in partes traducit principes, uel hisce uenas
ductusq; naturales obstruit, uel instrumentorum
structuram luxat, uel spiritus turbat, multifa-
rijsq; imbuunt formis, siue uenenata materia siue
halitu intus aut foris conspurcat, defœdâtque,
ac id genus reliqua, quibus ex causis morbi progi-
gnuntur innumeri, graues & admirandî. Nec interim
hominû substantia et facultates ab huius subtilis arti-
ficiosiq; hostis maleficio immunes liberæq; perma-
nent. Exemplum luce meridiana clarius in Iobo cer-
nimus, cuius, diaboli studio, primùm quinquaginta
bòum iuga & quingentæ asinæ abripiuntur, pueriq;
cæduntur: secundò, ouium septem millia cum pueris
igne cœlitis demisso consumuntur: tertio, camelo-
rum tria abducuntur millia, & famuli occumbunt:
quartò, domus, ob procellas impetuosisimas à sata-
na excitatas, ab imis sedibus conuulsa ruina oppri-
mitur.

IOB. I.

Iob maleficio
affectus.

inquit omnis soboles. Vbi nec harum calamitatum aceruo Iobum à Dei cultu transuersum agere posset, Iob 2. quin adhuc nomen Domini ille constanter glorificaret: demum, consentiente Deo, cum ulcere pessimo à planta pedis usque ad uerticem percutit, deformatq; tam fœdè direq; satanas; ut ille in sterquilinio sedens miserabiliter, sanicem testa abraderet, adeò atroci excruciatu dolore, quò etiam mortem illi precaretur coniunx, nec ab amicis eum uisitantibus agnoscere-
tur. Quid aliud de eo, quàm ipsum maleficio affe-
ctum fuisse, & incantatum in cunctis ad illum perti-
nentibus, quis dicet? Quæ hic intercessit demonis
cooperaria malefica; quæ peruersa Lamiae maleuo-
lencia, quod execrabile ueneficæ pharmacum? Qui-
buscunq; malis rebus perficiendis satis per se potens
est & uoluntate promptissimus diabolus, si diuinæ
maiestatis tantummodo accedat permissio: cuius nu-
tui morem gerere, uelit nolit, cogitur.

Nabuchadonezarem regem Babyloniorum fu-
rore perditum, & in deserta ab hominum consuetu-
dine pulsum, fœno uescentem; figura uitiata, capil-
lis eius in aquilarum similitudinem crescentibus, &
unguibus eius quasi auium, mente adhuc turbata,
acerbissimè exagitat totum septennium diabolus.

Satane maleficio multis cruciabatur temporibus
demoniacus in regione Gadarenorum, è monumen-
tis, suo quippe domicilio, egressus nudus, ac supra
modum

Maleficio la-
sus Nabucha-
donezar.
Daniel 4.

Demoniacus
apud Gada-
renos malefi-
cio correptus.
Matth. 8.
Marc. 5.
Luc. 8.

272 De præstigijs dæmonum

modum sæuus, adeò ut per illam uiam transire posset nemo: neq; enim catenis eum ligare poterat quifquam, propterea quòd cum sæpe compedibus constringeretur, & catenis uinciretur, ijs ab illo discerptis, comminutisq; à dæmonio in deserta agebatur. Vociferabatur autem, Quid rei nobis tecum est Iesu fili Dei? Venisti huc ad cruciandum nos ante tempus. Dæmones uerò rogabāt, ne imperaret ut in abyssum abirent, sed eos in porcorum procul in monte pascendum gregem demigrare permetteret. Christo hic annuente, egressi in porcorum gregem abierunt, eumq; præcipitem impetu egerunt in mare; ut suffocatus interierit. Hic & porci ferme bis mille dæmonum maleficio agitati, in suam ruunt perniciem.

Marc. i. Non ne ille quem spiritus immundus discerpens,
Luc. 4. proiciensq; in mediū, qui et Christi iussu exijt, nihilq;
nocuit, inter maleficio correptos suū sortietur locū?

Matth. 17. Huc referatur lunaticus, qui à puero spiritum habebat mutum, quo ubi agitaretur, lacerabatur spumans, ac dentibus stridens atque arescens: quem fre-

Luc. 9. Maleficio le-
sus lunaticus. quenter etiam in ignem coniecit spiritus, et in aquas, ut eum perderet: neque à Christi discipulis, ob eorum incredulitatem, expelli potuit: puerum uerò tandem ad Christum accedentem, continuo discerpebat, ut in terram prolapsus uolueretur spumans; usque adeò à spiritu exeunte Christi iussu, iterū dilaniatus, ut mortuus à multis haberetur: donec manu illius arrepta, à Iesu erigeretur.

Nonne

Non ne paria cum nostris, qui maleficium patire -
duntur, sensit mulier quæ infirmitatis spiritum habuit, Luc. 13.
à satana alligata octo & decem annis, atq; ita con-
tracta, ut omnino caput erigere non posset, uinculo
isto à Christo sabbathi die soluta? Quis nisi animi
planè præfacti, inficias ire audebit, si hi quos recen-
sui, nunc temporis spectarentur, uno sanè ore accla-
marent pleriq; omnes, hos peruersæ alicuius uetule
artificio ita præter naturam uariè exagitatos, mise-
rè dementatos, contractos, lancinatos, distractosq;
Atqui cuius arte, dira hac calamitate illos opprimi
testatur Scriptura? Dæmonis. Cuius cooperatione,
aut imperio? Nullius, sed duntaxat propriæ damo-
num uoluntatis malicia, & Dei permissione ex arca-
no ipsius consilio, ut illi uel probentur, uel castigen-
tur, emendenturq;. Nec usquam in uasto Veteris &
Noui testamenti volumine exemplum, ubi in affligen-
dis corporibus, alicuius Lamie operam usurparit,
aut etiam requisierit satan, comperies: nihil illic ta-
men prætermisissimum esse, quod huius potentiam, actio-
nes fraudesq; ostendere queat, fatendum est. Neque
etiam alicuius opera indiget ueterator ille, abundè
suo marte potens ludificare homines, eorum mentis
& oculorum aciem perstringere, morbis præter na-
turam cruciare, ulceribus ferire, aerem multifariam
turbare. Per se maleficia operari diabolus, in Mal-
leo legitur, nec in his indigere consensu. sed & sage
perditionem quærit: unde & ipsam cooperari ali-

Secunda 2.
Partis quæst.
2. ca. 7.

374 De præstigijs dæmonum

quo modo cogit. Permissu tantum illi opus est, teste Gregorio, cui uoluntas semper mala. Interim tamen à se designari eiusmodi flagitia, aliosq; seuerè torqueri, & in rebus externis fœlicem impediri successum, & quæcunq; alia diaboli miracula perfici, habent persuasissimum, confitenturq; delusæ quædam aniculæ.

Eas iam dixi, diuersis de causis, à dæmone ita obsidione uallatas, earum mentem tam grauiter fascino lesam, cerebrum cogitatum imaginationumque organum, tam raris fraudulentisq; phantasmatibus & formis ob incredulitatem implicitum, confirmatumq; (quemadmodum in grauib; somnis, atque etiam melancholicis usuuenire quotidie, ostendi) ut aliud nesciant, torturisq; subiectæ fateantur suæ esse facinora, quæ ipsarum saltem sunt phantasiâ, reuera autē satanæ, Deo huc conuidente: sic aliquem crebrò à se lesorum recensent numerum, quorum alios occæcatos, alios mutilatos, nonnullos hoc uel illo modo à se excarnificatos, falsa opinione dicunt: quo nomine non tam maleficæ, quàm maleficio affectæ effasci natæq; appellari merentur. Quotquot uerò tam crudeliter & multifariam, quibuscunq; etiam conuulsionum generibus, morbis prodigiosis, uomitu & deiectione, præter naturam torqueri, hunc uel alium imitari sonum, uocem edere, certos mendaciter notare, denominare atq; accusare homines, uti atrocis spectaculi architectos, obseruamus: cunctos à dæmone mali-

Qui dæmoni
aci, maleficio
correpti cre-
duntur.

ne maligno, mendacique citra alterius cooperatio-
nem agi, uexarique (nisi quandoque uenenum uel
propinatum uel applicatum accessisse intelligatur)
ingenuè fateor, atque adeò sanctissimè astruo.

Huc spectat rerum monstrosarum per os reiectio,
qua præstigiator ille quorundam sensus ita præstrin-
git, ut eas ex corporis meditullio eductas esse, dubi-
re nollent. Sunt autem panni lanei rudioris laci-
niæ ut plurimum, item clauī ferrei iustæ interdum
magnitudinis, eorumq; fragmenta, fibulæ ferreæ &
æreæ, acus, aciculæ, eæ que complures numero,
quandoque colligatæ, uel panno insertæ, fili inuo-
lucra. Hæc à nunc uisa sunt.

*Materies,
quæ ore reij-
ciuntur, non
omnes fuisse
in corpore.*

Nonnunquam & ossa euomuntur, atque reli-
qua id genus longè absurdiora monstra: sæpius ma-
gnitudine æsophagi etiam, quoad fieri possit, in
homine uiuo tensi distractique naturalem diducti-
onem exuperantia, quibus nec aliud ab ore intror-
sum laxior patet meatus. quo uel unico irrefutabi-
li argumento facile conuicero, ea dæmonis subtili-
tate celeritateque imperceptibili, ori ingesta, no-
stris ad hæc oculis uel celeritate eius uictis, uel fa-
scino delusis, uel interiecto corpore aereo aut aliter
caligantibus. Sic nos fallaci suo machinamento mul-
tisiformiter exercet ille milleartifex.

Si porro iustes, urgeasq; ea non ex ore solum, sed
penitiùs è corpore reiecta esse: dic quæso, quo loco
antea in corpore hæserint aut delituerint, quū nul-

276 De præstigijs dæmonum

lus sit corpori reliquo cum ore meatus communis, excepto œsophago, præter arteriam asperam, cuius caput larynx ex tribus componitur cartilaginibus.

Arteria aspera.

Eius orificiũ, dum respiramus, dilatatur: quum deoramus, comprimitur ut plurimum, nonnunquam exactè, ob quod ligamentis membranosis nervosisq;

Larynx,

coartatur. Ea arteria solummodo spiritum purum et impurum, recrementitiumue efflatu inspiratuq; transmittit: aut humidum quiddam, puta sanguinem, pituitam, saniem, aut pus tussi expectoratum: nihilq; grauius hanc, nisi cum uite naufragio, etiamsi exigua admodum materies dura hac casu aberret, tolerare, manifestum est. Enimvero quàm graues laterum dolores, cum sicca quadam tussicula, triennio

Lapillus tussi reiectus.

cum mortis periculo prius excitarit, quàm ex pectore tussi propelleretur auellane magnitudine lapillus, narrat Antonius Beniuenius. Recitat quoque Alexander Trallianus exemplum de quodam, qui longo tempore tussi vexatus, non potuit, ne ualde tussiret, liberari, quousq; calculum expuisset leuem, durum & renitentem: & nisi consilio usus fuisset,

De abditis morbis & sanatis causis
ca. 24.

Lib. 5. ca. 4.

illum similiter ijs qui tabe laborarunt, moriturum censebat. Id ipsum cuidam cini Duisburgensi accidisse memini. Hac itaq; ratione strictius hoc uas, durum cartilagosumq; ab illa multa, ampla, solida, uarieq; conformata substantia liberum esse constat. Hinc per

Oesophagus.

οισοφάγος, cibo potuiq; destinata uiam, atq; alterum oris interiorem meatum, è uentriculo illa rerum mi-

racula

racula uomitari, si imis corporis partibus antea in-
 hæserint, necessario sequetur. Eum autem omnino
 neruosum existere, et cū primis eius orificium, idcoq; *Orificiū uen-*
 exactissimo tactus sensu præditum esse, ac leui flatu *tricoli neruo-*
 aut halitu putrido facile affici, humore etiam acri uel *sum, & ualde*
 acido grauer pungi, sensissimaq; cieri mala, norunt *sensibilo.*
 medici. Plerosq; enim ex flatibus in uentriculo gene-
 ratis ex pituitosis, aut alioqui uitiosis humoribus, aut
 ex cibis in uapores ab imbecilli calore resolutis, gra-
 uissimis uidcas torqueri doloribus: alios ex coacerua-
 tis crudis humoribus, uel etiam uitiosis aut acribus in
 uentriculi ore, in syncopem aut præceps animi deli- *Ventriculi*
 quium concidere. Quosdam etiam ex alimentorum *dolores.*
 prauitate, aut malignorum humorū qualicunq; co-
 pia, ut à bile admodum corrupta, aut à pituita salsa
 acri, excruciat cholera morbus, in quo uomitibus &
 deiectionibus tanto plerunque impetu biliosa excer-
 nuntur, ut cum humoribus, multis quoque exhaustis *Cholera mor-*
 spiritibus, uires affatim prosternantur, sitiant ægro- *bis.*
 tantes, ac sudent, tremor cordis syncopēq; succedant,
 interdum & mors acerbissima. His exactiore lance
penficulatis, collataq; grauissimorum morborum,
 symptomatumq; exitialium causa materiali, cū du-
 rissime atque adeo acutissime materiei, uelut ferreae,
 æreae, lignæ, ossæ prestigiosa uomitione, tum etiam
 expulsionē rei lineæ lanæq; uentriculo & eius sen-
 sili apprimē orificio ita noxiæ, ut suffocationē ple-
 runque quis uereatur, si in faucium partes exquisiti
 s 3 admodum

admodum sensus, uel pilus impegerit, nedum acicula aut acus (quas etiam cum periculosa uitæ lucta uel dispendio ignoranter subinde deglutiri cernimus) uno profectò consensu, adeoque ore uno, ob rationis ueritatisq; robur, hic asserendū atq; proclamandum erit: dictam rerum ore egestarum congeriem, à præstigiatore subtili celeriq; dæmonio in os & fauces uinas, nec ultra, impelli penitusq; impingi, quasi strangulationem minitantem, acie oculorum nostrorum interim elusa, uel spiritu optico turbato, uel eius radijs obscuratis, ne prodantur præstigiæ, ut simpliciores exiguaq; fidei homines expeditius in suam illicitat nassam ueterator: quorum aliqui ab alijs insonibus, & se magis fortè pijs, ipsiq; Christo fidelioribus, hanc sibi irrogatam iniuriam, mendaci satanæ suggestionem, imò ipsius facticia uoce ebuccinant: id quod meis coram animaduerti auribus.

Adde quòd sæpenumero nihil doloris in stomacho, ante acutæ, pungentis, radentisq; huius substantiæ rudioris expuitionem uiolentam senserint: quum fieri nequeat, quin in ea huiusmodi rerum copia, una transuersè acta, facile alicubi infigatur, quæ suos pariat continuos postea cruciatus: quemadmodum de muliere quadam, quæ acum anciam deglutierat, tradit Beniuuenius: unde primum nihil sensit incommodi, inde coepit eam circa uentriculum urgere dolor satis acutus: quo dum indices magis magisq; affligeretur, plures consuluit medicos, nihil de

De abditis
morb. causis
ca. 20.

Ex acie de
glutita uoce.

hil de acu uorata, quæ memoriæ penitus excide-
rat, referens. Variæ fuerunt hinc inde sententiæ.
Alij enim ab acriore humore, alij à uento inter
stomachi tunicas recluso, cæteri uerò ex malo ha-
bitu excitari hoc malum putabant. Sicq; annis iam
decem ex una acu, urgente dolore acerbo, miserrimam illa trahebat uitam: donec acus perforato uen-
triculo se prodidit, prodijtq;. Se acum & uidisse, &
mulierem curasse, addit Beniuuenius.

Ad nostrum quoque facit institutum, quòd tamen-
si mox uel paulo longius à cibo subsequatur uomitus
hic ludibriosus, nihil tamen cibi uel chyli appareat
mixtum: quod à me diligenti inspectione obseruatum
est. Adhæc euestigiò ab eiusmodi dura, acuta, mul-
tiformiq; re expulsa, qua omnino uentriculũ & œso-
phagum lancinari, radiq;, si profundius quàm ex-
gris cauo reijceretur, oportuit, innoxie quasi in ijs
locis illæsi comedunt. Hoc à me nò semel circiter an-
num quadragesimumoctauum supra millesimum
quingentesimum, apud Geldrorum Arnhemiam,
ubi tum stipendio publico medicabar, uisum est: quo
hominum hisce modis à dæmonio exercitorum, ad-
ducebantur plaustra, quorum uentriculũ (in quo eas
res portentosas supradietas resedisse necesse est, si ex
imis coporis partibus, quod omnium propè erat iudi-
cium, expellebantur) quum ante & post uomitionẽ
summa diligentia uigilantiq; studio in multorum
conspectu contrectarem, ualideq; sursum ac deor-

sum pugno, palma ac digitis uario torquerem modo, ut si quid grandioris, asperæ, acutæq; materiæ in illo contineretur sinu, non amplius posset latere, sed renisu in diriorẽ ultrò citroq; impellentẽ manus meæ, hinc etiam suam lêsionem sensuræ, contrectationem se detegeret: uel nausea, ob non leuem certè eiusmodi palpitationem, uiolenter concitata reijceretur: nihil prorsus tamen animaduersum est unquam eo momento euomi, nec ullam à contentis putatis iniuriam sensit uenterculus. Quod omnino fieri nequiuisset, si altius quàm ex sinuoso oris hiatu profiliisset obiecta oculis nostris ex ore materia. Puella uerò sedecim plus minus annos nata, ea ratione à me habita, post alicuius moræ intercapedinem facie obseruabatur à patre, & altero qui his eius moribus assueuerant, uomiturire: cuius os cum mox uigilanter & perquàm circumspectè intueri studerem, eodem inspectionis momento instratam linguæ panni lanei rudioris nigri laciniam uideo: in quam digitis incunctanter iniectis, appēdices prodigiosarum rerum dictarum ex oris parte altiori, quò eas in uentriculo antea non latuisse ostenderem (id quod paulo antè ibidem latius persuadere conatus fuerā) emulgere uolui. Frequenter enim prius sic propulsam fuisse uariè congestam simul materiem, narrabat parens: ostensis quoq; ueritatis documentis, utpote panno rudi nigro, cui aliquot acus & aciculæ infixæ, filoq; conuolutæ adhærebant, item clauorum ferreorum uetustorum fragmentis.

Historia admirabilis de puella demoniaca.

mentis. At quod meis obiectum dixi oculis, attriti
panni nigri laciniosum rudimentum, uix spūto irri-
gatum erat hora etiam tertia pomeridiana, post soli-
tum quoque prandium, quo tēpore illud crudo cibo
uel chylo oblitum esse oportuit, si reddiderit uentri-
culus. Vt autem aliquam opinionem, qua ex stoma-
cho id proiectum esse induceremur, relinqueret sata-
nas: Quā amarum hoc est, inquit mox post ablatio-
nem puella, uoce à natura prorsus aliena, puerili &
sublallante, à dēmonē haud dubiē elisa, testē Augusti-
no: qui eius lingua diabolum uti affirmat, cuius cor-
pus intrauerit. Atrox uerò paulo antē spū ecstaculum,
mereq; tragicū, aliquandiu durans in hac puella edi-
derat tortor ille, quo puellæ os ut prorsus obmutiret,
arctissimē constringi, manus atrociter conuelli, ocu-
los toruē intorqueri, corpus deniq; totum horrendo
certē cruciatu exagitari contuebamur: nec citra cru-
cis consignationem, manus aut os aperiri posse, asse-
rebat parēs cum suo comite: à me autem, qualicunq;
in Deum fiducia contra dolosam diaboli hypocrisin,
absque illius signi impressione tandem diducebātur,
& restituebantur. Non quòd cruci quicquam dero-
gatum uelim (sermo enim crucis potentia Dei est, ijs
qui salutem consequuntur:) hæc autem non in signo,
sed in CHRISTI crucifixi imitatione consistit, ut
nimirum ipsius uestigijs insistentes, nos ipsos abnege-
mus, & crucem nostram tollamus quotidie, & sequa-
mur illum. Iudæi signum quærunt: sed Paulus præ-

Lib. Questio-
nū, quæst. 31.

1. Corinth. 1

Sermo crucis,
potētia Dei.
1. Petr. 2.
Matth. 16.
Marc. 8.
Luc. 9.
1. Corinth. 1.
Philipp. 4.

Non crucis
signum, sed
ipsam crucē
timeat dæmō.

dicat Christum cruci affixum. Per hunc nos corrobora-
rantem omnia possumus. In huius nomine expulerūt
dæmonia Apostoli. Non crucis signum timet diabo-
lus, sed ipsam crucem, uel cruciatum aut punitionem.

Mat. 8.

Proinde Christo oblatrat, Venisti ad cruciandum nos
ante tempus. Et si quid picturis uel statuarijs creden-
dum est, nusquam cruci Christi latronū cruces affin-
gi uidemus, quarum sinistra non terribilis insideat
dæmon. Nec interim ignoro, Arabes philosophos
crucem coelestium fortitudinem dicere, quod eorum
fortitudo per rectitudinem angulorum & radiorum
resultaret: & stellæ maximè fortes essent, quando in
figura cœli quatuor obtinerent cardines. Ruffinus
quoq; in Sacra historia narrat, crucem ab Aegyptijs
sacerdotibus inter sacras literas relata, cuius uis
portendebat salutis spem hominibus, credentibus
CHRISTO saluatori nostro. Hieronymus Deme-
triadem hortatur, ut crebrò signaculo crucis frōtem
muniat, ne locum in ea exterminator Aegypti inue-
niat. Et ad Eustochium de Custodia uirginitatis: Ad
omnem (inquit) actum, ad omnem incesum, manus
pingat crucem. Idem Tertullianus dixerat: Ad om-
nem progressum atq; promotum, ad omnem aditum
& exitum, ad uestitum & calceatum, ad lauacra, ad
mensas, ad limina & cubilia, ad sedilia, quaecunque
nos conuersatio exercet, frontem signaculo terimus.
Harum & aliarum huiusmodi disciplinarū si legem
expositulæ Scripturarū, nulla legis traditio tibi præ-
tenditur.

De corona
militis.

tenditur: auctrix consuetudo, confirmatrix, & fidei
 obseruatric. Factum quoque crucis signacu-
 lum in aqua cum fide aspergenda, ad dæmonum ex
 Iouis templo comburendo expulsionem, qui aquæ
 uirtutem non tulit, per Marcellum episcopum Apa-
 meie, commemorat historia ecclesiastica Tripart. Si-
 gnum iure sugillet nemo: sed eius absus omnino accu-
 sandus, maxime si qui crucifixo & uiuæ in eum fidei
 debetur honor, ad crucem referatur. At ad inceptam
 historiam redeamus. Vbi deinde curationem mali
 puellæ dictæ promitterem, illius puerilis uocis sono,
 sibi nihil rei uelle mecum esse, & me astutū esse, atq;
 En quā callidos habet oculos, respōdit. Percunctan-
 te præterea me, num huius calamitatis authorem co-
 gnosceret: eadem lasciuiente pueriliter uoce respon-
 dens, honestam (meo quidem iudicio) matronā eo-
 dem tempore in custodia detentam ob incantationis
 peractæ suspicionem, insinulat: quæ tamen postea
 manumissa, domum auehebatur liberæ, unā cum ma-
 tre & duabus alijs mulierculis, propter maleficij cri-
 men illis falso intentatum, iam integrum mensem ca-
 ptis. Illud quoq; hic silentio minimè præterundum
 censui, puellam hanc, illas panni lacinias, fila, acicu-
 las, acus uel clauēs ore nunquā reieciisse, quā quum
 à dolore qualicunque, ob incredulitatē (quod à cau-
 sa naturali ex abstrusa Dei uoluntate dolor ortus,
 minus agnosceretur, sed imputaretur maleficæ, ac ad
 illicita confugeretur consilia) prius Amersfortum,

proximum

Lib. 9. ca. 36.

284 De præstigijs dæmonum

*Vnde diabolo
illudendi ner-
uus accrescit.*

*Deuter. 18.
Leuit. 19. 20.*

*Angeli sa-
tanae.*

proximū illius habitationi oppidum, ad sacrificium uel templi custodem (ni fallar memoria) itum esset, qui aquam (consecratam opinabantur) numisma- tis Snapphani precio diuēdebat, qua propinata pro digiosus hic ciebatur uomitus. Ad hæc siquidem ludibria maxime Deus conuiuere solet frequenter, ubi ab ipso & naturalibus medijs, in hominum usum diuinitus ordinatis, cōtra manifestum Dei mandatum, fide Christiana postposita, ad satanam curritur, uel eius angelos: quales hi censentur, qui huiusmodi aquā uel ex baptisterio sublatā, uel aliter impie lustratam, aut cereæ paschalis thus, aut eiusdem religionis nomine sacratas res alias, ausu uetito nefarioq; in conceptæ de maleficio opinionis iniquæ, diaboli instinctu, confirmationē, lubricæ fidei hominibus offerunt.

Porro feminis, quarum paulo antè memini, incarceratis, ac in concilium productis cum à Senatu Cæsareo imperaretur, ut hominibus plurisariam excruciatas, ob maleficijs suspicionem formula benedicerēt præscripta, nimirum, Benedico tibi in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, in tuis bonis, sanguine et armento: eaq; imperata facerent, euestigio sanabantur egroti. Benedicebatur autem quilibet ab ea, quam sui tormenti genitricem suspicaretur: uel dæmonis, aut eius ministri accusatoris Pythij, custodia quoque coerciti suggestionem putaret. Ne lectorem interrumpat huiusmodi serie remoretur, turbetq; ea hic paucis prosequar, quæ alioqui ad sequentis libri argumentum perti-

*Formula be-
nedictionis
uulgo in ma-
leficijs curatio
ne usurpata.*

tum pertinent. Hic sanciebatur ille omnium ore tritus canō: *Quæ ligauit, ut & soluat, necesse est. Quæ uerò huius sententiæ sit absurditas, hoc colliges modo: Si Lamia est, suam habere cum cacodæmone communionem & fœdus, eiusq; ope alios uariè crudelibus colligare torturis (quæ uulgi est opinio) eosdem quoque pro suo arbitrio, ab eo suo & satanæ opere, cruciatibus scilicet, soluere, ipsius demonis ope, quæ antea ligauerat, existimatur. Serua autem est & mancipium illius, cui se pacto & stipulatione obstrinxisse creditur, ut hanc sanè nihil diuinis posse uerbis peculiariter efficere, certius fidās: quibus recitatis si aliquid uirium erit donandum, per fideles Ecclesiæ ministros, piæq; monetæ homines ea pronunciata, citius suum ex Dei nutu sortientur effectum, quam per eas quæ Dei societati ex professo renunciaſſe, bellumq; uelut hostes indixiſſe iudicantur. Christus cum à demonio uexatum cæcum & mutum sanasset, atq; à scribis & pharisæis, Beelzebub principis demoniorum præsidio demones expellere diceretur, eos confutans ait: Quomodo potest satanas satanam eijcere? Et si regnum aduersus sese diuisum fuerit, non potest stare regnum illud: & si domus contra seipsam diuisa fuerit, non potest stare domus illa: & si satanas insurrexerit aduersus semetipsum, ac diuisus est, non potest stare, sed finē habet. Qui nō est mecum, contra me est: & qui non congregat mecum, spargit. Nec etiam ab impio suam gloriam, quæ in sanan-*

Quæ ligauit, eandem non soluere necessario.

Matth. 12.

Marc. 3.

Luc. 11.

In nomine dæmonis nihil boni fit.

Ab impio suā non uult Deus predicari gloriam.

in sanandis in ipsius nomine hominibus elucet, uelle prædicari Deū, his diuinus uates docet uerbis: Impio autē dicit Deus, Quare tu enarras iusticias meas; & assumis testamentū meū per os tuum? Quum odio habeas disciplinā, & uerba mea post te abijcias. Os tuū addixisti malo, & lingua tua dolū concinnat. Hinc palām est, eiusmodi curatione, eas incantationis aut maleficii reas esse non posse cōuinci, & canonē eneruū existere. Eleganter dicit Origenes: Magi nesciūt benedicere, quia demones nesciūt benefacere. Quod autē sanentur, nō alia profectō fit ratione, quā, quā hęc corpora Dei permissu, ob incredulitatem exercuerit diabolus; in hac ut afflictos & astantes, & quibus inusitatum id malū innotuit, tum demum magistratū cōfirmaret, nō coactē, sed ultrō ac suapte spēte cedit: licet se cōpelli simulet, quō magis fallat, illaqueetq;: atque indubitatiū eo modo credatur, illas mulierculas benedictionis uerba recitantes, quāquam innocentes, esse tamen sagas: et alios fide uacillantes, uindictamq; spirantes, suis technis irretiat: ac sententiæ inconsideratæ reum magistratum, in carnificinam in fontium seminarum & punitionem, uoracesq; flammās inuitet. ita enim suarum rerū pro uiribus satagit, ut ab initio in ueritate nō stetit: quicquid loquitur & agit, mendacium est, uel falsitatis fermento conspersum: quum optima agere & loqui uidetur, homicidia struit, & mēdacia architectatur, ut animas illaqueet et perdat, homicida ab initio. Destitit itaq;

Ioan. 8.

Magi ne
sent
boni scire

tit itaque in his agrotis à leſione, quam ipſe intulit.

Huc quum faciat ſingulare D. Pauli Grillandi, iuriſconſulti clariſſimi, iudiciũ, id aſcribendum duxi. Aliàs uidi (ait) ſepenumero, quòd prædicti maleficio infecti, ubi liberationis remedium uſurparunt, frequenter ex ore euomerent, uel per ſeceſſum exonerarent acus, capillos, ferramenta, clauos, plumas, ſulphur, lapides, & res demum tales, quas dictum maleficio leſum uorare potuiſſe, erat impoſſibile: non ſolũ integras, ſed nec fractas, nec minutè in fruſta conciſas. Vnde quid mirandum uidetur: ſed dic, ut quidam cenſuerunt, ſatanam ad maiorem hominum deceptionem facere dictas apparere ſpecies extraneas in reſolutione facturæ, ut res miranda magis uideatur: quandoquidem inſpiciuntur & conſideratur ea eſſe talis naturæ, formæ & qualitatis, ut impoſſibile fuerit alia potuiſſe ingredi in corpus maleficio leſi per aliquã partem naturaliter: ſed in rei ueritate nõ ſunt ſpecies naturales. & quod uerũ ſit, hinc apparet, quia illa eiſciuntur per uomitũ uel ſeceſſum: atq; ita inter materias illas liquidas apparent à principio, cũ primũ è corpore emittũtur: at ſi ſeruaueris illas materies biduũ aut triduũ, aut dies quinque, quemadmodũ ego aliàs ſtudioſe ſeruari feci, uidebis omnia ea liquefacta penitus, & ipſarũ formas periſſe totas. Quòd ſi naturalia eſſent, proſectò in ſua priori ſiue primæua forma remanerent, nec poſſent per aliquos liquores aut humiditates corrumpi,

Tractatus
uolumineroſus
de ſortilegijs.

Dura materies uomitu eiecta liqueſcit.

maximè

maximè ferrum & lapides, propter eorum natura-
lem duritiem: ut manifestum est omnibus. Quidam
alij dixerunt, dæmones, ut res mirāda uideatur, tunc
temporis, quando maleficio affectus irritatur ad uo-
mitum, uel ad uentris opus, uelocissimè & inuisibili-
ter asferre ibi species illas siue materias, de quibus su-
prà, ueras & naturales, quas aliunde acceptas, eò at-
tulerant. Sed nota, licet dæmon potentia sua natura-
li hoc quidè posset, & tam dextro modo illas insere-
re in uomitu & stercore maleficio agitati, ut nullus
hominum aduerteret: prior tamen opinio magis mi-
hi placet, esse scilicet apparentes species sub illis for-
mis non naturales. & quòd hoc uerum sit, apparet
ex ratione prædicta: quia communiter non durant
sub illa forma, sed breui tempore in illos resoluun-
tur liquores, cum quibus mixta prodierant: uti ego
frequentè uidi, & manibus proprijs contrectaui,
quæ à principio (uti dixi) apparebant ueræ & na-
turales, & retinebant in se nescio quid duri: tamen
breui tempore, ut dictum est, resolvebantur & peri-
bant. Hæc Grillandus. Acuum quoque, osium, ca-
pillorum, & id genus reliquorum reiectionem per
os, technas esse sentit Cardanus.

Li. 11. de Va-
riet. cap. 80.

De abditis
morb. causis
cap. 8.

Maleficio le-
sa mulier cla-
uos & acus
uenit.

Accidisse suis temporibus nouum et admirandum
morbi genus, tradit Antonius Beniuuenius. Mulier
sextum decimum agens annunt, ab ima uentris parte
dolore exorto conuellebatur manibus. Cumq; in hor-
rendum clamorem erumperet, intumescibat ilicò to-
tus uen-

tus uenter, adeò ut uterum crederes gestasse octo menses: & uoce exhausta, ubi per totum cubile hinc inde reiectans sese, & plantas interdum ceruici connectens resiliebat in pedes, iterum procidens ac exiliens, isthuc ipsum identidem factitabat, quoad paulatim ad se reuersa, quoquo modo recrearetur. Interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Nos uerò eiusmodi morbi causas inquirentes, arbitrati sumus hoc malum ex matricis suffocatione, & uaporibus inalis sursum elatis, ac subinde cor & cerebrum ferientibus, prouenire. Sed cum medicamentis nihil promoueretur, ea ferocior facta, ac toruis oculis circumspiciens, tandem prorupit in uomitum, quo longiores & recuruos clauos, aeneasq; acus, una cum cera & capillis conglomeratis reiecit: & nouissimè ex ientaculo frustum tantæ magnitudinis, quale integrum nullius deglutijssent fauces. Cumq; idipsum sæpius etiam uidente me factitasset, teneri eam arbitratus sum spiritu malo: qui dum hæc ageret, spectantium oculos perstringeret. Quare ecclesiasticis medicis commendata, manifestioribus deinde signis & argumentis rem comprobauit. Nam & nos eam uaticinantem audiuius, & ea præterea agentem uidimus, quæ omnem morbi uim supergressa, humanum etiam captum excederent. Hucusque Beneuenius. Hæc omnia certè in corpore non fuere, sed diaboli oculos spectatorum effascinantis, ne huius materiæ in os impulsio animaduertetur, prestigijs
8
& celeri-

290 De præstigijs dæmonum

Et celeritate in os saltem illata sunt, Et tanquam uomitu mox eiecta. Id œsophagi huic materiei imparis angustia, illæsus post uomitum uenterculus, Et ante uomitum (ut supra dictum est) uentriculi robur testantur: quæ profectò minimè erant expectanda ex acie, Et durissimæ substantiæ inæqualitate. Si ea eructauit uenterculus, quando usque adeò insensibiliter ingesta sunt, aut unde tam innoxie reuomuntur, potissimum ore uentriculi ita sensibili, ut uel paucò humore acri extremè affligatur?

Est, p.
 Quæstoris filius Morsæ aduersa nonnihil afflictus uale tudine, eam credidit inductam à muliercula, cui herbarum plenum corbem in porcorum pasturam attulisset: quòd hæc gratias agens, ipsius pressisset humerum. Vnde territus eo tempore puer, cœpit paulatim, etiam animo deiecto, peius habere. Hinc trica feminei capillitij nigri Et cinerei sicca, citra alterius materiæ admixtionem, excerni uisa est. Tandem admiranda magis, puta setas porcorum, pellē etiamnum inherentes, ita siccas aluo deponebat, ut papyro conseruarentur, interdum similia cum excrementis deiiciebat. His ludibrijs circiter medium fatigabatur annum: quæ dein pedetentim, ut cœperunt, euanuere. Nec dubium est, ea ob parentum, Et adolescentis incredulitatē fuisse permissa: quòd quum hic secundum naturæ ordinem nonnihil morbo grauari conspiceretur, eum non in naturæ uitium, aut Dei uoluntatem, sed in mulierculæ impressiōem retulerunt.

tulerūt. Eam itaq; delusionē diabolō, quib. explicatū est modis permisit Deus, donec fortassis resipuerē.

Noui itē cuiusdam uiri consularis coniugem, cuius alius sepe numero arenā reddere uidebatur, diabolō colludente, conuiuēteq; Deo: quod agrotā ad illicita maleficorū diuinorumq; auxilia confugisset, contra diuinæ maiestatis edictū, impias horū hominū actiones comprobans. Cui certam polliceri opem cum Dei gratia, si imperata faceret, audebam. Morbum siquidē, quo afficiebatur, ex naturali causa ortū esse iudicabam: at arenæ deiectione, quod incredula ad uetitū declinasset consiliū, eā à satana ludificari, dictabat animus. Frequenter etenim hoc usuuenire uidemus, ut quum à naturali quis infirmetur causa, Deiq; (qui naturalium rerum usum docuit, atq; eum nos affectare & inquirere uoluit) potentiæ diffusus, uoluntatiq; immorigerus, ad demonij clientelam cōsulturus cum Saule accurrat, uoluntariē in reprobū tradatur sensum, ludicrisq; maligni obijciatur illudendus.

Arena per aluum mulieris reddita. Deut. 18. Leuit. 19. 20.

Commemorat Cardanus, probū quendā rusticū & anicū, qui facilius decipi poterat quā decipere, sic ipsi narrasse, quod morbo incognito plures laborarit annos: quō tēpore excatationibus sepius uitrū, clauos, & capillos euomisset: & quanquā demum restitutus fuisset, tamē in eum diem quo hæc referret, sentire se uentre asseuerabat maximā uitri confracti congeriē, sonumq; non leuē, quasi quis saccum uitri fragmentis plenum concuteret, à quo nō parum ue-

De Variet. rerum li. 15.

292 De præstigijs dæmonum

*Rusticus ho-
rarum ictus
in corde sen-
tiens.*

xaretur: tum uero singulis octodecim noctibus septi-
ma hora, etiamsi horarum numerum non observa-
ret, totidem ictus annis octodecim, quibus iam sana-
tus fuerat, in corde maxima cum molestia perferre.
Quis in eo organo, diaboli ludibrijs ob simplicita-
tem apto, non uidet dæmonis actus, præstigias &
uexationes?

*Dæmoniaca-
rum uirginū
Vestaliū hi-
storia horren-
da.*

Admirabilis & horrida fuit uexatio uirginum
quarūdam Vestaliū, oclufarum, Vuerteti in comita-
tu Hornensi, à dæmonijs exercitarum. Initia autem
eiusmodi dedisse pauperulam feminam narrāt, quæ
in ieiunio salis libras tres (quartam uulgus nostras
uocat) mutuò à uirginibus acceperat, fereq; duplum
circa Paschæ solennitatem restituit. Hinc in loco uir-
ginum dormitioni dicato inueniebantur spherule
candidæ, uelut incrustata saccaro semina, at gustu
salsæ, quæ tamen non edebantur: nec quomodo per-
uenissent eò, sciebatur. Postea eodem in loco observa-
batur incessus rei ingemiscantis, uelut hominis ægro-
ti: audiebatur item quandoq; uox, plerasq; uirgines
ut surgerent, & ad ignem secum accederent, se ægro-
tam esse, commonefaciens: ubi porro surrexissent,
morbidam sororem inuisuræ, nihil inueniebant.
Si quando etiam hæ in arrepta matula meiere tenta-
rent, ea uiolenter eripiebatur, ut lotio conspurcarent
lectum. Aliquoties pedibus è lecto ad passus aliquot
subtrahebantur, atq; adeò sub plantis titillabantur,
ut præ nimio risu morituras se uererentur. Quibus-
dam car-

*Dæmoniaca
uirgines Ve-
stales Vuerte-
ti oclufa.*

dam carnis particulae euellabantur, plerisque in aduersam partem prorsus intorquebatur tibiae, brachia & facies. Quaedam sic excarnificatae, licet ad dies quinquaginta duos, nihil praeter raparium ius citra panem sorpsissent, attamen atri liquoris, uelut atramenti scriptorij multa uomitu reiciebatur copia: quae tam ferebatur amara & acris, ut etiam pelliculam ex ore abraderet; nec ullum effungi poterat coeditum, quo afficerentur. Aliquae supra hominis caput euehebantur, & uicissim deiciebantur. Quum aegrotas tunc sedatas latasq; recreaturi circiter tredecim numero amici simul monasterium aliàs ingrederentur, illae è mensa deorsum citra uocem & intellectum dilabebantur, nonnullae inuersis tibijs & brachijs tanquam mortuae iacebant. Vna in altum sustollebatur, & quantum manibus iniectis obluſtarentur assistentes, tamen supra eorum caput abripiebatur: eoq; denuo precipitabatur modo, ut haberetur mortua. Postea ad se tanquam è somno rediens, è nosodochio in monasterium progreditur. Nonnullae incedebant tibiarum extremitatibus innixae, uelut ænodes, citra pedum usum, qui uidebantur trahi tanquam ligamentis nimium laxatis, in saculo penduli. Arbores quoque conscendebant ut feles, ab ijsq; proserpebant, nulla corporis immutatione. Contigit item, ut cœnobij praefectae (quam matrem uocant) in eius ambitu colloquendi cum generosa & insignis pietatis domina Margareta comitissa Burenſi (cuius in iu-

Margareta
comitissa
Burenſis pia.

storum resurrectione meminerit misericordiarum pater) ex foemore crueretur caro: illaq; præ dolore exclamans, in lecto deponebatur. Vilius autem partim lucebat, partim nigricabat: sed curabatur. Accidit quoq; quum duæ sic excruciatæ uirgines simul confiderent ridentes & exhilaratæ, mutuoq; colloquerentur de felle nigra in *nocturnis* corbi inclusa à matrona, quā in oppido cōmorantē nominabant: collatione uerò clām obseruata, à tertia uirgine sana, corbis ab hac, & præfecta cū duabus aut tribus uirginibus inquiritur, aperiturq; unde felis exiliens aufugit. Ea hinc notata mulier tanquā maleficij rea in carceres conijcitur, cū septem deinde alijs, inter quas senior numerabatur matrona: de qua uicini & pauperes, eam fuisse usq; adeò misericordē & in egenos profusam, ut ipsa etiā indiguerit, testabantur. Hæc eadē quæstionibus à tortore subiecta, nullis unquā tormentis ad scelcris confessionē adigi potuit. Tandem ubi ex more uictum offerret Burchgrauus, se infirmiorē esse quā ut cibū admitteret, ait: at se potū solūmodo desiderare. quæ à Burchgrauio mox subministrato, ipsius uestē illa apprehendebat, & eius innixa femori expirabat. Alia quoque rerū miracula hic uisā sunt: durauitq; ea carnisficina ad annos tres manifesta, quam postea celarunt. Eas uerò uirgines satanam obsedissee, dubitandum minimè: qui ludificandi occasionem sibi commodè porrectam ratus ex sale à muliercula reddito, credulis uirginibus maleficij opinio

nem iniicere, & infonti feminae insanabile inurere cauterium studuit. quapropter formam sparsit granorum quasi saccharo obductorum, ut ad eorum gustationem pellicerentur uirgines: salsedine autem indidit, ut suspitione de ea quae salem resituerat, citius ingereret. Nec defuit euentus. Concessit porro Deus eam diuexandi potestatem, uel ut tentarentur uirgines, uel castigarentur, uel ob earum incredulitatem. Lubricae fidei notae fuerunt, quod non ad Dei uoluntatem, sed in feminas cruciatuum causas retulerunt. Hinc sathanicum illud duarum uirginum concilium ab astuto fuit institutum diabolo, qui earum rexit uoces, ut innocenti matronae maleficij stigma imprimeretur, carceresque tormeta & caedes promoueretur. Si quoque felis fuerit uera, eam demonium haud dubie eo inuexit: atqui ut demonem assumpto felis simulachro, fuisse credam, potius inducor. Vides etiam constitutos illi praecise ledendi limites, ut ex alta illa euectione & praecipiti deiectione, etiamsi una mortua uideretur, nihil tamen lesionis senserit: sed uelut e somno experrecta, abierit.

Non absimile fuit quod uirginibus Brigittae, strictis legibus inauguratis, in coenobio non procul a Xanctis dissito olim usuenit, quae miris quoque modis diuexabatur, plerumque exilientes, nonnunquam balatum uocesque elidentes horrendas: urgebantur interdum ex designatis in templo sedibus, ubi & capitis uelamen quandoque abripiiebatur: fauces his etiam,

Brigita sacrae uirgines de moniaca.

ne cibum admitterent, nonnunquam præcludebātur. Perstitit uaria & dira ea calamitas in plerisq; ad decennium. Tragœdiæ causa imputabatur uirgini iuuenis amore aliquando sauciæ, quem ea affinitate non dignarentur huius puellæ parentes. Idcirco huic in extremo mœrore posita, dæmon accita iuuenis illius effigie, se obijcit, eam in uotum illud monasticum cogens: quæ dicto audiens, se cancellis constringi patitur. Inclusa, uelut furore percita, omnibus horrendum plurifariam exhibuit spectaculū: quod quidem malum uelut contagio in multas proserpsit uirgines: quæ ob propriam illius confessionem, ipsam uniuersæ eiusmodi miseriæ genitricem fuisse, certò crediderunt. Ex ea deinde capta, aliòq; euecta, prolem bis sustulit carceris custos: ac tandem manumissam, à maleficij opinione inculpatam uixisse arbitror. Delusio fuit merè diabolica, qua illa decepta, se ea fecisse confiteretur, quæ peculiaria ipsius satanæ erant opera. At in quem finem ea fuerint à Deo permissa, sequenti intelligetur libro, ubi omnibus imitanda harum proponetur curatio.

*Dæmoniaca
uirgines no-
biles iuxta
Hammonē.*

Huc pertinent nobilem uirginum in monasterio Centorpio, prope ueterem Marcam iuxta Hammonem inclusarum, monstroscæ omnifariæq; conuulsiones, à demonibus excitatæ: quarum in primo memini libro, ubi de satanæ potentia agebatur. At hæ omnes à demonibus afflictæ, tormenta nec Dei uoluntati subijciebant, nec diabolo imputabāt: sed ad Else Kamenfis,

mensis, in cœnobio cœtricis, maleficas artes uno ore
 & consensu referebant: quæ quidem capta, tragicum
 hoc spectaculum à se editū fuisse fatebatur primum,
 uenenata mixtione: moritura autem, nihil unquam
 uirulenti à se alicui propinatum fuisse, sed quicquid
 id esset mali, se mente & mala imprecatione effecisse
 confessa est. Num uerò hoc ita fieri posset, paulopost
 explicabitur. Ab eius & matris exustione tanquam
 suæ potestatis iam neruum adeptus satanas, oppidi
 proximi ciuibus non paucis uario tormentorum ge-
 nere insultat: è quorum numero quinque, ubi eccle-
 siæ pastor in suum acciuiisset cubiculum, ex Sacris li-
 teris eos aduersus satanæ ludibria instructurus, mu-
 niturusq; : atque hi Decē præcepta, Symbolum Apo-
 stolorum, & orationem Dominicā recitassent: hinc
 alter alterius nomen inquirat, mutuoq; ludicrum ni-
 mis indicat, primo libro inter ficticia dæmonum no-
 mina expressum. atq; unus pastorem irridens, in hæc
 erumpit uerba: Quid nunc facturi sumus? expelle-
 re nos conatur pastor? Respondit alter: se uelle in hir-
 co nigro equitare, ad quandam mulierem non ita se-
 iunctè habitantem, quam etiā nominabat, se gratum
 illi fore hospitem iactans: ut maleficæ artis nomine
 redderet illam suspectiorem. Identidem se facturum
 alter quoque narrabat, ac eodē uectore profecturū
 ad aliam feminam, nomine designatam in eundem fi-
 nem: ac uterque sedi insidens tanquam fatuus, conti-
 nuò uocis indicijs ad dictas equitando uidebatur fer-

*Demoniaci
 ciues Ham-
 monenses.*

ri mulierculas, quum interim ne à loco quidē dimo-
uerentur. Tertius adhæc quasi in globum cōuolutus,
cōtractusq; ad clausum cubiculi abripiebatur ostium,
per quod inopinatō apertū, è gradibus decidit ille-
sus. Nec procul hinc in alia ciuitate similiter diris
torqueri modis à dæmone interea cœperūt oppidani:
quare aliquæ fuerunt uinculis traditæ mulieres, at
plures accusatæ, quemadmodum in negotio eiusmo-
di diabolico fieri assolet.

*Puella à dæ-
mone uexa-
ta.*

Huic albo accenseatur uirgo illa uestalis Buscidu-
censis, à dæmonio horribiliter torta: cuius raros cru-
ciatus libro primo descripsi, ubi dæmonis potentia
depingitur. Accedat & cognita mihi puella, uirgini
nobili in cœnobio ancillans, cui fidē dederat rusticus,
qui deinde ad aliam animū adiecit. Qua re cognita,
mœrore turbari illa cœpit: ablegatāq; mediū circiter
miliare à monasterio, in eximij iuuenis forma obui-
habet dæmonē, qui se familiari colloquio in eius insi-
nuans amicitiam, omnia rustici amati secreta huic de-
tegit, cunctosq; cum altera puella habitos sermones
enarrat: & cū ad angustum peruenissent ponticulū,
ille assumpto oleo, quod ea manibus gerebat, ut mi-
nus impediret transiret, eam iuuuit, inuitauitq; tandem,
at ad notū comitaretur locum. Quo nam cōsequer
(respondit illa) ubi paludose tantūmodo sunt aquæ?
Hinc ipse euauit, illaq; perterrita in animi incidit
deliquiū: quare iussu dominæ mihi familiaris, bigis
in cœnobium reducebatur, ubi uelut mente turbata,
multi-

multifariam sensu distrahebatur, querebaturq; se etiamnum miserè ab illo demone uexari, ac illum aliquando per fenestram uel aliò uelle eam abripere. Nulla certè alia huius maleficij extitit causa, quàm meditabundus animi mœror, ob amoris impotentiam: quam illudendi perdendiq; occasionem præproperè arripuit satanas.

Ceterum illud quod à Christi natiuitate anno millesimo quingentesimo tricesimonono, in quodā Eistettensis episcopatus pago Fugenstal, accidisse perhibet multijugæ lectionis uir IOANNES LANGIVS, illustrissimorum Principum Palatinorum Rheni medicus doctissimus, omnem superaret fidem, nisi oculati spectatæ fidei testes adhuc superessent. In hoc pago Vlricus Neusseffer agricola, cum crudelibus dolorum tormentis circa alterum hyPOCHONDRIUM conficeretur, subito clauum ferreum sub illæsa cute manu apprehendit, quem chirurgus illic balneator nouacula exciderat: nec tamen cessarunt dolores, sed in dies magis incrudescabant. Quapropter quum nec aliud doloris remedium fore miser, quàm mortem, suspicaretur, arrepto cultello, sibi guttur abscidit. Itaque dum tertio die ad sepulchrum mortuus efferretur, aderant tum Eucharius Rosenbader ex Vucissenburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Ettenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, demortui agricolæ uentriculum inciderunt,

in quo

Jo.

1539. no.

Lib. I. Epist. 38.

Clauus ferreus sub illa cute latens & excisus.

*Lignum &
cultri in uen-
triculo inuen-
ti.*

in quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar serræ dentatos, ac duo ferramenta aspera reppererunt, quorum singula spithami longitudinem excedebant: aderat et capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hic admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in uentriculi cavitae cōtineri potuerint: an qua arte sint ingesta? Certè non alia, quàm dæmonis astu & dolo. Hæc Langius.

Vlrico etiamnum superstitie non ea in uentriculo hæsisse, ut nec clauum sub illæsa cute in carne ante sectionem uerè impactum fuisse, ausim dicere. Enimvero cum in illis locis ex mala intemperie, aut humorum acrium affluxu, uel flatuum copia, huiusmodi poterat prouenisse dolor, qualem in iliaco & colico affectu experimur: & sinistra opinione iam fortassis ægrotus, uel astantes, uel utrique, constanti de maleficio ducerentur, dæmonis, uel illius clientelæ, magis ueriti uolūtatem malignam, permissasq; uires, quàm Dei patrocínio & incomparabili potentie fisci: diabolo traditi sunt illudendi, ut in carnis, antea nonnihil duræ & tensæ uel à materia, uel dæmonis astu ita apparentis, sectione clauum, & in aperiendo stomacho reliqua hæc rerum monstra ingesserit, præstretis secantium oculis, quo id in cuius finem hanc instituerat tragœdiam, nempe incredulitatē, stabiliret: quum in rebus aduersis, eo relicto qui languoribus nostris uerè mederi potest, perfidi, satanam nimirum in corpus

in corpus humanum, Dei scilicet creaturā posse concedimus, extra eius potestatem in mutanda rerum natura, aut materia aliqua duriori & acuta, certā mediatum per quos inferri oporteret, proportionem exuperante, illasē & insensibiliter penitus ingerenda impellendaūe: quum tamen œsophagum & fauces latius diducere & extendere nequeat dæmon, quocunque suo artificio, quā ex prima creatione ferāt: quemadmodum aliàs fufius ostendi. Dissidij quoq; seminarium hoc modo à diabolo spargitur, ubi eo nomine alios maleficij irrogati reos confestim incusamus: quos adminiculo dæmonis illud machinatos esse credere malumus, quanquā insontes reuerà existant.

Interim naturali etiam ratione in stratomatum & atheromatum, aliorumq; apostematum sinibus, carne exesa, ex uiscosis & putridis humoribus ac fibris calore coquente exiccatis, materias lapidibus, tophis, arenis, urceolorum testis, lignis, carbonibus, capillis & amurcæ similes nasci, incantationibus ab imperitis ascriptas, scimus ex Galeno & Cornelio Celso. Nonne in morbo articulari plerisque à pituita resiccata, crasso terrestriq; humore indissolubiler impaeto tophos, Græcis τῶπῶς, uelut calcem, in iuncturis enasci uidemus: quam etiam exemptam, paulatim excipit alia? Qui post longam frequentemq; tuſim ex thorace uiolenter calculum expectorarunt, suprā recensuimus. In panniculo item epar cingente, lapilli aliquo numero inuenti sunt letales. Vnum similiter

Varia apostematum contenta apud Galenum, li. 2. ad Glauco. & li. 14. meth. & Celsum li. 7. ca. 6. Tophi in iuneturis. Anton. Beniuenius de abdi. morb. caus. ca. 3. 18. 24. 94.

Calculi ex thorace et intestinis expulsi, inuenti etiā in epate, fellis folliculo, et matrice.

ex inte-

ex intestinis expulsum fuisse, & ex fellis folliculo, uelut & è matricis altero cornu duos excisos memini.

At ab eadem causa in his partibus, qua in renibus uel uesica, generari potuerunt: nimirum ab humore crasso, uiscido, terreo, & caliditate humorem hunc adasante, cogente & in lapidē indurante, qui interdum uariæ & admirabilis inuenitur formæ. Tradit Alexander Benedictus, mulieres calculis minus affici in

Lib. 2. Anatom. cap. 22. Calculi mulierum.

uesica, præter calculos setarum, ueluti quædam capillamenta, qui non sine diro cruciatu innascuntur ex mucosa materia: additq; aliquibus quædam in uesica concrefcere, quæ nihilo à conchilijs specie differunt.

Rerum adhæc miracula alia huc facientia idem ille describit lib. 3 Anatom. in hæc uerba: Acies scalpelli

Cap. 9. Aciem scalpelli chalybeam per uenas tortuosas ascendisse, non mihi fit uerisimile.

fracta, dum uenam imprudens chirurgus cuidam incautè secaret, meatus penetrauit diuersos, postq; aurem constitit, ubi continuis ferè punctiõibus sentiebatur, qua molestia sæpe à nobis leuari uoluit. Suprà fidem est, quod ipsi cum in Creta essemus, uidi-

mus. Rusticus in quodam tumultu seditioso sagitta circa dorsum impacta uulneratus fuit: euulsa sagitta, ferrum in thorace relinquebatur. ac uulnus, perqui-

Cuspis ferrea in thorace relicta, quæ iuxta alium post biennium excidit.

sito frustra ferrea cuspide, chirurgus sanauit, at post biennium per inferna ea excidit: quæ miraculi gratia, barbata figure dyorum digitorum latitudinis ostentabatur. Secundum enim diaphragma prius mucrone penetrauit, ubi pars carnosior est: deinde secundum intestina delapsa, iuxta alium sensim podicem

secuit.

sequit, uiamq; sibi ad exitum fecit semiexesa: qua de re magna medicorum fuit concertatio. Idem lib. 2.

Anat. Qui uenarum mesenteriacarum orificia inter Cap. 9.

intestina ampliora putant in uiuente, quæ in cadauere delitesant, longè decipiuntur arbitrantur enim, ciborum frustra per easdem fibras tenuissimas attrahi posse: putantq;, uirginem ætate nostra Venetijs, dum hæc conderemus, quæ crinalem acum quatuor digitorum longitudine, quam inter dentes dormitura continebat, incauteq; in somno deglutierat, per urinam post menses decem maximis emisisse cruciatibus, quoniam in uesica collectis uiscosis humoribus lapis circum acum coaluerat, gallinacei oui magnitudine: & à uenis mesenteriacis acum prius haustam fuisse contendunt. Obiter hic adijciam, acus illius per urinam redditæ exemplum plurimos diffusionis ignaros commouisse, qui eam per uenas mesentericas à stomacho ad iecur, ac per uenam maiorem ad renum angustias, inde ad uesicam penetrasse, falso arbitrantur, ora fibrarum in uiuentibus patentiora esse ad acum suspiciendam putantes: acus enim sua acie paulatim multoq; tempore per intestina penetravit (siquidem uiam sibi facit, quod à natura propellitur) hinc per uesicam qua parte carnosæ est, inde per urinarium meatum excerni potuit. Ad eundem censeatur modum, de sagittæ ferrea cuspide, quæ biennium naturæ ductu comodæ secuit partes: quod & alijs mirabilibus facile comprobauero exemplis.

Acus deglutita, cum loutio excreta.

Anno 1549. commemorantur in Vngaria circa Thaysæ flumen inuenti homines, in quorum corporibus absolutæ lutræ & lacertæ essent inuentæ: num uerisimile uideatur, aliorum esto iudicium. licet non ignorem, uermes prodigiosos ex causa naturali quandoque in hominū sinibus ingigni. De qua etiam puella suspicio spargeretur falsa, serpentem stomacho inherere, cruciamenta excitare, & subinde ad fauces conscendere: sub mea fuit cura, belleq; iam habet.

Pilam magnam instar magni pugni æqualiter orbiculatam sine sutura, pilis paruis mollibus arctissimè infartam, ex bouis iunioris sani lanienæ destinati uentriculo exemptam, aliquot annis penes me habui. Incantatione ingestam hanc, exclamarent multi: generatæ tamen huius pilæ causam inuestigare naturalem libet. Vituli adhuc lacte uiuentes materno, si quando alimonia destituti, uel alioqui petulca ætate insollescentes, ad parentem uel aliam accurrunt uaccam, eius suras uel quencunq; contigerint ore locum hirtum, maximè posteriorum coxarum, tam exugunt auidè, ut etiam depilè reddant, piliq; ualido crebroq; suctu in uentriculū attracti, & frequenti motu saltuque lasciuo paulatim conglomerati, plerunq; chylo obuoluuntur, aut pituitoso succo lento: qui temporis successu tenacior redditus, mēbranae induit faciē: quemadmodum substantia limosa albida statim à secretionē uisa est primū obducta hæc pilæ pellicula: quæ deinde exiccata pedetentim, corio tincto etiam nigritie

*Pila in bouis
uētriculo un-
de nata.*

nigritie assimilabatur. qua una in parte cultro non-nihil excisa, eiusmodi uniformes pili molles (quales in illis dictis pecorum locis inueniri cernimus) admodum compacti apparuerunt. Citius huic sententiæ aspiulabuntur, fidemq; habebunt, quicumque ueterinaria rei assueuere, et iumentorum educationem attentius obseruarunt. Ita nihil omnino rationi derogatum uolo, siquando ea in rerum miraculis uel manifestò adesse, aut occultè foueri uideatur. Verum quæ præter naturæ ordinem & rationis cognite modum à milleartifice satana, dolo & præstigijs, ut non credentes in suam illiciat nassam, nemine uerè, licet quidem phantasticè cooperante, effinguntur, & incantamenta putantur (quorum nomine frequenter incusantur puniunturq; innocentes) propono, quò ueritas à mendacio secreta cognoscatur, & demonis ludibria penitus nota negligantur, atque sanguini innocio posthac parcatur: æquiorq; sententia accusatores, peculiaria diaboli mancipia (diuinos alij uocant, mihi uerò erunt malefici) conuersa, male inolitæ consuetudinis fori forma exhibilentur.

illis porrò demonis actionibus sæpius uel peritissimos & in artis operibus exercitatissimos medicos circumueniri deprehendimus. Exēplum erit memorabile, quòd haud ita pridem, quum melancholia puellam uiginti annorum affici iudicaret clarissimus medicus, mihi unicè charus & obseruandus, Ioannes

Puella à demone obsessa.

*Medicus irri-
detur à dæmo-
niaca.*

*Cogitationes
hominum i-
gnorat dæ-
mon.*

*De diffinit.
eccl'es. dog-
mat.*

*De abditis re-
rum causis*

lib. 2.

*A mali esu
quidā factus
dæmoniacus.*

Echthius, noctesq; ea infomnes circiter undecim trās-
egisset, hic ex arte pilulas de cynoglossa somnū cōci-
liaturas offerret. quarū una deuorata, digito alterum
ægrotā occludens oculum: Vide, inquit, quā nunc
dormiam. Mox à dæmone eam obsidione subiuga-
tam, nec perperam, asserit medicus: à quo se irride-
ri animaduertit. Quum uerò hinc hominum cogi-
tatus dæmonū perspicere arbitraretur, quòd nulli se
eas ad somnū exhibiturū pilulas aperuisset (id quod
tamen satanæ puellam obsidenti innotuisse, docuit
ironica illa de somno ex pilula exigua deglutita ge-
nerato, obiectio) inquam ego, Medicum ad obsessæ
curationē accitū fuisse nouerat dæmon: quare omni
eius instituto curandi hanc modo, & medicamentorū
preparatione uigilanter obseruata, ut spiritus est,
eas somno prouocando destinatas fuisse pilulas, ex
ratione naturali promptè intellexit: quo nomine ca-
ptata occasione, medicum illudere, riā creq; illi non
fuit difficile. Nec hominum cogitationes nouisse dæ-
monem, tradit quoque Augustinus. In ea etiam pu-
ella, horrenda conuulsionum atrocium facies, cre-
pitantibus quoque iuncturarū compagibus, aliquan-
do conspiciebatur. Ad aquæ lustralis asperсионē mirè
etiam uidebatur exhorrescere.

Narrat præterea insignis philosophus & medicus

Ioannes Fernelius, quòd quum non ita dudum qui-
dam per æstus nocte uehementer sitiret, è somno sur-
gens, potu non inuento, obuium malum fortè pre-
hendit:

hendit: id mandens, fauces sibi quasi manu præcludi strangulari; sensit: simulque à subeunte demone iam obsessus, uisus est in tenebris uidere se à prægrandi nigerrimo; cane uorari: quæ postea, restitutus integra mente, ordine recensuit. Hunc non pauci ex pulsu, ex calore & scabritie linguae febricitare, ex uigilijs & mentis perturbatione simpliciter delirare iudicabant.

Iuuenis alius equestris familie; paucis antè annis, corporis concussione, & quasi conuulsione ex temporum interuallis laborauit, qua nunc solum sinistrum brachium, nunc dextrum, interdum etiam digitum unicum, aliàs crus alterum, aliàs utrumque, aliàs corporis truncum tanta celeritate exagitaret, ut uix à ministris quatuor decumbens cohiberetur. Caput autem inconcussum iacebat, lingua & locutio libera, mens sana, omnesque sensus integri, uel in conuulsionis ferocia. Decies ut minimum quotidie corripiebatur: in interuallis sanus, sed labore confractus. Vera epilepsia iudicari poterat, si mentis sensuumque lesio accessisset. Peritissimi quique adhibiti medici, conuulsionem epilepsiæ finitimam à maligno uenentoque uapore, spinæ dorsii impactu censuerunt, è quo uapor in eos nervos emanaret, qui à spina in artus quoquouersum, non autem in cerebrum disseminantur. Hæc credita causa ut summoueretur, clysteres imperantur frequētes, purgationes generis

Equestris ordinis quidā demoniacus.

omnis & ualida, cucurbitula infiguntur neruorum
 initijs, foetus, unctiones, emplastra primum quæ di-
 scuterent, dein quæ roborarent, uenenatamq; mali-
 gnitatem obtererent. His parum proficientibus, su-
 dores proliciuntur balneis, æstuarijs, & Guaiacinae
 hebeni decocto: quæ nihilo magis profuerunt, quo-
 niam omnes longè aberamus à cognitione ueri. Nam
 mense tertio primum deprehensus dæmon quidam
 totius mali author, uoce insuetisq; uerbis ac senten-
 tijs tum Latinis, tum Græcis (quanquam ignarus lin-
 guæ Græcæ laborans esset) se prodens. Is multa me-
 dicorum secreta detegebat, ridens, quod eos magno
 periculo circūuenisset, quodq; irritis pharmacis cor-
 pus hoc penè iugulassent. Quoties laborantem pater
 inuisebat, is procul à conspectu inclamabat, Apellen-
 tem hunc arcete, & ab ingressione propulsate, aut
 torquem è ceruice detrahite. ex hoc enim, ut Gallo-
 rum torquatis equitibus in more est, diui Michaelis
 imago propendebat. Ad hanc Fernelij narrationem,
 uelut parenthesi interiecta, respondeo: hunc demo-
 nem se Michaelis imaginem usque adeò uereri sinu-
 lasse, ut astantes falleret euidentius: quasi uerò hic
 ullius exhorrescat simulacrum, qui ne quidem ipsius
 Christi præsentiam timuit, quem aggredi, circumue-
 here atque tentare ausus est: Paulum, uas electionis,
 colaphis cedere: Iobum iustum affligere, Euam in in-
 nocentia constitutam uastro affatu fallere. Interro-
 gatus hic (prosequitur ita Fernelius) quis esset, aut
 quomodo,

*D. Michae-
 lis imaginem
 se formidare
 simulat dæ-
 monium.*

Matth. 4.

Marc. 1.

Luc. 4.

2. Corint. 12.

Iob. 1. 2.

Genes. 3.

quomodo, & qua hæc potestate moliretur? dixit, multa intus esse domicilia, in quibus se recondit, & in quiete ad alios commigrare: se in hoc corpus iniectum à quodam cuius nomen non efferret, à pedibus ingressum in Regia, & à pedibus egressurum, quum præstitus dies aduentarit.

Hæc (mea quidem sententia) mendacij parens fingit, libenterq; fatetur, non coactè, licet ceremonijs & execrationibus se compelli simulet, ut alios ludat, à Deo auocet, sinistram de innocète opinionem iniiciat, quò authorem iniecti demonis mox credant hūc de quo illis uolitet suspicio peruersa: ita rerum suarum satagisse arbitratur, si hac quoque ratione hominum diuellat animos, cædesq; struat. Enimuerò ut ne demoni quidem licitum est, corpora aut hominum aut bestiarum ingredi pro sua libidine aut arbitrio: sic nulli uetule, nulli obstetrici (quæ corrupta mul-
torum est opinio) nec ulli homini, quantumuis maligno aut scelerato diaboli mancipio, concessum est, corporibus demonas imprecando immittere. aliàs satanæ potentiam exuperaret hominis uirtus maligna, si homo pro corrupta sua uoluntate hîc posset, quod demoni denegatum scimus: quum hunc nihil omnino aut intus aut extra posse, citra peculiarem Dei assensum, ex Sacrarum literarum traditione manifestum sit: quo suffragante, in procinctu stat spiritus ille nequam, opinione celerius corpus uel ingrediens, uel collidens. Hæc unica est eius uoluntas, spes & expectatio:

*Dæmones ne
mo alicui im-
precando po-
test immitte-
re.*

Etatio: Dei nutum obseruat, & calculum expetit, non
 uerò maleficiosam ullius hominis imprecationē. quæ
 si tantillum haberet momenti, uix homo in rerum na-
 tura superesset, qui non uel dæmonū myriadibus in-
 farci etur, uel ab ijs auferretur, uel peste tolleretur,
 uel lue Gallica, aut Iobis ulceribus fœdissimis con-
 spurcatus lugeret: ita urbes, pagos, plateas & do-
 mos his diris & imprecationibus personare ubilibet
 audias, ut nec parentes liberis, nec liberi parentibus
 parcant, imò seipsos leui de causa plerique deuoueāt
 horribiliter, sitq; eiusmodi execrabilis salutatio con-
 iugi à marito plerunque etiam hora matutina expe-
 ctanda, & ediuerso. Sæpenumero ira perciti non-
 nulli, usqueadeò his assuescunt uotis, ut in habitum
 ea denegerent: & pro decoro tandem habeatur,
 atque orationis lenocinio, si in familiari colloquio,
 uel amica salutatione, uel risu iucundo, horrendæ
 eiusmodi concrepent uoces: quas tamen nullum sorti-
 ri effectum in alium, palàm cernimus: tantum male-
 dici hominis, olim rationem reddituri, nisi pœnitudi-
 ne conuertatur, lædunt animam. Atqui potius, si-
 quid imprecationes ualere quis urgeat, omnibus erit
 indubitatè æterna salus expectanda: quum nemo
 sit, cui non aliquis salutem precetur perpetuam: quæ
 precatio ex Dei uoluntate fit, quemadmodum ex sa-
 tanæ impulsu illa maligna. Si quandoque ex mali-
 ciosa parentum in filios imprecatione sinister ali-
 quis euentus sit uisus, nihil contra nos facit, ob pecu-
 liarem

liarem ingenitamq; parētum cum filijs sympathian.

Spectacula interim nō uulgaria subinde oculis nostris à Deo proponuntur, ut ijs territi, inueteratam malè imprecaudi, uel etiam temerè iurandi, & sepe falsò, consuetudinem declinaremus. Sic fertur militarem peditem ante paucos annos iter per Marcham fecisse: ac nummosos loculos cuidā suæ hospite, apud quam decubuit ægrotus, custodiendos tradidisse. Post dies paucos reslitutus, pecuniam reposcit ab hospite, quæ iam cū marito de ea retinenda deliberarat, pepigeratq;. Se itaq; eam habere negat, iniuriarū alterum accusans. Iratus pedes, hospitam uicissim infidelitatis insinulat. Quo audito, coniugē purgat hospes, pediteq; e cadib. deturbat. Hic rei indignitate permotus, extractū ensem in ostiū infligit incōsideratè. Vim suæ domui fieri ab hoc homine, proclamat hospes. Quare à magistratu in carcerē conijcitur, agiturq; sententia ob illatā uim, illum gladio feriendū. Iam extremus dies iudicialis præforibus erat, ipsiq; captiuo moriendū esse, in carcere nūciat dæmō: at si se ipsi dedere uellet, ut nihil sit periculi, se facturū pollicetur. In innocentia se mori malle, respōdet captiuus; quàm ea ratione liberari. Proposita denuò periculi immēsitate, ubi se aerē uerberare et nihil proficere animaduertit dæmō, gratis suā illi defert operā, qua apud aduersarios uindicaretur: cōsultatq;. Quādo iudicio sistētis, tuam in causa forense prætendes inscitiam, præsertim in dicendo: capropter tibi patronū, quē aduocatū dicunt,

Historia admirabiles si uere.

concedi orabis: atque me non procul stantem pileo cyaneo plumis insignito, postulabis causæ defensorē. Annuit captiuus, qui postridie in iudicium produci-
tur: & cognita magistratus accusatione & instituto, rogat sibi in extrema illa necessitate permitti patro-
num: qui conceditur. Multa disputat hic doctor iuris uersutissimus, et argutè defendit, falsò accusatum esse
& condemnari peditem: hospitem enim illi pecunia spoliato uim intulisse, ostendit: rem omnem ordine quo gesta est, & ubi seposita conseruaretur pecunia, aperiens. Hospite uerò audacius inficiente, & se dia-
bolo deuouente, imprecanteq; aliquoties, ut ab eo sus-
solleretur, si pecuniam haberet: destitit tandem à de-
fensione causæ LL. doctor pileolo cyaneo ornatus, ac hospitem abreptum per forum in aerem auehit, ut
ubi manserit, nemo cognouerit unquam.

A diabolo aufertur ho-
spes ob impre-
cationem ma-
liciosam.

Anno 1551. in Megalopolicis finibus. non procul à
Vuilstadia, in Pentecostes ferijs, plebem cereuisiæ poculis indul-
sisse scribitur: cui mulier intererat, quæ
sepenumero diabolum suis immiscebat iuramentis.
qui, spectantibus omnibus, eam per ostium in aerem
altius sustulit. Reliqui perterriti insequuntur uisum,
quò deduceretur femina: cernūtq; eam extra pagum
in aere aliquandiu pendulam, inde redditam in agro
præcipitem compererunt mortuam.

A demone auehitur fe-
mina, ob ne-
faria iuramēta.

Superioris præterea argumēti, nimirum de ægro-
tis demoniacis, historiam Langius recenset de qua-
dam muliere, quæ, quum Bononiæ rei medicæ ope-
ram ille

nam ille nauaret, circa pudenda ulcere sanioso, meliceride scilicet, laborabat: simulatque uerò spem consolidationis maximè læto chirurgus ostentaret, tum repente nouus ἰχϝρ, humor melli simillimus ubertim erumpebat, donec dæmon, quo obsidebatur, diuinis deprecationibus expelleretur: tum eadem nocte, nullo relicto cicatricis uestigio, ulcus sua sponte consolidabatur.

In hac muliere, quam obsidione constrinxerat dæmon, sua ipsum ostentasse ludibria, & ulceris illius speciem, certum est: atq; allato illitoq; humore melli simillimo, chirurgi oculos fascino delusisse, ut hic ex ulcere ἰχϝρ promanasse crediderit, quem à dæmone inuectū fuisse in ulceris ferè consolidati uestigium, uel in ulcus phantasticum, ipsa momentopercacta dæmonij secessu testatur curatio.

Hoc modo illorum quoque sensus à dæmone obtundi, & oculorum aciem perstringi censeo, qui carmine sibi testiculos totaq; pudenda auferri existimāt: quibus quum aliquādiu orbatu uideātur, in integrum postea restituuntur. Hic satanæ potentia & arte nerui testium pudendorumq; ad suam conuelluntur originem, quemadmodum plerunque in deploratis morbis uidemus fieri, malæq; notæ argumētum dicit esse Hippocrates: Testiculi pudendaq; retracta, uehementes dolores atque letale periculum significant. Inter moritur enim facultas uitalis, & nerui uersus originem retrahuntur. In dæmonis uerò operibus minimè

Clem. lib. 3.
Recogn.

Testes carmine
ne nō adimi.

Lib. 2. 10.
Præfag.

314 De præstigijs dæmonum

illud uitæ naufragium hic pertimescendum: nec naturalis ea subest causa. Ille etenim ad tempus fascino obiecto deludit, uel dolosa neruorum retractione fallit. Ita fit, quòd postea, ubi ad uetita cōsilia eos adegerit, impietatisq; reos effecerit, libenter ab opere desistat, coactus minimè: licet se compelli simulet, ut superstitionem qualemcunque confirmet, aliosq; arctius irretiat. Si enim hæc membra uerè adempta fuère, quando hoc factum est, & quibus medijs? num citra sanguinis effusionem, partium lésionem & uulnerationem, onini adempto sensu id fieri potuit, & uel momento sanari? Et si hoc quoque, licet ἀνύατορ, demus: unde quæso contigit restitutio, si prorsus ea à corpore auulsa, & proinde alimento & uitali fomite destituta, tanto tempore mortua putrediniq; obnoxia fuère? Num satanæ est, & angelorum eius, noua creare: aut ablatis omnino partibus uitali uirtute destitutis, redintegrare pro suo arbitrio uitam, ac ueluti colla eas agglutinare, aut sua potentia genuino affigere loco: quemadmodum à Christo aurem Malchi à Petro abscissam, indubitanter credimus restitutam? Minimè gentium. Antea auditum est nihil planè dæmonem posse creare: explicatumq; quid illi ἀνύατορ uel inimitabile.

Luc. 22.

Impotentia
concubitus
quomodo effici
potest.

Adhæc, quòd incantamentis quidam uinciri putentur, ut concubitus omnino impotentes, quasi euirati, reddantur: hoc naturali occasione uarijs de causis usuenire

usuuenire potest, uitiat, impeditisue uel natura, uel ex accidente congressus organis, quæ etiam propinato pharmaco labefactari queunt. Vnde legem de frigidis & maleficiatis, et ad libidinis usum ineptis, tulerunt Theologi. Propterea nõ semper erit incantatio ni imputandum illud uitium, nec statim suspitione aggrauandus insons. A' dæmone tamen ut quidem genturæ instrumenta posse cõcubitu inidonea reddi fateor: ita quoque spurcissimæ anus maligna uoluntate & insulsa imprecatione id effici, constanter nego: quanquam illa, iniqua à dæmone persuasionem inducitur, secus aliquando credat. Eodem authore, alius cum certa femina congressus, sæpe eidem homini permitti, relictis eius organis liberis, potest: alius cum altera uicissim præpeditis ueneræ actionis instrumentis inhiberi, ubi nullo alterius adminiculo illi opus est. Sic in Italia, & cum primis Romæ, uiros se quoque impotentes reddere arbitrantur nobilissima ac eadem putidissima scorta, si antea subligaculi ligamen furtiue extractum colligent: eo etiã reddito, ab ea impotentia se rursus cundè liberare autumant. Idem de lupi uirga in alicuius nomine ligata uel soluta creditur. Quidam narrat, quendam conterraneum suum, uirum nobilem iurasse, ligatum se esse, ne cum mulieribus congrediretur: ac se restitutum dexteritate quadam, qua alterius persuasionem confirmabat, adducens ei librum Cleopatæ, quem de seminarum informan-

Decretal.
Greg. 9. tit.
15.

informanda speciositate fecerat: legensq; locum ubi eo modo ligati corpus totum inungi iubet coruino, felle, mixto cum sesameleo, & ita iuuari, Hoc audito confisus libri uerbis id fecit, citoq; augmentato libidinis æstus restitutus est. Quemadmodum impia credulitate quis læditur: sic & leuari eadem, credibile est, usq; obseruatur.

De ludicro incuborum & succuborum cum hominibus congressu, prolixè superiori libro, ubi sagarum discutiuntur ponderanturq; actus, egisse mihi uideor.

Ligature na

ria.

Hic leuiter uelut in Catalogum reducantur multiplicis ligationis deliria: quemadmodū ligatio in amorem uel in odium, in ægritudines & sanitates, & similia: item ligatio furum & latronum, ut in aliquo loco furari non possint: ligatio mercatorum, ut in aliquo loco emere uel uendere nequeant: ligatio exercitus, qui limites aliquos transgredi prohibeatur: ligatio nauium, ut nulla ui uentorum, etiam infinitis uelis uento obuersis, portum egredi ualeant: item ligatio molendini, ut nullo impetu uolui possit: ligatio cisternæ uel fontis, qua aquæ extractio inhibetur: ligatio agri, ne progerminet: ligatio alicuius loci, ne quid in eo possit extrui: ligatio ignis, ut in aliquo loco accendi nequeat, nec aliquid combustibile admotum etiam igne uehementissimo ardeat: item ligatio fulgurum & tempestatum, ne noceant: ligatio canum, qua uetatur latratus: ligatio auium & ferarum, qua uolatus

uolatus uel fuga præpediuntur : atque id genus reliqua, si dem profectò exuperantia, quæ partim ficta sunt: partim, si euentus eiusmodi spectentur, non impijs imputandi hi erunt ligationibus, sed ad causas naturales, impiam credulitatem, dæmonis collusionem, uel ad occultam Dei uoluntatem referendi. Interea tamen eiusmodi ligationum opinio perficitur per maleficia, collyria, unguenta, potiones seu philtrea, certas designatas materies: per alligationes, suspensiones: per sortes item imaginationes, & animi excessus: per imagines, characteres, annulos, lumina, sonos, numeros: per imprecationes, inuocationes, coniurationes, sacrificia, consecrationes, uota, nomina, uerba, perq; uaria obseruationum & superstitionum deliramenta. Quibus annumeretur conscripta ab Olao historia, magi Gilberti nomine, apud Ostro-

Lib 3. hist.
Sept. ca. 20.
*Ligatus in
specu Gilberti.*

gothos, ut immobilis maneret, ligati in specu à præceptore Catillo, cui ille insultare solet. Se quoq; ligari simulant dæmones: at certè non alijs uinculis, quàm quæ ipsi tradiderunt, mendacijs scilicet, sacrilegis; adeoq; uanis obscœnisq; rebus, ut eas referri pudor sit.

*Symptomata
uaria dæmoniacorum.*

Quosdam insuper maleficio affectos, frequenter & uariè à diabolo transferri, ultrò citroq; rapi, linguas sonare diuersas, nonnullis itē insecti specie ex auribus uel prodire uel euolare, et id genus miraculorū plura, ipse obseruauit: quæ tamen solius dæmonij ope ra, effœtis mulierculis iniquè ascribūt malè creduli.

Plerosq;

In bestias nō
transformari
homines ma-
leficio.

De præstigijs dæmonum

Plerosq; etiam sagarum maleficio, in bestias con-
uerſi, uoluit credula superſtitioſaq; uetustas. Sic quo-
que Demarchum cōmemorat Plinius, degustatis pue-
ri immolati in sacrificio extis, in lupum se conuertif-
ſe (meritō uorax dicatur lupus, qui hominis exta uo-
rat) & Circe poculo socios Vlyſſis in illo errore diu-
tūno fertur mutasse in feras, ut est apud Virgilium:
Quos hominum ex facie dea sæua potentibus herbis
Induerat Circe in uultus & terga ferarum.

Item Eclog. 8.

Has herbas, atque hæc Ponto mihi lecta uenena
Ipsa dedit Moeris: nascuntur plurima Ponto.
His ego sæpe lupum fieri, & se condere syluis
Merim, sæpe animas imis excire sepulchris,
Atque satas aliò uidi traducere menses.

Huc facit Boetij carmen,

Lib 4. de
Consol.
philo.

Vela Naricij ducis
Et uagas pelago rates,
Eurus appulit insulæ:
Pulchra qua residens dea,
Solis edita semine,
Miscet hospitibus nouis
Tacta carmine pocula:
Quos ut in uarios modos
Vertit herbipotens manus,
Hunc apri facies tegit,
Ille Marmaricus leo
Dente crescit & unguibus:

Hic lu-

Hic lupis nuper additus,
 Flere dum parat, ululat:
 Ille tigris ut Indica,
 Tecta mitis obambulat.
 Sed licet uarijs malis
 Numen Arcadis alitis,
 Obsitum miserans ducem
 Peste soluerit hospitis:
 Iam tamen mala remiges,
 Ore pocula traxerant:
 Iam sues Cerealia
 Glande pabula uerterant,
 Et nihil manet integrum
 Voce & corpore perditis.
 Sola mens stabilis super,
 Monstra quæ patitur, gemit.
 O' leuem nimium manum,
 Nec potentia gramina,
 Membra quæ ualeant licet,
 Corda uertere non ualent.
 Intus est hominum uigor,
 Arte conditus abdita.
 Hæc uenena potentius
 Detrahunt hominem sibi,
 Dira quæ penitus meant,
 Nec nocentia corpori,
 Mentis uulnere seuiunt,

Hiscæ figmentis & Apuleij in asinum uersi fabulæ,
 asscri-

In dialog. de
 asino.

ascribatur Luciani metamorphosis: qui in Thessaliâ profectus, ut magicas artes disceret, in hospitium sorte diuertit, ubi mulier se unguento illinens, in coruū mutabatur. Lucianus eodem linimento se uolens inungere, in aliud errore incidit, quo unctus uertitur in asinum. Inductus autē in theatrum uarijs conspersum herbis, ex ancillæ institutione per rosarium esum restituitur.

Herbis & uenenis nō sunt uires attribuendæ, quæ nec ad manifestas qualitates, nec ad totam illarum substantiam referuntur. his uerò rationibus homines ab illis non transformari in bestias, notum est: carminibus itaque eam imprimi illis efficaciam sequitur.

De Ciui. Dei
lib. 18. ca. 18.

Augustini hic audiatur sententia: Si dixerimus ea non esse credenda, inquit, non desunt etiam nunc qui eiusmodi quædam uel certissima audisse, uel etiam expertos se esse asseuerent. Nam & nos cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, ubi mulieres stabularias his malis artibus inbutas, in caseo dare solere dicebant, quibus uellent seu possent uiatoribus, unde in iumēta ilico uerteretur, & necessaria quæque portarent: postque perfuncta opera, iterū ad se redirent: nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari: sicut Apuleius in libris quos aurei Asini titulo inscripsit, sibi ipsi accidisse, ut ueneno accepto, humano animo permanente, asinus fieret, aut indicauit, aut finxit. Hæc uel falsa sunt: uel tam inusitata, ut merito non credantur, &c. De Præstantij patre quæ postea re-

Lib. 3. & 4.
ubi se à Foti
de maga in
asinum uer-
sum, et quid
tū egerit, de-
scribit. at
meræ sunt
nugæ, ut etiā
quæ in reli-
quis illis le-
guntur libris.

stea re-

stea recenset, phantastica hæc esse testantur. cui opinionioni suffragatur D. Thomas, in quaestione de Miraculis. Pagano quoque & infideli deteriorem esse indicant Decreta, qui credit, posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriusue transmutari, aut in aliam speciem uel similitudinem transformari, quam ab ipso omnium Creatore. Sed in Lamiarum historia de ijs prolixius.

2. Parte. 26.
9. 3. episc.

Socios porro Vlyssis in bestias uersos, & Diomedis comites in aues, atque Arcades stagnum quendam transgressos in lupos commutatos, fabulosa esse; & poetarum commenta, multi credunt cum Plinio: ubi illud de Diomedis socijs ideo cōfictū à poetis tradit, quoniam aues Diomedæ siue cataractæ dictæ, in solo totius orbis loco uidentur in insula, ubi tumulus & delubrum Diomedis extant, cōtra Apuliæ oram, fulicarum similes. Et quoniam aduenas barbaros clangore infestant, Græcis tantum adulantur, miro discrimine, uelut generi Diomedis hoc tribuentes: ædemq; eam quotidie pleno gutture madētibus peninis perluunt, atque purificant: unde origo fabulæ, Diomedis socios in earum effigies mutatos. Illarum auium suprâ quoque, in alium memini finem. Sunt qui ea ad mores referant: nimirum quod Arcades luporum more uiuebant, ut homines uoraces & inimicæ, crudis uescentes carnibus; & fortè humanis. Idem de mutatione sociorum Vlyssis, iumentis asini latorum, prauitate morum intelligi potest: quemad-

Lib. 10. c2.

44.

De Diomedis & Vlyssis socijs atque Arcadibus in aues et feras conuersis, fabulæ explicatio.

x

modum

Daniel. 4.

Sabellic. li. 9.
ca. 3. de o-
stentis.

Obsidij dæ-
moniacy fig-
menta.

Mendicus Iu-
stus fictè dæ-
moniacus.

modum quoque de Nabuchadnezare Babylonis re-
ge conuerso legitur. Atqui dæmonem, aut ullam cre-
turam, nihil posse condere, aut reuerà immutare, se-
mel confessum est. Si fortassis mulierem in marem de-
generasse abstrusa naturæ operatione, ex Plinij, Sa-
bellici, Pontani, & quorundā aliorum relatu conter-
ditur, nullū hic meretur locū: ubi dæmonū præstigia
actionesq; quoad fieri potest, explicare (ut dictum
est antea) institui.

In hac eorum qui à dæmonum maleficio exagitan-
tur, historica serie, non extra institutum fuerit, recen-
suisse naturale, rarumq; tamen diabolicæ obsidionis
figmentū, à me olim Neomagij apud Geldros uisum,
in quodam mēdico nomine Iusto. Hic ut iusta occasio-
ne pecuniam emendicaret largiorem, ante templi fo-
res decubuit, dæmonij in se dominium simulans. Nam
perpetua inquietudine exiliebat, cōcidebatq; iacenti-
uenter: interdum et fugam minacem, insultum uiolen-
tum, & toruam faciei inuersionē fingeat. Custodes
latus utrinq; obseruabant, eius coniunx & scortum:
quæ prosilienti renixæ, ferramentis appositis eum
coercendum mentiebantur: interea oratione mendi-
corum rhetorica oppidò instructæ, strenuā nauabāt
operam, ut eleemosynā à populo die Dominico ma-
ne hunc adeunte locum, elicerent uberiorē. Tandem
in dolosi machinamenti opinionem uenit magistra-
tus. Adhibiti lictores, qui à cœmiterio discedenti, sub
prandio, quo tempore ab hominum frequentia hic tu-
tus est

tus est locus, manus inijceret. nā hic eiusmodi apprehendisse hominē, erat religio, nefasq; ducebatur, ob prophanationē loci scilicet sacri. Postremò tamen cognito latrocinio quater perpetrato, abreptus, in uin- culis artem cōfessus est, qua uentrem, ut pro suo nutu exundaret subito, relabereturq; cōtinuo uortice, cog- gisset. Prius obice altius podici indito, & nullo buty- ro simul deuorato, quo antea obliniebātur prēm- niebāturq; uentriculus & intestina aduersus uim hy- drargyri deletoriā, argentum uiuū deglutiebat, quod suo pōdere ex uentriculo per pylorū in intestina fere- batur, ubi ob pessum ostio obditū, præcisa erat exitus uia: quare quū uehementer id humidū sit, et tenuium ualde partiū, ac cognata mobilitate inquietissimum, quanquā à calore naturali excitatū, non tamē ob inte- stinorū butyro inunctorū anfractus euaporare (etiā si ea fuisset caloris uehementia) potuisset. Hinc ciebatur ualida illa uētris perturbatio, et iactus inæqualis, illæ sis interim ob præsumptū butyri antidotū partib. in- terioribus. Stipe autē collecto, et arbitris semotis, in- quietū dēmonē, captiuū quippe Mercuriū extracto pessulo liberabat. Hūc tragædū decimo post editum hoc spectaculū die, propter latrocinium, Germanica punitione imponirotæ uidi: ex qua horis duabus pōst descendit, eodem tamen repositus die, strāgulatusq;.

Ad hunc numerū referatur impostura, uerè cōmen- ticijs ligaturis ascribenda, cuiusdam Ioannis Patris nomine, Germanis Hans Vatter: nati in pago Mellin

*Hydrargyrū
ualde humi-
dum & tenui-
um partiū.*

*Ioannis Pa-
tris cōmenta.*

324 De præstigijs dæmonum

ge, medium miliare disito à Duringorum Vuymmaria. Hic professione bubulcus, triennium per celebr aliquot Germaniæ ciuitates uagatus est, simulans, ipsis D. Ioannis ferijs hora matutina, quum boum curam gereret, à Nicolao Gottel, postea ob sua flagitia Vuymmarie exusto, incantatū, pane assumpto cyaneo ex sextuplici sanguine confecto (nimirum infantis nondum baptismo initiati, & ab eo occisi serpentis, bufonis, echini, uulpis ac lupi) ut duo decim annis atrociter à diabolo diuexaretur. Hoc Nicolaum in carceribus cōfessum fuisse asseuerabat. Hinc dæmonem excruciasse ipsum multifariam ait, ac tam stricte momento colligare manus sæpe intergo uinculis ex pilis equinis & sericeis lacinijs intortis, ut nisi mox eorum incisione laxaretur, sanguinis subsequeretur eruptio. Coartabatur enim singulari artificio ligaturæ nodus inexplicabilis. Ac antea præ angore sanguinem è sinistra aure atque ore frequenter effluere querebatur: et inter reliqua, semel Mansfeldia in aera euectum se, & ualido uento Halami ultra muros translatum, ibique catenis argenteis colligatum fuisse narrabat: item Bornæ, ubi in turre inclusus fuerat, ut nonnihil à diaboli torturis leniretur, atque ab eius laqueis tutus conseruaretur, per foramen angustū crassi fornicis à diabolo perruptum, se indusio saltē tectū, à dæmone extractum fuisse, atque in uastam traductum solitudinē: sed quo modo, se nescire: atque ibi tres noctes sine ulla cibatiōe humana percgisse.

egisse. Addidit quoq; se catenis ferreis crebrò à dæ-
mone constrictum fuisse circum corpus, pedes & col-
lum: ac semel ita in patibulo ad hoc spectaculum à sa-
tana ex ingentibus lignis constructo, in quodam hor-
reo alligatum fuisse. Admiranda quoque phasmata,
apparitiones & spectra annexuit, nec omnia enarra-
re breuibus se posse inquit: sed cuncta ordine uelut se-
riem historicam, conscripta esse, tandemq; per typo-
graphiam lucē uisura, ut mundo innotesceret, quan-
ta crudelitate plurifariam à demonio excrucietur,
dilanieturq;. Nec prætermisit suum in orando, con-
cionibus sacris audiendis, & communicatione sacra-
menti corporis & sanguinis Domini singulis qua-
tuor septimanis, studium. Ad resipiscentiam quoq; ut
populum hortaretur, se impelli affirmabat. Post diu-
tinam huius tragædiæ ostentationem, Norimbergam
tandem uenit, ubi iisdem usus technis, à prudenti &
circumspecto Senatu obseruari cum uigilanti sagaci-
tate industriaq; semotis custodibus solitis, iuebatur:
& licet primum abitionem urgeret, desperationem
deinde simularet, & nescio quæ non cōmuniſceretur
ad artis suæ fucum: eò tamen ad extremum redactus
est, ut se nunquam à diabolo ligatum fuisse, sed sibi-
ipsi laqueos à se paratos, celeriter semotis arbitris in-
iecisse, ubi item eorū materiem suffuratus fuisset, fa-
teretur. Vinciendi etiam specimen ostendebat liberè:
& suctu sanguinem ex gingiuis extractum fuisse nar-
rabat, quæ quoq; manu quam ocyssimè in aurem se or-
sum in-

sum instilabat. Reliqua item enarrata miracula merè fuisse mendacia fassus est: uniuersamq; huc spe-
ctasse fabulam, ut inde rem faceret. Quapropter
ob facilem, nec extortam confessionem, sententiam
mitigauit: reumq; publico palo in spectaculum & in-
risionem ad horæ dimidiū alligatum, exilio puni-
eximie prudentiæ ordo Senatorius, 9. Maij, Anno
millesimo quingentesimo sexagesimo secundo. Ia-
uero diabolica uexationis per incantamenta figmen-
tum, tanquam rem ueram, alius antea epistola typis
excusa præmaturè euulgauit, tecto dolo falsus.

*Puella Vuer-
lensis epilepti-
ca. putatur
demoniaca.*

Eodem anno, in Martio, Dusseldorpiū uenit puel-
la quædam Vuerlensis, circiter annos uiginti nata,
bene habita, sed uultu torua. Hæc, ut mendicandi so-
lennior esset occasio, literis munita testantibus, eam
à demonio obsessam, ad D. Hubertum Ardennatensem
profectionem instituerat, ut ibi à satanæ iugo solue-
retur. Cum patruo & conducticio homine comitem
etiam habebat monachū, annum prope trigesimum
agentem. In collo, tanquam amuletū contra diaboli
scilicet impetum, dependebat stola ecclesiastica. Ab
eximie pietatis & doctrinæ uiris ornatissimis, ec-
clesiaste suo, & medicis collegis meis coniunctissimis
(qui bona fide rem omnem mihi exposuerunt, tum
enim aberam) quicquid id esset negocij solertissimè
inquiri uoluit Princeps noster illustrissimus, quibus-
uis imposturis non tam faciles (ob non uulgaris in-
genij dotes) offerens aures. Quantum itaque ex æ-
grota

grota & aliorum relatu conijcere illi poterant, epileptica putabatur. At monachum comitari, quod ob ecclesiastici uiri presentiam, minus à demonio impeteretur, dicebat: tandemque cò adacta est, ut illum in eodem secum decumbere noctu lecto fateretur, non autem à suis exuijs prorsus nudatum, sed qui indusio adhuc tectus esset. Quum uerò hora quadam matutina è somno excita, patruum, atque alterum custodem, uestitos in lecto secum conquieuisse obseruaret, (fortassis uespere præcedenti, potius adeò consopita, ut minorem horum concubitorum habuerit rationem) se aliàs eos pedibus è lecto expulsuram minitabatur, si redirent: at nullam patiebatur repulsam monachus. Rogata etiam, quomodo aliæ monachi lupæ aut concubinæ (quas duas illum Vuerlæ reliquisse non negabat) ipsius peregrinationem ferrent: Aegerrimè, respondit.

• Monacho quoque iactanti, se tribus uerbis horribile in ea posse spectaculum excitare: quum à collegis meis permitteretur, ut quicquid ad hanc rem ualeret, ostendere non grauaretur. nihil omnino potuit.

Quidam in Hammonia finibus Mabusæ, subiugatum se à demone simulabat: uocemq; horrificam, stridentem & boantem mentiebatur.

Obsessionis
demoniaca
cōmentum.

In hanc scenam adornatus sacrificulus falsitatis conscius, & comes perpetuus, quocunque

alter proficisceretur. suis exorcismis diris nihil non à dæmonio extorquere interrogando nitebatur, potissimum quod peculiarem spiraret uindictā, aliorūq; calumniam. ad hoc ex uoto respondebat dæmon, antea instructus. Inter alia sciscitabatur ille, quid nā omnium sibi inimicissimum sentiret maledictus sathanas? Qui primum aliquandiu tergiuersatus, tandem ueluti coactus, Aquam (aiebat) benedictam. Tum illi grunniturenixio, eiusmodi aquam quasi maximè contrariam infundebat sacrificus: applicabatq; illius collo, uti præsentissimum alexiterium aduersus sathanæ uolentiam, D. Gundule reliquias aurata theca reconditas. Vnde collo arte mirum in modū tumido, grauitè se torqueri fingeat uoce horrifica, uelut porci, manum lanij gulam secantem sentientis. Contigit etiam sacrificulum diris execrationibus urgere, ut cederet commenticius dæmon. tandem pro singulari sua cruditione inquit, Ipse est extrā. Vtroq; tamen ad ingenium redeunte, ac perseuerante in nefanda fallacia, post menses aliquot dolus detectus est. Relatu uiri docti & pij, fide dignissimi, qui ludi huius fuit spectator, hæc cognoui.

Veneficio infecti.

Ceterum si qui ueneno oblato, uel illito, uel eius uapore attracto, à ueneficis infecti sunt, iudiciū esto penes medicos; qui hinc inter uenena (quorum uis cæca & delitescens uario symptomatum cruciatu fatigat) & inter morbos ex illis natos (quæ nō tantum manifestis qualitatibus, sed totius etiam substantiæ dissidio,

sidio, uitæ nostræ primordia demoliri constat) atq;
inter morbos alios uulgares, raros, occultos, natu-
rales tamen, secundū peculiare quorumcunq; notas,
discernent. Siquidem uenenati, pro pharmaci hausti
uel applicati qualitatibus apertis, uel occulta totius
substantiæ proprietate, multifariam afficiuntur: ut
stomachi, alui, intestinorum, iecoris, renū & uesicæ
cruciatibus grauitur exerceantur, ut singultiāt, ero-
dantur, contremiscant, refrigerentur, obmutescant,
conuellantur, pulsus difficilis fiat, ueternus premat,
uertigo obuersetur, caligent sensus, sanguis erūpat:
ut itē strangulentur, siti aut febre confligentur, æ-
gre lotium reddant, torminibus uexentur, nausea
premantur, crebrò uomant, frequens animi deli-
quium ex nimia cordis angustia sentiant, dysenteria
flaccescant, rubescant, tabe putreant, liuore sugillen-
tur, pallescant, desipiant, stertant, uiribus deficiant:
imò ex tarantule morsu alij perpetuò rident, alij plo-
rant, alij clamitant, alij dormiunt, alij uigilijs affi-
ciuntur, plerosque uomitiones torquent, nonnulli
saltant, sunt qui sudant, alij tremebundi fiunt, quidā
pauoribus infestantur. alij alia patiuntur incōmoda,
& phreneticis, lymphaticis ac maniacis assimilan-
tur: & mirum, quòd auditis continuò musicis instru-
mentis tripudiantes, donec ueneni uis insensibiliter
per cutis meatus & per sudorē discutiatur, liberētur.

Dioscor. li.
6. in Proæ-
mio.

Venena autem, eorumq; tam generalia quàm pri-
uata indicia, præter reliquos, nō minus diligenter &

330 De præstigijs dæmonum

Lib. 6. de ma-
teria med.

Venena intro-
assumpta.
Contactu la-
dentia.

Halitus feri-
entia.

a. de Nat.
hum.

Lib. 6. de lo-
eis affect.

exactè, quàm etiam doctè descripsit Dioscorides: nec
segnè in eo opere explicando, exornandoq; præstitit
operam, solertiſſimus ſimplicium inueſtigatoꝝ Ma-
thiolus. Inter ea uerò quæ intro aſſumuntur, multo
præſentius ac atrocius, quàm quæ contactu, of-
fendunt. At quæcunque contactu ledunt, hebetio-
ra, minusq; efficacia ſunt: ueque in ſolo ſpiritu uel
in acre, uerum in humore quodam promouente, ui-
res ſortiuntur. Porro quod halitu ferit uenenum,
omnium præſentiſſimum & efficaciſſimum eſt, nec
humoris nec craſſioris materiæ tanquam uehiculo
indigum, ut in nos agat, conuigrètque. Enimuero
tenuiſſimum quum ſit, ſpiritu attractum, ocyſſimè
per pulmones in cor, uiscus uite primariũ, & in ar-
terias propagatur, in uniuerſum deniq; corpus pro-
repat: primumq; ſpiritus, deinde humores, poſtremo
ipſam partium ſubſtantiam uitiat. Morbi, teſte Hip-
pocrate, qui à corporis membrorum ualidiſſimo pro-
ficiſcuntur, grauiſſimi ſunt: atq; ſi, ubi cœperũt, per-
maſerint, neceſſe eſt ualidiſſimo membrorum labo-
rante, totum corpus affici. Interim meminiffe oportet
ex putredine longius graſſata, uel alia abditiore ex
cauſa, uirus etiam in nobis prouenire gigni-
q; poſſe. Hanc quæſtionem ueteres diſputaſſe, docet Galenus:
rationibusq; apertiſſimis collegiſſe, eoſdem affectus
fieri & à lethalis ueneni hauſtu, & à corruptione,
quæ à corpore ſcaturire poteſt.

Huc pertinent eorum notæ, quos expugnare la-
ſit: ubi

fit: ubi scilicet philtra ad amorem ciendum porriguntur, esu haurienda, uel potu. Sic in uita Marci Antonij Plutarchus de eodem refert, quòd magicis carminibus & amatorijs poculis deuincta mens, amissa libertate propria, in Cleopatrae uultu hærebat infixa, longè redeundi quàm uincendi cupidior.

Veneno adhæc propinato, uel ita collocato ut hali- Pecudum uenatio.
tu lædat, iumenta perniciose affligi quandoq; inficitur nemo: sed ea numerosa, sæpius ad internecionem grauißima prosterne peste his peculiari, homines non Pestes animalium.
infeßante, item præcipitibus alijs morbis in suo quæque genere, partim hominibus quoque familiaribus, partim plerisque pecoribus proprijs, subito tolli, ab optimis agriculturæ & ueterinariæ artis uel mula medicinæ scriptoribus tam ueteribus quàm recentioribus memoriæ proditum est: qui tamen morbi à uulgaris ingenij hominibus, ne alios nominem, maleficia frequenter creduntur.

Sæpenumero id contuemur, & superioribus annis contigisse meminimus, ut solos iugularit boues pestilentia quædam. irrepit etiam quæ sues, & quæ oues, alia quæ gallinas interimat. Pecudes ferasq; tollentem pulchrè describit Virgilius:

Hic quondam morbo cœli, miseranda coorta est
Tempesta, totoq; autumnu incanduit æstu,
Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum,
Corruptq; lacus, infecit pabula tabo. Discrimen
uero paulò antè expresserat:

3. Georg.

Quam

*Pestis pecorū
& frugū sterilitas
accidit
sape ob nostra
peccata.*

Quam multæ pecorum pestes, nec singula morbi Corpora corripuiunt: — Pestem etiam pecorum, quemadmodum & frugum sterilitatem, interdum à diuina uoluntate ob populi flagitia prouenire, obseruatu necesse est. ut Iohelis 1. Dissipata sunt horrea, disiectæ apothecæ, confusum est triticum, ingemuit animal, mugierunt greges arimenti, quia non sunt pascua eis, sed & greges pecorum disperierunt. Et Aggae 1. Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus. Seminastis multum, & collegistis parum: comedistis, & non estis saturati: bibistis, & non estis inebriati. Et infra: Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus: & intulistis in domū, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suum: & uocaui siccitatem super terram, & super montes, triticum, uinum, oleum, & quæcunque progignit humus, & super homines, iumenta, & omnem manuum uestrarum laborem.

Deuter. 32. Et cap. 2: Percussi uos uento urente, & aurigine, atq; omnia manuum uestrarum opera, & non fuit qui ad me conuerteretur. Item Leuit. 26: Si non feceritis mandata mea, dabo cœlum uobis desuper ferreum, & terram æneam, & consumetur incassum labor uester, immittamq; in uos bestiam agri, quæ orbos uos faciet, atq; exterminabit pecora uestra, & imminuet uos. Si autem in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum.

men suū. Resipiscentibus uerò hæc ubertatis sit promissio, Ioclis 2: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo, & dicit: Ecce ego mittam uobis frumentum, uinum & oleum, & replebimini in eis. Et non dabo uos ultra opprobrium in gentibus.

Eam autem rerum suarum iacturam impatienter quidam tolerantes, nō cum Iobo eam Deo acceptam ferunt: uerū ad diuinos & ariolos, sacrificos, diabolicarum actionum patronos, quasi à Lamia, satanæ adminiculo, ad eam deuenerint stragem iumenta, confluunt: qui inde cimentitis notis, & quacunque possunt fallaci persuasione, hos damno & incredulitate bis miseros homines in maliciosa opinione semel concepta obfirmant: adhibita etiā non solum superstitiosa, sed & impia curatione, quā sequenti explicabo libro. ubi quoq; ostēdetur, quòd stercore lupi in præsepib. posito, iumentor maleficiū aliquando fugetur. At quo modo in pecoris uentriculo ex pilis, iustæ quantitatis pila increuerit, paulò antè dictū est.

Gadarenorū porci, satanæ maleficio adacti, in mare præcipites lati perierunt: ut Scriptura docet. Docuisse quoq; senē Hilarionē, tradit Hieronymus, diabolum hominū causa etiā iumenta corripere: & tanto eorū ardere odio, ut non solū ipsos, sed & ea quæ ipsorum essent, cuperet interire: atq; huius rei proposuisse exemplum, quòd antequam beatum Iobum tentare permetteretur, omnem eius substantiam interfecerit.

Matth. 8.

Marc. 5.

Luc. 8.

In uita Hilarionis cremis. 12.

Iob. 1.

CURATIO EORVM QVI
Lamiarum maleficio affici, uel dæmo-
nis obsidione subigi creduntur.
Lib. IIII.

Vbi eadem opera ob argumenti communio-
nem, curationes à maleficio diabolico non
alienæ interferuntur: & ligaturarum, chara-
cterum, annulorum, periaptorum, & effigie-
rum tam in sanando, quam in lædendo, siue
claustris aperiendis, siue furibus inuesti-
gandis, uanitas ostenditur.

Curatio ad-
uersus diabo-
li conatus
preseruans.

Curationis ratio hic partim erit προφυλακτική, exoptatissima medicationis pars, ut à fascino & incantationum ludibrijs quis preseruetur: partim etiam μεθοδική, ut ij quos iam maleficio col-
lisos credimus, ritè legitimoq; restituantur ordine: atque erit illa aliquo modo communis, ex sacrarum
literarum fontibus deprompta, non autem magica
uel superstitiosa, tantopere à multis desiderata, ex-
cultaq;. Quum uerò, quicquid hactenus rerum mon-
strosarum in hanc relatum est historiam, diaboli sint
artes, opera, ludificationes, larvæ & spectra: con-
tra hunc nos circumquaque ualidis aggeribus, præ-
sidijsq; infallibilibus communiri est operæ premium.
Atqui spiritus quum sit, spirituali accingamur ar-
matura: quam ex diuina Pauli exhortatione cognos-
cere, atque uniuersis complecti neruis decet, qui ita
hortatur:

hortatur: Quod superest, fratres mei, sitis fortes per
 Dominum, perq; potentiam roboris illius. Induite
 totam Dei armaturam, ut aduersus diaboli assultus
 consistere possitis. Quoniam non est nobis lucta
 aduersus sanguinem & carnem, sed aduersus prin-
 cipatus, aduersus potestates, aduersus mundi do-
 minos, rectores tenebrarum seculi huius, aduer-
 sus spirituales astutias in cœlestibus. Quapropter
 assumite uniuersam Dei armaturam, ut possitis
 resistere in die malo, & omnibus peractis stare.
 State igitur lumbis circumcinctis baltheo per uē-
 ritatem, & induti thoracem iusticiæ, & calceati
 pedibus, ut parati sitis ad Euangelium pacis: su-
 per omnia assumpto scuto fidei, quo possitis om-
 nia iacula mali illius ignita extinguere. Galeamque
 salutaris accipite, & gladium spiritus, qui est uer-
 bum Dei, in omni deprecatione & obsecratione,
 orantes in omni tempore, in spiritu, & ad hoc ipsum
 uigilantes cum omni sedulitate. Petrus item admo-
 net: Sobrij estote, uigilate, quoniam aduersarius ue-
 ster diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quæ-
 rens quem deuoret. Cui resistite solidi in fide, scientes
 easdem afflictiones, uestre quæ in mundo est frater-
 nitati consummari. Hic enim agit in incredulis. Re-
 ctè ergo Hermes Trismegistus tradit, unam & solam
 custodiam hominum à demonum asu, esse pieta-
 tem. Pium enim hominem nec demon malus,
 nec fatum terret. Et quemadmodum uera fides
 mirabi-

Ephes. 6.

*Armatura
Dei.*

1. Thessal. 5.

*Gladius spi-
ritus.*

1. Petr. 5.

Ephes. 2.

336 De præstigijs dæmonum

mirabilia in credentibus operatur: sic & falsa credulitas, Deo permittēte, euentus inauspicatos interdum operatur, uel potius demeretur. Cum Dauide confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Omnium itaque primum tanquam rei caput desideratur, ut in uera doctrina & genuino Dei cultu instituti, nos totos resignemus, tradamusq; ipsius uoluntati, fide uiua & spe indubitata, nos illi curæ esse, sub ipsius patrocínio & tutela securos degere; ipsius primum gratiā progenitos, singulariq; nos consecretante misericordia seruari: uerè confisos, Christum in hoc nobis natum, & filium nobis datum, qui peccata nostra super humeros suos in ligno pertulit: & per potentiam Patris, à morte suscitatus, mortem uicit, & satanæ imperium demolitus est, ut hic iam inde irritò conatu suas nobis machinetur insidias, si sepulti unà cum Christo per baptismum in mortem, & peccatis mortui, in nouitate uitæ ambulemus, iusticiæq; uiuamus. Si etenim Christo insiti, in illum atque Patrem eius credimus; illius mandata obseruamus, uestigijsq; insistimus, abnegato dæmone, omnibusq; eius consilijs; uniuersa denique impietate, opera spiritus sectantes, fructusq; fidei edentes, in charitate non ficta erga Deū & proximum, in mansuetudine, benignitate, lenitate, temperantia, continentia, castitate, sensuum cohibitione, constanti cuiuscunque aduersitatis, iacturæ & iniuriæ tolerantia, uitæ demum innocentia, puris manibus exten-

Psal. 117.

Esaiæ 9.
Ioann. 3.
1. Petr. 2.

Rom. 6.
1. Petr. 2.

Galat. 5.

bus extensis orationi assidue intenti, peccati inq̃u-
namentum ut ueneni perniciosissimi perditissimiq̃; ha-
litum, internecionis periculo repente nos obijcientē,
declinantes: maleficorum profectò minas haud diffi-
culter cauebimus, uel negligemus, uel tolerabimus.

Si uerò quis peccauerit, inquit Ioannes, aduocatum
habemus apud Patrem, IESVM CHRISTVM
iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris:
non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius
mundi. Et per hoc scimus quoniā cognouimus eum,
si iussa illius obseruamus. Qui dicit, noui eum, &
præcepta eius non seruat, mendax est, & ueritas in
eo non est. Qui uerò seruat sermonem eius, uerè in
hoc charitas Dei perfecta est. Per hoc sciamus, quòd
in ipso sumus. Qui dicit se in eo manere, debet sicut
ille ambulauit, & ipse ambulare. Qui committit pec-
catum, ex diabolo est: quoniā ab initio diabolus pec-
cat. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli.
Omnis qui non facit iusticiam, non est ex Deo: & qui
non diligit fratrem suum. Hinc Paulus, in Christo
Iesu neque circumcisionem, neque præputium ualere
asserit: sed fidem, quæ per dilectionem operatur. cuius
fidei loco nouam creaturam sequenti capite ad
Galatas, locat: & obseruationem mandatorum Dei,
ad Corinthios, supponit. Vnde satis liquet, de qua
hic fide loquar, quam amplecti, cuiq̃; firmiter insiste-
re oporteat. Non simplicem formulæ fidei præscri-
ptæ enarrationem propono, quam & facile pronun-

1. Ioann. 2.

1. Ioann. 3.

Galat. 5. 6.

1. Corinth. 7.

ciaret

ciaret diabolus: non etiam ore iactatā ab ijs quorum cor à Christo procul est, quæ consopita, mortua, sterilisq; delitescit, nusquam se prodens, uelut infœcunda arbor excindenda, igniq; mandanda: sed hanc urgeo, quæ totum innouat hominem, uirtute uiua se in

Vera fides. Christi membris exerens, fructificans, efficax potentia Dei ad salutem habenti, sacra saluationis nostræ ancora, prora & puppis, petra contra quancunque satanæ tempestatem impetumq; immobilis, in qua quicquid superstruitur, inuiolatum perdurat, imò aduersus hanc ne quidem inferi portæ præualent. Augustini hic audiatur consilium: De ista tota dæmonum ludificatione, ait, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortassis expectant: quid Christiani agere debcant, quando inter idola gentium miracu-

De Ciuitat.
Dei lib. 18.
cap. 18.

Hierem. 51. la fieri asscruntur. Et quid dicemus, nisi de medio Babylonis esse fugiendum? Quod præceptum Propheticum ita spiritualiter intelligitur, ut de huius seculi ciuitate, quæ profectò & angelorum & hominum societas impiorum est, fidei passibus, quæ per dilectionem operatur, in Deum uiuum proficiendo fugiamus. Quāto quippe in hæc ima potestatem dæmonum maiorem uidemus, tanto tenacius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa conscendimus. Hactenus ille. Huic fundamento firmiter insistentes, tantum abest ut ulla unquam ratione, satanæ artibus siue astutijs à uera in Deum uiuentem fiducia dimoueri possint, ut etiam uarijs ac multipli-

cibus

cibus illius conatibus & insultibus impetiti, exercitati, ac uelut aurum in fornace examinati, indies se-
 ipsis sanctiores iustioresq; euadant. Quare demoni-
 bus imbecillitatem in eos, quos diuina non destituis-
 set gratia, exprobrare solet D. Antonius, in assiduīs
 suis aduersus illos luctis: & eos expauescere uerē
 credentes, asserit Petrus apud Clementem: item iu-
 stissimo Dei iudicio, in huiusmodi cogitationum ua-
 nitate languentibus, labores & afflictiones pro re-
 medio conferri, idem Clemens tradit, postea addens:
 Daemonem, nisi quis uoluntatibus eius se sponte
 subdiderit, potestatem aduersus hominem non ha-
 bere. Vitæ igitur emendatione, & attenta assiduāq;
 oratione ad Christum confugiendum est, exemplo
 Chananeæ mulieris. Hæc, Chrysostomo autho-
 re, non iuit ad diuinos, non quasiuit ligaturas, non
 defectionis reas mulieres: sed omnia reliquit tenta-
 menta diabolica, & uenit ad Iesum. Si enim uolu-
 mus Deum sententiam mutare suam, nostram in mie-
 liorem mutemus uitam. Rite hic hortatur Iesus
 Sirach: Conuertere ad Dominum, & relinque
 peccata tua: precare ante faciem Domini, &
 minue offendicula. Reuertere ad Dominum, &
 auertere ab iniusticia tua, & nimis odito exe-
 crationem, & cognosce iusticias & iudicia Dei,
 & sta in sorte propositionis & orationis altissi-
 mi Dei. Non demoreris in errore impiorum. Nec
 minus piè quàm prudenter, in tribulatione ini-

Li.4. Recog.
 Demones ex
 pauescunt ue-
 rē credentes.

Match. 25.

Cap. 17.

2. Paral. 20.

micorum consulit Iosaphat rex Iuda: Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te Deus.

Ad huius fundamenti iacti perpendiculum, si recto filo superstruerent ecclesiarum pastores, obstructis quibuscunque adulterinæ doctrinæ impietatisq; fenestris, saluberrima præcautione subditis prospectum consultumq; foret contra dæmonis artes, præstigijs & ludibria: quibus non usqueadeò temerè illaquearentur incauti, quemadmodum quotidie cum animarum iactura usuuenire cernimus, non modò pastorum quorum intererat, munusq; postulabat præcauere, negligentia: sed & eorum instinctu, consilio, peruersa doctrina, fallaciq; operatione, quaimperitum uulgus in rebus afflictis, morbis subitis, longis, cognitis, incognitis, ex causa naturali uel præternaturam, mox ad illicitæ opis inquisitionem illectant, quam & iidem promissa certa salutē ostentare, uenalemq; prostituere nō erubescunt, homines planè inepti, rudes & indocti, sacræ medicinæ (quā ne à limine quidem salutarunt) cognitionem nefandè mentientes (de ijs saltem hic loquor, non de uiris bonis, pietatisq; nomine spectatis) ut uel hac suspensa hederæ, ueluti pallio actiones suas tegant fraudulentas, potissimum quum professione sint uiri scilicet ecclesiastici, sacerdotes uel monachi, de quibus, ut gregis exemplaribus doctoribusq;, in sinistram tantummodo impigisse calumniam nefas ducitur. Sed fortassis hanc

Quidam pastores ecclesiarum magi.

hanc artis quasi per manus traditæ prærogatiuam,
iure sibi uendicant hereditario hi magi: quod Aegy-
ptiorum sacerdotes, à quibus Pythagoras, Empedo-
cles, Democritus & Plato magiam didicerunt, quo
quisque remedio sanitati restitutus esset, id simul
conscriptum, Memphis in Hephæstio, Vulcani &
Isidis sacrario deponebant: quemadmodum & Græ-
corum sacerdotes magiæ antistites, suas obseruatio-
nes in adytis templorum Apollinis & Aesculapij in
Pergamo etiam repositas custodiebant, quas uelut
Aesculapij oraculo edocti sacerdotes, ægrotis cōmu-
nicabant, à quibus summa cum fiducia ea acceptari
solent. Sancta extat in horum impudentiam, eximij
Hippocratis, quanquam religione ethnici, sententia:
qua non argute tantum, sed & piè hos redarguit, &
impietatis insinuat: Qui, inquit, lustrationi-
bus & magicis incantamentis morborum affectiones
depellere se iactant, hi uictus indigi, uerba eorum ad
dæmonium referūt, ut quiddā se amplius scire uulgo
ostendent, & homines decipiant. Expiant enim mor-
bo correptos, sanguine & sceleribus inquinatos, in-
iustos & intoxicatos, ac expiamenta alia sub terram
defodiunt: alia in mare proijciunt, alia ad montes de-
sertos, ne quis ea contrectet, asportant. At Deus, ait,
qui maxima & sceleratissima peccata purgat, nostra
est liberatio. Nec eò impudētiā illos arbitror dilapsu-
ros in liberioris incantationum usus defensionem, ut
mihi obtrudere audeant, plerosq; Romanos pōtiffices

Galen. lib. 5.
de comp.
med. sec.
gen. & lib. 6.
Epidem.
Herod. lib. 1.

De morbo sa-
cro.

Pontifices Ro-
mani pleriq;
infames ma-
gi.

magiam infamem edoctos, eam quæstuosè uoluptuarièq; exercuiss: cuiusmodi erat Syluester secundus, qui (teste Platina & Nauclero) eo artificio pōtificatum adeptus est: quemadmodum & anno 1924. Benedictus nonus, antea Theophylactus dictus, postea ob maleficia Maledictus nuncupatus: Ioannes uicesimus, & Ioannes uicesimus primus (authore Bennone Cardinale) qui Laurentio, Ioanne Gratiano & Hildebrando, cardinalibus, incantamentorū conscijs, ut & Malfitano & Gerardo Brazuto familiariter usi traduntur. Nam à Syluestre secundo ad Gregorium septimum, magū eximiū, qui (ut Benno refert) quando uolebat, manicas discutebat suas, unde ignis in scintillarum modum disijit, omnes pontifices fuisse incantatores, scribitur in eorū Vitis: ubi eius farine exempla execrabilia, quibus mulieres in amorem pellicerent, dæmonum sacrificijs in syluis & montibus dediti, leguntur: quæ silentio sepelire malui, ne hominum in eo dignitatis fastigio collocatorum flagitia ueneficiaq; commemorasse, in reprehensionem rapiatur. Licet etiam pauci tales fortassis extiterē, maiorem tamē numerum à malis artibus fuisse liberum, nulli in dubium uenit. Non est itaq; quòd hoc pallio se tegant, aut aliud prætexant hi nostri recentiores malefici. Hoc tamen deplorandum, quod nusquam ullum genus hominum comperias tam iniquum, impunitumq; atq; horum plerosq;: qui ubi in aliqua calamitate corporis uel animæ, rebus perditis uel

quacunq;

quacunq; alia aduersitate, in consilium à simplicioribus uocantur, neutiquam eos admonent, hæc à Deo uel immitti, uel permitti, ut tanquam in igne 1. Petr. 4. probentur, & propterea ad Deum unicum afflictorum patronum confugiendum, ac diuina & à Deo in nostrum usum iusto ordine instituta auxilia ritè inquirenda: uerùm impietatis incredulitatisq; uiam sternunt, ore impudentissimo ac mendacissimo ad maleficium uel incantationem uicinæ alicuius matronæ, quicquid id est mali referentes, fictisque quibusdam notis, unde mali genitrix dignoscatur, insinuantes, næ sacrilegi perditionis authores. Odij certè plusquam Vatiniani seminarium hoc, frequenter inter proximos quosque uti pestilentissimum, ita & durantissimum, quò non modò integræ uicinæ admodum antea pacatæ, hac arte grauib; conturbentur dissidijs, cædib;que diuexentur, sed & pagorum atq; urbium auita societate unitarum compages disrumpantur, ac iniusta familijs calumniarum stigmata in longam propagentur postcritatem. Eius sectæ noui sacrificum, qui (designatum numerum exprimere propemodum pudet) trecentas sagas in oppido minus amplo aut populoso, ubi iã dego, quod fortè ingrediebatur ille, aliàs ipsi incognitum, commorari, mendaciter fingere non erubuit. Quemadmodum earatione satanæ regnum accrescit, confirmaturq;: ita Christo summa fit contumelia iniuriæq; ac eius

344 De præstigijs dæmonum

1. Timoth. 4. Ecclesiæ immedicabilia infliguntur uulnera ab illis, quorum studio ex professo sanari eam sauciam luxatamq; magis decuit. De eius familiæ hominibus manifestò Paulus, ueluti digito commonstrans, suo uaticinatur Timotheo in hæc uerba: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus desciscent quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio notatam habentium conscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentium abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, &c. Rectissime igitur à Basilio scribitur: Qui incantatorem audit, illumq; obseruat, quacunque pressus est necessitate, iam etsi uerbo dicat in Deum se fidere, re tamen ipsa ex futilibus uanisq; rebus auxilium sibi asciscit. nam iusto rerum auxilium Deus est.

Sacrilegi huius seculi magi. Præter mendacem illam persuasionem, qua uulgo nimis credulo hi imponunt, ut aliquid scire præter doctorum hominum cognitionē in hoc inscitie theatro illi ἀναρχαίβητοι, imperiti & impij uenditent, suis hinc inde emendicatis blasphemis exorcismis, se mendaciorum unicum authorem in speculo uel urnæ aqua, incantationis conscij imaginem præ se ferentem cogere, qui rei ueritatem tanquam irrefutabilis testis detegat, profitentur. Nec minus blasphemiarū, multifarijs crucibus sepenumero scelerata manu consignatis ornatarum, in ter miserorum hominum curatione

curatione effundere audent, mente reprobi, cum
 Iamne & Mambre olim pœnas daturi, nisi mature
 resipiscant. Hic suâ sortitur uim aqua extra primam
 Dei consecrationem benedicta, uel sæpius inaspera,
 uel propinata: sal item exorcismo expiatus, cereæ
 Paschatis eadē uī consecratæ particula, uel eiusdem
 thus, candelarum in die purificationis contra pau-
 dum (si dñs placet) dæmonem lustratarū incensus,
 ramorum & frondiū in die Palmarum sacrorum,
 item herbarum in ferijs D. Ioannis Baptiste ante æ-
 des suspensarum, uel in solennitate assumptionis D.
 Virginis in templo aspergine lustralis aquæ solenni,
 ex more, uirtute ex alto aduersus satanæ potentiam
 maiore, quàm in prima Dei creatione indutarum suf-
 fumigia: & nescio quæ non eiusdem religionis osten-
 ta, quibus in admirationem imprudentes illiciant,
 stuporemq; incutiant. Scribit in hanc sententiā Mar-
 tinus de Arles, Theologiæ professor, ijs uerbis: Quòd
 præstigijs & pythones & necromantici sunt isti, ad
 quos quotidie populus stultus & insipiens concur-
 rit, ut futura cognoscat, uel perdita restituantur: qui-
 bus fiunt, ut uulgo fertur, dæmonum apparitiones in
 uitrīs uel annulis, ubi ueniūt inuocati ad uocata præ-
 dicenda, uel ablata manifestanda: & ut dicitur, isti
 arioli semper miscere conātur sacra inter suas super-
 stitiones, ut qui ad eos concurrunt, simplices hi atte-
 stantur. Nam & infœlices ipsi eodem die quo similia
 nefanda perpetrare non uerentur, sacrificium eucha-

Tract. de su-
 perstit.

ristiæ celebrare infelicitè audent. quod magister
 Ioannes Nider in suo præceptorio ostendit, dicens:
 Malefici instrumenta suæ maliciæ per Ecclesiæ sacra-
 menta, uel per alia diuina contingi uolunt: ut filum
 trahendo per chrisma sanctum, imaginem terream
 sub pala altaris ad tempus ponendo, & similia facien-
 do. Nam eucharistiæ sacramento (ut fertur) utuntur
 in suis maleficijs, & plurima talia committunt,
 immiscentes res sanctas suis superstitionibus. Sed ex
 instinctu dæmonis ista fiunt triplici de causa, ut reci-
 tat idem doctor. Primò, ut non solum homines taliù
 occasione perfidi fiant: sed etiam sacrilegi, diuina
 quantũ in eis est contaminando, ut magis creatorem
 suum offendant, & intimius animas proprias con-
 taminent, & plures in peccata ruere faciant. Secun-
 dò, ut Deus grauiter ab hominibus offensus, secun-
 dum beati Augustini sententiam, dæmoni maiorem
 potestatem in hominibus malis tribuat: cui Deus con-
 cedit iratus, quod denegaret propitius. Tertiò, ut
 sic sub specie boni apparentis, plures simplices faci-
 lius decipiant, qui tacta diuinis rebus & orationibus
 à Deo putant aliquid numinis obtinuisse, ubi solum
 grauiora erant commissa peccata. Hæc ille. In alijs
 autem superstitionibus, quæ fiunt ab istis ruralibus,
 etsi dæmones non expressè inuocentur, interserunt
 tamen se actibus & superstitionibus, ut hominum
 decipiantur mentes. Hactenus theologus ille. Et 2.
 q. 8. Episcopi à diabolo captiui tenentur, qui relicto
 Creatore,

Creatore, à diabolo auxilium quærunt. Et post:
 Attende ubi malificium occulto Dei iudicio permit-
 titur, non ad magos & necromanticos & sortilegos
 est recurrendum pro solutione & remedio, ut hac
 nostra tempestate ad quosdam nefandos sacerdotes
 passim isti uulgares concurrere non uerentur: sed
 ad Deum, per humilem confessionem & deuotam
 orationē: ut habetur 33. q. 1. ca. ultimo. Nec facienda
 mala, ut eueniant bona. Plura ibidem. Item postea:
 Quare autē ad prædictos necromanticos sacrilegos
 & diuinos nullus debet concurrere, ultra hac quod
 peccant mortaliter, & participes efficiuntur culpæ
 & damnationis ipsorum, ratio est: quia ipsi, etsi Deo
 permittente, aliquando uera dicunt, eorū tamen testi-
 monio non est utendum, quia sæpius fallunt & men-
 tiuntur. Patet, quoniā in spiritu ueritatis, falsitas non
 est: in spiritu autē mendaci, plurimæ quoq; sunt ueri-
 tates, ut unica latente falsitate decipiat, ut dicit Ger-
 son de Probatione spirituum: Hac ratione, inquit,
 prohibuerunt à testimonio ueritatis, quam fateban-
 tur, Christus demoniacos, & Paulus Pythonissam.
 Hic Augustinus: Fratres, ait, nostis me supplicasse fre-
 quentius, ut consuetudines paganorum & malefico-
 rū minimè seruare deberetis, &c. ergo apud Deum
 me absoluo, dum iterū atq; iterum admonco & con-
 testor, ut nullus ex uobis diuinatores aut sortilegos re-
 quirat, nec eos de qualibet re aut causa aut infirmita-
 te interroget. Nam qui ad hos consultum accedunt,
 eos fidem

Act. 16.

In Sermone.
 de augurijs.

cos fidem abnegare, probant Theologi ex Augustino 27. q. 7. Non obseruabitis. ubi enumeratis multis superstitionibus sic concludit: Qui hanc & quascunq; obseruationes aut facta aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruationibus, aut talibus credit, aut ad domum eorum uadit, aut in domum suam introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam aut baptismum præuicasse: & ut pagani & apostatam & Dei inimicum, iram Dei in æternum grauiter incurrere: nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur.

Sacra scriptu-
re & nomi-
nū Dei abu-
sus detesta-
bilis.

Huc, ut ἐμῶν suis fucata coloribus, multorum demereatur animos, atque in sui amorem emendicato lenocinio, aliòs cautè illiciat, uerba Scripturæ sacræ pura, uel insituto immixta, item Dei nomina, uelint nolint, contorquentur: uerum quàm conuenienter, iudicent illi qui penitius mysticum Dei uerbum, essentiam ac uiuam intelligunt. Sed hunc uerbi Dei abusum prorsus detestabilem esse, & hanc sacratissimi Dei nominis prophanationem scelus horribile dicendam esse meritò, fateamur necesse est. Nec profectò mendacium auditur impudentius, atq; in Deum contumeliosius, quàm ex prolata Scripturæ sententia, aut nomine Dei pronunciato, contra designatum à Deo Scripturæ ordinem & sacratissimi nominis usum, in rebus quibuscunq; uel ludicris uel serijs, aut contra morbos, nouā exilire uim effectricē, qua id obtineamus quod proposuimus. Cuiusmodi hæc sacrosancta
de Christi

Exod. 12.
Ioann. 19.

Psal. 144.

Psal. 33.
Cardanus de
subtilib. 18.

Ioann. 19.

De subtilit.
exerc. 112.

de Christi osibus à Iudæis non confringendis existit
prophetia: Os non cōminuetis ex eo. Si quis hæc uer-
ba proferens, dētes cōtingat, dū Missa peragitur, den-
tium dolorem sedari credunt. Alius ante febris acces-
sionem manus cum ægroto lauat, secretò ad febris sa-
nationem, psalmum illum enarrās, Exaltabo te Deus
meus rex. Est qui laborantis præhensa manu dicat:
Aequè facilis tibi febris hæc sit, atque Mariæ uirgi-
ni, Christi partus. Vt uinum eo anno non peruer-
tatur, uasi inscribit Aphricanus: Gustate & uidete,
quòd bonus est Dominus. Sunt qui in sanguine si-
stendo hæc recitant: Sanguis mane in te, sicut fecit
Christus in se. Sanguis mane in tua uena, sicut Chri-
stus in sua pœna. Sanguis mane fixus, sicut Christus
quando fuit crucifixus. Ter repete. Aliud, De la-
tere eius exiuit sanguis & aqua. Item, ex quacunque
corporis parte profluentem sanguinem cohibere ni-
tuntur his uerbis: Christus natus est in Bethlehem, &
passus in Hierusalem, sanguis illi turbatus est: dico ti-
bi per Dei uirtutem, & omnium sanctorum auxilium,
ut consistas, quemadmodum Iordanus, in quo san-
ctus Ioannes Dominum nostrum Iesum Christum ba-
ptizabat, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.
Tene innominatum digitum in uulnere, & fac cum
eo tres cruces super uulnus, dic quinquies Pater no-
ster & Ave Maria, et semel Symbolum in sanctorum
quinque uulnerum honorē. Hic insignis philosophiæ
Iulius Scaliger ad Cardanum scribit: Declarasti præ-
cantantis

cantantis fidem magnopere cōferre ad efficaciam præcātationis, in tuis Antilogijs, exire à fascinatricis animo facultatem, atque aerem immutare, cuius corruptione ueneficæ spei sinem illa consequatur. Quod si uerba tua sanguinem sistunt ex incisa uena profluentem, nulla cum eorum robore magnetis potentia comparari mereatur. Haud minor, propè dixcrim, impietas in alia ratione.

Vidi haud ita pridem apud magnæ authoritatis uirum nobilem, librum conscriptum execrabilem, flammis dignissimum, plenum exorcismis, frequenti crucis consignatione, et ex sancta Scriptura formulis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti finitis; contra equorum non modò morbos quoslibet, sed & quæcunque eorū impedimenta: ut si uel calceus equo ferreus in itinere excidisset, statim precatione eiusmodi recitata, ille sus ungula ad stabulum progredi crederetur, etiam longissimè disitum. Carminibus equos apud Nigritas etiam strenuiore & in bello tutiores reddi, docet Aloysius Cadamustus. Interim scelera hæc & blasphemie exterminandæ suos habent & admiratores & cultores: et à quibus impunè exercentur, noui. Atqui uix hæc merentur ut Cabalistarū cōmentis assimilentur, qui decem Dei ueri nominibus, & angelorum, quorum in sacris Biblijs fit mentio, ea quæ magnifice pollicentur (quemadmodum & illi nefandæ impietatis patroni, diabolo operante, & Deo ob præfractam eorum incredulitatem conni-
uente,

nente, plerunque conficiunt) peragere se asseuerant. Horum Cabala ligaturis & nefarijs magiæ nugis scatet, foetetq;: de quibus etiam librum conscripsit Costaben Luca apud Hebræos. Verè hic Clemens ait: Vsque ad hoc res deniq; accessit, ut cum uerbo Dei fugentur dæmones, per quod esse prouidentiam declaratur, inuenerit ars magica ad infidelitatem confirmandam, quomodo etiam hoc ex contrarijs imitetur. Sic serpentum uenena mitigare carminibus inuentum, & uerbo ac potestati Dei contrarias inducere sanitates. Angelis quoque Dei contraria reperit ars magica ministeria, animarum suscitationes, contra hæc & signa dæmonum ponens.

Li. 8. Recog

Serpentes &
Nigritis fasci
nari, scribis
Aloysius
Cadamustus
in nauigat.
ca. 28.

Non alienum ab hoc argumento modum inuestigandi furis interseram, quem sic experiendum quidam præscribunt. Conuersus ad Orientem, in crystallo crucem facito cum oleo oliuæ: & sub cruce scribatur, Sancta Helena. Inde puer castus, ex legitimo toro natus, annorum decem uel circiter, capiat manu dextra crystallum. à cuius tergo tu genibus flexis prouolutus, ter summa cum ueneratione hanc recitabis orationem: Deprecor te domina sancta Helena, mater regis Constantini, quæ crucem Domini nostri Iesu Christi inuenisti, & per illam sanctissimam deuotionem & inuentionem crucis, & per illam sanctissimam crucem, per illud gaudium quod habuisti, quando illam sanctissimam crucem inuenisti, & per illam dilectionem quam circa
filium

Inuestigandi
furis modus
demoniacus.

filium tuum regem Constantinum habuisti, & per illa summa bona quibus frueris æternaliter, ut debeas demonstrare in hoc crystallo quicquid peto & scire cupio, Amen. Et cum angelum in crystallo uidebit puer, rogabit quæcunq; uolueris, & respondebit angelus. Hoc autem facies in solis ortu, cum iam emergerit, & aer serenus clarusq; extiterit.

Lib. 16. ca. 93.
de rerum uarietate.

Irridere eiussmodi commenta (inquit Cardanus) semper consuëueram, quanquam hoc ipsum experimentum à multis probaretur, habereturq; secreti loco. Verum contigit, ut puer quidam contubernalis ac sciolus affirmaret, se uidisse in phialæ collo furem, de quo interrogabatur, qui in imum descendisset, nec amplius apparuisse, idemq; alios duos spectasse: in aduentu item ipsius quasi fulgur illuxisse, ac manum capiti imaginem adnouisse, capitiumq; antè retraxisse. Erat autem phiala uitrea, nitidaq; aqua sacra plena, in linteo expiato collocata: linteum uerò erat instratum scamno, tres candelæ cereæ accensæ & illustratæ. super os phialæ duo oliuæ folia, transuersè in crucis formā imposita. Perbreuis accedebat coniu ratio: Angele sancte, angele candidè, per tuā sanctitatem, meamq; uirginitatē, ostende mihi furem. & hæc super os phialæ obmurmurant: prius uerò precationem Dominicam et salutationem Angelicam singuli genibus flexis proferunt ter, ac singulis uicibus pollicis ungue crucem super phiala signant. Soli astant in obscuro. Videbant integrum hominem, et pallium habentem,

habentem, capite prono, caluū, ascendentem descendentq; in phialæ collo, non aliter quàm solent atomi in sole. Visus est autem fermè ad octauam horæ partem. Totum hoc spectaculum ad tres horas perdurauit: nihilominus, ut autor rei ait, fur non est deprehensus, neq; inuenti calices duo argentei qui perierant. Referunt eum qui sustulit, si ritè hæc peragantur, aliquid pati, dum peraguntur. Hæc dum ille narraret, experiūdi talia incesit cupido, adfuitq; occasio. Mulier quædam contubernalis desiderio uidēdi quædam capta, aduocat aliam mulierem admodum eiuscemodi rerum peritani: adornant sacrificium, tres puellæ (ut referebant ipsæ) uiderūt multa: ego tunc temporis aberam. Denuō mulierem aduoco, paratur sacrificium: folia oliuæ non intererant, nulla precatio Dominica, nulla salutatio Angelica, sed tentorium solum undiq; conclusum additur. Adest & ipsa femina, quæ non solum uidebat, sed & puellæ: non in phialæ collo, sed in cono illò qui super eius fundo consistit: non in aqua, sed uitro: non perfectas imagines, sed quasi partem solum superiorem: non magnas effigies, sed non minores minimi digiti ungue: non descendentes è superiore parte, sed ex imo quasi coni uacuo ascendentes. Videre se referebāt puellæ, puerq; ille de quo iam antea dictū est, qui & fratrem tunc in Hispanijs degentem conspiciere se assererat, puellæ alios sibi cognatos: mira res, seu fabula. Cum ab initio filium magæ cernerent (is erat puer & mo-

nachus) illiusq; aspectu delectarentur, rogabant eam ut dimitteret: negauit se facturā, quòd interim ipsius filius torqueretur. Referebat aliquando Iosephus Niger, harū rerū maximè peritus, dæmonē pueris se sub forma Christi ostendisse, petiisseq; ut adoraretur: quòd cum polliceretur se facturū ea conditione, si dæmon eius cogitationes aperiret: inde iratus euanuit. Spectabant præterea in phialæ collo quid rubens, quòd quasi in extrema erat aquæ superficie (nā phialæ aqua tantū ad collū usq;, aut paulo altius consurgebat) hoc saga angelū cū nauicula textoria in manu, esse dicebat: puellæ illius faciē in uacuo se uidere aiebant, tanquā pueruli: puer, solū brachiū cum nauicula. Hic, ut referebant, perpetuò circūfertur ac uidetur: nam reliquæ imagines statim abeūt: unde anus illa imperare uidebatur, ut pueris ludimagistri, unāq; imaginem statim post aliam euocare. Cumq; ipsa alijs commonstraret, sciscitatus sum, quo modo ipsa quæ iam filios quinque pepererat, spectaret quæ ego non uiderem? se facturam respondit ut conspicerem: uerū opus esse festo D. Ioannis Baptistæ, aut Natalis Domini, ait. Iam in foribus erat id festum, accedo media nocte, docet arcana: ea erant sex uerba, quæ multiplici sensu explicari poterant, sed (meo iudicio) in Christi contemptum potius maximū, quàm gloriam: uelut, Iesus transit, significare potest quòd moriatur, quòd transeat per uiam, & quòd finem habeat: qui sensus uidetur uerior esse, cum subiiciat, Ego sum. de-

sum. deinde, Angele sancte, & reliqua. Deprehendi
meras esse fabulas, nec quicquā illam scire præter nu-
gas. Cum enim bullas in aquæ margine excitasset ne-
scio qua arte: ut margaritæ mihi uiderentur, uolebat.
Forſitan conſtanti illa ſua intrepidaq; opinione pue-
rulos alioqui faciles, in ſuam trahit ſententiam: atque
ita ſe uidere fatentur, quæ minimè uident. Etenim
puellas, de quibus dixi, tandem eò adégi, ut nihil ſe
uidiſſe faterentur: cum multæ, ne uideantur corru-
ptæ, ſe uidere ſimulent. Huc uſque Cardanus.

¶ Vt in hoc actu blaſphemus nominis Dei & ſa-
crarum literarū abuſus euidentius innotefcat, exem-
pla prodendi furis uel ſagæ, ex ſacrifici libro clām à
me ſubtracta annectam. Accede fluentem aquam,
inde collectos tot numero lapillos, quot ſunt de qui-
bus furtum commiſſum ſuſpicaris, domum conſer, &
igneſcant: hinc ſub limine ſepeliātur per quod ingre-
di conſueuerūt homines, & triduum relinquantur, po-
ſtea ante ſolis ortū eximantur: deinde ſcutella cū aqua
imponatur circulo, tanſuerſa obliquaq; mixtim cruce
inſignito, cui inſcriptum eſt, Chriſtus uincit, Chri-
ſtus regnat, Chriſtus imperat. Scutella adhæc cruce
ſignata, & formula coniurationis per Chriſti paſſio-
nem, mortē & reſurrectionē adhibita (quā propter
impie curiosos celo) in aqua ſinguli lapilli in cuiuſq;
ſuſpecti nomine coniſciantur: & ubi ad rei lapillum
fuerit uentū, tum calculus tanquam ignitū ferrū, fer-
uorem concitat. Vt inſontem grauet, fraudetq; eius-

*Vt fur depre-
hendatur.*

modi fingere ebullitionem, diabolo non est difficile.

*Quomodo fu-
ri oculus ex-
cutitur.*

Ex oculo excusso sic fur cognoscetur. primum le-
guntur septem Psalmi cum Letania: deinde formida-
bilis subsequitur oratio ad Deum patrem & Chri-
stum, item exorcismus in furem. hinc in medio ad ocu-
li similitudinem, uestigio figuræ circularis nominibus
barbaris notatæ, figitur clauus æneus, incutiturq;
malleo cypressino, & dicitur: Iustus es Dōmine, &
iusta iudicia tua. Tum fur ex clamore prodetur.

Psal. 118.

*Impius mo-
dus ledendi
furis, sagæ &
inimici.*

Si furem, sagam, inimicum secus ledere uoles, &
malum tolli: ante solis exortum die sabbathi, auella-
næ ramum unius anni abscindes, sic dicens: Ego te
ramum huius æstatis refeco, in illius nomine, quem
cedere aut mutilare institui. Inde in mensa sternatur
tegumentum, additis his uerbis: + in nomine Patris
+ & Filij + & Spiritus sancti + ter hæc & sequētia
recitetur, & incute, droch, myrroch esanaroth + be-
tu + baroch aff + maroth. postea dic: Sancta trinitas
puni hunc qui id mali designarit, atq; hoc aufer per
magnam iusticiam tuam, + eson elion + emaris ales
ege: in tegumentum incute.

¶ Porro, quod nam sacrilegiū grauius existima-
ueris, quàm omni propriæ salutis memoria pertinaci-
ter excussa, tam sceleratè uenerabili Dei nomine abu-
ti, & sacrosancto eius uerbo uim inferre, & rapere
intorquereq; ad dæmonij præstigias in Dei contume-
liam tegendas, quod ex arcano Patris æterni sinu hu-
mani generis amore uictus Dei filius CHRISTVS
IESVS

IESVS deprōpsit, promulgauitq; miserorū et per-
ditorū hominū causa, ut hi cū essent lapsu primorum *Verbi Dei ge-
parentum à Deo separati, omniq; gratia excidissent, nuinus usus.*
ex hoc se in gratiam repositos discerent, haberentq;
certa & expressa diuinæ erga se uoluntatis testimo-
nia, quibus se in ueris animorum consternationibus,
& ancipitibus distractorum sensuum fluctibus erige-
rent & erudirent? ut prolixius docet Peucerus in
suo de Diuinationibus commentario.

De genuino sacræ Scripturæ usu sic Timotheo
scribit Paulus: Omnis Scriptura diuinitus inspirata, *2. Timoth. 3.*
est utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad cor-
rectionem, ad institutionem, quæ est in iusticia, ut
integer sit Dei homo, ad omne opus bonum appa-
ratus. Item Romanis: Euangelium est potentia Dei, *Rom. 1.*
ad salutem omni credenti. Ad hos usus, nimirum ad
renouandam hominum corruptam naturā, traditum
est Dei uerbū. Hæc præstat fide apprehensum in cor-
dibus credentium, cōoperante Spiritu sancto, qui per
uerbum efficax est: non, ut mentitur diabolus, a scele-
ratis & impijs ipsius ministris prolatum, alias exe-
rit uires, quā quò destinatum ab initio fuit. Cumq;
pronunciet Dei lex, Non assumes nomē Domini Dei *Deuter. 5.*
tui in uanum: non enim insontem habebit Deus eum,
qui assumpserit nomen Domini Dei sui in uanum:
certissimum est, & irrefragabiliter uerum, eos om-
nes qui eiusmodi incātationum Scripturæ sanctæ fu-
co uelatarum, ritibus & modis utuntur, atrocissimas

Sermon. 241.
de Tēpore.

Sacrilegus
curationis
maleficij mo-
dus.

manere pœnas. Quare si quis affectus sub horum uerborū pallio, uel uerè uel fascino uideatur cōsequi, dæmonis esse opus ne dubites. Nihil aut accedit aut decedit uirtuti uerborū, ab impijs his hominibus pronuntiatorum. Confirmat hæc Augustinus, dicens: Verum est, fratres charissimi, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandum Christianū, ut cum interdum per illa sacrilegia, aliqua remedia, in illa infirmitate percipere, & aliquid uerum potuerint agnoscere, facilius diabolo credant. Sed qui totā religionem Christianam desiderat custodire, oportet ut hæc omnia tota animi uirtute contemnat. Memorandum fallacis curationis maleficij dæmoniacy, cum certa benedictionis formula exemplum, ob historiæ continuatum tenorem, superiori libro conscriptum inuenies. Cui obiter adijciatur alter modus superstitione priorem uincens, atq; ex sacrifici libro exscriptus, ut hinc de reliquis eiusmodi sanationibus præiudiciū concipiatur. Accipe tres olei uiolacei mensuras: & consistens contra solem, ante eius ortum, exprime nomen hominis læsi, & matris eius, & angelos gloriæ qui stant in gradu sexto, septē diebus ter in die. Septimo autem collocetur ille nudus sub sole, & oleo uniuersa inungatur caro: hinc corā sole suffumigetur myrrha, olibano, & præcipuis aromatibus: deinde istos honoris angelos inscribe in argēti lamina, quæ cū aromaticū incēso suffita, in collo suspēdetur. Vicesima die mens hoc fiet cū successu, ut maleficio affectus curetur.

Huc per-

Huc pertinent superstitionum & uerborum igno-
torum, quibus utrum bene aut malè preceris igno-
ras, monstra: haud dubiè à malis inuenta, & pro libi-
dine excogitata hominibus, quæ cum Dei contume-
lia in sacrosanctæ nostræ medicinæ conspurcatio-
nem calūniāq; furtim irrepsere. cuiusmodi hi usur-
pantur rhythmī contra epilepsiam:

*Curationes
superstitiosæ
& impie.*

Caspar fert myrrham, thus Melchior, Balthasar
aurum:

Hæc tria qui secum portabit nomina regum,
Solutur à morbo Christi pietate caduco. Ita an-
tiquitas credebatur uerba cum sua radice tusum,
uino aspersum, folioq; inuolutum, & in cinere calefa-
ctum, strumisq; impositum, eas abigere, si hoc fecisset
uirgo ieiuna ieiuno, & manu supina tangēs dixisset:
Negat Apollo pestem posse crescere, quam nuda uir-
go restinguat. Atque ter hinc despuendum putabat.
Narrat Beniuuenius, quòd ariolus duobus digitis uul-
neri militis superpositis, & carminibus nescio qui-
bus insusurratis, telum in dextram pectoris partem
immissum, osiq; sinistra scapulæ infixum, redire ex-
osse iusserit. unde (scribit) etsi absque ægroti noxa,
non tamen sine utriusq; animæ dispendio miles cura-
tus est. Facile fuit dæmoni, ad magi murmur collu-
denti, telum extrahere, ut magis alios suis fraudulētis
perniciosissq; actionibus sibi deuinciret. Adhæc, ut san-
guinis fluxus ihibeatur, in usu est: In nomine Patris
& Filij & Spiritus sancti, Chūrat cara sarite cōfirma

*De abditis
morb. cau-
sis ca. 26.*

consana imaholite. Hic merito dixerim: Quæ com-
 2. Corinth. 6. munio luci cum tenebris, aut quæ concordia Christo
 cum Belial? Addam, quòd carmine apud Homerum,
 sauciato Vlyssi sistere sanguinem potuit Autolyçi fi-
 Plin. lib. 38. lius. Sic Theophrasto ischiadicos sanat carmen, Ca-
 62. 2. toni luxata membra. Si duo maleficio lesi, mutuò se
 grauiter prosequantur odio, in pane missali hæc in-
 scribātur uerba, Abrac amon filò: & offeratur utriq;
 edendus panis, hinc perpetuus utriusq; subsequetur
 amor. Contra canis rabidi morsum, pani inscribitur:
 Irioni khiriori effera khuder fere. inde uoratur. Nō
 infimæ sortis nobilē cognoui, simili curationis ratio-
 ne celebrē, qui pomi particula inscribit, hæc pax max
 Deus adimax: atq; edendā illam uenenato à cane rabi-
 do porrigit. A singulis autem medium stuferum Bra-
 banticum postulare eum audio. qua pecunia conge-
 sta sacellum prope arcem suam extruxit, missis ali-
 quot ea impietatis mercede redēptis cohonestatum,
 uti fertur. Vt uerò huic mysterio ponderis aliquid ac-
 cederet, ad maximum natu ex sobole uelut iure hære-
 ditario propagari eam curationis efficaciam, nec ad
 alios posse deriuari, temerè credulis persuadetur.
 Similibus diabolicarum uocum portentis contra den-
 tium dolorem utuntur, Galbes galbat galdes galdat.
 Ridiculum quoque hoc scriptum appenditur, Stri-
 giles falcesq; dentatæ, dentium dolorem persanate,
 Quidam ad febrē omnis generis intermittentem, uir-
 gas duas parallelas uerborum ui medijs partibus com-
 mittit,

mittit, ipsoq; contactu uincit crucis effigie, quā collo subnectit: sic quidē multos leuat, sed qui ferē grauius recidant. Contra febres thoraci lignū rotundum applicāt Turcæ, deinde illud alio simili ligno percutiūt, nescio quid submurmurantes. In collo schedulā cōtra easdē suspendebāt quidā superstitiosi monachi, iubentes singulis accessionibus quasdā effundere preces, et post tertiā accessionē bene sperare. Quis nō animaduertit fucū? In primis plurimum ualet cōfidentia, nec in principio cōsiliū quæritur: deinde in acūtis, iam morbo adulto, uix fieri potest quin post tot paroxysmos mutetur morbus. Si Dei aut demonis uirtute ob scriptū euenit sanitas, cur nō euestigio ea sequitur? Exaratas has uoces, Gibel got gabet, rostro pulli imponunt: inde stylo præacuto huic caput rectā in medio pertundunt: pullus que exilit ac uiuit, maximē in æstate. Ea autē delitescit causa, quod pulli caput cerebrumq; offe utrinq; diuiditur, inter quod in medio distinctū stylus quā facile potest, penetrat: nec quicquam, illæso cerebro, uitæ decedit. Verbis porro eam inesse uim existimat uulgus, earū rerū imperitiū. Atqui ab illis si uirtus ea promanat, cur transfixo hœdi sue hominis aut canis capite nō idē contingit? His adde illud Constatini, in pisciū captura: Iao Sabaoth. Iure itaq; optimo Galenus, quanquā ethnicus, Charachirum & Bamachiū derisit: ipsiq; Dioscoridem prætulit, quinon imprecationibus & uerbis superstitiosis, uelut illi, tradidit medicinam.

Lib. 6. simpl.

Illud porro omnē superat stulticiā, quòd quasdam uoces cū imaginibus quibusdā cœli conuenire pleriq; autument, & uerba quæpiā cum solennitate prolata mutare sensus hominū & brutorū: hinc in speculo cōsecrato uideri imagines, hinc moueri feminas in amorem, hinc mutari elemēta, terrā uariè affici, ignem ab uisione cessare, morbos curari. O' deliriū incōparabile. Quenā uis hæc quæso, unde deriuata, ubi recepta? Si etenim pendet ab harmonia cœlesti tota uerborum uirtus, ut Alchindus cōtendit: cur nō ipsa per sese operari id potest, cū sit causa superior? Dicit fortasse, cœlum media et proxima causa, hoc est uerbis agere. At hoc doceat, in sonō ne aut in uoce, an in uerbis exterioribus operādi uis recipiatur. prior enim natura sonus quā uox, & uox quā uerba: hæc enim ex illa, illa uerò ex alio conficiuntur, quū uerba uocē & sonum includāt, & in definitione uocis contineatur sonus. Sine uoce sonus esse potest, quia natura prior: pari ratione sine uerbis uox. sine uoce autē & sono uerba nō sunt. Si igitur uis in sono recipitur, et qua sonus mouet elemēta, omni sono etiā inanima torū corporū poterit ea uirtus cōmunicari: quare nec uoce, nec uerbis opus erit. Si autē in uoce, cū ea plerisq; etiā animantibus præterquam homini cōpetat, idipsum poterit à brutis etiā fieri. Si uerò in humanis uerbis tantū recipi dixeris, rogo unde recipiatur uis, in prima uē syllaba, aut medijs, aut ultima? Si in syllaba, iā non in uerbis: ea uerò mox perit. eadē in alijs erit ratio. Quare colligitur.

Fusè de ijs
cōtra Alchin
dū disputat
Io. Franc. Pi
cus lib. 7. ca.
6. de prænot.
superstitiosa
aduersus ma
giam.

re colligitur, nullo modo uerbis inesse hanc posse uirtutem cœlitus operantē. Hic ligaturæ magicæ & periapta tū alia, tū ex sacris maximè literis furtim tracta, suū habent locū, quibus cōtra demonū studia, incantationes & maleficia homines quoq; demētantur, quemadmodū quum primū Euangelij Ioannis caput minutissimis literis in schedula pingitur, & hæc Misæ recitatione cōsecrata collo alligatur, mirū contra incantamēta & diaboli machinationes creditur esse amuletum. At si ea alicuius habebitur efficacie, prærogatiuam certè singulārē aduersus satanæ molimina obtinebunt illi, qui sacram Scripturā ex professo in manibus uel manicis continuò circūferunt. Sed ea nisi animis sit irradicata nostris, ubi uelut à fomite uitati in actū excitetur, mortua permanet litera, etiā si millies suspendatur, alligetur, portetur, affricetur, obmurmuretur, edatur, bibatur, inscribatur, sigillis aut annulis imprimatur. Confirmat hæc Chrysostomus: Quidam, inquit, sacerdotes aliquā Euangelij partem scriptam circa collū portant. Sed dic sacerdos inspiciēs, nōne quotidie Euāgeliū in Ecclesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus posita Euangelia nihil prosunt, quomodo possunt circa collu suspēsa seruare? Deinde, ubi est uirtus Euāgelij? in figuris literarū, an in intellectu sensū? Si in figuris, bene circa collū suspendis: si in intellectu, ergo melius in corde posita prosunt, quàm circa collum suspēsa. Hac ratione docet Athanasius quoque, demones plurimū

Ligaturarū
& periap-
orum uanitas.

Verbum Dei
non mortua
est litera, sed
spiritus & ui-
ta. Ioan. 6.

Homil. 43. in
cap. Matt. 23.

In lib. de Va-
rijs quæst.

364 De præstigijs dæmonum

plurimum formidare uerba Psalmi 68, si quis ea attentè ex animo oret: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius qui odiunt eum, Sicut propellitur fumus, tu propelles eos: & sicut liquescit cera à facie ignis, sic pereant impij à facie Dei, & reliqua.

Characterũ,
effigierũ, an-
nulorum &
sigillorum
nuga.

Minus insuper momenti habebunt manu effecti characteres, effigies, annuli uel sigilla, hac illaue figura delineata, sculptaue, uel imaginibus ad certos coeli positus hoc momento, et illo loco insignita. Atq; ut nulla astrorum uis in ea quæ manibus conficiuntur opera imprimatur: ita etiã si infinitè diuinis notis, nominibus aut Scripturæ sanctæ uerbis ornentur, substantijs nihil ex figuris quibuscunq; ueræ uirtutis uel accedit uel decedit: quibus singulis mirandas peculiareſq; uires certarũ actionũ effectrices ab initio Deus indidit. Nec enim iam noua ibi insituitur qualitatum mixtura, non materiæ ex prima ordinatione, conuenienti qualitatum temperamento indutæ noua & essentialis forma infunditur: sed corpori antea conformato sua materia & forma, quibus existit, conseruantur, suaq; adornato temperie, arte duntaxat noua affingitur species: ad quam nihil sidera, nihil eo tempore existentes in aere qualitates conferunt. Imò, ut semel dicam quod res est, uniuersam hanc commenticiarum specierum congeriem, uanam esse & inefficacem, non pudet liberè profiteri: etiamsi hic mihi offundent, Thebit philosophum, & magiæ antistitem, annu-

tem, annulos conficiendi modum docentem, quibus
animum exhilarari, hostes, cacodæmones & morbos
arceri (cuiusmodi annulorum commenta Eudemum
philosophum quoque fabricatum esse tradunt) mi-
raculaq; edimentuntur. Obijcient & Albertum sui
semper similem, & horum annulorum sigillorumq;
à ueritate sæpenumero diuaricantem fabrum. acce-
det quoq; Marsilius Ficinus, doctissimus alioqui phi-
losophus, & plerique alij. Nec Gygis Lydorum
regis annulus menti excidat: ut magica annulorum
catena ornatiùs prodeat Lamia, Menippi Lycij
sponsa: cuius digito, ne comitali morbo correpta
cadat, à philosopho redarguta, annulus applicetur
argenteus, hoc modo intus notatus: + habi + haber
hebr +. atq; hinc breuiola, quæ uocant, contra fe-
bres à quodam nebulone quæstore ficta, offerantur:

Plato li. 2.
de Rep.
Lib 2. Mine-
ral. Tract. 3.
ca. 18 & 3.

Marsiliū Fi-
cinū hoc no-
mine notat
Io. Fr. Picus
lib. 7. cap. 6.
Philostr. li. 3.

Ananisapta ferit, mortem quæ ledere querit,

Est mala mors capta, dum dicitur ananisapta.

Ananisapta Dei, miserere mei. Per nuptialem
uerò annulum sponsus mingat, ut ab impotentia ue-
neris & fascino soluatur, autore Nicolao et Guiliel-
mo Varignana medicis, & Petro Argelate chirurgo:
si amorem quis dissolui uelit, in amantis calceo ster-
cus amatæ colloceatur, odórque perceptus amorem
infringet.

Thesaurū porro sic inquirunt hi magi. Virga auel-
lanæ tribus signata crucibus, coniuratur non modò
superstitiose, sed & impiè ac blasphemè. addūtur cha-
racteres

368 De præstigijs dæmonum

raçteres cum barbaris nominibus, & in fodiendo leguntur Psalmi, De profundis, missa, Misereatur nostri, Requies, Pater noster, Ave Maria, & Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo, Amen. A' porta inferi, Credo uidere, &c. Expectate dominum, Requies æternam, cum oratione certa. Et si fodiendi tempus neglexeris, à diabolo tollitur thesaurus.

Vt claustra aperiantur, in particula cereæ baptismo designatæ flores uolubilis imprimuntur, liganturq; in anteriore indusij parte: ac ubi refecare uoles, ter inflabis, dicēsq; hæc uerba: Arato hoc partito hoc maratarik in tuo nomine aperio hoc claustrum, quòd infringere cogor, quemadmodum inferna confringis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen.

Pro defensione, figura cum creta in terra notatur, & miræ affinguntur nugæ, recitanturque Psalmi, & Orationes, necnon Missæ actum cohonestant, & in arbore clauus figitur ferreus.

Vt mille hominibus uel equis cinctus quis appareat, unius anni ramus saliceus unico insictu abscissus usurpatur cū exorcismo, barbarorum nominum recitatione, & characteribus absurdis. Damnum alicui inferre se credunt, si imaginem conficiant in eius nomine quæ lesuin cupiunt, ex cera uirginea noua, sub cuius ax illa dextra hirundinis cor locetur, & hepar sub sinistra. Item, collo appenditur filo nouo effigies, quæ acu noua in membro lædendo figitur, recitatione uerborum,

uerborū, quæ ob curiosos studio prætermittenda cē-
sui. Ea ex ære quandoq; apparatus, cuius membra ad
diriorem deformationē inuertuntur, ut pes manus lo-
co formetur, & pedis uiciſſim locum subeat manus,
faciesq; inuertatur. Ad atrocius malum similis imago
adornatur in hominis forma, in cuius capite nomen
certum scribitur, & in costis ea nomina, Alif caſtil
zazabit mel meltat leuiatan leutatace: ea in ſepul-
chro deſoditur. In eundem uſum, ut ipſi uocant, in
Martis dominio, parantur duæ imagines, una cerea,
altera ex hominis mortui terra, & ferrum quo homo
necatus traditur alteri imagini, ut alterius necandi
ſimulachri caput tranſſigat. In utraque duo inſcri-
buntur nomina, & characteres ſeorſum peculiareſ:
& certo altera reconditur loco. In mulieris a-
more conciliando, conficitur in hora Veneris ima-
go, ex cera uirginea in amatae nomine: cui chara-
cter imprimitur, & circa ignem caleſcit, & inter
agendum, cuiuſdam angeli memoria in mentem re-
pat. Non abſimile monſtrum fingitur, ut quis
tibi in omnibus obſequatur.

Vt tandem capillitio ſuſpendatur noſtra hæc ma-
lefica, & huius nugatorij actus ſcena tragicum ſor-
tietur exitium, apparatus effigies ex terra capitis
mortui hominis, in alterius nomine baptiſanda, cui
nomen cum charactere inſcribitur: hinc oſſe putido
ſuffitur, & inuerſo ordine leguntur Pſalmi, Domine
dominus noſter, Dominus illuminatio mea, Do-
mine exau-

mine exaudi orationem meam, Deus laudem meam
ne tacueris, &c. Deinde duobus diuersè locis ea se-
pelitur. Vt periaptorum, characterum, figurarum,
annulorum, imaginum, reliquorumq; id genus pro-
digiorum uanitas ubique explodenda, omnium obtu-
tui lucidissimè pateat, formulas has sacrificio surre-
ptas suppressere nolui, quo de cæteris eiusmodi homi-
num ludibrijs facilius pronuncietur sententia: quibus
si uel ueritatis momentum inesse leui saltem cogitatu
suspicatus fuisssem, eas haud dubiè euestigiò, cui deben-
tur, consecratas excepisset Vulcanus.

Hinc liquet, quantum fidei sit adhibendum fucò
dæmoniaco, ab Hieronymo in uita Hilarionis eremi-
tæ descripto: Eiusdem, inquit ille, Gazensis emporij
oppido, uirginem Dei uicinus iuuenis deperibat: qui
cum frequenter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & cæte-
ris huiusmodi, quæ solent morituræ uirginitatis esse
principia, nihil profecisset, perrexit Memphim, ut
confesso uulnere suo, magicis artibus rediret arma-
tus ad uirginem. Igitur post annum doctus ab Aescu-
lapij uatibus, non remediantis animas, sed perdentis,
uenit præsumptum animo stuprum gestiens: & sub-
ter limen domus puellæ tormenta quædam uerbo-
rum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij
lamina defodit. Illicò insanire uirgo, & amictu capi-
tis abiectò, rotare crinem, stridere dentibus, inclama-
re nomen adolescentis. magnitudo quippe amoris
eam in furorem uerterat. Perducta ergo à parenti-
bus ad

bus ad monasterium, seni traditur, ululante statim & confitente dæmone: Vim sustinui, inuitus sum abductus: quàm bene Memphis somnijs homines deludebam? O' cruces, o' tormenta quæ patior. Exire me cogis, & ligatus subter limen teneor. Non exeo, nisi me adolescens qui tenet, dimiserit. Tunc senex: Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Dic, quare ausus es ingredi puellam Dei? Vt seruarem, inquit, eam uirginem. Tu seruares, proditor castitatis? Cur non potius in eum qui te mittebat, es ingressus? Vt quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum, amoris dæmonem? Noluit autem sanctus, antequam purgaret uirginem uel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon uideretur, aut ipse sermone eius accommodasse fidem: asserens fallaces esse dæmones, et ad simulandum esse callidos: & magis reddita sanitate increpuit uirginem: Cur fecisset talia, per quæ dæmon intrare potuisset? Puellam magis obsederat amorem mentiens dæmonium, quàm amor. hec uerborum aut figurarum in lamina incisarum potentia id contigit: sed quòd diabolo occasionem subministrasset, quemadmodum exprobrat Hilario, eam exertendi facta illi fuit potestas.

D. Thomas credit, annulos, uel quicquid est figuratum ex arte, nihil operari ratione illius figura: neq; ex illa figura maiorem uim recipere à corporibus cœlesubus, quàm non sic figuratum: quoniã quæ

A

ex arte

Dæmonis mādacum, ut illis qui: squilibis ipsum detineri persuaderetur alijs.

In libel. de occultis naturæ; operibus.

Figurato nihil inest uis ratione figura,

Lib. de su-
perstit.

Thomas Aq.
in lib. contra
gentes, de fa-
to, de operi-
bus naturæ
occultis, &
præcipue in
ij. parte sum-
mæ theologi-
æ.

ex arte fiunt, non sequuntur materiã, neq; formam. Identidem & de uerbis prolatis sentit: quoniam uerba nihil immutant, nisi auditum. Verissimè ergo, imagines ex ære, plumbo, auro, cera alba, rubra, uel alia materia baptisatas uel adiuratas, consecratas, imò potius execratas, per magorum artes & sub certis diebus, uirtutes obtinere mirabiles, in eiusmodi artium libris recitatas, errorem esse scribit Martinus de Arles theologus. Et Porphyrij opinionem de talibus construendis imaginibus, fuisse falsam, comprobatur D. Thomas Augustini testimonio, lib. 10. de Ciuitate Dei. Verum quidem est, res naturales, formas suas & uirtutes consequi ex corporibus coelestibus: sed imagines artificiales nullam ab arte uirtutem imbibere, aut aliã assequi uim queunt, nisi quam ratione materiæ obtinent. Figura autem non est alterandi principium. ideo nec aliud uirtutis causam habet aurum eius imaginis, quàm aliud alterius figuræ aurum. Atqui si alium consequi effectum appareat, fit is dæmonum operatione homines ludificantium, secundum Augustinum. Tales itaq; imagines astronomice uim adipiscuntur per dæmonem: cuius signum est, quòd illis imaginibus quosdam imprimi characteres oportet, quum naturali uirtute eæ operentur nihil. In hoc tamen à magicis simulachris discrepant astrologica, quòd in magicorum compositione fiunt expresse quædam dæmonum inuocationes, unde eiusmodi effigies ad expressa pertinent pacta cum dæmonibus

monibus inita. At in astronomicarum factura, tacitum existit cum dæmonibus foedus per quosdam characteres & figuras ab ipsis dæmonibus inuentas, ad quorum characterum impressionem, facientibus suffragantur dæmones. Haftenus ille. Scitè igitur à Cardano, philosopho & medico, dicitur: Licet sigillis uim non leuem tribuant, ut Solis ad magistratus honores & gratiam cum principibus, Iouis ad diuitias & amicos, Veneris ad uoluptates, Martis ad audaciam, Mercurij ad solertiam, Saturni ad laborum patientiam, Lunæ ad populi fauorem: non ignoro lapides prodesse, figuram autem nihil. Idem, ubi magica stultitiæ maximi in ea arte Artephij placita enarrauit, ut non solum dolosos, sed etiam mente captos fuisse magos dijudicaretur, prodigiosos quoque planetarum characteres, item annulos terrificis planetarum notis insignitos, & sigilla monstrosi eorum formis munita delineat. at mox subiungit: Hi sunt characteres dolosa mente excogitati, quorum uirtutem nullam esse certum est. Nam quid his characteribus cum planetis ipsis rotundis commune est? At ne nomina putes aut Arabica aut Chaldaea aut Hebraea aut Graeca: quòd si etiam essent, quid plus eis inesset uirtutis quàm latinis? Igitur signenta mera esse oportet, nulliusque uirtutis: quam si contendas obtinere, non nisi dæmonum pacto fieri potest. Quis etenim talia inuenire ualuit, nisi dæmonum persuasionibus? At iam dæmones nihil docere constat.

Lib. 18. de subtil.

Lib. 16. cap. 90. de uarietate.

Similia apud Agrippam de occult. philosoph. lib.

Dicent autē, formas esse in Nona sphaera, quæ in India uidentur. Ita siquidem malus ille Apōnensis finxit. Sed cōcedatur: quis uerò postmodū docuit, hunc characterem Solis esse, illum Saturni? Hinc clarè liquet, deridentium hominum hæc pura fuisse commenta. Plura inde magorum deliramenta ordine ex Artesio ibidem recitantur.

Si contendant magi, se rebus naturalibus uti, characteribus, figuris, herbis & uerbis, publica alioqui dæmonum commercia abominati: hinc resellentur, cum sit apud Aristotelem & omnes naturales philosophos compertissimū, actiuas uirtutes non posse figuris inesse, et literis, uel quibuscunq; characteribus, cum nihil aliud sint quàm compositio & ordo excogitatus ab artifice seu pingente seu fingēte: præterea & materiales imagines ultra suā speciem & formam operari non posse, testatissimum est, multo minus admirabiles supra naturæ legem producere effectus. Signa uerò si dicantur, ea quum diuinitus instituta non sint, quin potius reiecta, & à natura abhorrentia: restat ut plus quàm superstitiosa sint, & à dæmone inuenta, uel palàm fabricāte, uel clām in malè credulorum phantasiam suggerēte. Somnia item sunt, quòd figuras & characteres in elementalī materia impressos pârere radios fingat Alchindus Arabs, quibus motiones in rebus alijs excitentur, quum illi quatenus ex arte fiunt, nullo modo causarū superiorum influxus commoueant. His adde Porphyrij deliramēta, quibus
figuras

figuras à dijs maximopere amari, eosq; in sacrata imagine contineri imaginatur: contra Aristotelem, atq; etiam Theologos, qui characterum, herbarum, aut etiam uerborum ui, separatas mentes supra hominem in aliqua materia coerceri posse negabunt.

Quapropter ociosa, patrocinate ueritate, prodigiosum huiusmodi figmentorū permanebit fabrica: impiumq; est comminisci, sacra uerba ea pollere uirtute, si denudò eò confugiatur, ut notatis solis literariū figuris tam mirabiles progignantur effectus. Euangelij efficacia, non in exaratis characteribus, huic figuræ uel illi annulo, sigillo aut imagini applicatis: uerū in uirtute mystica, ad salutem credenti, consistit. Verbum Euangelij in corde iuxta uiam satum, auditum & non intellectum, rapit malus ille: auditum autem, protinusq; cum gaudio exceptum, radicem, ut in petra satū, non habens, continuò euanescit: auditum item, & cura huius seculi suffocatum, ut semen inter spinas iniectum, infœcundum manet, inefficaxq;: sed auditum & intellectum, firmaq; fide apprehensum, efficax est, hominemq; in nouam commutat creaturam, & mentes consolatur afflictas, aduersus demonis insultus communiens, ardentiq; inuocatione in Christi nomine inflammans, exorante quæcunq; petuntur: non autē hoc præstat chartis illitum uerbum, uel collo alligatū, siue superliminari impositum, aut sub limen in terra sepultum. Tantum enim abest ut intuitu pictarum aut incisarum insculptarumue Scri

Roman. 1.
1. Corint. 4.
Matt. 13.
Marc. 4.
Luc. 8. 4.

pturæ sacræ uocum aut sententiarum, quacunque sint expressæ forma, terreatur, fugetur aut uinciatur diabolus, ut etiam ipse eandem probè calleat, nec allegare erubescat, quò fallat cautius: quẽadmodum quum

Matth. 4. Christum tentatione impeteret, fecisse legitur. sed bo-

Marc. 1. na conscientia, uiua fide, ex uera Dei agnitione et

Luc. 4.

Psal. 90. spiritus sancti inspiratione prognata, atq; uerbi Dei

potentia prostermitur ille, profligaturq; . Hinc ligaturas omnes et remedia, quæ medicorum condem-

Li. 2. de doct. nat schola, iure quoque Augustinus reijcit.

Christ.

¶ Non inconuenientem curandi maleficij modum merè superstitiosum, quanquam mysterij loco habitum, hic ascribam, ut euidentius quorundam hominum eluceat impia credulitas. Hunc insignis doctri-

Ioã. Echtius
medicus.

næ, integritatis atque usus uir D. Ioannes Echtius, ιατρος των ανδριος ανων, pro suo candore,

ut et multa huius argumenti alia, conatus meos iuuare cupiens, communicauit: non quòd eum approbaret, sed risui una mecum exponendum arbitraretur: à matre autem ægrotae nactus erat, quæ studio-

se religiosoq; omnia præscripta se obseruasse affirmabat, filiãque inde curatam, si dijs placet. Hi-

Superstitiosa
demoniacæ
uirginis cu-
ratio.

storia, cui annectitur curatio, sic habet. Clarissimi iuriconsulti N. filia, annos nata circiter tredecim,

monialis (quam uocant) monasterij non procul à Susato siti, maleficio laborare credebatur. nã uenter

tumidior erat, ut hydropicam quis iudicasset: et cum lotio calculos excernere uidebatur, qui uera

erant

erant fragmenta latericia inæqualia, magnitudinis auellanae nucis, & minora, præcedente summo dolore: ad hæc, alterum crushabebat luxatum. quocirca quum extrema metuerent moniales, & puellæ parentes: ea Coloniam deferebatur, accersabanturq; duo celeberrimi eius urbis mædici, D. Ioannes Echtius & Hubertus Faber. qui re ad exactam artis trutinam uocata, pensiculatæque, demonis opus foueri iudicarunt. Ad puellæ itaque curationem adhibebatur quidam ariolus uetulus, nomine Abrahamus, qui hanc sanandi formulam parentibus præscripsit. Omnium primò sacra administretur synaxis. Deinde potionis sequentis cyathus paruus plenus, uel uitreus, matutina hora & uespertina homini maleficio affecto propinabitur. Recip. rhabarbari electi drach. j. radices enulæ, artemisiæ rubram uulgo dictam, centaureum minus, mentam aquaticam: hæc simul, præter artemisiæ, in olla noua indentur, & in honore sanctorum trium nominum ebullient in uiuo albo: artemisiæ autem in aquæ pinta, quam hic uocamus, circiter uncias nouem ponderante, decoquetur. Item pauperi alicui homini pio commendabitur recitatio orationis Dominicæ & salutationis Angelicæ quinquies separatim repetendæ: primæ, in nomine puellæ maleficio lesæ, quòd Christus in hortum duceretur: secundæ, quòd Christus aquam & sanguinem sudarit:

tertiæ, quòd Christus Iesus condemnabatur: quartæ, quòd Iesus citra culpam in crucem conijciebatur: quintæ, ob Christi passionem, quòd in cruce expiraret, ut sagam conuertere, & illatum malum amoliri dignetur Iesus. Præscripto modo hominē simplicem in genua prouolutum, attentione summa orare oportet: deinde octo diebus continuis Missam audire ægrotum, & consistere ubi recitatur Euangeliū: atq; in cibo & potu aquā lustralē, salēq; expiatū miscere.

Abdias epis.
Bab. lib. 3.
hist. Apost.
Portal. fidei,
li. 5. de bello
dæmonum.
Curat mor-
bos demon
cessando à le-
sione.
In Apolog.
cap. 22.

Si iam obijciatur fœlix curationum harum magicarum successus: respondeo, in uita sancti Bartholomæi legi, dæmonem curasse morbos: atq; hoc fecisse non sanando, sed à lesione quam ipse inuexit cessando. Pulchrè id à Tertulliano docetur his uerbis: Habent de incolatu acris, & de uicinia siderum, & de commercio nubium, cœlestes sapore paraturas, ut & pluuias, quas iam sentiunt, repromittant dæmones: benefici planè & circa curas ualeitudinū. lædunt enim primò, dehinc remedia præcipiunt ad miraculum noua siue contraria. Postquam desinunt lædere, & curasse creduntur. Testatur & D. Hieronymus, licet uirtute magica possunt aliqua fieri miracula, ut illa quæ pertinent ad curiositatem tantum, & uanitatem (sicut Simon magus fingeat statuas ambulare, loqui, ridere, & similia) ea tamen quæ sunt salubria, ut existunt curatio languidorum, illuminatio cæcorum, & huiusmodi, non posse artibus magicis siue à dæmonibus effici.

Augustinus

Augustinus, & legitur 26. q. ultima, admoncant: Admoncant fideles sacerdotes populos suos, ut nouerint, magicas artes incantationesq; quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedij posse conferre, non animalibus languentibus claudicantibus uel etiam moribundis quicquam mederi: sed hæc sunt laqueus & insidie antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. & si quis hæc exercuerit clericus, degradetur, laicus anathematizetur. Idem ferè in lib. de ciuit. Dei legitur: & 26. q. 2. qui sine: ubi mortem potius esse dicendam eiusmodi curationem, quàm uitam, docetur.

Ad curationū harum demoniacarū cognitionem facit, quod Sabellicus scribit: Talis, inquit, Circensiu ludorū fuit pōpa, quos tum instaurari contigit, quod quidam è plebe homo T. Latinus, siue Tyberius Atinius, ut alij scribunt, à Ioue erat monitus, ut consiliis nunciaret, non placuisse sibi proximorū Circensium præfultorē: instare urbi periculū ingens, nisi darent operam, ut sibi ludi ex integro fierent. Id ille imperiū quū forte detrectasset, ueritus ne si fidem nō fecisset, pro ludibrio abiret in ora hominum: ita accidit, ut paucis diebus quibus species illa fuerat homini noctu oblata, filium nulla euidentiore morbi causa amiserit. Ac tum iterum simili oraculo interrogatus, an satis magnam haberet spreti numinis mercedem? Cæterum quum rem adhuc in occulto haberet, subita est corporis debilitate afflictus. Tum demum propin

Ennead. 2.
lib. 9.

quorum consilio usus, lectica primò in forum ad consules, mox per illos in curiam delatus, ubi quæ per quietem fuerat iussus dicere, ordine exposuit. Miracula accidisse aiunt, ut in pedes erectus, domum incolumis abierit. Sed malorum dæmonum aliquis Atinio in somnis affuit, qui futurum intelligens, ut paucis diebus ille filium amitteret, ipseq; aliquanto breuius graui esset morbo defuncturus, ubi scilicet à se affligi desisset, hanc fallendi ansam nactus, ut Romanū pop. in maiores adhuc tenebras conijceret, ridiculum illud ludorum schema oculis cæcæ multitudinis offudit.

Itaque liquet, fictam saltem simulatamq; curationem quandoque exhibere dæmonem, à cruciamento cuius ipse author extitit desistendo libenter, cuius rei admiratione faciles hominum mentes illaqueet, sibi que infidelitate subiuguet spiritus in diffidentie filijs efficax: hoc unum cum primis annitens, ut hi quos defraudarit, eum diuino cultu & honore dignentur: uel Deum, ob contumacem hominum incredulitatem, plerunque, aliqua permittere credimus, ut uidentes non uideant, & audientes non audiant, nec intelligant. uel, quo modo ex confidentia in medicum, medicamentis plus accrescere interdum uirium, conspiciamus: sic ex fide eiusmodi incantationum uerbis superstitiose adhibita, quanquam ex Scriptura frequenter furto satisq; incōcinnè subtrahtis, aliquid singularis energie accedere, non temerè quis credat, quod nec Galenum latuit, illum plures curare

Ephes. 2.

Li. Prognost.
cap. 2.

curare affirmantem, in quem plures confidunt. Tantum habet ponderis, intensa sanationis imaginatio.

Quare Pomponatius dicere non ueretur, si essent ossa canis, & tanta & talis de eis haberetur imaginatio, non minus subsequeretur sanitas: imò multa corpora ueneratione dignamur in terris, quorum animæ patiuntur in inferno, authore Augustino. Ex maiorum historijs recentiq; patrum nostrorum memoria repetunt pleriq; exempla, asseruntq; non paucos ad sola uota sanctis nescio qua religione facta, aut ex contactu contuitu uel osium (non dicam thecarum) quæ de quorundam cadaueribus collecta ac reseruata ferebantur, recuperasse amissam uirium integritatē, sanitatis restitutione ei δολομαχιαν stabiliente, uniuerſi cultus impij authore unico diabolo. Imò inde natam peruasisse in animos hominum opinionem, auctamq; ætate & roboratam inueterasse aiunt: ut plus ualere, longeq; ualidius obortas corpori ægritudines euellere atq; extirpare sola uota statuis delata, quàm remedia censeretur. Eam inoleuisse consuetudinē addunt, ut si quid aduersi accideret, nō diuina desiderarentur auxilia, sed in subsidiū illi inuocarentur sancti, quos talibus præsidere ac dominari malis persuasum erat: neglectū ea ratione fuisse Deū, contemptuique & pro nihilo habitam medicorum operam: preces quoque Deo ad cœlestium mandatorum præscriptum deferēdas, directas fuisse ad sanctos, aut ad statuas: uim item medicatricem diuinitus remedijs in natura

Lib. de incantament.

Imaginatio intensa sanationis efficax.

in natura ordinatis inditam, uotis fuisse tributam.

Constat cre-
dulitatis po-
tentia.

Quantum autem ualeat constans credulitas, apud uulgus propè innotuit. Credulitatem requirit superstitio, quemadmodum fidem uera religio. Tanta siquidem potest obfirmata credulitas, ut etiam miracula operari credatur in opinionibus & actionibus falsis. Quilibet enim in sua religione, etiam falsa, modò firmissimè credat uerā, spiritum suū ea ipsa credulitatis ratione eleuat, donec assimiletur spiritibus illis qui eiusdem religionis duces sunt, & principes: eaq; uideatur operari, quæ natura & ratio non discernunt. Hesitatio uerò & diffidentia, insitutum opus non modò in superstitione, sed etiā in uera religione infirmant: & effectum quesitū, licet multo usu confirmatum, eneruant. Quomodo autem superstitio imitetur genuinā religionē, exempla ostendunt, inquit Agrippa: uidelicet quando excommunicantur uermes & locustæ, ne frugibus noceant: quando baptisantur campanæ & imagines, & eiusmodi plura. Quia uerò prisca illi magi, & qui eius artis authores apud ueteres extiterunt, fuerunt Chaldæi, Aegyptij, Assyrij, Persæ & Arabes, quorū religio omnis peruersa erat, & idolorum cultu inquinata: cauendum nobis summo opere est, ne permittamus illorum errores supra nostræ religionis Christianæ purā ueritatem dominari. Blasphemum enim hoc esset, & βλάσφημα. Ceterum quid temeraria illa ualeat credulitas, exemplis ostendam ridiculis: at prius non illepidum, à uiro

Ecclesia-

De occult.
phil. lib. 1.

Ecclesiastico, non infimi nominis Theologo accepi. Narrabat is: ad mulierculā quandam oculorum lippitudine aliquandiu laborantem, casu nebulonem diuertisse, qui sanationem oculorum certissimā pollicitus, suspēsa in ipsius collo schedula, tam cauit strictē, ne ea auferretur aut aperiretur aut legeretur, ut nihil hinc prorsus expectandū iuuamenti asseruerit, si aliquo hīc modo delinqueretur. Mulier in multā erecta spem confidens, à lachrymis se quoq; continuit, quibus antea oculorum accrescebat malum: atq; hac ratione paulatim conualuit. Demū ob adeptam sanitatem schedula negligenter habita decidit: eiusq; cui haftenus unice fidebat, animaduersa dein iactura, redeūt lachrymæ, malumq; recrudescebat. Schedulae interim ab alio inuēta, reſerata et lecta, inscripta Germanico idiomate hæc aiebat uerba: Der teuffel kratze dir die augn auß, vnd scheiſſe dir in die löcher. Quod si uerbum uerbo reddatur, sonat: Diabolus eruat tibi oculos, ac eorum foramina merda sua repleat. Si horum aliqua fuisset uirtus uerborū, euulsi periiſſent oculi, cavitatibus dæmonis excrementis rursus infartis. Non omnino absimile ad lippitudinem arcendam, Plinio referente, uidetur, si charta in qua duæ Græcæ literæ P A inscriptæ sunt, circumligata lino, subnectatur collo. Sic cuidam puellæ terrifico furore interdū à dæmonio agitata, chartulam corio tectam, antea quidam in altari Missæ recitatione sacratam scilicet, suspēdit ecclesiasticæ professionis uir, curationem

Schedula re-
dicula collo
appensa.

Lib. 28. ca. 3.

Chartula ina-
nis collo sub-
nexa.

curationem pollicitus: ea tamen cautione adhibita, ut in officio & rei fiducia retineretur puella, si schedula neglectui habita periret, eam ad pristinum relapsuram. Idcirco de custodienda uigilanter chartula, singularis omnibus incumbibat cura & studium. Tandem coniunx mea Iudit ad uillicum nostrum diuertit, è quo ubi miserabilem puellæ casum cognouisset, illam continuo accersendam curat. Atque hic illa studiosè pieq; admonita ab uxore, ac rectius instituta, ut fiducia in Deum afflictorum patronum concepta, dæmonis negligat ludibria, sacrilegiumque sacrifici consilium contemnat: eam mensa apparata cibo quoque refici iubet coniunx, simulque à collo periapton aufert. Qua re perculsi territique procul fugiunt spectatores, relicta cum puella in domo coniuge; unà cum Sophia filia: ueriti, ne ob suæ anchoræ sacræ iacturam; cui hucusque nixa puella minus angebatur, tanquam in portu subsistens, mox exiliret furore percita, insultuque uolento assistentes suo impeteret more. Interea admonitioni acquiescens, apposito fruitur uictu, citra ullam animi turbati notam, hilaris, ac, ne unquam amplius transuersam à uiua in Deum fiducia se auocari sineret; erudita: optimè inde, nostra quidem sententia, habuit. Corio autem conciso, implicata aliquoties chartula inerat sublutea, plana, sine characteribus: quam confestim Vulcano consecrauit, præsentè puella, uxor. Fallacem, captiosam
& periculo-

Et periculosam huiusmodi esse sanationē, nemo non uidet. Ludit sæpenumerò sub rerum harum ludicrarum specie diabolus, & hoc exequitur, quod machinatores illi malefici persequuntur, ut omnis uis ab eiusmodi figmento proficisci credatur. Rectè itaq; Rabi Moses ille Aegyptius, mendaces & stultos esse affirmat, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis lineamentis, solis denique uocibus aere facto natis, tantam miraculorum uim & potestatem tribuant. Nec temerè Antoninum Caracallam imperatorem eos condemnare statuisse, tradit Aelius Spartianus, qui contra tertianas & quartanas febres periapta gestarent: quæ quoque à Luciano lepide irridentur. Tales quoque curationum modos, ut superstitiosos, reijcit Augustinus his uerbis: Superstitiosum est, quicquid institutum est ab hominibus ad faciendā & colendā idola, pertinens uel ad colendam, sicut Deum, creaturam, partem uel ullam creaturæ: uel ad consultationes, uel pacta quædam significationum cum dæmonibus placita atque fœderata: qualia sunt molimina magicarum artium, quæ quidem commemorare potius quàm docere solent poetæ. Ex quo genere sunt, sed quasi licentiore uanitate, haruspicum & augurum libri. Ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturæ, atque remedia quæ medicorum quoque disciplina condemnat, siue in præcantationibus, siue in quibusdam notis quos characteres uocant, siue in

Lib. 1. perplexorum;
cap. 72.

In dial. philosophop.

Lib. 2. de doctr. Christi.
ca. 20. & 27.
q. 2. c. illud:

siue in quibusdam rebus suspendendis atq; ligandis: in quibus omnibus ars dæmonum est ex quadam perfidiosa societate hominum & angelorum malorū exorta. Vnde hæc cuncta uitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda atq; damnanda. Hæc ille. Quamquam excellentissimos quosdam medicos hic grauiter impegiſſe non ignorem, qui non parum fidei his apposuere nugis. Ex horum numero est, doctissimus alioqui, Alexander Trallianus: qui Herculis erecti imaginem, leonem suffocantis, & in lapide medico insculpti, annulo aureo inclusam & gestatam, cholici mederi affirmat: sic & calculosis, podagricis & febricitantibus, consuluit non solum alligationum, sed & characterum & carminis usu. Galenum quoq; ab ijs quæ euidenter apparent, persuasum temporis processu, adducit, uim ijs inesse sentientem (in tractatu de Homerica medicatione) quam tamen antea negauerat. Inscriptio- nis autem ea extitit causa, quod Homerus suppressum uerbis sanguinem, & mysterijs sanatos morbos tradiderit. Nec Aetium, hærentes in gula & tonsillis spinas & ossicula carmine superstitioso excantare prouidit. Telum carmine ex thorace retractum, supra ex Beniuenio commemorauimus. Marcellus etiã passim inculcat carmina: his quoq; usus est Octauianus in Euporistis: item Q. Serenus, qui uerbum, Abracadabra, chartæ figura à se tradita inscriptum, ex collo appensum, à febris, maximeq; ab hemitriteo liberare

Lib. 10. ca. 1.
circa finem;
li. 9. cap. 4.
& li. 11. in fi-
ne: lib. 12. ca.
7. Hunc co-
nomine ta-
kat lo. Ger-
son.

Annulorū,
alligationū,
characterum
& carminū
usus apud me-
dicos.

berare docet. Gordonius itidem, & plerique alij superstitionibus additiores medici recentiores, licet primarij, carmina tam habuere familiaria, ut etiam ad sanguinis profluvia, ad conitiales accessiones, ad partus difficultatem, ad febres intermittentes & erraticas, ad lumbricos; uulnera; fistulas, luxationes, hernias, & nescio ad quæ non, haud pauca inuenerint. Quorum experientiam (inquit Augerius Ferrerius, cuius eruditam sententiam non inconuenienter hic latius adducam) cum ob oculos positam, & tot illustrium uirorum authoritate confirmatam uideris, quid facies? Nam ijs quæ sensibus exposita sunt contrauenire; sani hominis non est: doctorum uerò experimenta infirmare, temerariū. Tu uerò (dices) qui hæc inculcas; quid sentis? Dicam liberè. Neque enim superstitiosus homo sum: neq; fabularū amans, sed ueritatis studiosus. In quā cum toto animo ac studio omni incumberem, prodigiosas quoq; has curationes attingere uolui, ne qua parte in artis operibus deficerem. Deprehendi itaque, curationis huius euentum non è characteribus; non ex carmine promanare: sed tanta est uis animi nostri, ut si quid honesti sibi persuaserit, atque in ea persuasione firmiter perseuerarit, id ipsum quod concepit, agat, & potenter operetur; modò alterius, in quem agit, animum non habeat repugnantem, neque dissidentem. Nam si etiam fidentem & coadiuuantem habuerit, citius quod intenditur, perficietur: si neque fidentem;

Lib. 2. metho. ca. 11 de homerica medica.

B

neque dis-

neque diffidentē, nihilominus uis animi agentis operabitur. Id in dentium doloribus, in quibus frequentissima est hæc medicatio, apertè uidere licet. Nam præcantator ita mouet non reluctantis ægroti animum, ut dolor illo submurmurante, uel cum characteribus agente, sensim extinguatur. Quod in miraculo non caret. At si fortè æger diffidat, aut planè ridiculum existimet remedium, aut circumstantes habeat qui fidem eleuent, & remedium coram illo contemnant, præcantanti nulla uis erit, quia persuasioni suæ repugnantem habet alterius animum. Hic illud interferam, quòd cuiusdam puellæ nobilis dolorem dentis à nobili uiro lenitum meminerim. sed illam redargutam ob impium curationis modum admissum, facti poenituit: quare recurrit dolor, qui tamen postea euauit spontè. Qui uerò citra fidem ac persuasionem ad incantandum accesserit, operam suam ludet: nisi fortè tam stupidum alterius nançiscatur animum, qui simulatione se decipi non sentiat. Non sunt ergo carmina, non sunt characteres, qui talia possunt: sed uis animi confidentis, & cum patiente concordis. ut doctissimè à Poeta dictum sit,

Nos habitat, non tartara, sed nec sidera cœli:

Spiritus, in nobis qui uiget, illa facit.

Verum confidentia illa ac firma persuasio comparatur indoctis animis, per opinionē quam de characteribus & sacris uerbis conceperunt. Doctis & rerum intelligentiam habentibus, nihil opus est externis:

ternis: sed cognita ui animi, per eam miracula edere possunt: qualia de Apollonio refert Philostratus, cum ab externis mundanisq; negocijs in animi secessum se recepisset. Indoctus ergo animus, hoc est suæ potestatis et naturæ inscius, per externa illa cōfirmatus, morbos curare poterit. Doctus uerò, & sibi constās, solo uerbo sanabit: aut ut simul indoctū animū afficiat, externa quoq; assumet, non solū quæ uulgo prolata dicuntur: uerumetiam alia quoq; à se inuenta, uel quæcunq; illi ad manum aut in mentē promptē uenerint. Haftenus ille. Vt porrò intelligatur manifestius, in illis quæ præter naturæ ordinē adhibētur curationibus, demoniū sæpe operari & colludere in hominū exitiū, uerba Antonij Sabellici hic adferam: Mirū, inquit, quantū præstigiōrū, ipsius principis et aliorum oculis offuderunt mali dæmones per id tempus, quo Vespasianus Alexādræ fuerit. Nā & Basilides libertus, qui aberat, uisus est illi sacrificanti ministrare, ut regiū nomē futuro imperio omē fecerit: & mox paulo illū pro tribunali sedentē, duo è plebe uiri adierūt, opem sibi orantes à Serapide demonstratā: hic oculis captus, ille debili crure, per quietē se monitos dicere, fore ut cæco dies illucesceret, si ipsius oculos spūto Vespasianus inunxisset: alterq; firmior fieret, si calce cōtingeretur. Quum uix fides rei esset, nec res ullo modo successura crederetur, ne experiri quidem à principio Vespasianus ausus est. Caterū amicis hortantibus, utrunque pro concione tentauit: nec

Enneadis 7.
lib. 3.

defuit euentus. Verebatur scilicet demon ille, quem sub Serapidis nomine colebat Aegyptus errorum mater, ne piorum ecclesia recens ibi constituta ex uetusto illo se exturbaret domicilio: præuiditq; futurum, ut duo ægri, uterque sua defuncturus esset clade: impulitq; proinde ambos, ut à Vespasiano opem implorarent, ut quum euentus secutus esset, eius fauore qui erat rerum potiturus, oraculi maiestas augetur, nec ex ipso Imperij fastigio ad ueræ lucis fulgorem animum intenderet.

*Ligatura
physica.*

Nullam tamen hic fidem ligaturis, periaptis & amuletis physicis subtractam uolo. Pleræque enim substantiæ in earum generatione specificæ aut individualis (ut sic dicam) constitutionis ratione, cœlitus aliqua imbuuntur uirtute, quæ ingenita & occulta, antipathia aliarum quarundam actiones inhibeat & liget: unde physiciæ ligaturæ origo & nomen. Ita adamantis & allij præsentia, magnetis operationes, ne ferrum trahat, impedit: oleum, à palearum attractu uim succino adimit, ligatq;. Periapta adhæc & amuleta uerè physica, ratione quoq; fulciri naturali, & ab eorū substantia uapores quosdam uelut ætὴρὸς defluere, quidam contendunt medici: qui spiratione occultè attracti, morbi causam uirtute sua alterare, corpusq; rescire possunt. Hac ratione radicē Peoniæ maris recentē, & anagallidem puniceo flore contra epilepsiæ minas suspendimus: sterCUS item lupi, doloris colici cruciatibus afflicto alligamus, non

*Periapta &
amuleta phy
sica.*

Galen. li. 6.
& 10. de
simp.

mus, non (ut opinatur Pamphilus medicus) incantationis uiribus, sed causa naturali (ut dixi) occulta. Quocirca Galenus eorū experientia doctus, peripetis sic considerare oportere admonet, ut substantia illorum, & non incantationis magorū uerba, auxilietur. Eandem sustinuit sententiam Theophrastus: Potius, inquit, absurda illa putentur, quæ alligata & ueneficiorū aduersantia uocantur, & tū corporibus tū domibus unice opitulari creduntur: quæ cōmenta hominū planè esse uidentur, qui suas artes magnificare celebrareq; cuperent. Vnde nullā contra malignos spiritus antipathiā inesse moly uel hypericoni, etiā si fuga demonū à superstitiosis credulis nuncupetur, nec aliā facultate quàm coelestīū gratiarū noxios malorū demonū uapores à nobis arcere putetur. nec item luporū capitibus ianuis affixis (uix enim scio, an usquā laxior his spiritibus fenestra aperiatur, quàm ubi portarū custodiam his capitibus demandatam conspiciunt) ingenuè assero: quanquā eas herbas in aedibus suspensas, ab hominibus & pecore maleficia arcere & fugare, quēadmodū cnebisij cardui (quē Cuius appellant Aegyptij) uiribus demonē in colloquiū allici, grauissimi pronuncient authores: quibus tamen, extra ueritatis metā, non est affectu danda fides, quū ijs multo citius imponi à simulatis demonū artibus potuit, quàm illis qui Christū induti penitus satanæ ludibria cognorunt. Quare etiā rerum & uaticiniorū diabolicorū labyrinthis, præcla-

Lib. 9. de Hist. plant.

Moly.
Hypericon.
Fuga demonum.
Luporum capita.
Cnebisius carduus. Cuius.
Diosc. lib. 3. cap. 37.
Plin. lib. 28. cap. 10.
Diosc. lib. 3. cap. 15.
Proclus de Magia & sacrific.
Grauiter hic oppugnat Ioan. Franc. Picus li. 7. ca. 5 de prenot. superstit. aduersus magiam.

Augustin. de
Ciuit. Dei.
Euseb. lib. 5.
ca. 1. 8 & lib.
7. cap. 6.
Plin lib. 30.
cap. 1
Plutarch. de
Abol. or.

2. Parte. 9.
115. ar. 5. ad. 3.

rißima illa ueterū ingenia implicita magis irretita
fuisse perhibent historiæ: quæ Christi aduentu, mul-
torum testimonio, prorsus obmutuere. Spiritus sunt
dæmones, qui ut nullis alliciuntur plantis uel terrena
substantia, ita nec fugantur, etiam si plerunque apud
suos cultores, se aliquarū rerum potentia inuitari, al-
lici, trahi, cogi, uel etiam abigi, ut impia credulitate
eos sibi magis obstringant, fraudulēter simulent. Hic
D. Thomas docet (allegans Augustinum 21. de Ciui-
tate Dei) dæmones allici per uaria genera lapidum,
herbarum, lignorum, animalium, carminum, ri-
tuum, non ut animalia cibis, sed ut spiritus signis, si-
modò hæc eis exhibentur in signum diuini honoris:
cuius ipsi sunt cupidi. His ergo rebus utitur maleficus
instinctu dæmonis, per pactum inuocationis expres-
se uel tacite, uel ad infamandum creaturas Dei, quæ
de se bonæ sunt, uel ad maiorem credulitatem & de-
ceptionem fidei, animarum hominum perditorum,
qui his & alijs utuntur ad inuocationem. non igitur
utitur maleficus, imò uerius dæmon, huiusmodi tan-
quam rebus efficacioribus ad tale maleficium: sed tan-
quam signis pacti illius inter se & ipsum maleficum,
quem iam ut suum cultorem, possidet tanquam hære-
ticum, & à fide alienum. Hæc ille. Posse tamen quæ-
dam corpora, uelut melancholica uel cholerica, non
tam grauitè à dæmonio exagitata, quibusdam adhi-
bitis rebus uel harmonijs nonnihil immutari, & ab
afflictione leuari, inficias ire nolo: quo modo Saulē mu-
fica per-

sic per auditū demulcēte quietiorē redditū legimus.

1. Reg. 16.

In eiusmodi religione suum habere locum. credebatur sulphur, ad expiandum suffitu malos dæmones; quo in purificationibus sacerdotes uti solitos, uelut et asphaltō aut ablutione aquæ marinæ, scribit Proclus: quoniam purificat sulphur ob odoris acumen, aqua uerò marina propter igneam portionem. Expiare et pentaphyllon herba putatur, proinde in hanc rem usurpabant eam sacerdotes antiqui: quemadmodum et oliuæ ramos, quæ tantæ esse puritatis dicitur, ut ferant oliuam à meretrice plantatā uel infructuosam perpetuò manere, uel omnino exarescere. Simili modo expiationi conferre arbitrantur thus, myrrham, uerbenam, ualerianā, phū Arabibus dictam, palmam Christi portatam, uel radicem bryoniæ siccam, ac radicis aristologiæ siccæ suffitum, item benedictam, et gariophilatam, scillam quoque in limine domus suspensam. Similiter fel canis nigri suffitū, uel eiusdem sanguis linitus per omnes parietes, maximè præstare dicitur tam ad expiandum dæmones malos, quam maleficia ubicunq; fuerint. Sunt et alia antiquis contra fascinationes cōmendata, uelut palmarū lignum in pomo osseum dente limatū, radix satyrii Orchis cognominati, feminæ scilicet, quæ distinguitur inter nodijs et ramosiore frutice. Rutam fascini amuletū esse, tradit Aristoteles. Alissum in domo suspensum, salutare amuletū existere contra hominū quadrupedumq; fascinationes, tradit Dioscorides. Baccharē

Sulphur.
Asphaltū.
Aqua marina.
Dæmones ex
plantia.

Quæ fascino
et maleficiū
aufert: cra-
duntur.

Se. 20.
Probl. 34.

Lib. 3. ca. 97.
Aetius li. 6.

herbâ beneuolentē, Virgilij testimonio freti cōtra fascinū singulari pollere uirtute putant: in Bucol. Bacchare frontē Cingite, ne uati noceat mala lingua futūro. Resistere et fascino, frōtis hyenæ coriū legitur. Huc etiā multi lapides tum ex alijs, tū ex Alberto ut mēda cibis diaboli nundinis accedat authoritatis pondus, cōferri queūt. Iaspidē empusis & alijs idolis aduersari, refert Dionysius. Corallū rubrū colū infantū appensum, aut armillis insertū, in brachioq; gestatū, uel etiā in domo retētū prærogatiuā habere aiunt contra fascino. Lapis magnes gestatus, discordiam inter maritū & uxore sedare putatur: ut & beryllus. Lyncurius lapis præstigia ab oculis auferre creditur: quomodo heliotropius lapis uisum perstringere, & gestantem inuisibile reddere: lipparis suffitus omnes bestias euocare, synochitides umbras inferiorū educere, anachitides diuorum imagines apparere facere: Enneftis somniantibus suppositus, oracula reddere putatur. Dicuntur & pennæ upuæ suffitæ, phantasmata fugare. Ouum quoque in lustrationibus acciri solet: hinc oua lustralia dicta sunt. unde Ouidius:

Adueniat quæ lustret anus lectumq; locumq;
Deferat & tremula sulphur & oua manu.

Oua lustralia.

Ligatos curantia.

Ligatum adhuc sanare creditur picus auis comesta, suffumigiū ex dente hominis mortui, si item corpus totum inungatur ex felle coruino & oleo sesamino, ex Cleopatra: uel si argentum uiuum in calamo uel auellane nucleo uacuo cum cera occlusum, sub pul-

sub puluinari maleficiolæsi collocetur, aut sub limine ostij, per quod is in domũ uel cubiculum ingreditur.

Hic nostri in primis confugient ad suffumigationem ex cinere incensuum, cui cor piscis & iecur impositum erat à Tobia: ex cuius odore in superiora Aegypti fugisse dæmonium legitur, ubi angelus illud ligauit. at non tam suffumigio fugatum hoc respondeo, quàm Tobia iunioris castitate, & attenta ipsius eiusq; coniugis ad Deum misericordem oratione, ex angeli institutione. Narrat & Eusebius Serapin, qui Græcis Pluto dicitur, apud Aegyptios symbola dedisse, quibus dæmones expellerentur: docuisse etiam supplices, quomodo assumptis brutorum figuris insidientur hominibus dæmones; quibus maximè obnoxij fiât, qui cibus subinde distendantur lautioribus. In sinum despuere, aduersus fascinoes ueteribus quoque in usu fuisse legitur. Sic apud Theocritum,

Tobiaz 8.

Tobiaz 6.

ὡς μὴ βᾶσιν αὐτῶν ἡ τρις εἰς ἐμὸν ἐπιτυχεῖ λόλπον,

Ouidius,

Despuat in molles iam sibi quisque sinus.

Vehementiore strepitu & maleolentium graminum fumo dissolui & sedari acreorum demoniorum insultum, creditum est. Idcirco (ait Gaudentius Merula) tanquam ex Academicorum officina fluxerint, etiam nunc Itale mulieres tempestatibus imminenti- bus, diri odoris pabula sub dio comburunt: sacerdo- tes autem more Thracum (qui tempestate imminen- te, armati cū strictis ensibus & crotalis, horribiliq;

Lib. 1. cap. 5.
memorab.

Contra tem-
pestates.

B 5 clamore

Lib. 3. ca. 8.
de gent. Sep
senir.

Mallei Iouia
les.

clamore in nubes fremebant) ad obstrepera cymba
la, quæ campanæ dicuntur, conuolant, magis con
fidentes in boatibus illis apud Deum inanibus, quan
orationibus & ieiunijs. De suis conterrancis fer
quid simile scribit Olaus Gothus, qui cōcitato in nu
bibus fragore, sagittas ex arcubus in aera excutien
tes, ostendebāt se opem ferre dijs suis uelle, quos tum
ab alijs oppugnari putabant. Nec ea temeraria su
perstitione contenti, inusitati ponderis malleos, quos
Iouiales uocabant, ingenti ære complexos, magnaq;
religione cultos, ad eum usum habebant, ut per eos
tanquā per Claudiana tonitrua, et per usitatā rerum
similitudinem, cœli fragores, quos malleis cieri cre
debant, exprimerent: tantiq; sonitus uim fabrilium spe
cie imitantes, deorū suorum bellis sic adesse, admo
dum religiosum existimarent. Durabat is Iouialium
malleorū usus usq; ad annum à Christo nato 1130.

Apud nostros quoq; proauos, non sana pastorum
doctrina inoleuit longa annorū serie persuasio: arte
misiam in ferijs D. Ioanni Baptiste sacris ante do
mos suspensam, item alios frutices & plantas, atque
etiam cādelas facesq; designatis quibusdā diebus cele
brioribus aqua lustrali rigatas, uel nescio quo modo
expiatas, & quando usus postulat cōtra tempestates,
fulmina, tonitrua (in quæ etiam agminatim euesti
giō ad omnium campanarū uiolentū continuumq; tra
ctum atq; pulsū ut præsentissimū auxiliū & ancho
ram sacrā concurritur) & aduersus diaboli potesta
tem, ope

tem, opera, & quaecunq; maleficia, uelut prae-rogatiua quadā ualere. At ueritati minimè oportet praescribere uetustatis obseruantiam. Fides est, spiri-
tuali existens, quæ demonem exterminat: uerbum item
Dei, spiritu efficax. Vetus huius rei testimonia &
exempla, ex ueritatis libris sacrosanctis quā pluri-
ma atque irrefutabilia habentur.

Matth. 4.
Marc. 1.
Luc. 4.

Cæterum quod Iosephus gloriatur, se præsentem
Vespasiano imperatore, uidisse quendā de gente He-
braica Eleazarū, naribus cuiusdam à demone obses-
si annulum, cuius signaculo radix à Solomone reper-
ta, erat subdita, applicuisse, & demonem è naribus
odorantis extraxisse: qui cū in terram repentē con-
cidisset, Eleazarum coniurationis Salomonis cantico
demonium proscrispisse: hic certè fatendum est,
Iosephum Iudæum, ut & Vespasianum ethnicum,
atq; Eleazarum Hebræum, diaboli prestigijs illusos
fuisse, qui seradicis Solomoni ascriptæ potentia at-
trahi simulabat: quum non coactè, sed spontè, Dei
assensu, cesserit (simulat enim se cogi, ut alios cau-
tius dementet) quò plus fidei annulo, uel figmento
radicis materiæ demoni exturbando ineptæ adhi-
beretur, nec ad Deum unicum satanæ propulsorem
legitimo confugeretur ordine: atque ut fabulæ exi-
tus consimili initijs commento absolueretur, nimi-
rum decoro tegeretur pallio actus hic per se impius,
nec in doli quæstionem uocaretur, pondusq; acquire-
ret quæ Solomoni ars ascribitur, cuius existima-

Lib 8. antiq.
Iud. c. 2.
Crinitus lib.
9. c. 5.

Annulo in-
clusæ radicis
demonem ex-
trahentis hi-
storia.

tione

tione quascunq; suas stabiliret sanciretq; fraudes diabolus. At hunc diuinum ueræ sapientiæ antistitem, atque à superstitiosa dæmonum magia alienum fuisse constat: & secundum sacras Hebræorum historias, disputare solitum de arboribus & herbis, à cedro libani usque ad hyssopum: item de iumentis, uolucris, reptilibus & piscibus, quæ omnia rerum saltem naturalium cognitionē, uel si mauis, naturalē magiam præ se ferunt: nisi fortè idololatriæ postea in uxorū gratiam, eum curiosas annexuisse artes, quis obstinatus suspicari uelit. Fortassis radix illa fuerit, quam idem Iosephus alio describit loco, cuius historiam, ut demonis figmenta & imposturæ magis elucescant, non pigebit annexere: Vallis, inquit, qua Macherus Iudææ ciuitas à parte septentrionali cingitur, quidam locus Baaras appellatur, ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ quidem assimilis est colore, circa uesperam uerò ueluti iurare fulgurans, accedentibus eamq; euellere cupientibus facilis nō est: sed tam diu refugit, nec prius manet, quàm si quis urinā muliebrem uel menstruum sanguinem super eam fuderit: quinctiā tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi forte illam ipsam radicem ferat de manu pendentem. Capitur autem alio quoque modo sine periculo, qui talis est: Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit cōditum: deinde ab ea canem religant, illoq; sequi eum à quo religatus est cupiente, radix quidem facile euellitur, canis uerò continuo moritur,

De bell. Iud.
lib. 7. cap. 25.

Baaras radix.

moritur, tanquā eius uice; à quo herba tollenda erat, traditus: nullus enim postea accipientibus metus est. Tantis autem periculis propter unam uim capi eam operæ precium est. Nam quæ uocantur dæmonia, pessimorum hominum spiritus, uiuis immersa, eosq; necantia, quibus subuentum non fuerit, hæc citò, etiā si tantummodo admoueatur ægrotantibus, abigit. Minus fidei dabitur radici, si eius colligendæ modus senioriore mentis oculo perspiciatur. Memorabile est, quod 2. Decret. legitur: Semper diabolus sub uelaminibus latens, prodit se, dum ea confingit quæ hærent personis, per quas fallere nititur. Si autem quilibet opponit & dicit, Quomodo eueniunt illa, quæ illi diuini prædicunt futura: aut quomodo possunt ægris præbere medelam, aut sanis immittere ægritudinem, si aliquid propriæ uirtutis aut potestatis non habeât? hoc à nobis accipiat respõsum: Quòd ideo quisquam non debet eis credere, quia aliquando eueniunt quæ prædicunt, aut sanare uidentur languidos, aut ledere sanos: quia hoc permissu Dei fit, ut ipsi qui hæc audiunt uel uident, probentur, & appareat qua sic sint uel deuotione erga Deum: sicut in Deuteronomio legitur Moses ex diuino uerbo Dei populo præcepisse: non esse credendum prophætæ aut somniatori, etiam si euenerit signum atq; portentum quod loquutus est, si à uero Dei cultu is abducatur.

Cap. 26. quæ-
stio. 5. epis-
copi.

Deuter. 13:

Adhæc, ad eorum qui maleficio affecti creduntur, uel à satana obsidione pressi, curationem, inepti, temerarij

merarij & audaculi homines, professione Ecclesiasti-
ci, sed uitæ spurcicia nimis mundani (quales in hoc
ministerium & scenam postulat fabulæ actor) suis
præscriptis exorcismis & formula certarum ceremo-
niarum obseruata, accurrunt, ut morbum soluant,
pellantq; dæmonium: quod interdum horum diris &
dcierationibus cedit uolens & colludens, ut impietas
tem corroboraret Næ incātatoribus iure optimo hi ac-
censendi erunt exorcistæ. Hic ut quasdā eorum obser-
uationes breuibus enarrem, unde (ueluti ex ungue
leonem) reliqua metiaris, post confessionē illius qui
coniurationibus expiabitur, per singulos domus an-
gulos, in lectisternijs & culcitris, uel sub limine ostij,
diligenti indagatōne quæritur, num aliqua maleficij
materies possit inueniri, mox exurenda. Ab Apосто-
lis sanè uel primitiua Ecclesia, id promanauit mini-
mè. Si enim à diaboli malefico actu, exorcismi in-
tegrè quis curetur: quorsum ea in angulis recondita,
uel terra obruta, corpus nullo modo contingentia,
aut halitu feriētia oberunt? Inde candelā benedictam
cōtinet manu genibus flexis maleficio læsus, qui aqua
etiā aspergitur lustrali, & collū stola cingitur: ac præ-
ter orationes recitantur Litaneie uulgares, addendō
ad sanctorum inuocationem, Ora pro eo, uel Orate,
& Propitius esto, Libera eū Domine. Et orationum
loco adhibetur exorcismi, qui quoq; ut minimum ter
in septimana continuantur: ut multiplicatis interces-
sionibus, gratia obtineatur sanitatis. Hanc formam
præscribunt

Exopnigæ.

*Superstitiosa
maleficio af-
fecti curatio.*

*Exorcismorū
abusus.*

prescribunt Mallei maleficarum authores Theologi, contra cudentem Christi doctrinam: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos: Ego sum uia, ueritas & uita: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. itē: Orātes ne sitis multiloqui, sicut ethnici: putant enim fore, ut ob multiloquium suum exaudiantur. ne igitur efficiamini istis similes. nouit enim pater uester, quibus uobis opus sit, priusquam oratis ab illo. De ceremoniarum lenocinijs nihil aliud dicam, quā ea quidem pietatis præbere speciem: sed quoniam inania rerum existunt simulachra, non arcent impiorum spirituum assultum: at maioris impietatis quandoque sunt occasio. Præterea extra ordinem exorcista procedere potest per orationes: & si legere nouit Scripturas (sic illi Theologi loquuntur: unde exorcistam quandoq; non intelligere quæ legit, manifestum est) legat Euangelia quatuor prima Euangelistarum: item euāgelium, Missus est angelus: & passionem Domini: quæ omnia magnam habent uirtutem ad expulsionem operum diaboli. Itē, Euangelium sancti Ioannis, In principio erat uerbum, scribatur, & ad collum suspēdatur, et sic gratia sanitatis expectetur. Hæc eorū sunt uerba. Hic plura Scripturæ testimonijs cōuelli posset: quæ ad modum, si exorcista quandoq; nō intelligat quæ legit, solumq; lingua loquatur, quomodo uerè pronūciabitur Amen? uide Paulū 1. Corint. 14. At breuis esse laboro. Commodè hic Augustinum in Ioannis Euangelium

1. Secundæ
partis. q. 2.
cap. 6.
Matth. 11.
Ioann. 14. 16.
Matth. 6.

Ceremoniæ
inania rerū
simulachra

Tract. 7.

400 De præstigijs dæmonum

gelium me adducturum videor qui ita habet: Fingunt spiritus mali umbras quasdam honoris sibi metipsis, ut sic decipiant eos qui sequuntur Christum. Usque adeo fratres mei, ut illi qui seducunt per ligaturas, per preces, per machinamenta inimici, suis præcationibus misceant nomen Christi: quia non possunt seducere Christianos, ut dent uenenum, addunt mellis aliquantum, ut per id quod dulce est, lateat id quod amarum est, & bibatur ad perniciem: usque adeo, ut ego nouerim aliquo tempore illius Palleati sacerdotem solere dicere, Et ipse Palleatus Christianus est. Ut quid hoc fratres, nisi quia aliter non possunt seduci Christiani? Ne queratis ergo alibi Christum; quam ubi se uoluit prædicari Christus. Et quomodo uoluit prædicari, sic illum tenete, sic in cordibus uestris scribite. Murus est aduersus omnes impetus, & aduersus omnes insidias inimici. Nolite timere: nec tentat ille nisi permissus fuerit, aut missus. Mittitur tanquam malus, à potestate dominante. Permittitur, quando aliquid petit: & hoc fratres non fit, nisi ut probentur iusti, puniantur iniusti. Quid ergo times? Ambula in Domino Deo tuo: certus esto, quod te non uult pati, non pateris: quod te permiserit pati, flagellum corrigentis est, non poena damnantis. Ad hæreditatem superitam erudimur, & flagellari dedignamur?

Hæc Augustinus:

Quomodo autem ad exturbandum dæmonem, uel opera eius euertenda, ualebit illa Euangeliorum recitatio;

Quare Christi nomen præcationibus et exorcismis immiscetur seductores.

Verbis instituto consonis opus est in eliminando satana.

recitatio, quum non sint instituto huic, intellectu consona? & ubi demonia eiicerent Christus eiusque discipuli, & uiri postea sancti, uerbis huic negotio aptis consignatisq; loquebantur, & respondebant (ut fertur) ad formam. Si etenim in uerborum inconuenientium pronuntiatione simplici uirtus consistit desiderata, non minus, imò maius præstiterunt quidam è circumeuntibus Iudæis exorcistis, qui tentarunt super eos qui habebant spiritus malos, inuocare nomē Domini IESV, dicentes: Adiuramus uos per Iesum quem Paulus prædicat. Erāt uerò quidam filij Sceuæ Iudæi, principis sacerdotum, septem, qui hoc faciebant. At respondens spiritus malus, dixit: Iesum noui, & Paulum scio, uos autem qui estis? Et insiliens in eos homo in quo erat demonium malum, & dominatus eis, inualuit contra eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem innotuit omnibus Iudæis simul & Græcis, qui habitabant Ephesi, & timor incidit super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini IESV. Multi uerò ex ijs qui curiosas exercuerant artes, comportatos libros exusserunt coram omnibus: & supputatis illorum precijs, pecunie quinquaginta millia reppererunt.

Exorcismi modum nouit quoque diabolus, eoq; adoriri Christum ipsum audet: Adiuro te, dicens, per Deum, ne me torqueas. Sed sua potentia demoni uel pluribus imperauit Christus: Exi, Abite: & euestigio ad obedientiā sunt coacti. ut rectè Eusebius ille

Actor 19.

Marc. 9.

Matth. 8.

Marc. 5.

Luc. 8.

C

Cæsariensis

- Cæsariësis in Panegyrico dixerit: Communis quidem omnium seruator rebelles potestates, quæ circum hunc qui terris imminet, aerem peruolantes, humanis animis insinuabant sese, inuisibili ac diuina potestate, uelut feras agrestes, suarum ouium ceu pastor bonus, procul fugauit. In ipsius nomine egredi dæmones iusserunt paucissimis uerbis Apostoli, & illius discipuli, totius naturæ dominium & imperium omnis abstrusæ uirtutis in cœlo & in terra, & spiritum omnipotentiae ore suo gerentes. Explosis itaque exterminatisq; nostris diuinis, ariolis, magorum occultis antistitibus, & quibuscunq; alijs superstitionum collegis: abijciamus Eegyptiacas disciplinas, feraliaq; carminum arcana, uanos furores, execrandas artes, & philtura uim factura dijs, & Colchicos succos, & dæmoniacas factiones, Plutonica denique uolumina, & umbrarum libros, Stygiasq; coniurationes, atq; Acheronteos ritus membrana chartaue contentos, pyriphlegethonti, hoc est igni focoq; (ut Capnion inquit) tradamus: & fidamus Deo, ac in Christo Dei filio,*
- Act. 17.** *per quæ uiuimus, mouemur & sumus, sinceriter simpliciterq; spem omnem fixam habeamus.*

Quare nobis hic longè alia, quàm inolita iam dudum consuetudine acceperimus, in profligando sathana, eiusq; sanandis maleficijs, ratio ineunda uidetur, doctrinae Christi & Apostolorum conformior. Omnium uerò primū, ubi malum aliquod præter naturæ ordinem in aliquo se prodit, ad eum ex Dei ordinatione

inatione confugiendum est, qui professione, doctrina atque artis usu celebris, morbos eorum differtentias & causas penitus dignoscat: nimirum ad bonæ conscientiæ medicum. Enimvero tam rara sæpenumero & grauias in morbis suboriuntur symptomata, quæ ad maleficium mox referunt rerum imperiti atque exiguæ fidei homines: quemadmodum in diuersis conuulsionis speciebus, melancholia, epilepsia, uteri suffocatione, putrescente semine, & multifarijs uenenorum effectibus frequenter apparet. At inter hos affectus & accidentia discernens prudens & circumspectus medicus, ubi ea pensicularit exacta trutina, adhibito etiam ad diligentem causarum naturalium indagacionem iusto, quoad fieri potest, perpendiculo; ubi naturæ limites malum exuperare egrediq; ac satanæ motus actionesque animaduertit in Ecclesiasten aut Ecclesiæ ministrum inculpatum, sanæ doctrinæ, tenentem mysterium fidei cum pura conscientia, uitæ innocentia notum, non turpiter lucricupidum, non uinolentum, de quo etiam bonum à pijs perhibeatur testimonium, curationis onus transferet. Interim meminisse operæ precium est, multa non ex maleficio euenientia, sed ex occulta naturæ occasione, medicos quandoque latere. ut enim rebus inest secreta iuuandi proprietates, ita & nocendi: quam tamen non perpetuò agnoscit medicus. Tantum tamen operæ à medico hic accedet, si fortè eger natura uel ex morbo,

Curandi maleficij methodus certa,

1. Timoth. 3.
Tit. 1.

404 De præstigijs dæmonum

aut aliunde humore melancholico (cui, uti apte suis operationibus materiæ non illibenter se insinuare solet dæmonium) aut alio humore maligno grâuari uideatur, ut hic prius blandè expurgetur medicamēto. Tradit enim Pomponatius: priscos exorcistas, quos præcantatores uocant, ante coniurationem, obsessorum corpora ab atra bile expurgasse: Morbis siquidem geminis ut plurimum hi infestantur, corporis nempe, ex melancholico succo genitis: & animi, ut amentia, mœrore, timore, uitæ odio & desperatione, quibus nocte diūque eiusmodi homines macerati iuratus humani generis hostis, & ueluti lugubribus tentationibus ita uellicat, ut quasi aquila apud inferos Titij iecur arrodere uideatur. Obsessos expulso eo humore, nō amplius mirabilia facere, experimento se uidisse, in expositione illius problematis dicit Conciliator. Vxorem quoq; cuiusdam sutoris à dæmonio agitatam, uariaq; sonantem idiomata, eo modo perfectè curauit Galgarandus medicus Mantuæ celeberrimus. Exonerato itaq; corpore, pröptius in reliquam sanationis obseruantiam, uelut à naturali iam impedimento leuatus, ab Ecclesiæ ministro inducetur *ἀναμωφέντος*. Hic tum de obseßi uel maleficio læsi uita & moribus, itē de eius in religione Christiana, institutione, & in præcipuis fidei nostræ capitibus, & qua fuerit uel etiānum sit in Deū confidētia uigilanter inquireret. Qua de re ubi penitius fuerit instructus, procliuior & propemodum strata erit re-
stitutionis

stitutionis uia. Etenim satanæ in corruptorum morum & spurcæ uitæ, itémque diffidentie filijs effiaciam, & illusionis potentiam permittit Deus, quorum sensus excæcavit Deus huius seculi, ne illucescat illis lumen Euangelij gloriæ Christi, qui est imago Dei. Affectuum quædam requiritur ἀνάλογια, ut sit quod dici solet, mali corui malum ouum. Vbi ergo uigilanti inquisitione & artificiosa coniectura, affectus causam aliquatenus cognouerit Ecclesiæ minister, conueniens huic medicamento applicet, ut si uita fuerit antea dissolutior, ex sacræ Scripturæ libris admoneatur, corripiatur, exemplis auocetur, & ad emendationem inuitetur, tandem resipiscentia in ordinem redigatur. Apud præfractæ indolis hominem instandum, urgendumq; tempestiuè & intempestiuè: item redarguendus hic, & iusto Dei iudicio in contumaces subinde terrendus. Pusillanimis, & diffidentia deiectus, in spem certam & fiduciam indubitatam de ineffabili Dei bonitate & misericordia incomprehensibili erigendus, & undequaque confirmandus erit: in quam sententiam plena consolationis testimonia extant quamplurima, quæ suo loco & tempore adducuntur. Si quoque peruersa doctrina aut fanaticis opinionibus, uel superstitionum ludibrijs quosdam transuersè raptos esse, uelut ansa eo modo demoni subministrata, comperiatur: zizania hæc erunt truncanda, atque salubriora doctrinæ purioris

Ephes. 2.
2. Thessal. 2.
2. Corinth. 4.

406 De præstigijs dæmonum

substituta semina cum omni uigilantia sedulò inferenda. Nec cognitione recitationis Dominicæ, orationis & Symboli Apostolici secundum literam, contentum esse oportet (tantum etiam posset quiuus maliciosus) uerum illud uiuum Dei uerbum ita in animis implantetur, ut apprehensum efficaciter, sentia-

Rom. 1. tur potentia esse Dei ad salutem omni credenti, contra quoscunque dæmonū conatus: ut item uiuifica fide inuocare Deum uerum, æternum, omnipotentem, & multæ miserationis parentem, in nomine Filij pro nostris peccatis mortui, & ad nostram iustificatio-

Rom. 6. 8. nem per gloriam Patris, absorpta morte, uictō satana, debellato inferno, potenter exuscitati, ijdem ualeant. Si quis inter nos affligitur, orare iubet

Iacob. 5. D. Iacobus.

Diaboli infirmitas qui nihil potest nisi permissus.

De diaboli item operibus & præstigijs erudiantur, & quàm eneruatus imbecillisq; sit, ut nihil etiam possit, nisi Dei permissu: nec Deum quæcunque permittere, sed in re concessa illi limites, ultra quos ferri nequit, præfigi: Christum profectum in cœlum, sede-

2. Petr. 3. re ad dexteram Dei, subiectis sibi angelis, potestatibus & uirtutibus: cui si tanta fuit subiugandi potentia, multo magis satanam subegit, coercuitq; , ut nihil omnino ualeat, nisi peculiariter illi conceda-

1. Petr. 5. tur. Quod itaque clementer in nobis permittit Deus, non potest esse malum. illi enim cura est de nobis: qui cum omnis gratiæ sit Deus, nos ad æternam suam gloriam per IESVM CHRISTVM

uocatos,

uocatos, iam parumper afflictos instaurabit, ful-
 ciet, roborabit atque stabiliet. Quis est qui nobis 1. Petr. 3.
 noceat, si boni æmulatores fuerimus? Quicquid
 enim fidei irrogatur, id illi bono commodoque
 cedit, iuxta illud Pauli: Diligentibus Deum omnia Rom. 8.
 cooperantur in bonum. Precationem ergo perpe-
 tuam esse decet, quò fiat uoluntas cœlestis Patris
 in nobis. Quicquid patimur, teste Hieronymo, no-
 stris peccatis meremur. Non habent demones, in-
 quit D. Ioannes Damascenus, uirtutes aduersus ali- Lib. 2. ca. 4.
 quem, nisi à Deo dispensatè concedatur: sicuti in
 Iobo, & in porcis. Permissione uerò Dei facta, & Job. 1.
Matth. 8.
 fortitudinem habent, & transmutantur & transfi-
 gurantur in quancunque uolunt figuram secundum
 imaginem, id est phantasiam. Item Gregorius: In Dialogo
lib. 3.
 Absque omnipotentis Dei concessione nullam ha-
 bet potestatem contra hominem malignus spiritus:
 qui etiam in porcos transire non potuit, nisi per-
 missus. Rectè quoque Chrysostomus: Homines non Super Matt.
lib. 1.
 quantum uult, tentat diabolus: quoniam quantum
 ad se, nunquam cessaret à tentatione. neque enim ha-
 bet alium actum: non enim manducat, nec dormit,
 nec aliud operatur, nisi ut tentet, fallat & subuer-
 tat. Non magis itaque timendam diaboli potestatem
 quàm Deum impredientem, docet Ambrosius su-
 per Lucam. Spiritus enim mali etiam Dei uocantur
 spiritus, quòd eius captiui sint: nec attingere, ca-
 stigare,

figare, tentare quicquā ausi, nisi à Deo concedatur. Iobum ne pilum quidem ledere potuit satanas, nisi impetrata permissione, eaq; limitata. Quocirca non est formidandus diabolus, sed Deus, qui ursum hunc catenis alligauit captum, ut nihil omnino absque eius singulari nutu ualeat. Hinc Christianus quæcunque aduersissima à Dei digito excipiet, qui omnia in sua continet manu. Nec Christiani nomen merentur, qui malignæ alicui mulieri aut diabolo imputant malum inuectum, ad Dei uoluntatem minus referentes. Iobus affligitur à dæmone, at à Dei manu accipit dicēs: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut illi placuit, ita factū est: sit nomē Domini benedictum perpetuū. Non cadentis uirgæ rationē ille habet, sed uolētis patris. Virga punit filiū: at non eam fecisse hic dicit, nisi mente nondū constet, sed patrē, qui uirgā in manu habet, eaq; utitur. sine eius uoluntate, ne pilus quidē capiti excidit, quin omnia nostra ossa quoq; numerata sunt: ipse uirgā usurpat, quā grauitē, et quā multum, & ubi uelit. Propterea æquo patientiq; ferendū nobis animo erit, quicquid afflictionū acciderit carni, siue id lege naturæ, siue supra naturā contingat. idem quoque faciundum, si animum immensus inuadat dolor, angor, mœror, tristitia, tentatio: ob oculos uelut speculum semper reuocetur exemplum sanctissimi illius Iobi, qui tot exercitatus modis, & tatarum calamitatum ac miseriarum mole pressus, Deum laudibus extulit (quanquam malorum interim pon-

dere

Iob. 1. 2.

Matth. 10.

Qualiscunq;
afflictio pa-
tienter feren-
da.

dere impar in uerba animi parum patientis erupisse uideatur) uerum cū nullius male occasionis sibi conscius esset, non dāmonē accuset tamen, nec ab illo aut ullo homine tantas sibi inflictas ærumnas queritur, sed ex Dei æquissimi uolūtate sibi ista accidisse agnoscit: ut cum uxor ei exprobraret, Vbi nunc tuus est Deus, cui confisus es: non animū abiecit, sed respondit, Vt fatua loqueris? Si bona à Deo acceperimus, quare mala non tolerabimus patienter? Sic nos quoque in afflictione nostra, ad Deum oculos mentemq; dirigere decet, & iustissimè eius uoluntati nos nostraq; placidè summittere: quādoquidē ille nihil uult, nisi quod optimum, quanquā nobis interdum secus uideatur. Quos diligit, castigat: nec peccatoris uult mortem, sed ut conuertatur & uiuat. Suorum famulorum, ut diaboli uel cuiusuis alterius, ministerio utitur, quo nos ob nostra scelera aut incredulitatem puniat, & hoc modo ad rectam conuersionis uiam reducat: uel etiā sic tētat nos Dominus Deus noster, quemadmodū Deuteronomij 13. legitur, ut palam fiat, utrum diligamus eū, an non, in toto corde & in tota anima nostra. Pro summo gaudio itaq; ducite fratres (inquit D. Iacobus) quoties in tentationes incideritis uarias: illud sciētes, quòd exploratio fidei parit patientiā. Ceterum patiētia opus perfectū habeat ut sitis perfecti & integri nullaq; in parte imminuti. Beatū item prædicat uirum, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam ui-

Prouerb. 2.
Hebr. 12.
Ezechiel. 18.

Cur diaboli
& angelorū
eius ministe-
rio utitur
Deus.

August.
serm. 24. de
tempore.

Iacobi. 1.

tæ, quam promisit Dominus his, à quibus fuerit dile-

1. Petr. 4. ctus. Hinc admonet D. Petrus: Charissimi, ne miremini, dum per ignem exploramini, quæ res ad experimentum uestri fit: perinde quasi nouum aliquid uobis obtingat. imò in hoc quòd consortes estis afflictionum Christi, gaudete, ut in reuelatione quoque gloriæ eiusdem gaudeatis exultâtes. Timotheum hortatur Paulus, ut afflictiones ferat tanquam bonus miles Iesu Christi. Non enim quis coronatur, nisi legiti-

2. Timoth. 2. me certauerit. Exemplum accipite, fratres mei (mo-
Iacob. 5. net Iacobus) afflictionis & patientiæ, prophetas qui loquuti sunt in nomine Domini. Ecce beatos dicimus eos qui sustinent. Tolerantiam audistis Iobi, & finem Domini uidistis, quòd ualde misericors sit Dominus, ac cõmiserans, qui pios è tentatione nouit eripere, Pe-

2. Petr. 2. tro teste. Iobum totũ (excepta illius anima, quã illæsam permanere uoluit Dominus) etiã in suis substantijs & sobole durissimè, Deo annuente, afflixit satan: uerũ post inuiolatam illius patientiam, cum multa eius usura, cuneta illi uberrimè reposuit Deus: cuius iam non est decurtata manus, id ipsum potest, & infinitis partibus maiora. Quorsum ergo alicuius hominis, aut etiam ipsius dæmonis, nos terreat uiolentia aut malignitas? cur ab horũ iaculis usque adeò expauescimus? quæ si in nos uibrentur, figanturq; non tamen ad interneccionem transfigent, si constanti fide reuerberemus, retorqueamusq;. Resistendum diabolo, & fugiet à nobis: nec illi locus est dandus. Fidelis est

Iacob. 4.

Ephes. 4.

1. Corin. 10.

delis est Deus, qui non sinit nos tentari ultra id quod possumus: imò faciet unà cum tentatione exitum, quo sufferre queamus. Nouit ille, quibus nobis opus sit, priusquā petamus. Ne exhorrescamus, hortatur David. à timore nocturno, tētatione scilicet occulta: nec à sagitta uolante in die, tentatione quippe manifesta: nec à negotio perambulante in tenebris, nempe à spectris in tenebris uersantibus: nec ab incurſu & demanio meridiano, quod Paulo nuncupatur angelus lucis, in quem se trans figurat diabolus. Psal. 91.
2. Corint. 11

Ad tolerantiam inuictam cōtra dēmonū insultus, & constantem in Deū fiduciam, ita afflicti sedulò excitandi sunt patrū quoq; exēplis: uelut Antonij Aegyptiaci, quem in tumulto latitantē tam grauiter lacerrunt dēmones, ut tanquā mortuū ad hospitium reportarit illum minister: ubi nōnihil respirans et quasi reuiuiscens, clam alijs ad tumultum se referri iubet. ibiq; ex priorum uulnerum dolore prostratus, cum ex animi fortitudine ad conflictum dēmones prouocasset, nec illi cunctarētur, assumptisq; uariarū bestiarū formis, Antonium dentibus, cornibus unguibusq; impeterēt, & denuò lancinarēt, subito lucis quidā radius dēmones et tenebras fugauit. statimq; sanatus Antonius Christū præsente esse intellexit, dicēs: ubi eras Iesu bone, ubi eras? quare à principio non adfuiſti, ut uulnera curares mea? Et uox ad eum facta: Antoni, inquit, hic eram, sed distuli ob tuum certamen, quod prius obseruare libuit: iam autem, quoniam strenuum te pugilem

Tolerantia,

*Antonij
Aegyptij
lata cum
demonibus.*

412 De præstigijs dæmonum

te pugilem præstiteris, in toto orbe celebre tuum eris nomen. Hæc Vincentius in Histor. lib. 14, refert Athanasium annotasse. D. Hilarius à dæmone mirè ex-cruciatus, oratione uincebat. Hic ubi paululum ab oratione quiesceret, mox à dæmone in tergo & lateribus appetebatur, ipsum irridente ijs. uerbis, Hordeum iānne an paleas fesso tuo asino offeres? Nam suam carnem nonnihil obstreperam, antea sic affatus fuerat: Ego te asine non hordeo, sed palea pascam, ne posthac recalcitres.

Anton. Sa-
bell. li. 10.
exempl. ca.
13.

Communes
preces.

Hebr. 13.

Iacob. 5.

3. Reg. 17.

Vt insuper eorum fidem adaugeat, uulneraq; tor-
tore dæmone eius iussu fugato, sanare dignetur mi-
sericordiarum pater, communibus ad eum ex animi
penetralibus, fuis confidenter precibus iuuandi. Id
ab authore epistolæ ad Hebræos disertè mandatur:
Memores estote uinctorum, tanquam unà cum illis
uincti: eorum qui affliguntur, uelut ipsi quoq; uer-
santes in corpore. Orate pro uobis inuicem, ut sani-
fitis; piè monet D. Iacobus. multum enim ualet de-
precatio iusti efficax. Helias homo erat similiter ob-
noxius affectionibus ut uos, & precatus est ne plue-
ret, & non pluit super terram annos tres, & menses
sex: & rursum orauit, & cælum dedit pluuiam, &
terra produxit fructum suum. Item: Infirmatur quis
inter uos, accersat seniores Ecclesiæ, & orent super
eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & ob-
secratio fidei saluum reddet laborantem, & eriget
eum Dominus: & si in peccatis fuerit, remittetur ei.

Hinc

Hinc orationum fidei publicè & seorsim à Christi fidelibus ad rem præsentem accommodatarum respondentiumq; energia, liquidò constat. Ne Petri fides deficeret satanæ insultu, qui expetiuerat, ut eum uelut triticum cribraret, Christi oratione intercedente impetratum est. Contra diaboli astutias ut uigilent cum omni sedulitate & deprecatione pro omnibus sanctis, Ephesios studiosè exhortatur Paulus. Admonet item Timotheum, ut ante omnia fiant deprecationes, obsecrationes, interpellationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. Fidem quoque Christi operâ, sibi augeri orant Apostoli. Per Mosis orationem ad Dominum, soror illius Maria liberatur à lepra. Sic patris oratione, Christo genua flectentis, dicentisq; Domine miserere filij mei, quoniam lunaticus est, & miserè affligitur, &c. increpatur demonium, puerq; sanatur. Se autem credere testabatur hic uir, & orabat Christum, ut ipsius incredulitati succurreret. Mulier quoque Græca Syrophœnissa genere, ad pedes Christi prouoluta, rogabat eum ut demonium à quo filia miserè cruciabatur, exturbaret: & ob eius interpellationē, exonerabatur filia. Multum confidebat Iudith in oratione fratrum, quando dixit: Orate ut firmum faciat propositum meum Deus, &c. Nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. Petrus & Ioannes orant pro Saniaritanis, ut acciperent Spiritum sanctum.

Luc. 22.

Ephes. 6.

1. Timoth. 2.

Numer. 12.

Matth. 17.

Marc. 9.

Luc. 9.

Matth. 15.

Marc. 7.

Luc. 8.

Act. 3.

Ieiunia.

Indicantur etiam ieiunia, si fortè caro, nimia sui indulgentia

414 De præstigijs dæmonum

Math. 17.

Marc. 9.

Luc. 9.

Iud. 4.

indulgentia proteruiens, locū dæmoni dederit: ut hoc restricta freno, in ordinē redeat. Quare Porphyrius tradit ieiunium & castitatem maximè laudari; non quia ijs placatior in primis efficiatur Deus: sed ut retroagantur qui sanguine & immundicia gaudentes, quo perfrui possint his, utentium corpora inuadunt. Est enim aliquod dæmoniorum genus, quod non nisi orationibus & ieiunijs eiicitur: Christo authore, incredulitatis, propter quam illud expellere nequiverunt, discipulos redarguente. Eleachim quoque sacerdos Domini magnus, sic omnem Israelem alloquitur: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces uestras, si manentes permanseritis in ieiunijs & orationibus in conspectu Domini. Et Raphael Tobiam docet, bonam esse rationem cum ieiunio. Historiam in hanc rem mirè commodam narrat Boethius historicus, in Gareothæ scilicet regionis uico quodā, quatuordecim uix passuum milibus ab Aberdonia distito, eximie formæ adolescentem coram Aberdonensi antistite quæstum esse, palam sese à dæmone succuba (ut dicunt) gratissima omnium quas uidisset forma, multos iam menses infestari, eandemq; oclusis foribus noctu ad se ingredi, & blanditijs in suos compellere amplexus: dubia luce eam penè sine sirepitu abire. nec ullo se modo, quum plurifariam tentasset, à tanta tamq; turpi uesania liberari. Iubet continuo circumspectus & pius episcopus, adolescentem aliò se conferre, & ut secundum Christianam religio-

nem ma-

hem magis laudatis ieiunijs, & orationibus solito attentius accommodaret animam: hinc fore arbitrabatur, ut pijs operibus intento, uictus caco-dæmon tandem terga daret. Nec felix defuit successus salubri consilio: quod adolescens religiosè exequutus, paucos post dies omnino ab illis uindictatur ludibrijs.

Accedat adhæc, pro facultatū ratione, earum communicatio, & in pauperes erogatio, oblatioq; quam odorem bonæ fragrantia, hostiā acceptam gratamq; Deo appellat Paulus ad Philipp. Romanos etiam impense adhortatus ad tolerantiam in afflictione, & precationi ut instarent, necessitatibusq; sanctorum communicarent. Cornelius item centurio ex cohorte Italica, religiosus ac timens Deum, præstans eleemosynas plebi multas, deprecansq; Deum semper, quam audiuit ab angelo uocem? Corneli, orationes tuæ, & eleemosinæ tuæ ascenderunt in memoriam coram Deo. Et Raphael angelus ad Tobiam: Bonæ est, ait, eleemosyna magis, quam thesauros auri recondere: quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & uitam æternam. Item Tobias pater ad filium ante mortem: Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciē tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te auertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum

Eleemosyna

Philipp. 4.
Roman 12.

Acti 10.

Tob. 12.

Tob. 4.

416 De præstigijs dæmonum

guum penes te fuerit, etiam exiguum libenter imper-
tiri stude. Præmium enim bonum tibi thesaurizas in
die necessitatis: quoniam eleemosyna ab omni pecca-
to & à morte liberat, & non patietur animam ire in
tenebras. Fiducia magna erit cor à summo Deo elee-
mosyna, omnibus facientibus eam. Apud Lucam ipsa
ueritas loquitur: Date eleemosynam, & ecce munda
sunt uobis omnia. Nabuchodonozori Babylonis re-
gi suaserit Daniel, ut eleemosynis redimeret animam.
Apud Ecclesiasticum legitur: Ut aqua ignem arden-
tem extinguit, ita peccatum expiat eleemosynam: cu-
ius Dominus gratiā redditurus, memor erit in poste-
rum, ut author tempore casus sui adminiculum inue-
niat. Nam eleemosyna uiri, quasi sacculus cum ipso,
& gratiam hominis quasi pupillam conseruabit, &
postea resurget & retribuet illis retributionem, uni-
cuique in caput ipsorum. Ergo concludere eleemosy-
nam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab
omni malo. Apud agrum lucida suarum exacerba-
tionum habentem interualla, horum plurima, cum iu-
dicio à prudente Ecclesiæ ministro proponi possunt.
Apud hunc uerò qui cōtinuò torquetur mente læsus,
orationes (ut dixi) communes, & fidelium interces-
siones necessitati præsentī cōsono sensu applicatæ, ie-
iunia et egenorum subleuatio, suū habebunt pondus.
Cæterum si uno in loco, maleficio collisi sint nu-
mero plures (quemadmodum in monasterijs, potissi-
mum uirginum, uelut organorum satanæ ludibrijs
magis

Luc. 11.
Daniel. 4.

Ecclef. 3.

Ecclef. 17. &
29.

Vbi plures
maleficio læsi
semul uno in
loco sunt,
quid faciun-
tur.

magis accommodatorū, frequenter usuuenire cernimus) ante omnia huc cura propendeat, ut separentur, & unaquælibet ad parentes uel sanguine aut affinitate proximos auehatur, quo singula seorsim commodius fideliusq; institui & sanari queant, restitutionis habito pro cuiusque necessitate delectu: ne uno (quod aiunt) calopodio (quorundam ineptorū, mendacium, impostorum, superstitionis impietatisq; antistitū more) quis calceare conetur omnes: & dissolutis præscriptorū uerborū minus conuenientium formulis, commenticijsq; quibusdam ritibus & substantijs ad rem minimè facientibus, profligare demonem in ijs ridentem illudentemq; & fugam plerumq; simulantem egregie, quasi compulsū, licet ultrò cedentem, ut nos incredulitatis labyrintho altius inuoluat, si uetitis eum medijs fugatum credamus. Quæ uerò uirgines arctius occlusæ cohibentur, nec egredi permittuntur, mutuam hic ægrota præsent in suorum cruciatuum interuallis operam, se mutuò consolantes, modumq; præscriptum quoad fieri potest obseruantes: nec ad cuiusmodi spectaculum admittantur iuniores, ne territæ tormentorum raritate & uehementia, quid mali contrahant. Quum aliàs ad piam puellam in cœnobio obseratam literas dedissem, quibus uirginum eo in loco olim incredibili cruciamentorum genere à demonio exercitarum, quarum superiori memini libro, historias mihi cupere describi, ea in hanc ferè sententiam respondit:

D

Duas

*Iuniores ad
tale spectaculum non ad-
mittendi.*

*Memoranda
historia cura-
tarū monia-
lium apud
Mariæ arbo-
rem prope
Xanctos.*

Duas adhuc ex illis superesse octogennarias propemo-
dum, à quibus sæpius audiuiſſet, ne magno quidem ſe-
ueller graui illa caruiſſe calamitate, ex Dei uoluntate
nata, quòd inde peculiare gratiæ diuinæ donum &
illuminationem ſe conſequutas ſenſiſſent: nec ſecus
earum teſtari uitam. Quid Autonio nocuit, ſeueros
in ſuis ceruicibus tuliſſe magiſtros? cui eos ſecundum
Dei uoluntatem perpeſſo, in maius ceſſit lucrum &
gloriam. Scribebat quoq; miſſos eo tempore fuiſſe
undecunq; uiros doctos, qui terrificorū eorum ſym-
ptomatum laruas contuiti, eas penitiſſimè ſcutaren-
tur, amolirenturq; ſed quo in eiufmodi cōſilijs conſi-
dentiùs perſiſtère, eo malū recrudit grauiùs, ut tan-
dem Dei opus eſſe ſingulare faterentur: à cuius manu
quū id exciperet, & ſe toto corde ſub potèti eius bra-
chio ſubmitterent, ſemet integrè abnegantes, humili-
tatemq; uſque adeò amplexæ, quo etiā cunctis ſiis
affectibus reſtiterint, eosq; uicerint: & breuiter, ad
diuini uerbi normam toto animo uitā conformarint,
tunc paulatim euanuerunt uniuerſæ illæ diræ. Piam
epiſtolæ illius uirginis partē multis de cauſis inferere
uolui, quòd id conſiliū meo inſtituto prorſus reſpon-
deret: et ne eiufmodi uirgines uſque adeò à piorū nu-
mero alienas eſſe, quis temerè in animum inducat,
etiāſi adhuc multa in ijs deſiderari nō diffitear, quæ
inſcitia & non ſana informatione prætermittun-
tur. Porro monaſterium id ingreſſus corām cum al-
tera contuli uetula, quæ id mali decem ſuſtinuerat
annos,

annos, eo nomine gratias Deo agens quàm maximas: ac si ætas admitteret, se libenter denuò ijsdem uelle calamitatum fluctibus obijci asserebat. Hortata autem me est maximò opere, ut si in consilium ad ita afflictas accersirer, ne exorcismos admitterem unquam. Quedam in eo tormentorum theatro constituta, à fratre uirgis ex quorundam consilio excarnificabatur, quemadmodum ab ineptis etiamnum hodie consulitur: quasi demonem profligent uirgæ, & non potius eo modo ille carnificinam procuret. ea rei indignatione & pudore percussa, contabuit pedetentim, & moritura cecinit. rogata uerò cantionis causam, respondit: eo quòd de salute sua æterna minime hæsitaret. Altera quoq; iam diu à demonio excruciatà, & morti proxima, se totam attenta oratione Deo offerebat, ut cū ea pro suo arbitrio quicquid uellet, in tempore & in æternum ageret, dummodo ipsius glorificaretur nomen: rogauitque reliquas uirgines, ut post eius mortem non ex more, Misere mei Deus, canerent: sed, Gloria patri. Memorabile abnegationis ueræ exemplum.

Singularem in super, & suo loco imitandam aliquando curationis eorum quos uexat diabolus, rationem, ex sequenti colliges historia. Philippus monachus abbatie Knechtenstein, integer & simplex, à spiritu referente abbatē macilētū, ante multos annos mortuū, exagitabatur miserè & multifariā: interdū uicebatur sub testū, plerumq; per murū inopinatò

Curandi demoniaci exemplum infame.

trāsferēbatur, inuentus quādoq; est corpore super pi-
 scinā proiecto, capite autē in terram reclinante. Tan-
 dem se prodit spiritus, diutinæ et multiplicis uexatio-
 nis causam explicans: se nimirū esse illum abbātē tot
 annis sepultū, ac eo torqueri, quod sūspēsā D. Vir-
 giuis effigiē exquisitē depingi curarit: nec satis fuis-
 se factum pictoris laboribus & impensis, qui inde ia-
 cturam senserit (uerum id fuit). Subnectebat hinc so-
 lutionis modum, cuius nomine hanc exorsus erat fa-
 bulam diabolus: expiari scilicet hoc delictum non
 posse, aut ulla se liberari ratione, nisi religionis ergō
 apud Treueros & Aquisgranum peregrinaretur hic
 Philippus (quem ob simplicitatem accommodatum
 suis ludibrijs organum ratus est diabolus) & nescio
 quot Missæ in eius assertionem recitarentur. Vt huic
 spiritus uoto satisfaceret, consuluerunt Theologi Co-
 lonienses: & capitulariter (ut illorum more loquar),
 id reliqui postulabant quoque monachi à suo super-
 stite etiamnum abbāte: qui saniori institutione atque
 acri increpatione in aliam potius sententiam Philip-
 pum existimauit traducendum, ut uidelicet fide uiua
 omnis miserationis Deo patri, & Christo assertori
 nostro unico confisus, dæmonis imposturas animo
 negligeret forti: redeuntiq; spiritui obijceret, se non
 esse sui iuris: at sub aliorum degere imperio, pro-
 pterea nec posse ob rerum penuriam à se obediri eius
 uotis. Quo factō, spiritus respondit: Dic suppriori.
 de eo enim, confirmandi sui instituti spem concepe-
 rat. Qua-

rat. Quare Abbas, ubi dæmonem perseuerare, nec monachum illius illusionibus satis confidenter resistere animaduertit, ipsum denuò rectius instituit, studiosè hortatus ut resipisceret, nec tam pronas offerret satanæ technis aures: si uerò manes, uti hactenus, audire pergeret, se illum flagris, & quidem capitulariter cæsurum, seuerissimè minitatus est. Hinc irritos suos spiritus uidens conatus ob Abbatis constantiam, & animum Philippi magis erectum fiducia in Deum aduersus fraudulenta exitialiaq; dæmonij studia, nunquam redijt, alioq; migravit. Hanc curandi methodum, in eo fraudiū diabolicarum genere, quandoque in usum reuocandam arbitrarer.

De naturalis congressus, satanæ opera præpediti, curatione ita scribit Igmarius Remensis archiepiscopus: Si per sortiarias atque maleficas artes occulto, sed nunquam Dei iniusto iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non sequitur, hortandi sunt quibus ista eueniunt, ut corde contrito & spiritu humilitatis, Deo & sacerdoti purè cōfiteantur, &c.

In controuersia, ubi maritus ad congressum ineptus esse ex maleficio accusaretur, in foro Constantiensi decretum fuisse scribit Vlricus Molitor, ut primum à medicis ille, quem leges dicunt maleficiatum uel frigidum, inspiceretur, num alia illius impotentiae naturalis foueretur causa: deinde ut triënium adhuc uxor cum marito conuiueret, qui suas interea temporis experiretur uires: utq; elemosynas liberalius erogarent,

In cap. Si per
sort. 33. q. 1.

Decretum in
concubitus
maleficio.

In. ra. de La
mijis & Py-
thonicis.

garent, & ieiunijs uacarent, quò matrimonij institutor Deus eiusmodi malū amoliri dignaretur. Decretum sanè ad imitationem reuocandum.

Quando adhibendi exorcismi, et quomodo.

Qualē oportet esse exorcistam.

Ephes. 6.

In concilio Carthaginensi 4. 23. distingu. c. exorcista. ca. 7. de consec. dist. 5. c. omni die. ubi de euergeumais, id est, obsessis agitur, quibus manus imponebant exorcistæ.

Matth. 17.

Marc. 9.

Luc. 9.

Ioann. 14.

Matth. 21.

Marc. 11.

Luc. 20.

Porro si dictis rationibus nondū cedit inflicta calamitas, opusq; satanæ perdurat, cum increpare licet ex Christi doctrina Marci 16. quòd credentes per eius nomen dæmonia sint eiecturi. Eapropter Apostolorum & primitiue purioris Ecclesiæ exemplo, per Christi nomen expellat minister, uero ductus zelo, conscientie bonæ testimonio fretus, habens peculiare illud Spiritus sancti donum, ei sciendi nimirum dæmonia: gladio spiritus, quippe Dei uerbo accinctus, atq; diuina panoplia circumquaq; munitus, assumpto super omnia fidei scuto, quo omnia iacula mali illius ignita queat extinguere (qualē armaturā in huius libri initio ex Paulo proposui) ne cū discipulis Christi dæmoniū fugare nequeantib. à Christo audiat: O' natio incredula & distorta, quò usq; tandem ero uobiscū? quò usq; patiar uos? firmiter hinc infallibilitatur promissioni: Amen dico uobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horū faciet, quia ego ad Patrē uado. Et: Quodcunq; petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciā, ut glorificetur pater per filiū. Si quid petieritis per nomen meū, ergo faciam. Scribit itē Lucas, septuaginta reuersos ad Christum cum gaudio discipulos, dicentes: Domine, etiā dæmonia subiiciuntur nobis per nomē tuū. Ait autē illis: Videbam satanā sicut fulgur de cælo cadem.

cadentem. Ecce do uobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit. Ita in Christi nomine flectuntur genua coelestium, terrestrium et infernorum. Nec aliud nomen sub coelo datum est hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Solo hoc Patris aeterni uerbo creata sunt coelum & terra, et quicquid in eis consistit. Eius nutu in praecipitum ruit illa immensa angelorum caterua. Ad Christi aduentum imperiumque horruerunt & profugerunt, quotquot arctissimo uinculo in sua custodia miseros mortales constrinxerant diaboli. In hoc nomine credentes discipuli, demonia exturbarunt. Pythons spiritum in Macedonia, ex puella demoniaca eiecit Paulus his uerbis: Praecipio tibi in nomine Iesu Christi, exire ab ea. & exiit eodem hora. Sic à Petro iussi demones egredi: qui uel unicum diem sibi indulgere, ut in subiugatis permaneret corporibus, rogabant, teste Clemen. x. Apud Hieronymum presbyterum in uita Hilarionis Palestini eremita, legitur de quodam Constantij imperatoris candidato, ex Francia Germaniae orto, quem à teneris unguiculis demon obsederat malignus. Ductus igitur ille Gazam ad Hilarionem, exponensque tam Syra quam Graeca lingua (quas tamen nusquam didicerat demoniacus) multiplicem obsidionis causam, ei respondit uir sanctus: Non curo quo modo intraueris, sed ut ex eas in nomine Domini nostri Iesu Christi impero. In hoc nomine Simon apostolus simul Iachrum Solis comminuit, et Iudas Lunam, demonibus inde

Philip. 2.

Act. 4.

Genes. 1.

Ioann. 1.

Matth. 8. 9.

12. 17.

Marc. 1. 5. 9.

Luc. 4. 8. 9.

11. 13.

Act. 16.

Li. 4. Recog.

Abdias episc.

cop. Babyl.

lib. 6. Histor.

Apost.

Ioannis euangelista in fugando demone contra magum Cynops miracula.

uisibiliter Aethiopum forma expulsis. Sic in Capitolio draconem clausisse Syluestrem, & Philippum Leuiathan fugasse traditur. Ioannes euangelista superato ueneno, demonem in Dianæ templo ducentos & quadraginta nouem annos commoratum, his uerbis loco expulit: Interdico tibi in nomine IESV Christi Nazareni, ne ultra hic habites: & confestim decessit Epheso. Quocirca iussu Domitiani in Pathmon insulam exul deportabatur uir sanctissimus. Hic cum Cynops magorum princeps in Phara oppido contra Ioannis doctrinam, & edita in Christi nomine miracula, ex falsa sacerdotum Apollinis in Ioannem criminatione, maleficijs populum dementaret, auocaretq; mortuos etiã se excire iactabat: quorum facie assumpta etiam dæmones apparuerunt, è mari emerfi. Tandem Ioanni ait Cynops: Veni sodes ad portum, ut aspicias potentiã meam, et amplius admiraberis. Igitur Ioannes cum uniuersa multitudine redijt, præcipiēs illis tribus dæmonibus, qui sub imagine hominũ nuper resurgentium comitabantur, ne discederent. Concussis itaq; manibus, & terribili maris sonitu peracto, Cynops se, ut antea, dimisit in mare, atq; sic ex oculis hominũ euauit. qui clamare nõ cessabant, laudando dicētes: Magnus es Cynops, & nemo præter te. Ioannes interim orabat Dominũ, ut inter uiuos ultra nequaquam cõnumeraretur magus ille. Tum repenti uehemens est pelagi murmur auditum: & procellis ingruentibus ei loco, ubi se precipitauit,

pitauit, nusquam apparuit. Et daemones qui sub humana figura stabant, quasi iam pridem resuscitati à mortuis, adiurabantur ab Apostolo Dei, dicente: In nomine crucifixi Iesu Christi hanc insulam exite, nunquam redituri: & statim ab uniuersorum oculis disparuerunt, frustra expectantium Cynopa, si forte ex freto resurgeret. Sic apparet, quantum uerè Christianis magistri nomen profuerit, & imitatio iuuerit.

Hæc est coniuratio, hic uehemens fortisq; exorcismus, hic modus fugandi daemones certus, hæc breuis formula, hi sunt characteres, quibus inuocatur omnipotentia rebus supra communem uitæ rationem agendis: hæc doctrina uera, hoc fundamentum solidum: hic philosophorum lapis, longè quidem exuperans eum de quo Alchimici hallucinati contendunt: imò lapis angularis, in quo omnis structura firmiter coagmentatur. Hæc sunt diuina testimonia, hæc sacrorum nostrorum monumenta, hæc ueri sacerdotis memorialia, hæc purissima signa, hæc nostræ in exturbandis daemonibus cæremoniæ, paucis contentæ, facili usu, uili apparatu. Hæc ars coelo sublimior, tartaro profundior, libera periculis, umbrarum hostis, contemptrix laruarum, simulachrorum perosa, nec thuris nec meri indiga, uniuersis manibus, lemuribus, laruis imperitans, omnia busta, omnia sepulchra et species mortuorum continens, & inania terriculamenta, & nocturnum occuracula, & inferorum commeacula (ut Capnion inquit) exporrecta fronte fugans, fatum & naturam

Esaiæ 28,
Ephes. 2.

Matth. 8.
Coloss. 3.

Li. 2. ca. 16. de
Orig. erro-
ris. Idē apud
Clem. lib. 9.
Recog.

umcens, & quicquid unquā ritē optamus, si modus à magistro traditus obseruetur, indefinēter perficiens, & indeficiēter adimplens. Verbo languores uniuersos sanauit, et dæmones expulit Christus. Si ergo secūrē operari uoles, necessariō illud Pauli cōsiliū ob oculos pone: Quodcunq; facitis in uerbo & in opere, ut omne id in nomine Domini nostri Iesu Christi faciat. Hoc est salutiferū medicamētū, quin ipsa panacea uel potius hæc salus nostra et medela. Rectē hinc Nazianzenus in Defensorio ait: Dæmones adhuc cōtremiscere, quādo Christi nomen inuocatur. Contra hūc nullæ ligaturarū præstigiæ, nulla maleficiorū ostēta, nec ulla dæmonij opera, momentū quidē perdurant, quin dicto citius euanescaūt. Proinde à Lactatio quā uerissimē dictū est: Dæmones iustos, id est ueri Dei cultores metuere, cuius nomine adiurati, de corporibus excedunt: quorū uerbis uerberati, nō modō se dæmones esse cōfitētur, sed etiā sua nomina edūt. Quia nec Deo, per quē adiurantur, nec iustis, quorū uoce torquētur, mētiri possunt. Itaq; maximis sepe ululatibus editis uerberari se ac ardere, & iam iamq; exire proclamant. In hoc ordine curationis, Scripturæ sacræ fundamēto innixæ, nullā erroris suspiciōē, nihil idolatriæ, nullā blasphemix opiniōē foueri, luce meridiana clarius cōtuemur. Cuius uerō Scripturæ testimonio, aut quo exēplo fulciatur uulgaris illa & aliāquādiu malē molita maleficij per quēcunq; ineptum & quandoq; bis cecū, curandi et dæmonis eliminādi ratio, me

Maleficij curandi & dæmonis expellendi modus uulgaris ineptus.

ratio, me profectò latet: ubi præter inutile ceremoniarum congeriè, exorcismos adhibet diros, ne dicā blasphemus: Stetorea etiā uociferatione, profusorumq; uerborū turbine, uiolēter abigere dæmonē uelle uidetur, Euāgelia à proposito dissona, Symbolū Apostolorum, orationē Dominicam, salutationē Angelicā, & nescio quæ alia, iterū atq; iterū repetentes. Quorsum hæc ad satanæ expulsionē cōferent? ubi mandatū, ubi exēplū, apud Christū, Apostolos, uel eius discipulos, siue etiā primitiue ecclesiæ ministros? Rei propositæ non respondet uerborum intellectus. Christus, eiusq; imitatores in fugādo diabolo cōuenientibus sunt usi uerbis. Illā autem uerborū recitationem cū instituta actione minimè cohærere, nemo nō uidet. At abominabile suū sacrilegiū ponderent illi, qui eum modum nedum usurpare audent: uerūm etiā bestiis & inanimatis rebus, præter subnascētis Ecclesiæ syncerioris exēplū, execrādas cōiurationes & frequentē tremendi nominis Dei nūcupationē solenniter applicare, itē signū crucis cū oratiōe Dominica et salutatione Angelica ter uel sæpius repetita (sic Mallei referunt authores) uaccæ cōsecrare. Hos, ut minimū, in secundi Præcepti trāsgressione grauiter delinquere, ne quid grauius addā, sentiūt alij. Cōtra grādines uerò & tēpestates, ultra crucis signū, lapilli tres ex grādine in ignē sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis conijciuntur, oratio Dominica cū Angelica salutatione bis aut ter recitatur: adiūgitur Euangelium Ioannis, In principio erat

Bestiis & rebus inanimatis coniurationes superstitiose applicantur.

2. secundæ part quæst.

2. cap 7.

Grādinis & tēpestatis ex maleficio nata sedatio superstitiosa.

Ab Augustino interdictitur, & legitur 26. q. 7. non obsecratis.

pio erat uerbū, atq; signū crucis undiq; contra tēpestatē antè & retrò, & ex omni parte terræ subinfer-tur. Demum cū in fine ter repetierit exorcista: Verbum caro factū est: & toties annexuerit, Per Euāgeli-ca dicta fugiat tēpestas ista: subitò tēpestas, si eā maleficiū excitarit, cessabit. Hæc uerissima experimēta, nec suspecta iudicāda, dicunt Theologi illi. Qui sanè illud ipsum uitium committere uidētur, quod in alijs emendare cupiunt: & ut ille canit poeta Satyricus, Dum stulti uitant uitia, in contraria currunt.

Quantum enim deest eiusmodi coniuratoribus, ut non uerè exprimāt rationem præstigiatorum & incantatorum? Et tamen ista non in leuibus solum experiuntur rebus, sed etiam in benedictis Dei creaturis, imò in mysterijs & institutis Christi perfidè abutuntur. Sed absurdiora hæc sunt, quàm ut longiori confutatione indigeant. In secundum Decalogi præceptum hic quoque haud dubiè impingitur, quam secus ab illis doceatur.

Atqui si in nomine Dei & Christi pronunciato preces & exorcismos finiri, & exoptatum finem interdum consequi obijciant, Christi ueracis quæso uicissim uerba audiant: Multi dicent mihi in illo die, Domine domine, nonne in nomine tuo prophetaui-mus, & tuo nomine dæmonia eiecimus, & tuo nomi-ne multas uirtutes præstitimus? Ac tum confitebor illis, Nunquam noui uos. Impiorum itaque exorcismi uirtute non cedit diabolus, sed sponte: ut impieta-tem con-

tem confirmet, & erroribus alios immergat altius.

Si uerò præter naturā quid pati iumenta credantur (quod tamen cogniti difficilimum, quum sæpe in pascuis uenena uel depascantur, uel spiritus attractu illiciant) primum omnium his pharmacum contra uenena uel similia uitia offerri potest, & reliqua administrari, quæ ex naturali coniectura & arte (quam doctè copioseq; tradit Vegetius de arte ueterinaria uel mulomedicina libris quatuor, item Columella, Cæsar Constantinus, & pleriq; alij ueteres & recentiores) usui fore arbitrabimur, successum toleranter expectâtes. Quæ si minus iuuerint, sed morte armentum abirpiatur: uelut speculum, mentis oculis opponenda erit Iobi patientia: & quicquid id est calamitatis ac damni, Deo sic uolenti (qui dedit & abstulit, idq; sicut illi placitum est, ita facit) ferendum erit acceptum: nec ad ariolos, aut diuinos, aut Pythonis spiritu turgidos, contra euidens Dei mandatum, impie confugiendū. qui profecto M. Catonis idololatriam in agro lustrando certis ceremonijs, solennibus sacrificijs, uerbis atq; uotis Telluri dicatis, ut insuetas alat arbores: ipsis etiam arboribus exoratis ut transmigrent, & in alieno solo accrescant: rapis quoque obsecratis dum seruntur, ut sibi & familiæ uicinisq; benignè conferant: precibus Marti fufis, ut ager pecorâq; seruentur, imitatione sacrilega comprobare uidentur: qui etiam in foramen cornu uaccini terebra impressum, contra incantamentum quandoque intrudere

Iumenta si præter naturam quid patiantur, quid faciundum.

Columel de re rust. li. 6. & 7. Cæsar Const. li. 17. 18. 19.

De re rust. ca. 141.

430 De præstigijs dæmonum

De arte ne-
rer. li. i. c. 20.

trudere solent mixturam ex cere & Paschalis, & eius-
dem thuris ac stole momento. Suffimentum autem
animantium morbis prohibendis utile, legitur apud
Vegetium. qui licet id quoq; lustrare animalia, fasci-
num tollere, dæmones fugare, et grandines inhibere,
ab alijs male persuasus scribit: tamen odore suo, cau-
sa quippe naturali, tam hominum quàm animalium
morbis resistere, & aerem defecare addit. ita habet:

Recip. sulphuris uiui lib. ij. bituminis Iudaici lib. j.
opopanacis, achanti, galbani, castorei, irios crudi, an.
unc. sex. salis Armoniaci unc. ij. salis Cappadoces,
cornu ceruini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis
femine an. unc. iij. lapidis hæmatitis, lapidis sideritis,
lapidis argeritis an. unc. j. equuleas, id est caballio-
nes marinos, caudas marinas, ungues marinos, an.
numero septem. uuae marinæ unc. iij. medullæ cerui-
næ, cedrei, picis liquidæ an. pondera ij. ossa sepia
numero 7, auri semiunciâ, ballucæ siliquam. Hæc uni-
uersa cõmisceantur, & succédantur. Sed si memoratos
lapides aut inuenire nequiueris, aut enormitate pre-
cij ab emptiõe cessaueris, reliqua efficaciter prosunt.

Pecora dolo-
so maleficio
æta.

Interea tamen studiose inquirendum, num aliquid
monstri alatur, aut fucus alicubi foueatur: quemad-
modum à quodam latomo apud Batauos factum me-
mini, qui stabula ingressus, lupi stercus clàm in præse-
pibus abscondebatur: cuius odore, ut uoracis sui hostis
præsentia, ob antipathiâ, ueluti malefico actu, territæ
pecudes, ultrò citroq; exultare, & insolito concitari
furore

furōre uidebātur, unde turbati rustici incātamentum esse conijcerēt. Quocirca ad fabulæ actorē, uelut è spēcula hæc obseruantē, atq; sanādi maleficij nomine celebrem concurrebatur: qui testā fascini materia, lupi nimirum excremēto, occultē ablata, ocyus malū amoliebatur. Sublata enim causa, tollitur effectus. Sic rem qualemcūq; ex hac professione faciebat: à uiris tamen bonis admonebatur, ut maturē eiusmodi falsitati renunciaret, ne merita falsariū consequeretur punitio.

Porro cōtra quæcūq; uenena, oblata philtrea aut cupidinis pocula, medicorū imploranda erit opera: ut postquam perspicaci indagine ex relatu, circūstantijs & symptomatibus obortis, si non in ueneni essentia absolutā cognitionē, saltē ad eius quæcūq; cōiecturā, illi peruenerint quā ocyssimē (in mora enim hic sæpe periculū existit) tum pro eius qualitate deleteria & aehementia, quā poterunt artificiosa & exacta methodo admoliti euestigiō manū, alexiteria & quæ ars dictabit, ordine administrabūt. Morbi si tolli posset causa cognita, cōcidet simul effectus. Venena, corūq; assumptorū uel aliās inficientium indicia, simul & propria antidota, medicorū nouit scholæ: nec ea hic explicare, nostri est instituti. Si uerò ita affectos, ad temerarios alteriūs scholæ homines aberrare contingat, mortis aleam profectò haud rarò, etiamsi pestifera ueneni uis sit lenta, uirulentia pedetentim accrescente, tandemq; cordis uitalem fontem feriente, experiuntur infelices.

*Contra uenens
ficiū quid
faciundum.*

DE MAGORVM, INFAM-
 ium sagarum & ueneficorum
 pœnis. Lib. v.

Quod meam hic sententiam à uulgari, & iam multis annis inueterata dissultantem, uelut appendicem, quatuor superioribus libris annexam: non mihi professione medico, uerti uitio decet, quasi uocationis meæ sepes transiliam. Veritatem enim in profundo abstrusam inuestigare licet cuilibet, nec illi uetustatis auctoritatem præponderare oportet ullam. Negocium uero illud demoniacum tam inextricabilibus quum sit inuolutum labyrinthis, ut non facile quis hinc se explicet, etiamsi ducem habeat emunctarum narium Theseum: inde si aliquis pro ingenij modulo ueritatem elicere studeat, non is reprehensione coercendus: at potius iuuandus, suamq; mereretur laudem, si uel bonæ operæ momentum præstiterit. Quare autem non concedetur medico, rerum absconditarum ex professo indagatori, qui huic scholæ aliquandiu nauarit operam (quam uero felicem, erit penes alios iudicium) in forum prodire, & suam proponere opinionem, citra eorum quorum interesse agnosco, præiudicium? Iurisperito uicissim, aut cuius alij, nedum non inuidebimus medici, sed cum cum scœnore honorem libenter etiam deferemus, ut in re apud nos magis placitis aut longi usus obseruantie, quàm rationum firmitati nixa, uel alioqui controuersa,

trouersa, ingenuè suam interponat sententiam: à nobis certè obuijs amplectendam ulnis, si in ueri cognitionem aliquo ducat modo: reiiciendam autem, si à ratione comperiat aliena.

Cum bona itaque Iurisconsultorum uenia dicam, magos uarios quum suprà multo discrimine à sagis et ueneficis merito distinxerim, non eadem debet his simul confusè & indifferenter statui pœna. Quotquot enim magorū nomine dignatus sum, non ignoranter, aut coactè, sed studio sedulaq; uigilantia, factis etiam grauib; impensis, interdum & peregrinationibus huc institutis, curiosas has inquirunt artes, & blasphemiarum plaustrà: libros uidelicet execrabiles magno frequenter ære redimunt, è quibus satanicæ scientiæ mysteria, si dijs placet, exugant diaboli mancipia & nutritij; ut post eximiam, nec uulgarem suo doctori primario præstitant operam, merita donentur laurea strenui discipuli (nisi ex Dei gratia, conscientia aculeo pungente adacti, satanæ nuncium remittāt, ac maturè resipiscant) qua is suos cohonestare solet, quos sibi & animo & corpore mancipatos, in præcipitium rapit. Eiusinodi Magos olim capitali supplicio mulctauit Moses. Fuisse uero postea punitos, ex Petri uerbis apud Clementem liquet. Iste, fratres, (inquit) quem ostendo uobis, paulo antè uenit ad me, de Simonis mihi malis artibus nuncians, quomodo ipsam sceleris sui officinam proiecerit in profundum, non quasi pœnitentia ductus; sed

Magis omnibus non eadē potest infligi pœna.

Leuit. 24.

Deuter. 17.

Li. 3. Recog.

E

inctuens

Lib. 10. re.
cogn.

Lib. 9. ca. 15.

Lib. 8. cap. 9.
de ciuitat.
Dei.

mctuens ne deprehensus publicis legibus subiaceret. Propterea etiam in Iudæa Antiochiam fugit territus; putans se à Cæsare quæri ad pœnam. Tradit quoq; Cassiodorus, Athalarici regis Gotthorum esse sententiam: Maleficos, uel eos qui ab eorum nefarijs artibus aliquid crediderint expetendum, legum seueritate puniri oportere. Quia impium est circa eos esse remissos, quos cœlestis pietas non patitur impunitos. Huc referatur Augustinus, qui ex Cicer. sententiâ dicit, in XII. tabulis, antiquissimis Romanorū legibus conscriptū esse: Ei qui has artes exercuerit, suppliciū sit. Magus & ueneficus hic intelligitur, non illusa uetula, cunctarum expers artium. Illorum artem exterminant respublicæ omnes bene constitutæ.

Sunt interim pleriq; magi nō ita extremē cū aliorū iactura, flagitio scelereq; exorbitantes, qui pro suo nutu ex occulta quadā, quā ex uoluntatis & studiorum consensu cū dæmonibus contraxerunt, societate, recitata superstitiosæ uel impiæ cōiurationis formula, uel submurmuratis secretò insulsis uocibus, cuiuscūq; formæ requisitæ imaginē aut spectrū, præstricto oculorum acumine, in urna uel speculo uel aere aut alibi ostentāt: nihil aut uerē in rei essentia, nō phantasticū uel imaginariū hac ratione præstare hi queunt: quēadmodum omnes Pharaonis magi, eiusdē cum his hominibus professionis & potentiae, nihil præter rerum præstigiosam exhibuere faciē. Hoc magorū genus nō perinde alijs noxiū, ut repudiata dæmonū cōmunione ad

Magorum
alios non le-
dentium pœ-
na.

ne ad mentem redeat pœnitens, & admonendum & compellendū est: idē in republica ritē cōposita circūforaneis illis præstigiatorib. & ioculatorijs αῦγγρας meritò accadat, ne ea impunitate, curiosarū rerum studiosæ plebis oculis cautē in posterū insidientur.

Quicumq; uerò diris execrationibus, ex orcismis, precationibus, blasphemio nominis diuini contra secundū præceptum abusu, barbaris uocibus authorem prodentibus, quēcunq; effectum præter naturæ ordinem, aduersus uerbi diuini institutā à Deo rationem extorquere, in rebus serijs uel ludicris satagunt: ij ut curiosarum artium ad propriā perniciem cultores, saniori doctrina primū instituti, stricta lege coercēdi sunt, & ad resipiscentiam cogendi. quod si præfacti perseuerēt, arbitraria esto multa, qua constringantur, ne tandē in legem contra blasphemos à Mose latam deliquisse iudicentur. Ceterum magorū plurimi professione sunt religiosi quos uocant, qui occultam mentiti artem, maleficij dignationē curationēq; iactare non uerentur: ut si morbo aliquo contumaci, imperitæ plebi ignoto, nec uulgari quis cōsistatur, atq; eorū fictæ cōfissus sciētiae, cōsiliū quærat, maleficiū esse uel incātationē persuadēt morbum ex naturali causa ortū, medicisq; doctiorib. nō obscurū: additis etiā in dicijs, quib. uelut digito cōmōstratur innocēs sæpe femina. Hi & morbum cōminiscūtur, et inuincibilē calūniam in fonti impingunt illusores: utroq; nomine non modò inter perniciosissimas iniqui quæstus ἀπηνες,

Magorū religionum multa

adulterinæ monetæ (quod pietatis prætextu alios inescant, & dæmonio deuoeant, offerantq;) architectos & falsarios reputandi, uerum etiam illis qui libellos spargunt famosos annumerandi, & uelut ciuilibus, ne dicam, publicæ tranquillitatis turbatores censendi, si hoc controuersiarum & atrocissimorum odiorum, quibus miserrimè consiliantur intonantq; uiciniae, pagi & urbes, feracissimum seminarium, ad iustam trutinetur bilancem. Suos tamen

Zach. 2 hi inueniunt patronos, ob religionis fortè titulum. hos enim qui tangit christos, Dei configere pupillam clamatur. Hoc grande nefas, & morte piandum. Interim tamen ut minimum, ab hoc instituto coercendi sunt, à bonorū fruitione suspendendi, uel etiam exilio puniendi: at pro sceleris enormitate, ijs quorū interest, ne sutor (quod dici solet) ultra crepidā, poenam decernedi, augedi uel immutandi potestatem relinquo.

*Magicorum
medicorum
punitio.*

In horum magorum albo censendi suo quodam iure, quotquot contra diuini uerbi maiestatem & genuinum usum, in medicinæ, omnium artium & sacratissimæ & utilissimæ non tolerandum despectū, contra quoscunque tum hominū tum bestiarum morbos, salem coniurationibus execratum, & aquam eadem potentia expiatā propinant, uel exorcismis ueræ uirtutis exortibus, aut inconditis incongruisq; uerbis, sacro aliquo nomine, uel diuinæ Scripturæ uocibus, scitè palliatis (ut dolus lateat, teste Augustino) uel alioqui horrifonis sine intellectu dictionibus recitatis aut

tis aut scriptis, & collo suspensis, aut aleubi alligatis utuntur. Superstitionis limites hos transilisse fatendum est, & propterea redarguēdi acriter refrenandiq; ne in immane idololatriæ scelus & sacrilegium utriq; & actores & qui admittunt, incurrentes, illius olim diras subire se pœnas serò querantur.

Pleriq; insuper magi Pythonis spiritu inflati, artem diuinandi profitentur, & res perditas quis suffuratus fuerit, aut ubi eæ reconditæ sint, & alia abdita, uel etiam ancipitia, se manifestare posse iactant. Quum autem hi uel φιδαντίας fumo inducti, ut aliquo habeantur saltem numero, sibi artem uendicant occultam, & scientiã quã ignorāt, uel propria compulsi malicia ut fraudulent: siue auariciæ illeſti studio, ut quæstum si audulenter faciant, etiã si interdum per satanæ cooperationē nihil aut parū nouerint, gloriētur nihilominus de diuinandi cognitione, siue etiã ali quibus exorcismis, execrationibus, uotis & ceremonijs, quod pollicentur, peragant: utriq; mendacijs & mendaciorū authori, uelut testi certissimo innixi confisiq; quū furti aut alterius sceleris notam inurant ijs qui hîc ut innocentissimi agnoscutur, ita & illæ si nominis inter uicinos antea semper uixerūt pacificæ: at hoc notati cauterio præter meritū, calumniam in posteritatē multam sustinent, ut hac ratione graui similitate et odio diuellantur cōturbenturq; numerosæ familiæ, & celebres uicinie antea continuò pacatissimæ: discordiæ huius exitialis & calumniarum exe-

Diuini & arioli ut Reo publica turbatores et falsarij. habēdi.

crandarū authores, non alio habēdos esse loco, quā
 seditiosos Reipublicæ turbatores & falsarios, equidē
 sentio. Quibus, ut minimum, cum primis silentium
 à magistratu imponi decet: deinde arbitrariā pro de-
 licti qualitate, pecuniæ irrogari multam: ac nisi à
 maleficio desistant, exilio puniri: quemadmodum in
 quodā ariola Ioachimo, ab ornatissimo Senatus Cæ-
 sarei ordine apud Geldros, olim prudenter factum
 memini. Enimuero pœnam à Mose, ex Dei uolunta-
 te sub lege ueteri, eius farinæ hominibus constitutam,
 illis nō imprecor. Ea ita sonat: Vir & mulier in qui-
 bus Pytho uel diuinationis fuerit spiritus, morte mo-
 riantur, lapidibus obruent eos, sanguis eorum sit
 super eos, uel capitali pœna digni sunt. Item: Ani-
 ma quæ declinauerit ad magos & ariolos, & forni-
 cata fuerit cum eis, ponam faciem meam cōtra illam,
 & excindam eam de medio populi mei. Et Deu-
 teron. 18. Non inueniatur diuinus qui diuinando
 futura prædicit, nec mathematicus, nec ueneficus,
 nec maleficus, nec incantator, nec consulens Pytho-
 nem, nec magus, nec à mortuis sciscitans. Abomina-
 tur enim Dominus quicumque ista facit, & ob istas
 abominationes excindit eos Deus tuus ante te. Sic
 4. Reg. 1. interijt Ochosias rex Israel, quia infirmus sp̃reto
 Deo uero, & legitimis medijs, misit ad consulē-
 dum Beelzebub Deum Accaron. Quapropter
 2. Reg. 18. à populo Israelitico eos publico edicto designata
 pœna exulare uoluit rex Saul, qui magos & ariolos
 abstulit

Leuit. 10.
 Pœna diui-
 nis, magis &
 ueneficis à
 Mose consti-
 tuta.

abstulit de terra, atque interfecit eos qui Pythones habebant in uentre. Nec poenas idem ille euasit debitas, quòd huius familiæ mulierculam in Endor consuluerit.

Suus hic locus quoq; debetur ijs, qui, ut sibi suæq; uoluntati obediat, & ad nutum respondeat, miserum circumferunt dæmonem, in deditionem extremè suffitibus & ceremonijs adactum, & iam annulo ab aurifabro sanè subtili & artificioso incarceratum: uel eum etiã ostentant in duro nec fragili scilicet crystallo, aut uitro (mirum est, id à diaboli, ex tartaris continuo ardentibus euolantis calore, non colliquescere) tam stricte et irremisse concatenatũ, ut suis saltẽ nunc dominis uelut seruus captiuus & mæcipiũ (quemadmodum ipse naturalis postulat ordo reciprocos, uti dominus serui dominus, ita & seruus domini seruus) suam diuinando aut res abstrusas detegendo, strenuè præstaret operam. Hi quum animæ suæ consulant malè, & alijs imponant, impietatisq; inquinamētum affricent, minimè tolerandi sunt. Præclarum iustæ poenæ, imitationeq; dignissimũ exemplum ante paucos annos in huius professionis hominem, Iacobum Iodoci de rosa nomine, Cortricensem, Arnhemie apud Geldros proposuerunt, promulgaruntq; Cæsaris authoritate eximij uiri Senatorij, eius ordinis clauũ uigilanter gubernãte amplissimo doctrina, estimatione & prudentia uiro D. Adriano Mario Nicolai, cæcellario mihi multis nominibus obseruando.

Eorũ qui in annulo uel uitro dæmonem captiuũ circumferunt poena.

Adrianus Marius Nicolai, Geldricæ cancellarius.

440 De præstigijs dæmonum

Annulum ille circumgestabat, in quo exorcismis colligatum putabat dæmonem, quem singulis quinq; diebus, ut minimum, alloqui, & de rebus nouis alijsq; consulere cogebatur: libros quoque maleficas artes coniurationesq; impias spectantes habuit, qua occasione non modò hominum & bestiarum morbos ex maleficio ortos ab alijs discernere, sed & curare uoluit. Quapropter post suos carceres, heros ille publico loco ante ædes Senatorias circa forum, solenniter spectatorum corona cinctus, malleo simulatū captiui dæmonis carcerem, annulum uidelicet, postpositum, sententia ritè lata aperiri, atque omnino perfringere cogebatur, eoq; modo captum libertate donare: nisi fortè uiolento mallei impulsu contritum dæmonem credatis, qui annuli solido munimento illo constringi posse ratus fuit. Accessit quoque, ut libros in ignem idem ille conijceret, astaretq; tantisper, donec flammis absumpti essent. Exilio insuper puniebatur, post exolutas huius actionis causa factas impensas. Actum Arnhemie, 14. Iulij, anno 1548.

Annulus, crystallus, uitra et reliqua nefario usui consecrata, solenniter infringenda. Magorum libri palàm exurendi.

Eadem ratione erunt crystallus, uitra, & reliqua nefario usui consecrata organa, sententia solenni condemnanda, & palàm infringenda. Horum artificibus & patronis pro delicti magnitudine, ex æquioris magistratus arbitrio infligetur pœna. Porro de curiosarum harum artium libris quid decerni debeat, ne quidem in quæstionem uocandum: quum memorabile & posteris omnibus sine cōtrouersia imitandum hic exem-

hic exemplum legamus in Apostolorum Actis, ubi Pauli apostoli prædicatione Ephesi comburuntur cuncti eo comportati execrationum libri, pecuniæ quinquaginta millium precio æstimati. Hos quoque prorsus corrumpi uoluit Vlpianus iuriconsultus, L. Ceteræ. §. 1. ff. fa. hercis.

Huc uniuersum illud diuinationum demoniacorum theatrum, secundo libro inter infames magos relatum, accenseatur. Ob necromantiam accusatus est L. Apuleius à Sycionio Acimiliano, corā Claudio Maximo Africæ procōsule: & ut quidā uolunt, dānatus.

Quid deinde leges de tota illa magorum colluue proposita statuant, subiiciendum duxi. Lib. 9. Codicis, Imperator Constan. A. ad Maximia. Nullus aruspex, nullus sacerdos, (id est, uetite magiæ doctor) nullus eorum qui huic ritui assolent ministrare, ad limen alterius accedat: nec ob alteram causam, sed huiusmodi hominum amicitia, quāuis uetus, repellatur, concremando illo aruspice qui ad domum alienam accesserit: & illo in insulam deportando post ademptionem honorum, qui eum aduocauerit suasionibus uel præmijs. Idem Imp. ad populum: Nemo aruspicem consulat, aut mathematicum, nemo ariolum: augurum & uatum praua confessio cōticescat. Chaldei ac magi, & cæteri quos maleficos ob facinorum magnitudinem uulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur, sileat omnibus perpetuò diuinandi curiositas. Idem Imp. Const. A. & c. ad Thaurū præ-

Contra diuinos, magos, sacrilegos, & ueneficos late Imperatorum leges.

Chaldei, magi et malefici.

fectum prætorium: Etsi excepta tormentis sunt corpora honoribus præditorum, prætor illa uidelicet crimina quæ legibus demonstrantur, etsi homines magi in quacunque sint parte terrarum, humani generis inimici credendi sunt: quoniam tamen qui in comitatu nostro sunt, ipsam propemodum pulsant maicstatē, si quis magus, uel magicis certaminibus assuetus, qui maleficus uulgi consuetudine nuncupatur, aut aruspex, aut ariolus, aut certè augur uel mathematicus, aut narrandis somnijs occultans artem aliquam diuinandi, aut certè aliquid horum simile exercens in comitatu meo uel Cæsaris fuerit deprehensus: præsidio dignitatis exutus, cruciatus & tormenta non fugiat. Si uerò conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit pernegādo, sit eculeo traditus, ungulisq; sulcantibus latera, perferat pœnas proprio dignas facinore.

Nullus debet consulere diuinatorem, & quilibet à diuinando debet cessare: & contrà faciens punitur, h. d. secundum Sal.

Nullus debet consulere incantatorem de his quæ futura sunt, nec Chaldaeos, nec maleficos: & qui contrà fecerit, ultore gladio capitali pœnæ subiacebit. Viuianus.

Qui dæmones inuocant, uel imagines cereas incantant, puniuntur, h. d. Sal.

Facientes incantationes ad finem mali, sunt puniendi: de iure uerò Canonico, etiam si faciant ad finem boni.

nem boni. 26. q. 2. cap. illos. & c. ex tuarum. extra, de
sortilegis. & c. si. c. tit. ubi glosa. Bart. Sali.

Vlpianus in l. item apud Labeonem. §. si quis. ff. de
iniur. dicit teneri constitutionibus principum eos, qui
aliquam illicitā diuinationē pollicētur, iuxta l. nemo
habet. c. de mathema. Diuinatio diuinorūq; consul-
ta in Toletana synodo, & in epistolis Decretalibus
condēnātur. Gregorius, & Hab. 26. q. 5. si quis: Si quis
ariolos, aruspices, uel incantatores obseruauerit, aut
phylacterijs usus fuerit, anathema sit. Idem, & Hab.
26. q. 5. contra: Contra idolorum cultores uel aru-
spices atque sortilegos fraternitatem tuam pastorali
uehementius hortamur inuigilari custodia: quod si
emendare se à talibus nolle repereris, si serui sunt, uer-
beribus uolumus castigari: si uerò liberi, inclusione
digni, districtamq; sunt in poenam dirigendi.

Resipiscētib; autem, pontificis Romani 81. Syl-
uestris secundi famosum exemplum ex Platina, Nau-
clero, Petro Præmonstratensi, Bennone Cardinale, et
alijs, proponere uolui. Hic Gilbertus antea uocatus,
natione Gallus, malis artibus (ut aiunt) Pontificatū
adept⁹ est. Adolescēs enim, in Floriacēsi cœnobio diœ-
cesis Aurelianæ inauguratus fuit monachus: relictoq;
monasterio, diabolū secutus, cui se totū m̃cipauerat,
Hispalim ciuitatē Hispaniæ bonarū artiū causa profe-
ctus est, ubi se philosopho Saraceno magiæ perito in-
sinuat. Apud magū uerò hospitē uiderat librū necro-
manticum, quē illi clām surreptū cupijt. Cum autem
religiosus

Syluestris 2.
magi Histo-
ria, eiusq; re-
sipiscētia.

religiosius cautiusq; custodiretur, per hospitis filiã, cum qua illi domestica intercesserat familiaritas, tandem secretò ademptũ ut perlegeret, impetrauit Gilbertus, qui eo bona fide accepto, meditatur abitione: periculum tamen ex furto sibi metuens. Gilbertus igitur ambitione & diabolica dominãdi cupiditate impulsus, largitione primò quidem Archiepiscopatum Remensem, inde Rauennatem nactus: pontificatum postremò, anno millesimo (ut tradit Petrus Præmonstratensis: ut alij uerò, anno 997) maiore conatu, adiuvante diabolo consecutus est: ea tamen lege, ut post mortem totus illius esset, cuius fraudibus ad illud dignitatis fastigium conscendisset. Quanquam interim artes magicas in Papatu dissimularet, caput tamen æneum in abdito conseruabat loco, à quo responsa accepit, si quando à spiritu maligno quicquam postularet. Demum cum Gilbertus regnandi cupidus, diabolũ sciscitaretur, quãdiu in pōtificatu uicturus esset? respondit humani generis hostis ambigüe, ut solet: Si non attigeris Hierusalem, diu uiues. Dum itaq; Pontificatus sui anno quarto, mense uno, die decimo in basilica sanctæ crucis in Hierusalem Romæ sacrificaret, graui statim correptus febre, fato se moriturum cognouit ex dæmonũ strepitu (teste Petro Præmonstratensi) qui pensum sibi soluendũ existimarunt. At pœnitentia ductus Pontifex, & scelus magici erroris sui coram populo fassus deplorat: omnesq; primò posthabita ambitione & diabolicis fraudibus, ad bene sancteq;

ne sancteq; uiuendum adhortatus est: deinde unum-
quemq; rogauit, ut post mortem trūcum corporis sui
laceri & disiecti, quemadmodum merebatur, bigæ
superimponerent, eoq; loci sepelirent, quo sponte ab
equis uectum foret. Inter ipsas uerò mortis angustias
supplicat (inquit Benno) sibi manus & linguam ab-
scindi, per quas Deum blasphemasset, demonibus sa-
crificans. Ferunt igitur Dei nutu & prouidentia (ut
ait Platina) equos ipsos spontè ad Lateranēsem per-
uenisse basilicam, eoq; in loco sepultum eius fuisse
corpus: ut scelerati sciant, apud Deum uenia locum
sibi relictum esse, si in uita aliquando pœnituerint.

Tristiores malefica Anglicanæ finem describit
ex Guillerino Vincentius, licet figmentum esse cre-
dam: tamen ut misceatur seria iocis, lectorem iuuabit
fabula. Mulier, inquit, eodem tempore apud Berhe-
liam Angliæ uillā, malefica & diuinatrix, cum quo-
dam diē cōuiuaretur, cornicula quam in delicijs ha-
bebat, uocalius solito nescio quid cornicata est. Quo
audito, domine cultellus de manu excidit, simul &
uultus expalluit: eaq; diutissimè ingemiscens, in hæc
prorumpit tandem uerba: Hodie ad ultimum sulcum
peruenit aratrum meum, hodie incōmodum grande
& audiam & patiar. Adhuc ea loquente, aduenit
nuntius, eodem die eius filium & totam familiam su-
bita interijisse morte narrans. Ea re intellecta, conti-
nuò saucia dolore decubuit: iussitq; acciri supersites
libero, monachum & monacham, quibus cum gemi-
tu ait:

In spec. Hist.
lib. 26. ca. 26.

Malefica &
diuinatrici
quid à morte
acciderit.

446 De præstigijs dæmonum

tu ait: Ego miserrabili meo quodā fato demoniacis artibus hæctenus operā nauauī, uitiorū omniū sentina, & illecebrarū magistra, spe tātū uestræ religioni innixa, quā à me ipsa desperarē. nūc itaq; quādoquidē me dæmones habiturā exactores pœnæ scio, quos habui scelerū suosores, per materna uos rogo uiscera, ut mea tētētis leuare tormēta: erit enim de animæ perditionē sentētia irreuocabilis. Corpus ergo meū in corio ceruino insutū includite in theca lapidea, operculum deinde ferro plūboq; cōstringite, & lapidē ipsum tribus magnis circūdate catenis. Si tribus noctibus ita securē iacuerō, quarto die me sepelietis, quanquā terrā corpus uō admissurā ob mea maleficia uerear. Cātenatur pro me Psalmi quinquaginta noctibus, & missæ celebrētur totidē diebus. Matris uoluntatē exequuntur liberi, at nihil promouerunt. Primis enim duabus noctibus, cū clericorū chori Psalmos canerent circa corpus, singuli dæmones ostiū templi immenso obice clausum, leui negotio cōfringētes, duas extremas thecæ dirupērūt catenas, media autē operosior permāsit illæsa. Tertia nocte circa galliciniū, strepitu eorū qui ostio appropinquabāt, totius monasterij fundamenta uidebantur succuti. Vnus autē cæteris uultu terribilior, & statura celsior, ianuas maiori uirtute collisas in frusta deiecit, arrogantiusq; funus petit: inclamatoq; mortuæ nomine, ut surgeret imperauit. ea mox respōdēte, Nequeo ob uincula: Soluēris, inquit, et malo tuo. statimq; catenā, quæ reliquorū ferociā eluserat, nullo

rat, nullo conamine ueluti stupā infregit, thecāq; fun-
neralis operculū pede detrusit, & apprehensa manu
palam omnibus eam ad templi fores protraxit, ubi in
procinctu stabat equus niger superbē hinniens, un-
diquaque prominentibus uncis ferreis, quibus impo-
sita misera, ab intuentium oculis cū uniuerso comi-
tatu euauit. Suppetias tamen orantis clamores mi-
serabiles per quatuor ferē audiebantur miliaria.

¶ Quoniam uerō Lamiae, quas ita nuncupant,
sint sexu mulierculae, ut plurimum uetulae, natura me-
lancholica, mentis impotes, animum temerē despon-
dentes, exiguae in Deum fiduciae: ijs ueluti idoneis
organis libentius se diabolus adiungit, ac promptius
insinuat, ut earum mentes uarijs conturbet formis,
quarum ludibrijs effascinatae, se fecisse existimant,
fatenturque id quod ab ipsis fuit alienissimum. Enim-
uerō si perspicaciori mentis acie rem omnem ad nor-
mam exigas eorum quae à dæmone & agi possunt
& aguntur, ac quae ab hominibus, illius opera ac
instrumentis propositis perfici creduntur: à dæmo-
nio, quicquid id est, designatum esse comperies.

Vix itaque inducor, ut eas in haëreticorum nume-
ro collocare audeam: quum hoc nomen nemo, ni-
si semel atque iterum admonitus, & tamen fanaticis
imbutus opinionibus, constanter & praëfractē per-
duret, mereatur. Error in mente nō facit haëreticum,
sed uoluntatis pertinacia. Quare hæ menti pror-
sus à satana corruptae, & falsis imaginationibus
distractae,

Quomodo
Lamia delat
se dæmonis
opera putent
esse sua.

Haëreticorū
quis.

Tit. 3.

distractæ, si nihil aliud ipso actu in alium cōmiserint, erunt examinandæ, & rectius in præcipuis nostræ fidei Christianæ capitibus instituendæ, ut quod in suæ huius religionis inchoatæ primordijs sponponderint, diabolo renunciâtes, atq; eius tamen clandestino fraudulentoq; inductu (quod primæ parenti Eue quoq; contigisse scimus, postea declinarint incautæ, id iam resipiscences, ex salubriori institutione præstare per Dei gratiam omnibus suis uiribus satagant. Quid hic demonio minus poterit, suasionē contraria fidelis Iesu Christi minister? qui ouem satanæ suggestionē perditam requireret, atque ad ouile Christi reducet. Facile uerò, factō attentè periculo in ipso Articulorum Fidei examine, si fortè alicubi aberrarit malè persuasæ elucescet: & num saniori doctrinæ pertinacius reluctetur melius docta, mereaturq; hæreseos notam: an conuersa, & à seductionis uitiatæq; mentis ueterno excitata, in Ecclesiæ membrum denuò recipi, & pro se orari ex toto pectore cupiat, obsecretq;. Propterea non tam procliues esse decet Christianos, ut fide & mente propter sexum ac ætatem imbecilles uetulas, ex sinistra alicuius maleuoli opinione, sugillationeq;, in tetros illos, squalidos, hominum custodiæ non designandos carceres, horrida cacodæmonum captos torquentium domicilia, præcipites agāt, atque crudelißimo cuius tortori immaniter excruciantas quouis etiam atrocißimo tormentorum genere, uelut in Phalaridis tauro conclusas, in carnificinam, huma-

nam, humanitatis profectò affectū omnem exuti tradant: quemadmodum multis in locis non tam prudenter quàm seuerè fieri constat. Præter exorbitantium cruciatuum dolores iniquè inflictos, inter carcerem & custodiam multum discriminis constituit Iurisperitorum schola: quæ, eorum qui postea plectentur uita, custodiam neutiquam uult esse pœnam: quam à carcere horrido dirā irrogari etiam insontibus senserunt, qui præter meritum quandoque in illum fuere detrussi. Verum ut æquitatis commiserationisq; ratio labefactata negligitur, contemniturq;: sic & custodiæ nomen cum usu apud plerosque propemodum euauit. Ita fit, ut solitudine diutina, carcerum squalore, caligine tetra, uarijsq; dæmonum spectris exhorrescentes misellæ Dei creaturæ, antea nō uihil diaboli assidua suggestione, fascino & delusione, mentis sensu luxatæ, & iam denuò torturis uarijs excarnificatæ, dum quæstionibus atrociter subiiciuntur, mortem semel momento cum acerbissima eiusmodi uita commutare malint, quæcunq; proposita flagitia libenter confesse, quàm ferocius in easdem putidissimorū carcerum speluncas & equuleos præcipites retrudi.

Cæterum quod manibus pedibusq; colligatis Lamiæ maleficiæ reas, aquæ iniectas nunquam submergi, at supernatare, uelut certum experimentum, nec fallax indicium esse, apud magistratum & carnifices in plerisq; ditionibus obseruetur: næ illud minus est ridiculum, mirumq;, huic insulsæ persuasioni ullum

*Discrimen
custodiæ &
carceris.*

*Cod. lib. 9.
de custodia
reorū leg. 1.*

*Experimenta
in dignoscen-
dis Lamijs
fallacia.*

F hominem,

450 De præstigijs dæmonum

Natationis
causa.

Lib. 1. de
morbis mu-
lic. in ini-
tio.
Plin. lib. 7.
ca. 2.

hominem uel leuiter rationis sensu præditum, fidẽ tantillum apponere. Natationis siquidem causas, uti leuitatẽ, raritatem, spiritus sustinentis conclusionem, corporis uiri habilitatem, idq; genus reliquas natura les occasiones, nõ magis inesse his corporibus, etiam fontibus, ut quidẽ fateor: ita asserere audeo, si quid eiusmodi præter naturæ ordinem uideatur, id fieri suffulciente feminas, de quibus etiã falsa est suspicio, diabolo, ne submergantur (conuiuente Deo ob incredulitatem magistratus, fallax hoc experimentum admittentis) quo in sententiam iniquam eum tandem inducat hac fraude impostor ille, ab initio sanguinarius. Mulierem quoque rariore carne præditam, & tene-riorem esse, quam uirum, docet Hippocrates. Tradit uerò Philarchus, in Ponto genus Thibiorum esse, & multos alios, quorum notas in altero oculo dupli-cem pupillam, in altero equi effigiem assignat: nec eosdem posse mergi, ne quidẽ ueste degrauatos. Id si uerum est, conuatum esse oportet.

2. secundæ
partis. quæst.
2. in initio.

Similis temeritatis, & superstitiosæ demonia-cæq; falsitatis experimentum est, quod in Malleo le-gitur: Die Dominico sotularia iuuenum axungia seu pinguedine porci, ut moris est: pro restauratione fie-ri, perungunt: & sicubi ecclesiam intrant, tandiu maleficæ ecclesiam egredi nequibunt, donec explora-tores aut exeant, aut illis exeundi licentiam expresse concedant. Nec absimile erit, quod in hanc digno-tionem plerisq; in locis obseruatur admodum impiẽ,

ubi ex

ubi ex terræ quam ter spatta primum in sepultura iniiciunt pastores, portiuncula Missæ sacrificio scilicet sanctificata, calcando templi limini supponitur: nec sagam, si in templo sit, tum posse egredi putatur. Item assulas sume ligni quercini, in quo aliquis sit suspensus, uel se strangularit: inspergantur illæ aqua lustrali, collocenturq; in templi ingressu: nec egredi ea poterit, nisi assulas summoueris.

Regulam autem hanc minime fallacem à quæstionibus obseruare decuit, ut de singulis illis flagitijs iam confessis, accuratè cum iudicio inquiratur, quas alios passos dicunt fatenturq; ærumnas & calamitates à se illatas, num ita se habeant, uel in rerum sint natura: & si comperiat quosdam ita lesos, uel morbos aut damnum perpeffos esse, ut iam ab alijs hæc confessis, designata huiusmodi mala putentur: inde quibus medijs, materiæ aut organis perpetrata sint, penitus inuestigetur: & num illa media, materies aut instrumenta istiusmodi effectibus producendis sint apta, consonaque. Vbi naturalium rerum & uirtutum cognitione celebrium medicorum iudicia in consilium accerseantur, quemadmodum in alijs quoque casibus eos spectantibus fieri uolunt leges. Vt enim non est alicuius melancholici, aut mente uitati standum confessioni: ita etiam ex harum confessione non est infligenda temerè punitio, nisi ex certis circumstantijs, & demonstrationibus euidentibus, indubitatum constet ueneficium uel uenenatio, phar-

Quæ in maleficij perpetrati inquisitione sunt facienda.

Confessioni mente læsi non est standum.

maco uidelicet propinato aut illito, aut eo loci, unde halitu inficere manifestum est, deposito.

In actione criminali oportet probationes luce meridiana esse clariores.

Oportet siquidem probationes luce meridiana esse clariores, maximè in actione quam uocant criminali: quæ Iurisconsultorum laudabilis est sententia.

Nam in hoc maleficij negotio, multa turbulente, uel ex sinistra opinione aut suspitione, uel malitiosè ex maligno affectu, uel ob morborum difficultatem, aut rerum iacturam, ex incredulitate, quod non satis Dei iustæ uoluntati ex animo se totos quidam tradant, subijciantq; dicuntur, multa confuse de alijs sparguntur, confessione item illusarum à demone uetularum sanciantur, diabolo frigidam hic suffundente, & machinationis clauum fideliter dirigente, ut si quis aurem applicet facile, accusationem & confessionem ratas existimans, ita se tandè delusum sentiet, quo tanquam in labyrintho inexplicabili inuolutus, nunquã sit exitum inuenturus, si ad legum normam & iuris rigorem cuncta ex auditis exequi statuatur. Ea satanæ ars est, ut res usque adeò tricis subtilissimis implicet, confundatq; quò nec ulla Thesi sagacitate extricari, nec Oedipi prudentia explicari queant. Sic uel in principijs omnino substitisse, & intra metas se continuisse, aut maturè retrogressum esse, ne diabolo, ab initio homicidæ, uel apertis mendacijs aut ueritate dolo falsitateq; fermētata, aperiatur fenestra, per quam se in actiones nostras insinuet, præstare, ipsa re et usus observatione cōperi. Nec omnē longius grassandi occasionem

sionem satanæ præcidēdi, cōpendiosior unquam erit. uia: alioqui mēdaciōrum, calumniarū falsarum, ueritatis momento interdum mixto ut dolus lateat, criminationum atq; accusationum nullus uidebitur modus aut finis. Huc Cardani sententiā adduxisse iuuabit. Constat has sæpe meritò plecti, inquit, quòd sint malefica, aut etiam ob impietatem: cæterum plerunque stultæ solum sunt, nec confessio integra, ac iudicium, uelut de latronibus ac furibus reliquisq; sceleratis hominibus, ad mortis pœnam trahi possēt. Sed omnia plena uanitatibus, mendacijs, repugnantia inconstantiq;. nam illud quod dicitur, conuenire & contestari absentes, omnino falsum est: nec nisi de dic congregationis conueniunt, cum uulgata sit quæ nam sit. Id uerò argumentum si rectè & diligenter examine-tur, ostendit hanc artem esse prorsus falsam, & illas non uerè in unum coire: nam una centum aut etiam plures detegere possēt, cum illarum muliercularum opinione tot intersint. Verum non nisi fama agnitas, aut uisu, accusant, quas non excludo (sic enim uisionem illam uocant) sed ex auditu & colloquijs agnoscunt: utrum uerò uigilantes, an dormientes, certum est quòd in utroque tempore. Eadem autem uident atque audiunt, ob fixam contemplationem, fidemq; illius rei: uelut Rasis enarrat de illo qui se gallum ob stulticiam existimabat, statis horis gallorum more ad canendum surgens annis pluribus. Hæc autem opinio ac uisio mutuis inter se colloquijs multum

De uariet.
lib. 16.

454 De præstigijs dæmonum

confirmatur. Neque adeo frequenter ad hunc abeunt ludum. quædam enim uix ter in anno accedere sibi uidentur, nec quidem uolentes: quamuis & hoc persepe contingere putetur, maxime unguentorum auxilio.

Porro ut exemplis lucidior euadat res per se obscura, tenebrisq; inuoluta, duarum muliercularum in ciuitate Imperiali paucis abhinc annis captarum, exustarumq; confessiones, à me requisitas, consulisq; assensu ex codicillis iudicialibus communicatas, hic proponere uolui. Primum una quidem fatetur, se à Deo omnipotente desciiisse, & diabolo maleficio adhesisse, ac amasium suum appellari Bernardum: deinde effecisse singulis uicibus pomo, ut matrona quædam N. sexies partum ediderit mortuum. Confitetur item, se cuiusdam uiri N. filiam, cereuisiæ haustu per maleficiū enecasse: identidem & N. uxorem ita iam in lecto tanquam ex morbo decumbentem, maleficio lesisse. Propter hanc confessionem, igni tradendam misellam decreuit magistratus: & quidem non immerito, si uerè compertum fuerit illa scelera ab ea fuisse designata.

Antabo autem tribus excutiatu confessione uerbis. Quòd à Deo desciiisse se fateatur, & demonio adhesisse, id in foro ciuili non erit criminale. Quotusquisque etenim nostrum est, qui idipsum non facit? Siquidem omnis qui facit peccatum, seruus est (do-cente Christo) peccati. Qui committit peccatum, ex dia-

Prioris muliercula uti
Lamie confessione.

Ioann. 8.
7. Ioann. 3.

ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. *Ex diabolo est qui peccatum committit.*
 In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, non est ex Deo: & qui non diligit fratrem suum. Qui non est mecum, ait Christus, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. *Matth. 12. Luc. 11.*
 Sed admoniti resipiscere possumus, & poenitentiae locus est. quid ergo uetat, quo minus & illa redarguta, rectiusq; instituta, ad sui cognitionem ualisset reduci? Quod se concubitus demonis Bernardi passam dixerit, phantasticum & imaginarium prorsus fuisse, ex superioribus liquet: ubi ex professo diluitur illud phantasma, ut minus fidei uel hoc saltem nomine confessioni eius fucrit adhibendum, quæ ex mente hallucinante, erronea quoque censenda est. *Concubitus cum demone imaginarius. Lib. 2.*
 Quis aliud rogo huic poroco Bernardi nomen indidit, quam ipsus sibi, id corrupto auditus sensui uel ui imaginatiuæ ingens, ut edito nomine inter Christianos usurpato, in maiorem confidentiam, mente titubantem mulierculam illiceret, sibiq; deuinciret: nec ob hanc satanæ illusionem, mentisq; muliercule leſionem, mortis poena irrogari debuit. Nec potmo interimi potuit foetus, nisi accesserit uenum, quod solertius indagandum erat: quemadmodum quoque, num ea fuisset illius ueneni efficacia foetui enecando peculiaris, ut matri hinc nihil inferri potuerit incommodi: nec solum eius inualidæ confessioni standum erat. Quod etenim ex

Dei uoluntate & arcano consilio contingit, uel diabolo diuinitus permittitur, id uitiatō feminæ cerebro dæmon sæpe ingerit, quasi ab illa designatum sit: cuius tamen sceleris illam planè insontem esse conperiet is, qui singula ad rationis perpendiculum non somnolenter expenderit. Idipsum de filia N. cereuisiæ haustu sublata per maleficiū, dicendum est. Quid enim cereuisiæ immissum fuerat, quod interimendi uim deleteriā obtineret, adhibitis in consilium medicis, in earum rerum cognitione insignibus, uigilantius erat inuestigandum. Nec minori studio inquirendum, quibus organis aut medijs coniugi N. morbum conciuisset, Nec uulgatæ & odiosæ carminis aut maleficij uoci pronas adeo offerre decuit aures. Enimuerò ubi sola incantatione infortunium quodcunq; à se procreatum narrant amentes & inconstantes hæ uetulæ, peruerso dæmonis instinctu id fieri, easq; à uera morbi eiuscemodi inuectione tam esse liberas, quàm quemuis alium, deierare non uerer. Vnde cuius se criminis reos faciant, qui tam inconsideratè immaturas effundunt interdum sententias, ipsi uiderint.

Iam alterius quoque eodem in loco igni adiudicata confessionem editam audiamus, leuiq; inuestigatione excutiamus. Confitetur hæc, quū ante sexennium ferè, hora quadam matutina, præ animi desperatione, sibi uim inferri cogitaret, ad se accessisse uirum quendam proceræ stature, & formæ non inuestæ,

*Alterius
existe con-
fessio.*

nustæ, pallio nigro & reliquo eiusdem coloris uestitu ornatum: qui eius dolorem solatus, inter alia iussit eam non abiecto, sed confidenti esse animo: suum pollicitus patrocinium, seq; semper illi de necessarijs & pecunia sufficiente prospecturum, si modò uicissim ipsius cōsilio & uoluntati se deuoueret. Atq; magnū auri cumulum illi ostentabat hic uir. Ea uero in ipsius assensit consilium, abnegans Deum omnipotentem, Mariam matrem IESV Christi, & omnes sanctos. Hinc chrisma ei ex fronte exemit uir, atque se perpetuum fore concubinum spondit: nomen sibi esse Alexander, inquiens. Fatetur adhæc, concubiniū quater domi suæ in lecto opus uenererū secum perfecisse: item, se cuidam cereuisiæ coctori N. felicem rerū fortunam carmine subtraxisse, resinæ uulgaris pauxillo, uasi mancipato huic coctioni, subdito: item, se uectoris N. coniugē ualitudine bona per incantamēta priuasse, quod alicuius rei donationē ipsi denegasset: & puerū N. maleficio morbidū reddidisse ac mutilasse.

Punienda certè flagitia, si uera sunt. Atqui uides eam non sanæ mentis mulierculam ad restim prope modum uenisse, atq; contractum inijsse uel imaginarium, uel nullius certè momenti, ut secundo libro amplissimè ostendi, cum amasio phantastico, qui ea imaginaria uestitus forma apparuit, quum saltem spiritus esset uestiū & coloris expers: speciē auri prestigiosè hic protulit, qua illam delusit, non aurum: quemadmodum quoque concubitu eam exercuit ludibrioso.

458 De præstigijs dæmonum

Chrisina præterea eximere simulabat, cuius uirtus qualis qualis sit, si in externa duntaxat applicatione consistit, uel consimili exemptione perit, iamdudum aqua, qua frons & reliqua toties mundatur facies, eam omnino abstersisset. Baptismi autē uis secus nos docet, eam minimè in carnis ablutione consistere, ut sordes abluantur: sed ut bona apud Deum cōscientia bene respondeat. Fusiore omnium refutationem libro secundo de Sagis inuenies. Non plus habebit ponderis, huius mulierculæ in fraudulento contractu abnegatio, quin si admonita, fidentiùsque instituta, eis diaboli cognouisset artes, resipiscens, erroremq; confessa, in Ecclesiæ sinum rursus debuerit admitti. Petrus à Christo præmonitus, ipsum ter, sana mente & corpore, contra animi testimonium, abnegauit, etiam præstito iuramento: quem tamen clementiæ suæ oculis Christus usque cō non est dedignatus, ut ipsum etiam Ecclesiæ caput consütuerit. Quid frequentius impunitiùsque (apud Italos maximè, si quid illis ex uoto minus cedat, præsertim in illicito aleæ lusu) quàm blasphemis horrendisq; uocibus, pollice etiam inter indicem & digitum medium tenso, ac facie cœlum uersus erecta, in eorum despectum, Deum & Christum abnegare? Num insuper resinæ modicum, uasi suppositum, habeat eam potestatem uitandi cereuisiam, in quæstionē exactiorē uocari oportuit. aliam etenim corruptæ cereuisiæ causam necessario fuisse asserent, qui rerum naturalium fontes uera ratione

a. Petr. 3.

Matth. 26.

Marc. 14.

Luc. 22.

Ioann. 18.

ratione scrutantur & intelligunt. Nec sanitate fraudari potuit uectoris uxor, nec puer mutilari, per carmen, nisi accesserit uenenatio, cuius hic nulla fit mentio. Eodem modo infinitæ possent recenseri confessionum formulæ ex publicis magistratuum codicillis, quas si penitus expenderis *ad uarietatem* uel impossibilitatem (si ita loqui liceat) inconstantiam, uanitatem, mendacia ueritate fucata testaq; uarietatem, labyrinthum, inò fabulas comperies. Sic haud ita pridem quædam in uinculis detenta, se plurimas uirgines Vestales in cœnobio uarijs tetani cruciamentis exercuisse, indita oleribus mixtura ex aspidæ, bufone & sanguine menstruo simul confusis, fatebatur. Hic omnium primum diligenter inquirendum erat, num ex horum uenenorum commixtione, cuiusmodi resistent effectus, uel morbi, uel symptomata. Tandem illa publico iudicio flammis tradeda, in hoc extremè persistit constanter, illam calamitatem à se atque matre ægotis illis uirginibus irrogatam quidem, mortem que perpeti uelle: hoc autem se palam confiteri, ne tantillum unquam à se illis per os illatum fuisse. Quo igitur modo diram hanc induxisset sortem, rogata: se mente & imprecatione cam inuexisse fassa est. Quibus uerò medijs tolli possit illatum malum, deinde interrogata, respondit: matre & me prius è medio sublatis. Vnicum hoc dæmonis ab initito homicidæ studium est & machinatio, ut quàm plurimus fundatur sanguis. Vtraque enim

Mente et imprecatione infortunium aut dæmonem alteri non posse inuehi.

exusta,

460 De præstigijs dæmonum

exusta, nondum desijt horrendum spectaculum: sed à priore sacrificio secundus demum exorcista accessit cæcus, qui ex omnium ferme ægrotarum corporibus dæmonia fugam simulantia abegisse putabatur, à quibus tam atrociter antea fuerant quibusuis conuulsio num speciebus excruciatæ: necdum remisit se hæc pestis, at longius hinc in proxima proserpsit oppida. Hic post muliercularum exustionem, se produnt morborum authores: nū uerò illæ uirginum corporibus dæmones cogitatu imprecatione uel immittere ualuerint, libro tertio decisum est. Verè itaq; uidetur dicere Aristoteles, incātamēta esse muliercularū figmēta. Cardani uerbis & historie suus hic erit locus, qui de Lamijs sic scribit: Sunt deformes, pallidæ & subobscuræ, atram bilem ipso intuitu præ se ferentes. Sunt taciturnæ, amentesq;: ac parum ab his quæ demonio teneri creduntur, differunt: fixæ in suis opinionibus, atque adeò firmæ, ut si solum ad illarum uerba respicias, quàm intrepidè, qua constantia ea referunt, quæ neque unquam fuerunt, neque esse possunt, tamen uera illa esse existimes. Vnde nil mirum ab his moribus, ijs qui philosophiæ expertes sunt, egregiè imponi. Laborare autem eas atræ bilis morbo, tum uictus ratio, tum aeris qualitas, tum forma atque effigies ipsa uultus et corporis, tum uerba ipsa stulticiæ & (ut ita dicere liceat) impossibilitatis plena, ipseq; toruus in dicendo aspectus, tum casus quidam qui Philippi uicecomitis Mediolani principis ætate contigit,

Lib. 8. de Hi-
stor. animal.
cap. 24.
De Varietat.
lib. 16.

*Lamiæ melā
cholice, amē-
tes, à demo-
niacis parum
differētes, opi-
monum te-
naces.*

igit, declarant. Res uero ita gesta est, ut pater meus retulit. Damnatus erat profanæ huius artis uillicus quidā, nomine Bernardus: alioqui uir simplex & frugi, ob idq; domino percharus. Sed quia nec minis nec persuasionibus adduci poterat, ut poenitere uellet, ad ignis poenam poscebatur à iudicibus. Dominus, cuius pigebat, quiq; principi gratus erat, obtinuit, ut fideiussione data, quanquā illis reluctantis, liceret hominem apud se uiginti diebus habere. Cœpit ergo illum alere non ut medicus: sed ut rusticum nobilis amicus. quatuor oua recentia manē, totidem uestperi, tum uinum dulce atq; iucundum suppetebat, carnes quoq; & iura pingua. Postmodum ubi uidit hominem ex longo ueterno resipiscere, hortatus est, ut omnis falsis atq; absurdis periculosissq; persuasionibus, Ecclesiæ adherere uellet. Sed paucis opus fuit, resipuit: optimusq; Christianus factus, usque ad mortem absq; aliorū querela perseuerauit: quem atrocitas iudicium immeritò crudeli supplicio affecisset.

Adde his, celebre apud nostrates existere, prætoris quendam ex arioli indicio, delusas id genus mulierculas comprehendisse quàm plurimas, easq; incendio puniuisse: tandem ariolum uel pythium hunc uatem, cui hætenus ille fidem apposuerat, ad prætoris accessisse, adhuc unam maleficij ream indicaturum, nisi iniquè ferret. Prætoris haud difficulter annuente, eius uxorem quoque insimulat index: ac ne quid hac in re hæsitaret, palam se id demonstra-

Quidam à iudicibus igni deuotus ob maleficiū, resipiscit ab amentia meliori uictu.

Prætoris uxor falsò maleficij accusata.

turum

turum addicit: horamque præfigit, quæ eam reliquarum sagarum conuentui & choreis interesse, suis ipse maritus testaretur oculis. Consentit prætor: qui statuta hora quosdam amicos & consanguineos in eadem mensa secum & cum coniuge cœnare uoluit, suppressa interim conuocata societatis causa. Hinc designata ab ariolo hora, è mensa surgit, iubetq; omnes simul cum uxore permanere: nec prius loco dimoueri, quàm ipse rediret. Deductus porro ab ariolo quò is uoluit, lamiarum cœtum, choreas, & nescio quas alias uoluptatum illecebras, quibus ipsius intererat coniunx, reliquarum delicias sectata, non obscure uidebatur spectare. Mox domum reuersus, amicos uocatos eo quo relinquerat ordine; unà cum sua uxore, lætos mensæ assidere comperit. Et cum studiose, num stationem deseruisset coniunx, percunctaretur: eam eidem affixam fuisse loco in eius absentia, uno ab omnibus affirmabatur ore. Itaq; rem omnem aperuit prætor, ob inflictam innocentibus pœnam serò pœnitundine ductus: & si rectè memini, Pythium accusatorem morte multabat.

Li. 8. Parergon iuris
cap. 22.

Narrat item D. And. Alciatus, hæreticæ prauitatis (ut uocant) inquisitorem in subalpinis uallibus, aduersus hæreticas mulieres, quas ueteres Lamiæ, nos Striges uocamus, inquisiuisse, et supra centum flammis consumpsisse: quotidieq; ceu noua hostia locusta, alias super alias Vulcano obtulisse, è quibus non pauca helleboro potius quàm igne purganda uide-

gandæ uidebantur: donec rustici arreptis armis uim
illam inhiherent, & negocium ad episcopi iudicium
deferrent. Et post: Et quamuis aliqui ex maritis, ma-
gnæ fidei homines, asseuerarent eo potissimum tem-
pore, quo illæ in ludo & choreis sub Tellina arbore
fuisse dicebantur, se exploratum habere, in lecto po-
tius secum fuisse: tamen respondebatur, non illas, sed
cacodemonē potius, uxoris forma assumpta marito
illuisse. Atqui ego replicabam: Cur non potius caco-
demonem cum suis demonibus, illā uerò cum marito
fuisse præsumis? cur uerū corpus in ficto lusu, phan-
tasificū in uero lecto cōmischeris? Quid hic opus est
usque adeò augere miracula, & non tã Theologum
quàm τὸ παρόλογον agere, seu ioremq; partē in pœ-
nis eligere? Cōstabat ex illis actis, semel in eo ludicro
per quandā mulierculam nomine I E S V appellato,
omnem illum apparatū, omnes saltatrices cū amasijs
suis repente euanuisse: qui fieri id potuit, si uera fuis-
sent corpora, & non phantasmata, & Tantali horti?
quod apud Philostratū libro quarto, etiā Apollonius
Tyaneus censuit: & apud Plutarchū in Bruti uita C.
Cassius. Nam & medici maximos effectus corruptæ
menti, imaginariæq; ludificationi tribuunt: unde
Ephialtici, afflati, superstitiosi, incubitati, amore fu-
rentes, imaginosi, Lycaones, Cynanthropi, qui tamē
medicamentis curantur: uidenturq; hæc esse quæ Pli-
nius et alij ueteres Faunorū ludibria appellant, pœo-
niāq; herba emendari censuerunt, ut etiam harū ple-
rasque

464 De præstigijs dæmonum

rasq; curari posse sit uerisimile, nisi quod pauperes & semelle omnes sunt quibus talis facultas non suppetit. Ego certè magis iuri Põtificio, communiq; nostratium doctorum interpretationi hac in quæstione, quàm Theologis istis tribuerim, maxime in re à synodo decisa in cõcilio Anquirens. ca. 1. ubi talia phantasmata mētibus à maligno spiritu irrogari ait. & rursus: Infidelis, inquit, nō in animo, sed in corpore euenire opinatur: quis enim in somnijs & nocturnis imaginibus non extra seipsum deducitur? Quæ etiā uideatur fuisse Augustini sentētia li. 18. de Ciuit. Dei, ca. 18. ubi: Verum, inquit, corpus nulla arte dæmonum conuerti potest, sed phantasticum: quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilium genera pariat: & cum corpus non sit, corporum tamen formam capit, sopitis aut appressis corporeis sensibus, ita ut uera corpora alibi iaceant, sensibus obsecratis. Nec refert, quòd ibi Herodiadi aut Dianæ honor exhibetur. Hactenus Alciatus.

Ceterum quum earum plurimas mente corruptas esse, erroreq; à satana seductas, iam satis demonstratum sit, ut citius hæreticorum pœnam, quàm uoraces mereantur flammæ: qui rectius instituti, si conuertantur, corporali punitione minimè afficiendi sunt, sententias summorum patrum paucas adducere placuit. Augustinus ad Donatum proconsulem Aphricæ: Ex occasione, inquit, terribilium iudicum ac legum, ne æterni iudicij pœnas incidant, corrigi inimicos cupi-

Epist. 127.
De seductis
errore, & hæ
reticis, nō ene
candis: senten
tia Patrum.

eos cupimus, non necari: nec disciplinam circa eos negligi uolumus, nec supplicijs quibus digni sunt exerceri. Sic ergo eorum peccata compesce, ut sint quos pœniteat peccauisse. Quæsumus igitur, ut cum Ecclesiæ causas audis, quamlibet nefarijs iniurijs appetitam uel afflictam esse cognoueris, potestatem occidendi te habere obliuiscaris, & petitionem nostram non obliuiscaris. Non tibi uile sit, neque contemptibile, fili honorabiliter dilectissime, quòd uos rogamus, ne occidantur, pro quibus Dominum rogamus ut corrigantur. Idem ad Marcellinum: Poena Epist. 158. illorum, quamuis de tantis sceleribus confessorum, rogo te, ut præter supplicium mortis sit, & propter conscientiam nostram, & propter catholicam mansuetudinem commendandam. Ad eundem epist. 159. Imple iudex Christiane pij patris officium: sic succense iniquitati, ut consulere humanitati memineris. Nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem, sed peccatorum uulneribus curandi adhibeas uoluntatem. Noli perdere paternam diligentiam, quam in ipsa inquisitione seruasti: quando tantorum scelerum confessionem non extendere eculeo; non fulcantibus ungulis, non urentibus flammis, sed uirgarum uerberibus eruisi. Ex libro Quæstionũ euangelij secundum Matth. ca. 12: Hinc est quod serui dicunt, Vis imus & colligimus ea? Quibus Veritas ipsa respondet, Non ita hominem constitutum esse in hac uita, ut certus esse possit, qualis quisq; futurus sit postea, cuius

466 De præstigijs dæmonum

stea, cuius in præsentia cernit errorem: uel etiam quid error eius conferat ad profectum bonorum: non esse tales auferendos de hac uita, ne cū malos conatur interficere, bonos interficiat, quòd fortè futuri sunt: aut bonis obsit, quibus & inuiti fortè utiles sunt. sed tunc opportunè fieri, cū iam in fine non restat uel tempus computande uitæ, uel proficiēdi ad ueritatē, ex occasione atq; comparatione alieni erroris. Chrysostomus homilia 47. in caput Matthæi 13: Vis igitur abeuntes colligimus ea? Dominus autem prohibet, ne fortè simul cum zizanijs herbam etiam tritici euellant: quod dicebat, ut bella & effusionem sanguinis prohiberet. Nam si trucidarentur hæretici, absque fœdere pacis atque inducijs bellum Orbi inferretur. Duabus igitur rationibus prohibuit: altera, quia frumentis parum noceret: altera, quia nisi sanarentur, extrema supplicia non euaderent. Quare etsi puniri eos uultis, & frumentis nequaquam officere, opportunitas temporis congrua expectanda uobis est. Quid autem est quod eradicabitis simul cum ipsis etiam frumenta? Certè aut, quia si arma capietis, inquit, necesse est cum hæreticos trucidatis, multos sanctorum simul interimere: aut quia ab ipsis zizanijs multa commutata, in frumenti conditionem se ipsa conuerterent. Si ergo præuenientes euellatis, ea frumenta deperibunt, quæ à commutatis zizanijs prouenirent. Non prohibet autem conciliabula hæreticorū dissipare, ora obstruere, libertatem loquēdi concidere:

*Hæreticorū
conciliabula
dissipari pos-
sunt.*

concidere:uerum interficere & trucidare.Ex Homi-
lia 8.in caput Geneseos 2:Heretici simili modo adse-
cti sunt,sicut hi qui morbo laborat, & corporalibus
oculis cecutiut.Illi enim ob oculoru suoru infirmita-
tem solis luci aduersantur, & ob aduersam corporis
ualetudinem etiā optimos saluberrimosq; cibos asper-
nantur:ita & hi anima egrotantes, & mentis oculis
capti,ad lumen ueritatis respicere non possunt.Idcir-
co nostro fungentes munere, manus eis porrigamus,
magna eis mansuetudine loquamur. Nam & beatus
Paulus ita nos admonuit dicens:Ut in mansuetudine
erudiantur aduersarij, si forte det eis Deus poeniten-
tiam in agnitionem ueritatis, & emergant e laqueo
diaboli, capti ab ipso in illius uoluntatem. Vides
quomodo uerbis declarauit, quod quasi ebrietate
obrutī sint? Et iterum: Capti, inquit, à diabolo,
quasi laqueis irretiti sunt. Vnde & nobis gemina
opus est mansuetudine & longanimitate, ut possimus
eos eripere & educere ex laqueis diaboli. Dicamus
igitur eis: Emergite & resipiscite paulisper, aspici-
te lumen iusticie, &c. Idem in homelia de nomine
Abrahami: Dogmata impia, & que ab hereticis
profecta, arguere & anathematizare oportet: ho-
minibus autem parcendum, & pro salute ipsorum
orandum. De hereticis haecenus.

At in sagarum patrociniū annectam censuram
eximij iuriconsulti Pauli Grillandi de sortileg. deci-
mo uolumine Tractatum, quæst. 7. sol. 44. pa. 2. 35.

468 De præstigijs dæmonum

Nota, ait, unum ualde singulare, quòd istorum apostatarum duæ sunt species. Vna est, quæ simpliciter retrocedit à fide, & sequitur cultum & obedientiam dæmonis: altera est, quæ postquam Christi fidem abnegando postergauit, & deiecit ex corde suo, iterum se baptizat expressè in nomine diaboli, & aliud nomen sibi superimponit. licet utraque species sit damnata: prior tamen, si peccatum suum reuocat, admittitur ad pœnitentiam, & euitat pœnas corporales: sicut hæretici. ut l. Manicheos. C. de hæreticis. Identidem theologi authores Mallei, in tertiæ partis initio, & quæst. 35. his uerbis docent: Ex corde uerò apostatæ si nolunt resilire, ut hæretici impœniten-tes tradentur curiæ seculari. Si autē uelint, recipiuntur, prout hæretici pœnitentes, iuxta cap. ad abolendam. §. pœnitenti. de hæ. li. 6. Concordat Raymun. tit. de apostolica. c. reuertentes. ubi dicit, Quòd reuertentes ab apostasiæ perfidia, cū fuerint hæretici, tanquā reuertentes ab hæresi, sunt recipiendi: & hic sumitur unū pro alio. Et in 2. parte Decretorū, caus. 26. quæst. 5. episcopi. Ex præmissis authoritatibus colligitur, quòd arioli, aruspices, incātatores & sorti legi, atq; cæteri huiusmodi sectatores ab Ecclesia sunt eliminandi: & nisi resipuerint, perpetuò excommuni-candi. Sed quod in ultimo Acquirensi capitulo, ea quæ fiunt per incantatores, non in corpore, sed in spiritu fieri dicuntur: Augustinus in lib. de Ciuitate Dei idē uidetur asserere, ita dicens: Quæ magorum præstigijs

*Lamiæ pœni-
tentes euitāt
pœnas corpo-
rales.*

præstigijs fiunt, nō uera, sed phātaſtica eſſe probantur. Quare criminali actioni hic nullus patet aditus.

Si urgeatur hic denuò propria earum confeſſio, cum D. Ioanne Franciſco Ponzinubio Placentino, Tractatũ uolumine decimo, de Lamijs, reſpondere audeo: Cum tales perſonæ ſint illuſæ, ut dictum eſt: ergo debere dici, earum confeſſionem etiam eſſe erroneam, nec admittendam. l. error. & l. cum poſt C. de iuris & fact. ignor. No. in l. de etate. §. fin. ff. de interroga. action. Confeſſio enim debet continere uerum & poſſibile: ut per gl. Bal. & alios in l. 1. ca. de confeſſ. per gl. in c. ſi. de confeſ. in 6. ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. ſi. Sed iſta reſpuunt ius & naturam: ergo non ſequitur, Iſte mulieres ſic confitentur, ergo ſic eſt. Nam confeſſio longè diſtat ab actu (uel actus poſſibilitate) & quicquid eſt contra naturam, ſeſcicit in ſuis principijs, ergo naturaliter eſt impoſſibile. Præterea in criminalibus regulariter non ſtatur ſoli confeſſioni rei, ut per Bal. & Aug. in l. 1. cap. de confeſſ. & dicam j. in 2. no. Nec obſtat, quod dicit Bal. in d. l. ſi quis non dicam rapere: quia eius dictum procedit in hæreſi, in quantum perficitur in ſola mente ex cogitatione: quo caſu bene, ut inquit ipſe: quia cogitatio mentis, quam ſolus Deus nouit, non poteſt aliter probari, quàm per confeſſionem: ideo ſtatur ſoli confeſſioni. ſed confeſſio de qua in caſu noſtro, continet actum ab extra, & minus poſſibilem de iure & natura, ac etiam mi-

In criminalibus non eſt ſtandũ ſoli confeſſioni.

470 De præstigijs dæmonum

nus uerisimilem: & ideo potest dici, quod licet, quoad ea quæ credunt, sit standum confessioni earum, quoad punitionem, quia talis credulitas pendet ab animo & uoluntate: non tamen quo ad hoc, ut quia sic sit, uel sic fiat, sicut asserunt. Hastenus ille. Nec est quod hic lex Cornelia de sicarijs & ueneficis mihi obtrudatur, quæ suum paulo post sortietur locum, ubi de ueneficorum pœnis agetur.

Lamia mentis errore à diabolo affecta, nec ulli noxie, quomodo reducta, & quæ ijs statuta pœnæ.

Quum ergo errore & phantasia hæ delusæ, & satanæ peruersa institutione seductæ cognoscantur: nec alicui ab ijs malum reuerà, at saltem imaginatione illatum esse sciatur: saniori doctrina informandæ erunt, ut repudiatis dæmonij ludibrijs, Christo sacramentum rursus præstent: atque ut luxata ex corporis compage membra, debita ligatura restituantur pœnitentes. Quantopere hic fidelem mysteriorum Dei dispensatorem eniti decere, ut ad Christi quile reduceretur ouis perditæ, nemo non nouit. Suum quoque hic habebunt locum publicæ & communes præces ex animo fusæ. Admodum piè hic D. Iacobus admonet: Fratres, si quis inter uos errauerit à ueritate, & conuerterit quis eum, sciat, quod qui conuer-
ti fecerit peccatorem ab errore uix sue, saluam faciet animam à morte, & operiet multitudinem peccatorum. Nec hæresis solum in errore, quod quis dæmoniorum doctrinæ adheret, figitur: sed in sui confidentia quoque, concepto fastu & præfracta pertinacia, ubi admittitur nulla admonitio: erro-
rem etenim

Iacob. 5.

rem etenim seductionemq; mentis confessus hæreticus, semper remissionem ueniamq;, ex Patrum consensu & Christiana mansuetudine meretur. Nam, teste Seneca, quem pœnitet peccasse, penè est innocens. & apud Ecclesiasticum legitur: Pœnitentibus dedit uiam iusticiæ. Eiusmodi itaque malè à Dæmonio persuasæ & resipiscenti feminae, rectiusq; iam in Christianæ fidei sanctissima basi confirmatæ, pecuniarum quoque (si eius res ferant) multa in pauperum subsidium imponi potest: & quæcunque alia arbitraria, non tamen uitæ, pœna pro delicti ratione & magnitudine. Si etiam ex usu ob reipublicæ tranquillitatem conseruandam uidebitur, ut exilio ad certum tempus puniatur, donec uitæ innocentia, uerè se conuersam esse, & fidelem, persisteréque comprobet, ac deinde libertate hospitij pristina rursus donetur, non contraierim. Eiusmodi esto pœna temeritatis, quòd demoniacæ suggestioni & ludibrijs non satis constanter resisterit, at etiam consenserit fatua.

In Thyeste.
Eccles. 17.

Quòd si quis contentiose uoluntatem puniendam defendat, is primùm distinguat inter uoluntatem hominis sani perfectam, quæ in actum uerè dirigì cœperit: & inter uitiatæ mentis sensum, uel (si uoles) corruptam amentis uoluntatem: cui suo opere, quasi alterius esset, colludit diabolus, nec glius insulse uolentem sub sequitur effectus.

Non omnis
uoluntas puni-
enda.

Tale uoluntatis uitium impingi etiam possit

melancholicis, fatuis & pueris, qui facile inducuntur, ut uel hæc uel alia se designant, se mala falso inaginantur, fateanturq;: qui tamen à Deo renes & corda scrutante, non æquè plecti permittuntur, ac alij mentis compotes: multò certè minus ab hominibus id fieri oportuit. Nec aliò torquenda erit Lex Cornelia, quàm ad ueneficas. Quæcunque enim feminae morbos siue mortem, aut iactarum, alicuius ueneni potentia cuiquam induxerunt, Veneficarum nomen & punitionem merentur: atque his, pro criminis qualitate poenam uel aggrauant, uel moderantur leges. Quemadmodum si quæ philtro uel amatorio poculo apud procos, aut alios, amorem extorquere contendunt, eosq; interim uel dementant, uel morbis excruciant, non tamen uita orbant: ijs noxæ magnitudinem & uoluntatis studium, poenæ grauitatem uel moderationem præscribere iustum est, quod de quocunque illato rerum dispendio dictum semel uolo. Hic lex Cornelia de sicarijs & ueneficis celebratur: Qui uenenum malum necandi hominis causa fecerit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Eiusdem legis poena afficitur, qui in publicum mala medicamentum uendiderit, uel hominis necandi causa habuerit. Et ex Senatusconsulto relegari ea est iussa, quæ non quidem malo animo, sed malo exemplo, medicamentum ad conceptionē dedit, ex quo ea quæ conceperat, decessit. Alio Senatusconsulto effectum est, ut pigmentarij temerè cicutam, salamandram, aconitum, pi-

*Veneficarum
poena.*

*Lex Corne
lia.*

*Digest. lib.
46. tit. 8.*

tum, pi-

tum, pityocampas, mandragoram, cantharidas, aut quid lustramenti causa dantes, poena teneantur eiusdem legis. Hic Mosis quoque edictum habet locum, *ῥαφμανὸς ἐν ἐπιβίωσεται*: aliàs *ὑποβίωσεται*, sic legis uoluntatem explicuerunt Septuaginta interpretes: Veneficos non patieris uiuere, aut, si mauis, ueneficas (genere feminino) ut uolunt Hebræorū interpretes. Eæ certè non aliæ erunt intelligendæ, quàm quas Moses & illud seculum nouit. Sagas autè uulgo nobis dictas, & à me descriptas, ne quidem Christi tempora norunt, multo minus Mosis. In Perside ueneficos plecti, ut in amplo lapide caput impingerent, rursusq; alio superinducto illud effringerent, fertur. Hæc autem prudentis magistratus æquitati & iudicio relinquenda censiui, ne sibi extra professionis meæ limites quicquā præiudicari queratur ille, cuius ordinationem à Deo esse testatur literæ Sacræ.

Exod. 22.

Pœna ueneficarum à Mose constituta.

Non dubium mihi est, candide Lector, plurimos fore, apud quos malam iniero gratiam, calumniam mihi pro opera qualicunque præstita reposituros: quorum pleriq; ut iniquorum est iudicium, id quod non intelligunt, criminabuntur: alij, opiniononi longa annorum serie, hominum animis irradicatæ, & uelut iure consuetudinario obfirmatæ, quacumq; ratione patrocinari uolent: nec deerunt qui dentis Theonini prurigine insolescentes ex more, morden-
di occasionem auuidius quærent. Ad causas naturales quarumcunque rerum miracula & monstra re-

Rom. 13.

Epilogus.

ferēt pugnaces Peripatetici: ac sacrosanctæ Scripturæ religioni, Aristotelis Platonisq; ratiōes præscribere, uehemēti pertinacia assueuerabunt. Hic Petri Pompanatij Mantuani, summi & clarissimi suo tempore philosophi, de Naturalium effectuum causis, siue de incantamētis Opus, abstrusioris philosophiæ plenum, requiretur, accuratiusque euoluetur, ut oppugner, pessumq; eam: nisi in inuictis Christianæ philosophiæ fundamentis constabilitus, sermonis probilitatem contemnam: ex D. Pauli, uasis electionis, consilio, qui studiose præmonuit, uidendū esse, ne quis sit qui nos deprædetur per philosophiam & inanem deceptionem, iuxta constitutionem hominum, iuxta elementa mundi, & non iuxta Christum. Quoniam in illo inhabitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter. Pompanatium quoque ante reditum spiritus extremi halitum resipuisse ex singulari Dei miseratione, nec permansisse *ἀθεοῦ*, sperare uolo. talem etenim fuisse, à Clarissimo medicinæ ornamento D. Helidæo Foroliuiensi, eius olim discipulo, non semel auditum est.

At sibi iniuriam fieri à medico, quædam Scripturæ sacræ loca excutiente, & suæ uocationis metas transiliente, acclamabunt morosiores plerique Theologi: Ne sutor ultra crepidam, mordacius oblatrantes. His nihil aliud responsum uolo, quàm, D. Lucam euangelistam medicum Antiochensem fuisse: ac me ex eorum esse numero, quorum huc spectat studium,

studium, ut si quo modo tandem ex immensa Dei misericordia atque ineffabili Christi gratia, ad regale illud sacerdotium pertingere queant cuius D. Petrus apostolus & propheta Esaias meminerunt.

Regale sacerdotium.

1. Petr. 2.

Esaiæ 61.

Quòd maleficij quosdam Ecclesiastici collegij homines impuros insinularim, si quoq; ægrè ferant, id non debui non facere argumenti ratione: atque apertius etiam nominibus eorū expressis potuissim, nisi modestiam hanc ex theologia edoctus, hos Christianæ fidei eversores ac reipublicæ sedatæ turbatores ut adhuc desistant, statuissem præmonere. Cum magicorum flagitiorum reis mihi controuersia est, non cum uiris pijs: quos unicè ueneror & colo, ut si quis alius. Si iniuste se traductos illi conquerantur, ut in theatrum palàm mecum prodeant, suamq; tueantur causam, non detrecto.

Doctioribus quibusdam nostri ordinis uiris, uel etiam delicatioribus, si à me non sit factū satis (quod equidē libenter fateor: quàm sit mihi curta supellex, non ignarus) ijs tamen rē exactius perpendendi, altiusq; perscrutādi, ac methodo doctiore, ordine magis coherente, oratione dilucidiore, uerbis aptioribus, & ueritatis argumētis ualidioribus describendi, qualemcunq; subministrasse occasionem pro ingenij tenuitate (quā certè magnā agnosco) uideor. à quibus si alicuius lapsus etiam admonear, conuincarq;, plurimum à me reportabunt gratiæ, quemadmodum reliqui omnes eodem me prosequuti studio: nec me

errata

errata retractasse pudebit unquam. non mihi usque-
adeo Suffenus sum, nec ita φιλαυτίας afficit libido.
Est aliqua prodire tenus, si non datur ultra.

Quòd contra legum duodecim Tabularum autho-
ritatem de ijs qui messes excantarunt, à uulgarì opi-
nionè & poetarum figmentis dissentiam, si grauitèr
tolerant Iurisperiti, mala mihi pro beneficio reponi-
tur gratia, quòd ueritatis in hoc argumenti genere
ab alijs inquirendæ, & criminalis sententiæ hic non
secundum placita cæci in religione Christiana seculi,
uerùm ex ipsis ueritatis mysterijs debito ordine crue-
dæ, pronunciandæq; ansam porrigere qualemcunq;
uoluerim. Enimuerò si alicui in legitima sua uoca-
tione præiudicandi animus mihi fuerit, temerarij ho-
minis notam meo quodam merito haud recuso. Cæ-
terum si hac mea purgatione non contentis morda-
cibus inuidisq; ingenijs, me conuicijs proscindere,
imperitiæ redarguere, flagitij iniquè insimulare, &
calamum petulanter in me stringere lubeat: ea me
Deum omnipotentem confirmaturū tolerantia con-
fido, ut quoscunque aduersariorum dentes & insul-
tus, patièdo sim exuperaturus.

Irritas præterea suas apud me uident machinatio-
nes impij sacrilegiq; magi, quorum nec præstigijs,
nec terriculamentis culmum quidem latum moueor,
etiã si me diris suis imprecationibus aut diabolicis
exorcismis transformare studeant, aut εἰς λόπανας,
uel (si malint) cloacas execrandis suis artibus com-
pellere

pellere nitantur monstrifici malefici. Delphica in me diuinorum oracula, quibus nihil non sinistri mihi in Pythij templo cacanti, & ob id à Pisistrato tyranno statuta poenae subiiciendo, uaticinabuntur homines perdit, prorsus contemno. Incaſsum me nocturnis lemuribus aut defunctorum manibus uel laruis terrebit tenebricoſus necromantes. Nec contra Geoticorum umbras aquae luſtralis aſperginem, uel tedarum ignem iuxta ſepulchra arceſſo: ſuis hi ſpectris me neutiquam fatigabunt. Tartarearum uocum barbarie aut murmurum ludibrijs ſi me laceſſat nefarius exorcifſta, non mihi cura eſt. Incantatorum ligaturas quibus prodigioſos accerſere morbos, congreſſum impedire naturalem, imò eius organa pro ſuo arbitrio auferre & reſtituere poſſe creduntur, ne pili quidem facio, rideoq; . Si quid maligna imprecatione aut uitiata uoluntatis affectu in me poſſunt delirae ſagae, eis & permitto, & remitto. Vnicam ſolummodo ueneficarum pertimeſco artem, quae ſuis uenenis uel propinatis uel admotis, uel ſpiritus attractione ferientibus plurima uerè, non phantaſtice inferre nocumenta ualent: harum cauſam defendendam hic cepi minime, ſed iuſta magistratus cenſura diſcutiendam decidendamq; relinquo.

At ex labyrintho praefigiæ dæmoniacarum, incantamentorumq; nonnihil extricatus, finem dicendo faciam de monſtroſis his ludibrijs, excogitatis certè ut gloriam Dei & doctrinae utriuſque, ſacrae & phyſicae,

478 De præstigijs dæmonum

& physica, ueritatem obscurent, atque maleficas
 diaboli artes occultent, uestiantque, quæ Domino
 Deo βολύματα siue abominat:iones sunt: has auer
 semur, fugiamus & execremur, quacunque etiam
 artificiosa proponantur specie. Repugnemus &
 earum illecebris & occasionibus abiectis, quæ pri
 ma fronte blandiri & allubescere uidentur. Nec so
 lum corpora nostra, non sponte mancipia & domi
 cilia satanæ faciamus: uerum etiam illi, licet astutis
 simo λόγῳ πανουργοῦ αἵτω, uera fide & uitæ sanctimo
 nia omnes adoriundi nos aditus præcludamus, auxi
 lium à Dei filio assidue ardētibus uotis implorantes,
 nosq; uiuo Dei uerbo & Spiritus sancti ope uigilan
 ter, uelut in excubijs sedulo constituti, ita munientes,
 quò etiam si huiusmodi munimento tanquam firmissi
 mo uallo undiquaque obseptos audacius insultet iu
 ratus ille hostis, non tamen ualida hæc sepe perfrin
 gat, expugnetque.

Qualescunque etiam afflictiones nobis impositas
 æquo animo cum Iobo fortiter toleremus, aduersus
 Deum neutiquam cum gentibus frementes, nec ue
 titam opem cum Saule inquirentes. Neque etiam
 curiosi, cum Ephesijs, uel lasciui, quæ noui nos
 aut non interest, aut non licet, siue minus expedit,
 anxie indagemus: uel ex ijs, à quibus exquiri seuerè
 inhibuit Deus, sciscitemur: sed illis quas Euangelij
 ueritas commonstrat, semitis insistamus, inhereda
 musque: furiosas diaboli præstigias & lubrica tri
 uia decli

Iob. 1. 2.

Psal. 2.

1. Reg. 28.

Act. 19.

lia declinantes, ne quemadmodum Iannes & Mambres resistebant ueritati, nos quoque Dei praecepto recalcitrantes, cum his qui à sinistris erunt, horrendam olim Christi sententiam audiamus: Discedite à me maledicti in ignem eternum, qui paratus est diaoblo, & angelis eius.

Matth. 192

Nihil autem hic ita assertum uolo, quod aequiori catholica Christi ecclesiae iudicio, non omnino submittam: palinodia mox spontanea emendaturus, si erroris alicubi conuincar.

PINIS.

scripft Nicolaus me Ants. fol. unger

in Arzin: 8. v. 8. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176.

519

the 41st of Jan 1841

1841

to the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

for the 1st of Jan 1841

NHSL
Ms. A. 8. 2. 1. 5

Tralof. 4. p. Xilol. Gass. n. ni 8. A. 1880. E-83.
tbt. n. tra m. a ni 4. lya m. n. n. 6pt.

Idm witru et ferpst d. p. t. g. j. s. d. m. n. m.
w. d. j. n. k. r. n. g. , p. t. n. e. v. n. f. i. c. t. r. a. l. o. f. n. i. f. o.
is 26. e. d. l. a. m. i. j. s. , p. t. n. n. i. t. a. t. i. t. v. n. f. i. c. a.
f. i. c. t. i. s. j. e. j. u. n. (p. d. t. p. x. r. o. b. t. : d. d. t. f. o. is 26.
a. d. e. o. m. j. o. r. e. v. r. e. n. d. a. k. n. d. a. , v. t. t. r. g. . 8. A. 83.
a. p. m. a. t. t. b. w. e. l. a. c. k. v. a. s. 1/2 t. g. l. } Idm

wierg ferpst d. p. t. g. j. s. d. m. n. m. , e. n. i. t. a. t. i. t. b. g. a.
v. n. f. e. i. s. t. b. 6. B. s. t. 4. o. A. 82. n. p. g. e. s. t. p. m.
d. l. a. m. i. j. s. e. g. m. n. t. i. t. i. j. e. j. u. n. B. s. t. 4. o. 77. e.

Sunc tbr. m. d. p. t. g. j. s. d. m. n. m. , l. e. s. t. a. t.
Grastg ni tbt. d. l. a. m. i. j. s. e. 22
strg. b. g. , e. n. j. g. i. t. l. a. t. r. a. d. f. e. r. p. t. g.
ni facie a p. s. a. , i. t. i. l. i. t. a. t. g. d. m.
tbr. witru m. , d. p. t. g. j. s. d. m. n. m. n. o.
i. t. e. , d. e. A. p. f. n. i. , p. t. o. t. e. ,

207-B 153

3

71c

